DAMIAN STĂNOIU

Alegere de stareță

236

BIBLIOTECA
PENTRU TOȚI

Damian Stănoiu

ALEGERE DE STAREŢĂ

Prefaţă şi Tabel cronologic de Dumitru Micu

Colecţia Biblioteca pentru Toţi, nr. 236
Bucureşti, 1964
Editura pentru Literatură,

Nota ediţiei BPT236, 1964:
Textele volumului de faţă au fost reproduse
după manuscrisele şi ediţiile definitive
puse la dispoziţie de soţia autorului
Redacţia „Biblioteca pentru toţi”

———————

Corectură [V1.0]: 2013
Corectură [V2.0]: martie 2016

———————

CUPRINS:

Prefaţă
Tabel cronologic

- O anchetă – nuvelă
- Pocăinţa stareţului – nuvelă
- Dragoste şi smerenie – nuvelă
- ALEGERE DE STAREŢĂ – roman
- UCENICII SFÂNTULUI ANTONIE – roman

PREFAŢĂ

Cititorul regăseşte (sau descoperă) în paginile acestei cărţi scrisul unuia dintre cei mai talentaţi umorişti ai literaturii române. Desăvârşit cunoscător al vieţii monahale, ca unul ce a slujit-o vreme de mai mulţi ani, Damian Stănoiu şi-a cucerit un loc în literatura română dintre cele două războaie îndeosebi prin acele cărţi ale sale (povestiri, nuvele, romane) care statornicesc moravuri, situaţii şi chipuri caracteristice lumii împrejmuite de zidurile mânăstirilor. Camilafca şi potcapul nu pătrund, desigur, în literatura noastră doar în 1928, când, sub semnătura lui Damian Stănoiu, apare volumul *Călugări şi ispite*. *Amintirile* lui Creangă (spre a nu merge mai departe), ne călăuzesc spre „Cărarea afurisită" dintre Secu şi Agapia din deal, unde toată vara se aude cântând cu glas îngeresc:

„Ici în vale, la pârău,
Mieluşa lui Dumnezeu!"

iar câte un glas gros răspunde:
„Hop şi eu de la Durău,
Berbecul lui Dumnezeu!…"

Calistrat Hogaş a înveşnicit în ale sale însemnări de drumeţie figura părintelui Ghermănuţă şi siluete precum acelea ale părinţilor de la Pângăraţi: Stratonic, Vavila, Glicherie, Varsanufie. Ochiul lui Sadoveanu poposeşte adesea, în *Oameni şi locuri* mai cu seamă, asupra profilurilor din mânăstiri, iar opera lui Gala Galaction numără multe pagini (din cele mai puţin împlinite artistic, ce e drept) închinate vieţii unor preacucernici monahi. În ale sale *Icoane de lemn*, Tudor Arghezi înseamnă cu vitriol, într-o frescă de adevărată bolgie infernală, cloaca ascunsă în chilii sub veşmântul smereniei şi al purităţii. Necruţător denunţă ticăloşiile cuibărite în mânăstire şi Alexandru Sahia, în fragmentele pe care a reuşit să le scrie din proiectatul roman *Huliganii lui Dumnezeu*. Nimeni nu a zugrăvit însă mediul mânăstiresc atât de complet – monografic am putea zice – şi deci atât de adevărat, stabilindu-şi renumele literar în special prin scrierile de acest gen, precum autorul *Cărţii pustnicilor*. Din punct de vedere tematic – şi nu numai tematic –, literatura sa corespunde unui alt remarcabil umorist, Gheorghe Brăescu, revelatorul cel mai talentat al vieţii din vechea armată. Creangă vorbeşte despre călugări întâmplător. Hogaş înfăţişează pe Ghermănuţă, Glicherie, Varsanufie ca pe nişte creaturi ciudate, Sadoveanu revelă, adeseori, sub rasa monahală, inimi

răzvrătite de haiduci sau de oameni amărâţi ce s-au logodit cu pustietatea spre a se izbăvi de amarul vieţii din lumea stăpânită de boieri şi logofeţi. Cu excepţii rare, ca povestirea *Gratie şi Palamon*, Galaction produce, când scrie despre pustnici, mai curând opere de devoţiune creştină decât creaţii beletristice. În schimb, penelul lui Arghezi, solicitat exclusiv de abjecţia din mânăstiri, se exercită în compunerea unor portrete groteşti, caricatural-fantastice. Spre deosebire de toţi aceştia (şi – s-o spunem de la bun început – cu mijloace de creaţie ce nu se pot măsura nici pe departe cu ale lor), Damian Stănoiu, el însuşi ieromonah în perioada în care îşi scrie primele cărţi cu temă din viaţa călugărilor, îşi priveşte confraţii fără mirare, repulsie sau extaz, firesc, întocmai ca pe orice oameni constituiţi într-o breaslă oarecare. Interesul operei sale stă, de aceea, în autenticitatea cu care surprinde în conduita sever diriguită de canoane a cuvioşilor fraţi şi părinţi manifestarea, în ultimă judecată, a firii general omeneşti.

Intrarea lui Damian Stănoiu în mânăstire, căreia îi datorăm atâtea scrieri remarcabile, a fost urmarea unui şir de ani de vagabondaj, foame, zbucium şi decepţii. Romanul *Demonul lui Codin*, altfel poate cea mai neizbutită producţie a scriitorului, prezintă o însemnătate istorico-literară, întrucât alcătuieşte biografia romanţată a lui Codin S. Dragomir, alias Damian Stănoiu, fiu de ţăran sărac din părţile Olteniei, ajuns, după îndelungi zbateri, la „poarta muzelor”. În afară de confesiunile indirecte cuprinse în acest roman, scriitorul furnizează anumite date autobiografice într-un interviu acordat revistei *Adevărul literar şi artistic* în 1933 (anul XII, seria a II-a, nr. 644 din 9 aprilie). Născut în 1893 la Dobrotinet, în fostul judeţ Olt, Damian Stănoiu şi-a petrecut cei dintâi vreo cincisprezece ani ai vieţii în satul de baştină, făcând de mic copil sânge rău părinţilor prin faptul că, în loc să le dea ajutor la muncile câmpului, se ascundea prin cotloanele grămezilor de paie sau de coceni, prin poduri sau cine mai ştie pe unde, cu *„afurisitele de cărţi”*, pe care *„ar fi fost în stare să le şi mănânce, nu numai să le citească (Demonul lui Codin*, ed. Cartea românească, p. 7). Digeră tot ce-i cade în mână: *Don Quijotte de la Mancha* şi numere din *Viaţa românească, Alexandria* şi *Robinson Crusoe*, cărţi bisericeşti şi fascicole din Jules Verne. Pe la treisprezece ani reuşeşte, ca un băiat isteţ şi instruit ce se afla, să între la poşta din sat, ca telefonist, fiind curând ridicat la gradul de secretar de primărie. Un conflict cu moaşa comunală, o babă beţivă, precum ne încredinţează scriitorul în interviul din *Adevărul literar*, provoacă destituirea din importanta funcţie şi hotărârea adolescentului de a-şi lua lumea-n cap. Timp de câţiva ani, viitorul Damian Stănoiu va duce o existenţă de vagabond, cutreierând diverse oraşe din Muntenia şi Moldova şi dedicându-se pe rând celor mai felurite îndeletniciri: cizmar, lemnar, curelar, lucrător

la Letea şi la o fabrică de mobilă din Dealul Spirii, rândaş la spitalul Pantelimon, apoi îngrijitor – tot acolo – de bolnavi (în perioada când printre internaţi se afla şi Ilarie Chendi), „ziarist" (adică vânzător de ziare) pe străzile Iaşilor şi Bucureştilor, angajat al serviciului de expediţie de la *Adevărul*, hamal în portul Constanţei, unde (dacă faptul povestit în roman o fi real) încearcă să se sinucidă, călător spre America, dar numai până la Hamburg, de teama răului de mare, cititor al lui Schopenhauer (*Viaţa, amorul, moartea*, în traducere românească), iar în cele din urmă drumeţ îngenuncheat, istovit de oboseală, în pragul mânăstirii Căldăruşani **[1]**, cârmuită de toiagul stareţului, pe atunci, Ghenadie. După ani de hărţuială cu o lume maşteră, mânăstirea ridicată în inimă de codru îi apare pribeagului ca un adevărat liman al mântuirii, iar gustul pâinii şi al fierturii oferite de Ghenadie îl simte aidoma aceluia al unui ospăţ de paradis. Damian Stănoiu se consacră pustniciei cu un devotament adânc, ce nu-l va părăsi nici chiar după izgonirea din cinul monahicesc. Îndeplinindu-şi conştiincios „ascultările", tânărul frate, apoi ieromonah Daniil găsea timp pentru lectură, iar îndeletnicirile scriitoriceşti încep să-l solicite tot mai insistent. Însărcinat să elaboreze o monografie a mânăstirilor din eparhia Bucureşti, Damian Stănoiu scrie o seamă de broşuri, în care înfăţişează mânăstirile Căldăruşani, Pasărea, Ţigăneşti (Ciorogârla) ş.a. În publicaţiile bisericeşti îi apar (după cum aflăm din interviul din 1933) *„sumedenie de versuri… încât mai toate feţele preoţeşti mă ţin de mare poet"*.

Anul 1927 marchează o cotitură în biografia pustnicului. *Viaţa românească* îi publică prima nuvelă, *În căutarea unei parohii*, ajunsă în redacţia revistei ieşene prin mijlocirea lui Gala Galaction. Nuvela va deschide întâiul volum al scriitorului, *Călugări şi ispite*, apărut în 1928 în editura Cartea Românească. Primirea favorabilă, chiar entuziastă, de care această carte s-a bucurat din partea criticii, premiul Academiei, cu care a fost distinsă, au constituit o încurajare şi un imbold pentru autor, care începe să dea la lumină, într-un timp record, volum după volum.

Se înţelege că, dacă ar fi rămas călugăr, Damian Stănoiu n-ar fi putut scrie şi publica aceste cărţi. Autoritatea ecleziastică a reacţionat cu străşnicie când a văzut că cinstitul ieromonah nu conteneşte cu dezvăluirea unor fapte peste care ea ţinea morţiş să se întindă vălul, fie acela oricât de străveziu, al tăcerii. În 1932, prodigiosul autor e chemat să dea socoteală soborului pentru libertatea cu care îşi îngăduise să divulge anumite taine (mai mult sau mai puţin) ale existenţei din umbra altarelor. Un soi de reportaj, publicat de Damian Stănoiu în *Adevărul literar şi artistic* (nr. 588 din 13 martie 1932), imaginează cu anticipaţie judecata soborului întrunit la Căldăruşani. Scris cu vervă scânteietoare, reportajul (mai degrabă o scenetă) e o

adevărată creaţie literară, pigmentată de duh satiric, dar picurată discret şi cu amărăciunea preotului căruia i se ridică darul. După ce denunţă preacuvioaselor feţe de arhimandriţi şi protosingheli, pasajele mai deocheate din *Călugări şi ispite, Necazurile părintelui Ghedeon, Duhovnicul maicilor* şi *Fete şi văduve*, exarhul mânăstirilor, învestit cu puteri de judecător, *„mândru că a fost în stare să domine şi să convingă un sobor de treizeci de cuvioşi care n-au auzit în viaţa lor de literaţi şi de literatură… pofteşte pe călugări să iscălească”*. Şi ei iscălesc – unii de frică să nu rămână fără lemne în mijlocul iernii, alţii pentru că aşa e porunca… Numai unul dintre membrii soborului se încumetă să observe:

„— Preacuvioşi părinţi, din câte s-au vorbit aici, eu am înţeles un lucru: că atâta timp cât părintele Damian s-a legat de călugări simpli, de stareţi, de arhimandriţi, de călugăriţe, de fete şi văduve, nu l-a durut nici capul; îndată însă ce-a îndrăznit să scrie două rânduri contra episcopilor, s-a descoperit că e aşa şi pe dincolo şi s-a abătut urgia canoanelor asupra lui. Nu-i aşa, preacuvioşi părinţi?

Tăcere. Cei trei arhimandriţi îşi zâmbesc semnificativ şi se pregătesc şi treacă la prăştină fiartă.”

Amărăciunea fostului ieromonah, răspopit, se vădeşte şi în alte manifestări publice, precum amintitul interviu sau răspunsul dat adresei de excludere din cin, primită de la Patriarhie, răspuns publicat în *Adevărul literar şi artistic* (nr. 619, 23. X. 1932):

„Înalt Prea Sfinţite Stăpâne,

Aveţi perfectă dreptate. Toate «închinările» s-ar potrivi cu «îndatoririle călugăreşti», numai literatura nu. În consecinţă, vă rog respectuos să binevoiţi a lua act că renunţ a mai face parte din clerul monahal.”

Asemenea reacţii sunt concludente nu numai pentru atitudinea omului, dar şi a scriitorului Damian Stănoiu faţă de viaţa de mânăstire. Autorul atâtor cărţi ce biciuiesc stări de lucruri din mediul monahal nu e un schismatic şi cu atât mai mult un scriitor anticlerical. Oricât de puţin reverenţios ar fi tonul său, când relatează împrejurări din viaţa unor obraze sfinţite şi chiar când vorbeşte despre divinitate (în *Jocul Satanei* de pildă) Damian Stănoiu nu e lipsit nu numai de credinţă, dar nici măcar de respectul faţă de duhovniceştile canoane, de sentimentul pietăţii datorat variatelor practici rituale. În sânul comunităţii fraţilor întru Domnul se simte în elementul său, şi în interviul acordat *Adevărului literar şi artistic* stăruie nostalgia liniştii din miez de codri, unită chiar cu dorinţa, mărturisită, a reîntoarcerii între zidurile mohorâte. Abundenţa citatelor din *Biblie*, din cărţile de cult, ca şi referirile foarte dese la literatura patristică şi la momente din istoria bisericii revelă voluptatea lăuntrică, resimţită la contactul cu o asemenea literatură. Într-un cuvânt, Damian Stănoiu e un scriitor

integrat sufleteşte tagmei monahiceşti, şi – cum observă acad. G. Călinescu – peste paginile sale pluteşte *„râsul blând din* Floricelele sfântului Francisc, *în care călugării fac, din inocenţă, isprăvi groteşti”*.

Din acest fapt nu rezultă însă o prezentare idilică, denaturată, a fenomenelor de viaţă observate. Senin, surâzător, evitând cu modestie să-şi judece drastic semenii, precum Tudor Arghezi (al doilea mare răspopit, după Creangă), procedând cu smerenie, deoarece *„orice ar face călugărul – zice Pimen cel Mare – …să facă cu smerenie. Şi mâncarea să-i fie cu smerenie, şi cântarea cu smerenie, şi plânsul, şi postul, şi rugăciunea tot cu smerenie”… „— şi beţia aşişderea”*, completează un personaj dintr-o nuvelă (pe care noi l-am putea completa, la rândul nostru: aşijderea literatura), scriitorul nu omite relevarea unor fapte care, indiferent de intenţia subiectivă, pun sub semn de întrebare, prin natura lor, însăşi instituţia călugăriei. Păstrând ceva din umorul bonom al lui Calistrat Hogaş, mai puţin amploarea şi robusteţea acestuia, Damian Stănoiu duce, cu toată blândeţea tonului său, critica moravurilor călugăreşti mult mai departe decât neobositul călător prin Munţii Neamţului, fără a reuşi implicit, nici vorbă, să sporească proporţional valoarea literară a scrisului său în raport cu acela al ilustrului înaintaş.

Fenomenul ce se impune îndeosebi observaţiei lectorului în timpul parcurgerii cărţilor lui Damian Stănoiu este falsul, duplicitatea existenţei duse de preacuvioşi. Sub o haină şi un limbaj de circumstanţă, aceştia prezintă toate însuşirile naturii omeneşti, amplificate, în unele cazuri, până la monstruozitate. Savuroasa povestire *Ucenicii sfântului Antonie* narează evenimente săvârşite în mânăstire în prima zi a postului mare, în care, ca şi în următoarele două, niciunui monah nu-i este îngăduit să mănânce altceva decât – seara – o bucată de varză. Urmărind peripeţiile unor motani, supuşi şi ei postului negru, prin cămările mai multor personaje de vază ale sfântului locaş, scriitorul îi surprinde pe fruntaşii mânăstirii în situaţii ce contrazic deopotrivă regulile instituţiei şi pietatea pe care chipurile lor o afişează. Schimnicul Antonie, *„renumitul nevoitor întru cele pustniceşti”*, care se hrăneşte, zice-se, numai cu *„puţină pâine şi ceapă”*, e găsit de cotoiul Năstase ospătând în taină pâine cu slănină. Pisoiul celălalt, Matei, pornit cu intenţii similare prin bucătării şi cămări, descoperă, deconcertat, pretutindeni cea mai sfidătoare desconsiderare a zilei de post: cuviosul Isaia se cinsteşte cu pâine şi ouă răscoapte, cuviosul părinte Acachie se înfruptă din pâine şi brânză, iar bucătăria ieromonahului Vitalie emană un miros din care îşi poate da oricine seama că preacucernicul *„va cânta canonul cel mare al sfântului Andrei cu gâtlejul uns de sarmale”*. Spectacolul cel mai atractiv pentru un motan flămând îl oferă însă chilia stareţului. În faţa uşii chiliei, ucenicul egumenului explică unor vizitatori de la oraş că părintele

Gherasim nu se poate arăta, ca să le dea blagoslovenia cerută, deoarece în cele trei zile de la începutul săptămânii mari petrece întru sfinţenie: *„stă retras, nu mănâncă, nu bea, nu vorbeşte, se roagă şi meditează”*. Cu simţurile-i caracteristice, cotoiul surprinde un alt

soi de petreceri, mai puţin duhovniceşti, în încăperile stăpânite de mai-marele obştii. De acolo vin, *„sunet de furculiţă, clefăituri şi îndemnuri la mâncare”*, iar după un timp părintele stareţ e văzut trecând în cămară: *„un purcel fript la tavă, din care lipseau picioarele de dinapoi şi urechile; o farfurie cu unt proaspăt, din care lipsea ca o pătrime; o cutie de ton, înjumătăţită; o bucată uriaşă de caşcaval găurit; o farfurie cu icre de ştiucă, una cu bucăţi de plăcintă, un cotor de salam, coji de ouă şi pâine”*.

Dacă povestirea s-ar limita la fixarea unor asemenea instantanee, ea n-ar conţine, desigur, neapărat satira. Peregrinările motanilor constituie însă doar un scurt episod, intercalat amplei istorisiri despre mortificaţiile ce şi le impun Ghelasie şi Ghervasie, doi monahi ce rezistă ca nişte martiri ispitelor diavoleşti, până seara, când înfulecă peşti prăjiţi şi cârnaţi. Povestirea culminează cu judecarea celor doi rătăciţi şi osândirea lor de către sobor.

„Consiliul însă se arată neîmblânzit. E drept că bătrânul Porfirie nici n-a deschis gura, dar ecleziarhul Arsenic, care tot îşi mai scotea – cu un băţ de chibrit – rămăşiţele de miel de printre dinţi, nu vru să ia în consideraţie nici firea omenească a celor doi vinovaţi, nici faptul că apăreau pentru prima oară în faţa judecătorilor”.

Dezgustător, deci, în conduita călugărilor de frunte nu e faptul de a se abate de la rigidele canoane, ci aparenţa de sfinţenie pe care caută să şi-o dea. Făţărnicia, în modul în care se manifestă ea sub comanac şi rasă, e o consecinţă inevitabilă, ca fenomen general, a recluziunii menite să zăgăzuiască desfăşurarea normală a naturii omeneşti. Prohibite fiind, cerinţele inerente firii fiinţelor vii îşi croiesc drum spre împlinire prin surparea temeliilor înseşi ale constituţiei psihice specific umane.

Evident, nu în toate scrierile sale cu temă din viaţa pustnicilor sesizează Damian Stănoiu fenomene de pervertire a conştiinţelor ca urmare a situării de-a curmezişul cursului firesc al existenţei. De cele mai multe ori, scriitorul se amuză doar contemplând nişte biete făpturi omeneşti înveşmântate în haină monahală în luptă cu Diavolul, pe care-l afurisesc, îl scuipă, îl ard cu agheasmă şi îl afumă cu tămâie, îl schilodesc prin închinăciuni şi mătănii. Atitudinea pronunţat satirică se face simţită îndeosebi în nuvele şi romane precum *Pocăinţa stareţului, O anchetă, Alegere de stareţă, O zi din viaţa unui mitropolit* ş.a. Cu sau fără dorinţa autorului, aceste opere denunţă ca pe o realitate incompatibilă cu exigenţele naturii umane însăşi existenţa mânăstirilor, în interiorul cărora domneau pe vremuri relaţii

cvasisclavagiste. Egumenul pecetluit într-o nuvelă a lui Stănoiu stăpâneşte ca un despot, dispunând nelimitat de braţele de muncă ale monahilor de rând, ca şi de rodul muncii acestora. Preacuviosul Glicherie învârte afaceri pe picior mare pe seama averii mânăstireşti, iar fraţilor întru Domnul le rânduieşte o soartă de robi, hrănindu-i cu răbdări prăjite, purtându-i zdrenţăroşi şi cu picioarele goale, lăsându-i să se prăpădească fără asistenţă medicală. Când, în urma unor scrisori anonime trimise la Mitropolie, se instituie o comisie de anchetă, părintele Glicherie e găsit curat ca lacrima. Membrii comisiei, mituiţi, – care cu un miel, care cu un poloboc de vin sau cu câteva kilograme de unt, – îşi scriu raportul către Mitropolie după două zile de osteneli între cuţite şi pahare *(O anchetă)*. Un alt preacuvios, Procopie, mincinos, hoţ, preacurvar şi adevărat satrap al sfântului lăcaş, care gratifică, până şi în altar, preoţi mai bătrâni decât el cu apelative precum *„porc bătrân”* şi *„bou domnesc”*, se dovedeşte totodată un fariseu fără rival. Într-o bună zi, adună consiliul mânăstirii în jurul unei mese încărcate cu cele mai alese bucate şi cu clondire de vin. După ce membrii consiliului, nişte bătrâni, în cea mai mare parte hodorogiţi şi puţini la înţelegere, se îndestulează până la râgâială şi se afumă de băutură, stareţul îl roagă pe fiecare în parte să-l ierte pentru supărările ce i le va fi pricinuit. Când toţi sunt înduioşaţi până la lacrimi de această nesperată pocăinţă, secretarul stăreţiei aşază în faţa înţelepţilor consilieri contul de gestiune pe anul în curs, pe care aceştia îl iscălesc fără a-şi arunca privirea asupra lui spre a vedea ce cuprinde. Ieromonahul Pahomie, singurul care nu voieşte să semneze, este exclus din consiliu *(Pocăinţa stareţului)*.

Critica moravurilor din lumea mânăstirilor ajunge la o ascuţime foarte accentuată în romanul (de fapt o povestire) *Alegere de stareţă*. Adevărată comedie prin construcţie şi dialog, această scriere ridică nemijlocit masca de pe obrazul celor două călugăriţe: monahia Tomaida şi monahia Zenaida, rivale la postul de stareţă rămas vacant, dezvăluind în acelaşi timp o seamă de aspecte detestabile ale vieţii de mânăstire şi a mediului ecleziastic în genere. Aţâţate de demonul ambiţiei, călugăriţele pun la contribuţie toate resursele vicleniei lor, apelează la toate relaţiile stabilite în cursul vieţii, speculează toate slăbiciunile celor din jur, neşovăind a se deda la mârşăvii, numai şi numai spre a se vedea triumfând una asupra celeilalte. Vanitatea etern feminină îşi subsumează cu atâta iscusinţă calitatea monahică a Zenaidei şi a Tomaidei, încât se pare că toate legile călugăriei au fost anume instituite spre a facilita manifestarea perfidiei, a goanei după mărire şi a oferi prilej de bârfă şi defăimare. Cele două femei se împroaşcă reciproc cu noroi cu o asemenea îndemânare, se demască una pe alta cu atâta putere de convingere, că atât ele, cât şi diferiţi ipochimeni cu grade bisericeşti superioare cu care preacuvioasele vin

în contact ajung să poarte un stigmat cu neputinţă de şters vreodată. Pe o zi de iarnă viscoloasă, amândouă călugăriţele o pornesc cu sania, pe ascuns, una spre episcopie, alta spre reşedinţa exarhului mânăstirilor, hotărâte să uzeze de indiferent ce mijloace pentru a obţine scaunul stăreţiei… Ajungând din urmă sania Tomaidei, Zenaida promite surugiului că-l va cinsti dacă va reuşi să răstoarne în şanţ, printr-un şiretlic, atelajul rivalei. Demersul călugăriţelor la înaltele autorităţi bisericeşti produce efecte neaşteptate, de un comic irezistibil, episcop întâmplându-se a fi un moşneag căzut în mintea copiilor, care se hârjoneşte cu mâţele, savurează romane pornografice şi iscăleşte tot ce i se aduce în faţă, fără a se osteni să citească vreo hârtie. Atât protectorul Zenaidei – vicarul episcopesc Serafim, cât şi acela al Tomaidei – bătrânul exarh al mânăstirilor, obţin cu uşurinţă arhierească semnătură pe câte un decret de numire a fiecăreia dintre cele două maici în fruntea mânăstirii Tămâioara. În aceeaşi zi, dispunătorul semnează încă un ordin, al treilea, de numire a unei terţe persoane în funcţia acordată anterior Zenaidei şi Tomaidei: e vorba de maica Aftusa, protejata părintelui Costin, secretarul episcopiei. Nu e greu de imaginat balamucul iscat în mânăstirea Tămâioara la aflarea celor trei ordine contradictorii. Molatica Aftusa leşină, Tomaida şi Zenaida se ceartă ca la uşa cortului, îşi scornesc reciproc zvonuri dintre cele mai infamante, inclusiv poveşti, nu total lipsite de temei, despre avorturi şi copii îngropaţi în ograda mânăstirii. Până şi la înmormântarea fostei stareţe, în timp ce duc pe umeri rămăşiţele ei pământeşti spre locul de veci, îşi aruncă peste sicriu cuvinte înţepătoare. Lucrurile se încurcă şi mai mult când se hotărăşte alegerea unei stareţe prin vot secret şi episcopia numeşte trei candidate, inclusiv o tânără maică, Irina, despre care se şopteşte că ar fi odrasla vlădicăi şi a fostei egumene, cu excluderea de pe listă a maicii Tomaida. O veritabilă campanie electorală porneşte în sfânta mânăstire, cu toate implicaţiile: scormonirea tuturor scăderilor din viaţa intimă a contracandidatelor, trimiterea de scrisori anonime la episcopie şi aiurea, antrenarea (de către maica Zenaida) chiar a presei din Capitală în pătimaşa luptă intestină. Recordul tenacităţii în urmărirea înfăptuirii ambiţiei îl bate maica Tomaida care, văzându-se persecutată, face uz de cavalerismul unui fost amant, Spâneanu, devenit între timp, pasămite, *„ales al naţiunii”*, pentru ca scandalul de la Tămâioara să fie adus în faţa Senatului. Romanul publicat în 1932 dădea amploare acestui episod, descriind detailat desfăşurarea zgomotoasă a şedinţei Senatului, încheiată, senzaţional, cu moartea subită a senilului episcop Ilarion şi demiterea ministrului cultelor. În textul cuprins în culegerea de faţă, acest episod, mult prea diluat iniţial, conţinând situaţii excesiv şarjate, neocolind senzaţionalul ieftin, lipseşte. Autorul, când şi-a pregătit opera pentru ediţia

definitivă – nu cu mult înainte de moarte – l-a eliminat şi, de asemeni, a operat amputări şi concentrări şi în alte capitole ale romanului (devenit povestire) *Alegere de stareţă*, ca şi, în genere, în textul întregii opere. În urma unei astfel de intervenţii, literatura lui Damian Stănoiu nu are, de bună seamă, decât de profitat estetic. Elementul senzaţional, căutarea de efecte facile prin insistarea asupra comicului de situaţii nesemnificative, cum şi alte cusururi de ordin asemănător coborau numeroase pagini din cărţile acestui scriitor la nivelul unor producţii de duzină, estompând sensul lor critic. Renunţarea la anumite episoade pur hazlii, de prisos în contextul operei, serveşte cu evidenţă reliefării filonului valoros al creaţiei lui Damian Stănoiu, care, în *Alegere de stareţă*, a realizat – cum scria Pompiliu Constantinescu – *„cea mai corosivă critică a organizaţiei monahiceşti după* Icoane de lemn *ale d-lui Tudor Arghezi”*.

Totuşi elementul specific, cel care favorizează într-o măsură sporită faţă de toate celelalte realizarea notei personale a scriitorului, nu e cel satiric. Damian Stănoiu e, în ceea ce are mai particular, un umorist, precum s-a spus. Paginile într-adevăr încântătoare ale creaţiei sale sunt acelea în care apar călugări de rând cu ignoranţa şi candoarea lor, cu permanenta nevoire întru cele sufleteşti şi sistematica cedare în faţa ispititoarelor chemări la trăirea normală a vieţii. Preoţi sau simpli fraţi, călugării lui Damian Stănoiu sunt, obişnuit, spirite neprihănite, putând fi categorisiţi, de-ar fi să întrebuinţăm un calificativ de circumstanţă, în rândul celor „săraci cu duhul”. O anumită instrucţie profesională nu le lipseşte; dimpotrivă, uşurinţa cu care mânuiesc textele sacre e adesea uimitoare, cuvioşii rămânând, cu toate acestea, nişte oameni simpli, total nevinovaţi în problemele privind viaţa din afara mânăstirii. Cine nu-şi aminteşte de pildă de Artemie, Averchie şi Ghedeon, monahii „păcătoşi”, împinşi de diavolul dorinţei de trai bun spre fel de fel de peripeţii, cuceritori prin bunătatea congenitală, prin ingenuitatea lor. Iată-l pe Artemie, eroul nuvelei *În căutarea unei parohii*, cutreierând satele ţării, din întinsul Bărăganului până în munţii Maramureşului, ferfeniţându-şi veşmintele şi stâlcindu-şi bocancii, spre a nu mai vorbi de zdruncinarea bietelor oase, neputincios de a găsi un sat pe care să-l păstorească, deşi curtea Mitropoliei e plină zilnic de ţărani care cer să li se trimită popă. Cuviosul Artemie nu izbuteşte din pricini felurite. Primit la început cu mare entuziasm în fiecare comună în care descinde, călugărul se vede silit de fiecare dată să se lase păgubaş de acea turmă duhovnicească, deoarece aproape pretutindeni sătenii văd în preot un îndrumător mai degrabă în treburile obşteşti decât

în cele ce ţin de mântuirea sufletului; ei vor ca Artemie să le facă, *„bangă”* şi *„cumparativă”*, *„aşa cum a făcut taica părintele din Costeşti, că vremără să luăm şi noi stămburile ieftine”*. Într-un sat e luat la goană de

preotul din localitatea vecină, cumulard a vreo trei parohii, care nu vrea să scape din mâini niciuna. La altă comună trebuie să renunţe, deoarece administratorul moşiei de acolo îl bănuieşte partizan al partidului advers celui din care face parte boierul. În Maramureş, primarul unui sat îl pofteşte să ia calea-ntoarsă când află că nu e absolventul unui seminar: *„…că nouă nu ne mai trăbui domni preoţi proşti”*. În cele din urmă, când crede că s-a statornicit într-un sat de prin părţile Bucureştiului, e găsit necorespunzător de către enoriaşi, pe motiv că nu e însurat: *„Nu ne lăsăm noi să fim înşelaţi de orice călugăr venit de pe drumuri! Nouă ne trebuie popă cu preoteasă!”*

Foarte apropiat prin subiect de nuvela *În căutarea unei parohii*, romanul *Necazurile părintelui Ghedeon* istoriseşte păţaniile unui monah care a găsit cu uşurinţă parohie, numai că nu reuşeşte defel să armonizeze pronunţata aplecare spre trândăvie nici cu preceptele cinului călugăresc şi nici cu pretenţiile credincioşilor, doritori şi aceştia de *„cumparativă”* şi *„bangă”*. Cărţii i s-a reproşat la apariţie faptul de a fi reluat subiectul nuvelei de debut, rezolvat aici într-un sens moralizator prin pocăirea monahului robit pântecului şi întoarcerea lui în mijlocul umiliţilor pustnici. E fără doar şi poate, un cusur al romanului această încheiere, ce include îndemnul la supunere necondiţionată faţă de canoane, la resemnare în faţa sorţii (vedeţi ce a pătimit Ghedeon dacă a părăsit mânăstirea – nu faceţi ca el!). Dezvoltarea unui subiect anterior prin amplificarea unui anume episod nu poate fi în sine şi nu este în cazul concret de reprobat. *Necazurile părintelui Ghedeon* adaugă un nou personaj bine conturat, chiar dacă nu prea nou faţă de celelalte, galeriei de portrete desenate de Damian Stănoiu. Mâncăcios, predispus la lene, destul de bleg şi neajutorat, iubitor de mici excentricităţi, precum atârnarea picioarelor de o frânghie, Ghedeon trădează tocmai prin slăbiciunile omeneşti o conştiinţă imaculată în platitudinea ei. Chiar păcatul său de căpetenie este, la drept vorbind, un păcat venial: diavolul lăcomiei, când vrea să-l ducă în ispită, ia chipul unor farfurii cu macaroane. Gâlcevile lui Ghedeon cu Necuratul şi de asemenea numeroasele necazuri cu babele ce se perindă în serviciul de bucătărese ale sfinţiei sale, cu poporanii care ţin morţiş să-l însoare şi să-l antreneze în afacerile publice, încurcătura în care e pus când calendarul ortodox e dat înainte cu treisprezece zile, în sfârşit, îmbolnăvirea de piatră la ficat din cauza abuzului de mâncăruri, în care el vede un semn al supărării divine pentru abaterea de la pravilele mânăstireşti – toate acestea concordă la alcătuirea unei siluete nostime şi înduioşătoare, vădind înţelegerea autorului pentru tot ceea ce aparţine firii umane, inclusiv pentru imperfecţiunile acesteia. Colindul parohului din Scăieni prin satele vecine pentru a culege învăţăminte din practica fraţilor întru har, pe lângă că e amuzant ca atare, prilejuieşte autorului exersarea

condeiului într-o de ajuns de incisivă schiţă satirică, biciuind măruntele şi mai măricelele nemernicii ale unor preoţi rurali de mir.

Prin condiţiile lor de existenţă, călugării simpli sunt ţinuţi de regulă în afara civilizaţiei moderne, astfel încât psihologia lor e a unor fiinţe aparţinând altor veacuri, săvârşite. Călugării lui Damian Stănoiu, proveniţi în genere din sânul ţărănimii, conservă sub îmbrăcămintea specifică o înţelegere a lumii proprie ţărănimii patriarhale de acum câteva secole, mai precis spus: proprie elementelor „cărturăreşti" ale ţărănimii de odinioară. Sfera cunoaşterii lor, preocupările, graiul aduc aminte adesea de „filosofii" ţărani din opera lui Sadoveanu, cu deosebirea însă că, în comparaţie cu aceia, eroii lui Stănoiu au – asemeni unor ciobani din *Fraţii Jderi* – *„toate ale lor mai domoale. Chiar şi mintea"*. Îndeobşte, scrisul autorului *Cărţii pustnicilor* se caracterizează printr-o moliciune şi dulceaţă ce lasă cititorului neprevenit impresia de a parcurge paginile unui povestitor moldovean. Prin „moldovenismul" său, Damian Stănoiu se învecinează deci cu Sadoveanu. Marele creator al figurilor starostelui Căliman şi hatmanului Nicoară Potcoavă se înalţă însă deasupra tuturor colegilor săi de breaslă. Mihail Sadoveanu, moldovean prin factura stilistică a operei, e un scriitor de talie universală prin adâncimea filosofică a înţelesurilor încifrate în chipurile şi peisajele create. Eroii săi „filosofi" sunt doar aparent nişte săraci cu spiritul (ai lui D. Stănoiu sunt realmente), stângăcia lor exterioară învăluind o inteligenţă subtil sfredelitoare.

Ignoranţi aşadar, naivi şi înceţi în mişcările psihice, monahii zugrăviţi de fostul părinte Daniil farmecă adesea prin blândeţea lor – mod de exprimare a unei inalterabile candori. Citiţi nuvela *Dragoste şi smerenie*. Încântarea produsă de lectura ei nu vine oare din dezarmanta nevinovăţie a părintelui Chiril, speculată cu o viclenie rudimentară, ea însăşi candidă, de către câţiva ieromonahi? Chipul în care Chiril îşi tratează oaspeţii nepoftiţi, servindu-le din timp în timp câte-o sticlă de vin, minţind de fiecare dată că e ultima pe care o mai are şi infirmându-şi inconştient spusele tocmai prin tăria cu care le susţine, împăcarea cu care se lasă încetul cu încetul antrenat el însuşi în veselia superiorilor, degenerată în beţie cumplită, remuşcările încercate la urmă, nu pentru prăpădirea vinului – un butoi întreg, primit de la ţară – ci pentru că el, nevolnicul, a dat ocazie Satanei să se bucure, definesc un suflet mărginit şi bun, hărăzit indubitabil împărăţiei cerurilor. Să ne oprim, pentru edificare, asupra uneia dintre numeroasele scene admirabil regizate, în care, prin şiretlicuri, ieromonahii storc lui Chiril mărturisirea că posedă nu câteva sticle, ci un butoi întreg de vin. Ermolae se preface supărat pe Iachint, care scoate din buzunar nişte nuci, după isprăvirea conţinutului din sticla aflată în faţa lor pe masă:

„— De ce eşti porc, măi frate Iachint? Cât avuserăm vinişor nu scoseşi nucile, iar acum, când vezi bine că nu mai e nici de leac – hop fi tu cu ele!

— Da' de unde ştii tu, mă, că Chiril n-o fi adus şi pentru bucătar vreo sticlă? (Sticlele oferite anterior vizitatorilor – pretindea monahul – fuseseră destinate iniţial superiorilor mânăstirii – D. M.)

— Mai bea şi apă, nesătulule!

— Apă după nuci? Tu bei, Arcadie, apă după nuci?

— Ba eu nu mănânc nici nuci, că-mi strică vocea…

Chiril se scărpină după ceafă, în urechi, apoi îşi deretică barba cu oarecare vioiciune şi-şi făcu sieşi curaj:

— Cinstiţi părinţi, vă, rog să nu vă certaţi şi să nu vă supăraţi, că Dumnezeu este milostiv… şi din mila lui se cade să se împărtăşească şi cel ce n-are, ca şi cel ce are… Cel drept, ca şi cel păcătos. Zice psalmistul «Pierde-voi pre toţi cei ce grăiesc minciună…» Şi cum noi călugării datori suntem să păzim mai vârtos poruncile, vă rog să mă iertaţi că… uite… ce să zic…

— Ai adus un butoi! îl completă Ermolae, iritat de greutatea cu care Chiril lăsa adevărul să grăiască.

— Aşa e, cinstiţi părinţi; am adus un butoiaş, că mi l-a dăruit un frate al meu, şi l-am băgat în cămară, ca să mă mângâi în fiştecare zi cu câte un pahar de mărimea litrei…

— Ispită!

— De la Diavolul! Ptiu, ucigă-l-ar crucea!

— Şi acuma… de unde am rupt două sticle… am să mai rup şi pe-a treia, mai ales că părintele Arcadie abia acu veni"

Cum a remarcat critica, la vreme, savoarea literaturii lui Damian Stănoiu se află mai cu seamă în limbaj. Vorbirea e modalitatea esenţială de autodefinire a eroilor acestui scriitor. Precum în toată opera, în *Dragoste şi smerenie* lectorul e răpit de vraja dialogurilor în care obscurantismul desăvârşit se uneşte cu erudiţia biblică, şi frazele pretenţios construite, presărate cu termeni încărcaţi de străveche aromă, servesc comunicării unor chestiuni de însemnătate obiectivă minimă, adeseori prozaice prin excelenţă. E de un comic subtil, spre exemplu, duelul de citate din textele sacre purtat între duhovnicul Daniil şi monahul Chiril, amândoi beţi turtă, duel provocat de refuzul acestuia din urmă de a mai aduce vin:

„Cuviosul Chiril, om blând cu firea, se încruntă şi se învineţi la faţă.

— Nu mai scot niciun pic! Mi-aţi dijmuit butoiaşul…

Şi ridicându-se de la masă, se rezemă cu spatele de perete. Musafirii schimbară priviri disperate.

— Priviţi-l bine: nici urmă de smerenie în vorba lui şi în purtarea lui! şopti Arcadie către Daniil."

Chiril, mereu naiv, încearcă să-şi argumenteze refuzul cu versete din Evanghelie:

„— …Cinstite părinte, fă dragoste şi judecă după dreptate… Nu intru eu în mai mare păcat dându-vă să beţi peste măsură? Nu glăsuieşte sfânta Evanghelie că e «vai de acela prin care vine sminteala»?

Unchiaşul ridică din umeri şi din sprâncene.

— Ai avea dreptate dacă n-ar fi altă chestie la mijloc. Când îţi porunceşte un preot să faci cutare lucru, nu mai încape nicio pricină «Toate câte îţi va porunci ţie preotul, fă-le! Nu te abate nici în dreapta, nici în stânga, căci cine nu ascultă de preot vrednic este de moarte…».”

Plină de haz e scena în care ieromonahul Arcadie citeşte rugăciunile morţilor pentru fraţii trântiţi pe jos în urma năprasnicului chef.

„Dumnezeul duhurilor, carele ai călcat moartea şi pre Diavolul ai surpat, odihneşte sufletele robilor tăi acestora ce s-au mutat de la noi, în loc luminat, în loc de verdeaţă, de unde au fugit durerea, întristarea şi suspinarea… Şi orice au greşit ei cu cuvântul, au cu fapta, au cu gândul, iartă-le lor…”

Candoarea se traduce în acte ce ating culmea comicului de situaţii (situaţii concludente pentru profilul sufletesc al protagoniştilor) în *Ucenicii sfântului Antonie*. Cuvioşii Ghelasie şi Ghervasie, ferm hotărâţi să ţină cu sfinţenie cele trei zile de post negru din săptămâna mare, refuză hrana până şi animalelor, potrivit recomandaţiei dintr-un text al Vechiului Testament, tălmăcit după capul lor: *„Oamenii şi dobitoacele şi boii şi oile să nu guste nimic, nici să pască, şi apă să nu bea”*. Efectul e mai presus de închipuire. Porcii guiţă infernal, căţeaua scormoneşte cuibarele păsărilor căutând ouă, păsările sar peste gard devastând răsadurile din grădina pustnicului vecin, motanii cotrobăiesc prin cămările arhimandriţilor, surprinzându-i pe aceştia în situaţii compromiţătoare. Din cale-afară de nostimă e însă comportarea cuvioşilor Ghelasie şi Ghervasie înşişi. Scurmaţi de foame, ei devin irascibili şi-şi varsă năduful pe bietele dobitoace, botezate care cu numele superiorilor mânăstirii, care cu nume de împăraţi păgâni. Ghervasie, bunăoară, ocărăşte porcul, ce poartă, asemeni stareţului, numele de Gherasim:

„— Hei, preacuvioase! Cum îţi merge… mântuirea? Bine, ha? Te cred! Când ai stăpânire peste proşti, dată de către sfinţii Ierusalimului pământesc, care vor vedea Ierusalimul ceresc când oi ajunge eu patriarh al Ţarigradului, cum să-ţi meargă rău? Tâlharule! Unde sunt banii pe vin?… Ţi-ai făcut casă la oraş, ai? Fă-ţi în cer, nemernicule, nu pre pământ, unde o arde focul şi o strică cutremurul. Crezi tu c-o să pupi sânul lui Avraam? Mai degrabă va trece cămila prin urechile acului, ticălosule!”

Pe purcea, omonima împărătesei Eudoxia, o judecă pentru surghiunul sfântului Ioan Hrisostom:

„…Nu-i aşa, cucoană Eudoxia? Şi măriei tale ţi-e foame? Din gros, ai?

Îţi huruie maţele, ai? Îţi vine să crăpi, ai? Târfa dracului! Mai bine crăpai cu un sfert de ceas înainte de a-l surghiuni pe sfântul Ioan Gură-de-aur.”

Umorul lui Damian Stănoiu atinge culmea în paginile ce-l înfăţişează pe Ghervasie citind, cu vocea lui bâlbâită, predici dintr-ale sfântului Dosoftei vietăţilor turbate de foame:

„— Fraţilor! Cine vrea să se curăţească de toate păcatele săvârşite în curgerea anului, întru aceste zile, mai întâi se cade să se ferească de îmbulzeala mâncării, căci din mâncarea cea multă se naşte toată răutatea…”

Calitatea fundamentală a operei lui Damian Stănoiu este, precum se vede, umorul ei izvorât din intuirea frumuseţii sufletelor simple, fără prihană. Fenomenele respingătoare din lumea monahală nu sunt ocolite de scriitor, dar de obicei acestea sunt văzute tot prin prisma şi în limitele posibilităţilor de interpretare ale unor inşi de seama lui Artemie, Ghedeon, Ghelasie şi Ghervasie. Desigur, Damian Stănoiu nu s-a zugrăvit în aceştia pe sine integral, dar nu încape îndoială că o bună parte din inima sa se găseşte în ei. Dragomir Codin, în care scriitorul s-a recunoscut într-o declaraţie publică, e un erou de aceeaşi structură morală ca şi Artemie sau Ghelasie.

Scrierile cu teme din viaţa mânăstirilor nu alcătuiesc tot ce a lăsat literaturii noastre Damian Stănoiu. Romanul *Fete şi văduve*, inspirat din realitatea satului muntean, nu e lipsit de interes. Episoade menţionabile se pot găsi şi în alte scrieri cu subiecte laice. După cum au observat însă comentatorii în unanimitate, fostul cleric se mişcă infinit mai stângaci în mediile mireneşti decât printre călugări. Interpret al ingenuităţii, scriitorul e trădat de posibilităţi când îşi propune construirea unor caractere mai complicate. Forţa creaţiei epice viguroase îi lipseşte. Paginile consacrate pictării realităţilor din mânăstiri, în care îşi trăiesc din plin existenţa – atât de stranie pentru omul modern – monahi buni la inimă, blânzi şi iertători, fericiţi ca nişte copii când se pot înfrupta din vreo plătică sau când izbândesc să scape de Satana prin câte-o cruce mare pe sân, aceste pagini adiate de miresme arhaice sunt suficiente pentru a-i fixa lui Damian Stănoiu un loc în istoria literaturii române.

Dumitru Micu

TABEL CRONOLOGIC

1893 3 aprilie: S-a născut la Dobrotinet, regiunea Argeş, Damian Stănoiu.

1901–1907 Telefonist la poştă, secretar la primărie. În urma unui *„conflict cu moaşa comunală”* e nevoit să plece din comună.

1907–1913 Bucureşti. Cizmar, lemnar, curelar, lucrător la Letea şi la o fabrică de mobilă din Dealul Spirii. Vânzător de ziare la Iaşi. Reîntors în Bucureşti, lucrează la serviciul de expediţie al ziarului *Adevărul*. Hamal în portul Constanţa. Intenţie de a pleca în America. Ajunge până la Hamburg. Înapoiat în Capitală, lucrează la spitalul Pantelimon. În 1913 îl îngrijeşte pe Ilarie Chendi, internat la acest spital. Dor de o viaţa mai liniştită.

1913 18 aprilie: *„Iată-mă, aşadar, după o hotărâre luată fără prea multe ezitări, păşind pe bariera Colentinei, îmbrăcat în haine ponosite şi cu două băncuţe în buzunar, către o viaţă care mă atrăgea şi mă înfricoşa în acelaşi timp. Mă atrăgea ca un liman al mântuirii de lipsuri şi de necazuri, de idealuri irealizabile şi de gânduri nestatornice, şi mă înfricoşa, poate că în realitate mă revolta, acceptarea de bunăvoie a unui purgatoriu pământean…*

După un drum mai lung decât aş fi bănuit, dar destul de plăcut, căci îmi fusese mersul printre lanuri de grâu în care se putea ascunde cioara şi prin crânguri aproape complet înfrunzite, mânăstirea Căldăruşani, îmbrăcată recent în straie noi, cu crucile de pe turlele bisericilor strălucind în soare, apare la orizont ca un adevărat castel din basmele copilăriei…” (Amintiri din mânăstire, E.P.L., 1962, p. 3.)

1913–1927 Călugăr. Luat de stareţul Ghenadie, fostul mitropolit-primar, în serviciul său personal, i se încredinţează elaborarea unor monografii ale mânăstirilor din eparhia Bucureşti. În publicaţiile bisericeşti îi apar o *„sumedenie de versuri”*.

1927 Apare, în numerele 1 şi 2 ale revistei *Viaţa românească*, nuvela *În căutarea unei parohii*. Nuvela fusese încredinţată lui Gala Galaction, care o trimisese publicaţiei ieşene. Se mai publică în revistă în decursul anului *O anchetă* (nr. 5) şi *S-a certat maica Natalia cu maica Vitalia* (nr. 6 şi 7). Din acelaşi an, Damian Stănoiu începe să

colaboreze şi la *Gândirea*.

1928 Începe colaborarea la *Adevărul literar şi artistic*. Apare volumul de nuvele şi povestiri *Călugări şi ispite*, premiat de Academia Română.

1929 Apar romanele *Necazurile părintelui Ghedeon* şi *Duhovnicul maicilor*.

1930 Apare romanul autobiografic *Demonul lui Codin*.

1931 Apar *Pocăinţa stareţului* şi *Fete şi văduve*.

1932 Apare *Alegere de stareţă*.
În *Adevărul literar şi artistic*, nr. 588 din 13 martie, Damian Stănoiu publică un reportaj fictiv: *Soborul de la Căldăruşani sau judecata mea*, în care imaginează un sobor întrunit spre a osândi literatura prozatorului. În aceeaşi publicaţie apar (nr. 619 din 23 octombrie) adresa Patriarhiei prin care scriitorul e invitat sa renunţe la călugărie şi răspunsul său: *„renunţ a mai face parte din clerul monahal”*.

1933 Apar *Ucenicii sfântului Antonie* şi *Camere mobilate*. Într-un interviu acordat revistei *Adevărul literar şi artistic*, apărut în nr. 644 din 9 aprilie, scriitorul îşi recapitulează viaţa.

1934 Apar *O zi din viaţa unui mitropolit* şi *Parada norocului*.

1935 Apar *Eros în mânăstire, Oameni cu sticleţi, Pe străzile Capitalei*.

1936 Apar *Luminile satului, Pensionarii, Doi vagabonzi*.

1937 Apare *Căsătorie de probă*.

1938 Apare *O partidă de pocher*.

1945 Apare culegerea *Cartea pustnicilor*, în două volume, cuprinzând o selecţie din naraţiunile de inspiraţie monahală.

1946 Apare romanul *Haine vechi*.

1947 Apare romanul de anticipaţie *Jocul Satanei*,

1956 8 iulie: Damian Stănoiu încetează din viaţă.

*

1958 Apare în Editura de stat pentru literatura şi artă culegerea *Ucenicii sfântului Antonie*, ce reuneşte mai multe naraţiuni ale prozatorului.

1962 Apare scrierea autobiografică *Amintiri din mânăstire*, după manuscrisul încredinţat Editurii pentru literatură de văduva scriitorului.

O ANCHETĂ

– nuvelă –

După ce dădu o raită pe la grajd şi făcu o scurtă vizită la lăptărie, unde mustră, ca de obicei, pe monahul Pafnutie – pentru vreo oală nespălată – şi după ce se abătu puţin şi pe la pescărie, unde mai puse câte ceva la cale cu nacealnicul Gherasim, arhimandritul Glicherie se întoarse ostenit la stăreţie şi, aruncându-şi botforii uzi de rouă, se întinse pe o canapea din salon.

Îngăduind cu plăcere ca două raze ale soarelui de mai, ce străbăteau pe marginea perdelei de reţea, să-i mângâie faţa, preacuvioşia sa cugeta, cu ochii închişi pe jumătate, la vreun verset din *Eclesiast* **[2]** sau făcea planuri de gospodărie, şi tocmai aţipise, când fratele Gheorghe intră repede în salon.

— Cinstite părinte, a venit trăsura cu domnul defensor! anunţă el pe nerăsuflate.

Stareţul făcu un gest scurt de nemulţumire – nu atât pentru faptul că venise inspectorul Casei Bisericii, cât mai ales pentru motivul că-i stricase odihna – şi întrebă căscând, cu mâna la gură:

— Dar protopopul n-a venit?

— Ba da, a venit şi părintele protopop… şi încă un domn, pe care nu l-am mai văzut.

După ce mai căscă un rând, părintele stareţ îşi netezi la oglindă părul şi barba, amândouă albe şi din plin, îmbrăcă rasa de mohair, îşi puse crucea la gât, apoi potcapiul **[3]** şi ochelarii şi, luând din mâinile fratelui Gheorghe bastonul cu mâner de os, porni spre arhondaric **[4]**, întru întâmpinarea autorităţilor bisericeşti.

Pe cărarea care merge de la stăreţie spre casa de oaspeţi, printre două rânduri de pini ofticoşi, părintele stareţ, om înalt şi gros, cu mâini pline şi cu fire roşii în obraji, cu ceva reumatism în picioare şi cu ani spre bătrâneţe, nu prea grăbea paşii… Lasă că era şi greoi, dar simţea trebuinţă şi de puţină chibzuială înainte de a da ochi cu cinstitele persoane oficiale.

Despre venirea acestora, cât şi despre scopul ei, stareţul fusese înştiinţat din vreme de către cei în măsură să ştie. Cunoscând, ca stareţ vechi ce era, cum se fac anchetele pe la mânăstiri, nu luase nicio măsură, în afară de cuvenitele pregătiri la bucătărie. Totuşi, cum ştia că de regulă anchetele în lumea bisericească se fac numai de către două persoane – un obraz din partea chiriarhiei **[5]**, protopopul sau exarhul, şi un defensor din partea Casei Bisericii –, îl cam neliniştea prezenţa unei a treia persoane.

„Poate că e vreun prieten sau vreun neam de-al lor”, îşi zise în cele din urmă arhimandritul, şi începu să urce domol scările arhondaricului.

Când ajunse sus, taina cu cel de-al treilea musafir, tot oficial şi el, se lămuri repede. (Chiar şi cei mai straşnici inspectori bisericeşti nu sunt socotiţi altfel în mânăstiri decât ca „musafiri oficiali”, adică li se dă o cinste mai deosebită decât celorlalţi muritori, ce sunt doar „musafiri”). Cel de-al treilea era un slujbaş din serviciul contabilităţii Casei Bisericii, trimis pe lângă cei doi în calitate de expert în ale cifrelor – de altfel cunoscut stareţului.

Părintele Glicherie, cu toată greutatea învinuirilor ce i se aduceau în două scrisori anonime, cu acelaşi cuprins, trimise de vreun „duşman”, atât mitropolitului cât şi administratorului Casei Bisericii, şi cu toate că fusese înştiinţat de „băieţi” că cele două căpetenii ale bisericii puseseră mult temei pe acele scrisori, adânc cunoscător al obiceiului pământului şi al bietului suflet omenesc, nu s-a înfricoşat nici când i s-a comunicat orânduirea unei anchete „severe” şi nu-şi pierdu cumpătul nici acum, când văzu un funcţionar cunoscut ca om straşnic al datoriei că vine să-i controleze registrele. Totuşi, când îşi întâmpină musafirii, nu se putu opri de a întreba din ochi pe defensor. Acesta îl trase la o parte, în vreme ce contabilul şi protopopul se scuturau de praf, şi-l preveni pe un ton prietenos:

— Vezi să fii în regulă, că avem ordine straşnice al dracului… şi ăsta n-a mai fost pe la anchete, ca să ştie cum merge socoteala!

Stareţul aruncă o privire scurtă defensorului, apoi îşi potrivi ochelarii şi înălţă din umeri.

— Doar n-am făcut nicio crimă!

— N-ai nicio teamă… că la urma urmei, tot bine are să iasă! îl încurajă defensorul.

Apoi pe şoptite şi mai aproape de ureche:

— Să-mi faci rost de-un miel – ştii, colea, mai dolofan, că am mâine musafiri la masă…

După ce se scuturară de praf şi luară câte-o dulceaţă cu apă rece, cinstiţii membri ai comisiei de anchetă ieşiră la o mică plimbare, căci nu era nici mâncarea gata şi nici timp până la masă ca să înceapă cercetările. Stareţul se scuză că are treabă şi însărcină pe părintele Acachie, arhondarul, să-i însoţească.

Oameni trăitori la oraş – şi încă la Bucureşti –, cei trei musafiri oficiali fură minunaţi de verdeaţa din curtea mânăstirii, de pomii răsfiraţi în rânduri regulate, de frumoasa privelişte a lacului, ce oglindea cerul cu seninul proaspăt şi cu minunatul soare al lunii Florar.

Pe ceairul verde din faţa mânăstirii, ca la o sută de oi păşteau iarba fragedă şi-şi chemau mieluşelele ce zburdau în cârduri, umplând

văzduhul cu mehăitul lor nevinovat. Pe lângă turmă, câţiva câini ciobăneşti se jucau şi ei, gonindu-se şi trântindu-se cu sgaibaracele în sus; iar ceva mai la o parte, un cioban bătrân, răsturnat într-o rână, cânta din caval, în timp ce ajutorul lui, un copilandru, bătea „purceaua” c-o straşnică măciucă de măceş.

Iată atâtea şi atâtea pricini ca orăşeanul, fie el cel mai grozav inspector, să-şi descreţească fruntea, să-şi mai răcorească sufletul şi să-şi lărgească inima…

Domnul contabil Zamfirescu – „ursuzul”, cum îi ziceau colegii –, care nu ieşea o dată la doi ani din Capitală, începuse să se schimbe la faţă de cum trecuse bariera, iar acuma era vesel ca un copil care vede pentru întâia oară fluturi. În ce priveşte pe ceilalţi doi, mai deprinşi cu asemenea lucruri, pe lângă multă voie bună, priveliştea naturii le-a mai aţâţat şi pofta de mâncare, atât de bine cunoscută prin mânăstiri. Aşa încât, de la o vreme, părintele protopop nu s-a mai putut stăpâni.

— Să ne întoarcem, c-o fi masa gata şi mi-e o foame grozavă…

— Îmi luaşi vorba din gură! încuviinţă defensorul fără zăbavă.

Iar domnul Zamfirescu, care de multă vreme îşi pierduse pofta de mâncare, simţi şi el, la auzul acestor cuvinte, un fel de gâdilitură la stomac, de-l prinse mirarea.

Şi tustrei se întoarseră pe loc cu spatele la verdeaţa ceairului şi la jocul mieluşelelor şi se îndreptară grăbiţi spre arhondaric.

*

În vreme ce musafirii oficiali se desfătau privind natura şi respirând aerul curat de câmp şi de pădure, la stăreţie se făcea repetiţie generală în vederea anchetei, regizor fiind însuşi părintele stareţ, iar actori – prepuşii săi în felurite ascultări administrative şi gospodăreşti. Căci arhimandritul Glicherie, deşi nu se temea de urmările unei anchete, care ar fi descoperit nereguli în mânuirea banilor sau în administrarea mânăstirii, socotise totuşi că e mai înţelept să înlăture orice prilej de neplăceri neprevăzute. Trimise aşadar după casier, după econom **[6]**, eclesiarh **[7]**, cămăraş **[8]**, pescar şi chelar **[9]**, ca să-i încerce cum au să răspundă şi să-i mai îndrume pe unde nu s-or pricepe.

Cel dintâi sosi ieromonahul Nafcratie, casierul mânăstirii.

— E bucluc, Nafcratie! îl întâmpină stareţul scărpinându-se după ureche.

— S-a întâmplat vreo nenorocire, cinstite părinte? se prefăcu casierul că nu ştie despre ce e vorba.

— Chiar nenorocire încă nu, dar s-a apucat administratorul Casei Bisericii să trimită pe grozavul ăla de Zamfirescu, să ne verifice scriptele… ca şi când defensorul singur n-ar fi fost în stare să le cerceteze. Şi te pomeneşti că nebunul ne face vreun bucluc… Cum

stăm cu socotelile?

Casierul, poreclit de călugări „bobleţul” şi „filosoful”, pentru firea lui blândă şi visătoare, îşi vârî capul între umeri şi râse în cerul gurii. Apoi, făcând o mutră tristă, răspunse clătinând din cap:

— Cred că stăm cam prost, cinstite părinte, că, după cum ştiţi, conturile nu s-au înaintat niciodată de când s-a înfiinţat Casa Bisericii… Iar anul trecut şi ăsta care a început la april, n-am operat nimic în registrele chitanţiere şi de partizi… Numai în condica „de zi” am trecut… ce mi-aţi spus sfinţia voastră să trec.

— Câţi morţi avem în state?

— Păi, erau vreo zece, şi cu Irinarh s-au făcut unsprezece…

Stareţul se scarpină în cap, în urechi, în nările nasului, şi la urmă zise:

— Să iei numaidecât un poştalion, cu caii cei murgi, fără să te vază „ăia”, şi să te opreşti tocmai la vie… de unde să te întorci după trei zile. Eu o să spun că cheile de la casă sunt la tine (Nafcratie nu pusese niciodată mâna pe ele) şi că registrele sunt închise acolo. Ai înţeles?

Casierul aruncă o privire de admiraţie superiorului său şi, luându-şi cuvenita blagoslovenie, ieşi în grabă.

După casier intră protosinghelul **[10]** Dionisie – marele eclesiarh.

— Ce s-a adunat de la credincioşi în ziua de Sfânta Marie şi de Ziua Crucii, părinte Dionisie? îl întrebă stareţul.

Eclesiarhul, ţinând minte pe de rost, îi răspunse fără zăbavă:

— Unsprezece chile de grâu, zece baniţe de mei, o sută de trâmbe de pânză, una sută douăzeci prosoape şi trei mii şase sute de lei bani gheaţă…

— Şi… la obşte ce s-a dat?

Eclesiarhul îşi puse ochelarii ca să citească din condică, dar stareţul socoti că nu mai e nevoie.

— Cum ar putea „ăia” dovedi că am oprit şi noi câte ceva pentru osteneala noastră, părinte eclesiarh? ispiti preacuvioşia sa pe îngrijitorul bisericii.

— Cât despre asta, n-ai nici o grijă, cinstite părinte, că am potrivit eu lucrurile în aşa fel ca să nu priceapă nimeni, răspunse cuviosul Dionisie ploconindu-se adânc.

Veni la rând economul.

— Nu se aude bine, Serafime! întâmpină stareţul pe gospodarul mânăstirii.

Economul încreţi din sprâncene, se frecă la ochi, îşi strânse ca de obicei vârful nasului stacojiu, îşi drese mustăţile crescute în jumătate de cunună şi răspunse smerit:

— Mai mult sau mai puţin (asta era vorba lui obişnuită), mai mult sau mai puţin, cinstite părinte, eu nu cred că aveţi sfinţia voastră nici cea mai mică teamă de astfel de cercetări. C-au mai venit p-aici

anchete d-astea şi, mai mult sau mai puţin, nu s-a întâmplat nimic. Chelarul şi bucătarul să trăiască!…

Arhimandritul Glicherie râse de curajul economului, apoi se încruntă, îşi muşcă o unghie şi zâmbi acru:

— Adevărat, zise el, dar tot mai bine e să fim pregătiţi. Aşa, d-o pildă, cum stăm cu trestia?

Serafim deschise o condică îngustă, în care îşi avea însemnările lui, şi după multe dibuieli şi şuşuieli răspunse:

— S-au încasat până la 15 în total lei 3.248… şi mai sunt încă 1.801 snopi nevânduţi.

— Şi… în registrul casierului ce sumă s-a trecut?

— În total 1.236 şi 85 de bani…

— Şi restul ce s-a făcut? întrebă stareţul, aplecându-se să-şi ridice mătăniile, ce-i scăpaseră jos.

— Apăi, mai mult sau mai puţin… ştiţi sfinţia voastră! răspunse economul, făcând cu ochiul şi uitându-se pe sub sprâncene.

— Dar dacă o bănui comisia ceva, cum ai să te descurci, Serafime?

— Apăi, aşa cum s-au rânduit lucrurile mai demult, adică: dijma de la Ştiubei s-a furat aproape jumătate, o mie cinci sute de snopi i-am întrebuinţat la casele de la vie, şi vreo câteva sute le-am dat pe la săraci…

— Dar cu vitele cum stăm, Serafime? mai întrebă stareţul, după ce încuviinţă planul economului în privinţa trestiei.

Serafim răscoli din nou condica-i soioasă şi răspunse:

— Am vândut, de la ianuar până la mai patru vaci bătrâne, un taur, cinci gonitori, o scroafă bătrână, douăzeci şi şapte de oi sterpe, şaptezeci şi trei purcei de lapte şi optzeci şi doi de miei… Iar la casier s-au trecut vândute: două vaci, un taur, doi gonitori, opt oi, douăzeci şi unu de purcei şi patruzeci şi opt de miei… Cât pentru ce-a rămas: o vacă a murit sângerată, una a murit de bătrâneţe, un gonitor s-a pierdut de cârd şi altul a fost furat, scroafa a murit din facere, treisprezece oi au murit de gălbează, şi pe alte trei le-au mâncat lupii… Pentru fiecare în parte ştiţi că avem proces-verbal iscălit de consiliul economic şi întărit de primărie… Iar cât priveşte pentru purcei şi pentru miei, nefiind trecuţi în inventar, ei nu pot să ştie câţi au fost cu toţii…

— Bravo, iconoame! îl încurajă stareţul, răsfirându-şi barba. Am toată încrederea în tine, dar să nu faci greşeala să pomeneşti de condică… şi mai cu seamă să nu te cătrăneşti cumva, să te încurci…

Urmează părintele Gherasim de la pescărie.

— Cum stăm cu pescăria, Gherasime?

— Apăi, după cum ştiţi, cinstite părinte… de la o vreme ne merge grozav de bine şi cu peştele, şi cu racii! răspunse pescarul, mirat de întrebare.

— Vorba mea, dacă te-or întreba protopopul şi cu defensorul, tot aşa ai să le răspunzi?

Monahul ghici numaidecât gândul stareţului şi luând o înfăţişare smerită, cu mâinile încrucişate la capul pieptului, răspunse clipind des din ochii lui verzi şi tulburi ca apa:

— Dacă m-or întreba ei, apoi se schimbă socoteala… că am să le spui aşa: „Cinstite părinte protopoape şi domnule defensor, blagosloviţi şi iertaţi, că bucurie mare n-avem cu lacul, că se prinde numai peşte d-ăl mic, că ăl mare e hoţ şi să bagă la cocioace… Mai ales crapul se vâră ca porcul în nămolul din fund şi nu e chip să-l dodim… E, aşa, când se întâmplă să mai încolţim şi noi câte un şalăiaş, câte un linişor, ba şi câte un crap, ştii colea pă cinste, apăi îi închidem la coteţ şi-i păstrăm pentru musafirii noştri… că de! sunt oamenii statului şi când nici nu te gândeşti are mânăstirea nevoie de ei… Iar întrucât priveşte pentru raci… cinstite părinte şi domnule defensor, mai bine i-ar lua Dumnezeu, ca p-ăi din Snagov, că nu e nicio brânză de făcut cu lighioanele astea. Că aci intră la cloceală, aci îşi leapădă icrele, aci se despoaie… şi toată iarna, cât ţine îngheţul, nici picior de rac nu se vede. Şi unde mai pui că pescarii sunt hoţi, că-i pitesc prin cocioace, ca să-i ia când s-or întoarce acasă…”

— Dar dacă te-or întreba că de ce nu dăm raci la cazanul de obşte, ce-ai să spui, Gherasime?

— Apăi, răspunse pescarul, după ce se scărpină puţin la ureche, am s-o dreg aşa: „Preacinstite părinte şi domnule defensor, blagosloviţi şi iertaţi, că racii se gătesc anevoie şi mai ales se mănâncă anevoie, şi n-alegi nimic de ei, că n-au carne nici cât negru sub unghie. Şi cum părinţii sunt în mare parte bătrâni şi fără dinţi, i-ar lua degeaba… că doar s-ar uita la ei, ca vulpea la bucăţelele din clondir… Că la rac, ca să scoţi ceva din el, trebuie să ai gură, nu fleac!”

Arhimandritul Glicherie primi răspunsurile cuviosului pescar cu mulţumire şi cu haz. Zise:

— Să stai p-aici, p-aproape, ca să fii la îndemână. Şi vezi să nu-ţi pierzi cumpătul…

Urmează monahul Macarie – cămăraşul –, căruia călugării îi zic mai mult „Neică”, fiindcă el se foloseşte foarte des de cuvântul acesta.

— Ce dai din cămară la obşte, în cursul unei săptămâni, Neică?… îl întrebă stareţul.

Macarie îşi învârti de câteva ori limba prin rărişurile din gură, unde nu mai avea decât trei dinţi, pe cale să-i cadă în lingură, înghiţi în sec şi răspunse mestecând şi clipind din ochi:

— După cum bine ştii, cinstite părinte, dau, neică, de două ori măsline, o dată cosac **[11]** … d-ăla aşa cum e… că-l mănâncă bieţii părinţi aşa cum e, o dată lapte bătut şi o dată brânză. Şi dumineca să face, neică, bulgur **[12]** … Şi la praznice dau, neică, şi câte-o sticlă de

untdelemn la cazan, ca să se mai îndulcească şi ei, neică…

— Dar cu lâna cum stăm, părinte Macarie?

— Cu lâna, cinstite părinte, stăm aşa: că îndată ce s-au isprăvit toate oile de tuns, am pus o parte la cămară ca s-o împărţim părinţilor, iar o parte… cum ştii sfinţia ta, neică.

— Vezi, Neică, dacă cumva o face comisia care a venit vreo cercetare, să nu mă bagi în vreun bucluc!

— N-ai nici o grijă, cinstite părinte, că ştii bine că mie, neică, nu-mi trebuie nimic strâmb, dar nici în socotelile altuia nu mă bag… Numai să nu mă puie să jur cu mâna pe cruce, că atunci n-am încotro, neică, şi trebuie să spui ce ştiu… că sunt om bătrân, neică, şi nu vreau să-mi bag sufletu-n foc…

— De jurat n-o să te puie să juri, părinte Macarie, dar ca să nu te încurce cumva, e mai bine să te faci bolnav şi să stai în pat…

— Apăi că bine zici, cinstite părinte… că chiar sunt bolnav, neică, doar că la pat n-am căzut. În felul ăsta, o brodim şi mai bine, neică…

Monahul Ruvim – chelarul – intră cel din urmă la ispitire. E un călugăr aproape bătrân, mic de stat şi cam adus de şale. Are barbă roşie-căruntă şi rară, iar ochii-i mici, cu lumini verzi, privesc cam pieziş. Vorbeşte smerit, din vârful limbii, şi nu se supără niciodată. Când îl ocărăşti îţi face plecăciune, iar când îl lauzi îşi împreună mâinile pe piept şi închide ochii. Călugării au pică pe el, fiindcă e viclean şi pizmătăreţ, dar părintele stareţ, tocmai din pricina acestor însuşiri deosebite şi fiindcă pe deasupra mai e şi foarte harnic şi chivernisitor, i-a dat slujba de chelar.

— Cum stăm cu vinul, părinte Ruvime? îl întrebă cel mai mare, întinzându-i mâna pentru blagoslovenie.

Cuviosul Ruvim înţelese numaidecât rostul întrebării şi, ca să nu mai piardă vremea cu ocoluri fără folos, răspunse ca şi când s-ar fi aflat în faţa onoratei comisii de anchetă:

— Cu vinul stăm cât se poate de prost, cinstite părinte protopoape şi domnule defensor… că la o zăcătoare au plesnit două cercuri, şi până să bag de seamă s-au scurs peste o sută de vedre… Un butoi de bordo s-a ciumărât şi l-am dat la drojdii, să-l facem rachiu, iar scăzământul până la pritoc **[13]** a fost de aproape două sute de vedre… Şi unde mai pui că chirigiii care l-au adus de la Deal au furat de au stins, că a fost numai un călugăr cu ei şi n-a putut să-i ţie din scurt… că unii o luau la fugă înainte, iar alţii rămâneau în urmă, făcându-se că le-au obosit caii şi nu mai vor să meargă. Şi când s-au ridicat butoaiele de la vie, cotarul a făcut socoteala pe vasele pline, dar ele au fost numai pe trei sferturi… că, dacă ar fi fost pline până la vrană, s-ar fi umflat dufu de zdruncinătură şi ar fi făcut explozie pe drum. Şi când e vorba de cât să bea, e ceva de speriat! Că se dă la obşte de două ori pe săptămână, cu măsura veche… iar la slujbă câte-

o bardacă, şi la lucrători, şi la musafiri, şi la bolnavii care vin la sfântul maslu… şi la cerşetori le dăm, că de, aşa s-a pomenit pe la mânăstiri… Nu mai vorbesc de musafirii oficiali, pe care trebuie să-i primim cât se poate de bine, că sunt oamenii stăpânirii… De sticlele şi damigenele pe care le golesc ori le iau acasă alde primarul, notarul, perceptorul, jandarmii, administratorul de plasă, şeful de ocol… Că de, nu poţi să nu le dai, că te loveşti de ei când nici n-ai gândi, şi la tot ceasul pot să facă un rău mânăstirii…

— Dar cu rachiul cum stăm, părinte Ruvime?

— Da' ce rachiu? cinstite părinte protopoape şi domnule defensor… că ce bruma s-a făcut, l-am dat la obşte şi la lucrători. Să tot mai fie acolo ca la douăzeci de vedre – şi astea numai fiindcă am făcut iconomie la cataramă.

— Dar de vreo patru boloboace care au ieşit noaptea, pe sub ascuns, din pivniţa mânăstirii, pentru a se aşeza într-ale unor cârciumari de prin satele vecine, ce ştii, părinte Ruvime? întrebă stareţul cu ochii închişi.

— Să iasă boloboace de vin, noaptea, pe sub ascuns, din pivniţa mânăstirii? Ferească Dumnezeu şi Maica Domnului, domnule defensor, să se întâmple aşa ceva în mânăstirea noastră!… Poate cumva în timpul altor stareţi… dar sub părintele Glicherie, care poartă atâta grijă de mânăstire şi face iconomie şi ţine toate lucrurile din scurt… unde s-a pomenit una ca asta?

— Ai întrecut pe dracu, Ruvime! lăudă stareţul iscusinţa chelarului.

— Apăi de, cinstite părinte, răspunse Ruvim pe alt ton, eu sunt călugăr, şi călugărului îi scrie să nu iasă din cuvântul celui mai mare.

— Niciodată nu m-am îndoit de priceperea ta şi de smerita supunere pe care o ai faţă de poruncile mele… Vezi, să ai grijă şi de bietul Macarie… să nu se scoale măcar două zile din pat.

Cuviosul Ruvim făcu o plecăciune adâncă şi plecă mulţumit – şi de laudele stareţului, şi de priceperea lui în astfel de boclucuri.

*

La arhondaric începuse treaba încă din răsăritul soarelui. Bucătăria fu dată în primirea protosinghelului Iustin, de care se vorbea că întrece în meşteşugul de a găti bucate chiar pe bucătarii cei mai mari de la Bucureşti. Ajutat de lelea Maria, spălătoreasă arhondăriei, şi de fratele Ilie paracliserul, pregăti cuvioşia sa nişte bucate de peşte, de raci şi de miel – care să te facă să uiţi nu numai de plecare, dar şi de pricina pentru care ai venit la mânăstire.

Sus, părintele Acachie arhondarul, ajutat de fratele Simion, gătise cum se cuvine două din odăile cele mai bune şi aşezase masa pe terasă, cu o dibăcie de care s-ar fi minunat chiar şi cei mai simandicoşi

musafiri. Farfurii de faianţă, servicii de argint, pahare de cristal, şervete şi faţă de masă, toate parcă neatinse de mână de om. Iar în mijlocul mesei rotunde – un buchet mare de flori de câmp şi de pădure, aşezat între două carafe de cristal: una cu vin vechi portocaliu, şi alta cu vin nou de culoarea vişinei.

Din terasă – o privelişte rară. În stânga – un colţ de lac, cu o fâşie de trestie verde de-a lungul malurilor şi cu sălcii aplecate printre plute falnice, cu frunzele veşnic tremurând; iar în faţă – curtea, cu iarbă verde, cu brazi şi pomi, cu o alee de tei îmbobociţi şi salcâmi mulţi, din a căror puzderie de flori se răspândea o mireasmă îmbătătoare.

Musafirii oficiali, prididiti de foame şi grăbiţi să isprăvească până în seară, cât de târziu, pentru ca a doua zi dimineaţa să se poată întoarce la Bucureşti, veniră la arhondaric cu paşi din ce în ce mai largi şi urcară scările mai uşori ca niciodată. Când ieşiră pe terasă şi văzură minunata privelişte, nu se putură stăpâni, cu toată foamea, de a se opri o clipă între coloanele de piatră, să soarbă cu gurile căscate aerul proaspăt şi mirosul florilor de salcâm.

Sosind şi stareţul, se aşezară cu toţii în jurul mesei, lăudând, în aşteptarea minunăţiilor cuviosului Iustin, priceperea cu care arhondarul rânduise lucrurile.

Spuma de drojdie, din cale-afară de tare, oţărî pe meseni. Contabilul se scutură ca de friguri şi nu vru cu niciun chip să golească până la fund păhărelul cât nuca. Părintele protopop însă, mai obişnuit, luă şi pe al doilea… „că e bună pe stomacul gol”, iar domnul defensor goli şi pe al treilea, fiindcă „ştie că e naturală şi nu face rău”. Stareţul, ca să nu fie bănuit că se dă mai mult cu unul decât cu celălalt, ţinu mijlocia.

Ciorba de somn, cu vestitul borş călugăresc, întrecea orice închipuire. Domnul Zamfirescu chiar vru să mai repete, dar protopopul îl opri, spunându-i să nu pată ca ţiganul, care s-a lăcomit la lapte bătut şi n-a mai putut să mănânce purcel fript…

Când veniră la rând mâncărurile scăzute, intrară în slujbă şi paharele, umplute din sticle aşezate în găleţi cu gheaţă.

— E splendid! glăsui protopopul, după ce goli cel dintâi pahar de vin ruginiu.

— Extraordinar! întări imediat defensorul.

— Am numai un butoi din ăsta… şi îl păstrez pentru oameni care slujesc biserica, îi lămuri cu smerenie părintele stareţ.

— Aşa se şi cuvine! aprobară scurt în acelaşi timp cei doi musafiri oficiali.

Domnul Zamfirescu, care lua parte pentru prima oară la o anchetă şi care din leafa lui de funcţionar numai arareori îşi putea cumpăra câte o sticlă de băutură, nepricepându-se la vinuri, îşi goli paharul în rate şi în tăcere.

Când fratele Simion aduse de jos tava cu friptură de miel, se arătă şi soarele pe terasă. Nu fu însă primit cu plăcere, căci mesenii, de pe acum încălziţi de vin, asudau grozav. Protopopul îşi scoase gulerul şi brâul roşu, deschise ceaprazurile de la reverendă şi nasturii de la cămaşă, iar defensorul îşi scoase şi el haina şi gulerul şi dădu drumul nasturilor de la vestă. Domnul Zamfirescu, deşi suferea grozav de năduf, nu se dezbrăcă, ceea ce sili pe părintele stareţ să păstreze şi el buna-cuviinţă. De altfel, sfinţia sa nici nu prea avea ce să dezbrace, fiindcă sub giubeaua subţire de inişor purta doar un halat de aţică, iar sub halat – cămaşa din pânză rară de casă.

Aerul curat, mâncarea minunată, pentru care protosinghelul Iustin trebuia să fie înaintat – după părerea protopopului – cu încă un rang, apoi căldura amiezii – toate ajutară la golirea a vreo cinci-şase sticle de vin vechi, natural şi rece. Încă o stropeală bună la plăcinta cu brânză, şi onorata comisiune de anchetă dimpreună cu stareţul trecură în camera de alături, ca să ia cafeaua.

Odată cu această băutură, părintele Acachie aşeză pe masă o cutie cu ţigări Pelişor şi o sticlă cu apă rece din Puţul lui Gherontie. Dar cu apa nu se prea băteau musafirii oficiali, afară de domnul Zamfirescu, care, fiindcă nu proslăvise vinul, găsi cuvinte de laudă pentru băutura din izvor.

În sfârşit, părintele protopop, după multe glume mai cu sare şi mai aşa, îşi luă o mutră gravă – pe cât era cu putinţă în împrejurările de faţă – şi destăinui părintelui stareţ pricina pentru care au fost trimişi la mânăstire. Apoi, mai puţin oficial, îşi arătă nădejdea că toate cele înşirate în scrisorile anonime se vor dovedi născociri fără temei. Şi adăugă, ca din partea sa, că îl cunoaşte pe stareţ de bun gospodar, bun călugăr şi cu tragere de inimă pentru binele mânăstirii. Încheierea o făcu mai mult ca musafir decât ca membru al comisiei de anchetă, zicând că dumnealor nu umblă cu sabia, ci cu pacea, şi că se miră că oameni ca mitropolitul şi administratorul Casei Bisericii pun temei pe pâri neiscălite…

Arhimandritul Glicherie, om priceput şi deprins cu astfel de lucruri, răspunse că, oricare ar fi urmarea anchetei, cinstea celui anchetat tot ştirbită iese; totuşi, el n-are decât recunoştinţă pentru căpeteniile bisericii, că poartă atâta dragoste sfintelor mânăstiri, încât chiar o scrisoare neiscălită, trimisă fără îndoială de vreun duşman, le deşteaptă îngrijorarea. Negreşit, adăugă el cu modestie, nu se poate administra o mânăstire mare, unde sunt oameni de adunătură, în aşa fel ca toată lumea să fie mulţumită. Şi iarăşi nu se poate chivernisi fără greşeli o gospodărie aşa de întinsă. Atrase însă luarea-aminte a onoratei comisii că n-are nici oameni cinstiţi şi pricepuţi, care să-l ajute, şi că zavistia nu-şi află nicăieri sălaş mai trainic ca în sfintele mânăstiri…

— Ia nu-ţi mai face atâta sânge rău, părinte stareţ, că ne cunoaştem noi oamenii! îl încurajă defensorul pe când aprindea a patra ţigară.

Domnul Zamfirescu, aducându-şi aminte că printre colegii săi are reputaţie de funcţionar corect şi de om al datoriei, fu de părere ca ancheta să înceapă numaidecât, mai ales că ceasurile se făcuseră trei…

— Pesemne că eşti niţel nebun! îl apostrofă defensorul căscând. Tu nu ştii că, după toate legile igienei, o masă bună trebuie urmată neapărat măcar de-o jumătate de ceas de odihnă? Pentru Dumnezeu!

— Mai ales după ce am venit atâta cale! interveni şi protopopul, uitându-se cu mustrare la conştiinciosul şi grăbitul contabil.

— De, cum credeţi, dar numai să isprăvim astăzi, măcar cât de târziu, se învoi în cele din urmă domnul Zamfirescu – şi ca să nu-şi contrazică tovarăşii mai în vârstă, dar şi îmboldit de senzaţia unei greutăţi la ceafă.

— Lasă, moşule, îl bătu stareţul pe umăr, nu te grăbi, că îmbătrâneşti prea repede. Las-o aşa, mai domol, că ai vreme destulă înainte. Şi apoi, tot la Bucureşti ai să stai!

Contabilul nu mai stărui, şi trecu în camera ce-i era rânduită pentru găzduire. Stareţul îşi luă şi el rămas bun şi plecă, mai puţin îngrijat ca la început. Dar când să pună piciorul pe prima treaptă a scării, protopopul îl ajunse din urmă şi-i şopti la ureche:

— Vezi de-mi fă rost de vreo două kilograme de unt topit şi dacă se poate şi de vreunul proaspăt… Ştii că nevastă-mea nu prea se bate cu untura. Şi vorba ceea…

— Nici nu era nevoie să-mi mai spui! îl dojeni preacuviosul Glicherie. Pentru oamenii noştri se găseşte de toate… Slavă Domnului!

Când să se întoarcă la defensor, protopopul dădu cu ochii de o găleată cu gheaţă, în care mai rămăseseră două sticle cu vin, şi o luă la el în odaie.

— Straşnic vin mai are mânăstirea asta! zise el umplându-şi paharul.

— Aşa ceva nu se găseşte în tot Bucureştiul! întări defensorul, făcând la fel.

După ce goliră o sticlă, se trântiră în cele două paturi şi adormiră un somn de pomină. Nici rază de soare nu pătrundea în odaie, căci arhondarul trăsese – storurile, şi nici picior de muscă nu mai lăsase înăuntru fratele Simion. De altfel, sunt împrejurări când muştele ce trăiesc prin aceste părţi ale pământului, de s-ar strânge mii şi sute, tot n-ar fi în stare să strice odihna unor oameni atât e obosiţi şi cu atâtea griji şi răspunderi pe cap…

Domnul Zamfirescu se frământă mult în pat şi nu putu să adoarmă decât după ce tăcură clopotele de vecernie. Pe la ceasurile 5 se sculă, şi după ce se răcori cu apă rece, ieşi repede, îngrijat că ceilalţi l-or fi

aşteptând. Dar horcăiturile ce se auzeau din camera colegilor îl liniştiră. Trecu pe terasă şi se aşeză pe un scaun, ca să privească lacul. Văzând însă că timpul trece şi cei doi nu se mai trezesc, începu să se plimbe neliniştit de colo până colo. În cele din urmă, stingherit de greutatea din ceafă şi de strânsoarea de la tâmple, se rezemă cu coatele de pălimar şi rămase multă vreme aşa, cu privirea spre lac şi spre soarele pe începuse să coboare.

Abia pe la ceasurile 6, auzind zgomot în odaia unde-şi lăsase tovarăşii, se sculă şi bătu în uşă. Când intră înăuntru, găsi pe protopop şi pe defensor ciocnind cele din urmă pahare din sticla ce mai rămăsese în găleată.

— Iertaţi-mă că am întârziat, grăi el în batjocură.

— Paguba ta, îi răspunse defensorul, că, uite, n-a mai rămas nimic pentru somnoroşi…

După ce se gătiră şi cei doi, plecară cu toţii către stăreţie, hotărâţi să înceapă îndată cercetările, ca să se poată întoarce la Bucureşti a doua zi dimineaţa.

La ieşirea din arhondaric, onorata comisie se opri la capătul aleii, ca să contemple iarăşi lacul. Soarele coborâse spre asfinţit, privind mânăstirea şi apa numai dintr-o parte, ca un ochi al lui Dumnezeu, lăsând umbra teilor cu florile în mugur şi a salcâmilor înzăpeziţi de flori să se împreune cu a castanilor sălbatici şi cu a cetinilor risipiţi prin curtea mânăstirii, ca o perdea întinsă pe iarba verde. Păsările cântau de zor, şi harnicele albine din prisăcile călugărilor umblau de colo până colo, culegând mierea îmbelşugată a florilor de salcâm.

Pe faţa lacului se întindeau uriaşe umbrele plutelor de pe malul dinspre apus şi a turlei de la bisericuţa singuratică, în jurul căreia au fost pe vremuri chilii şi călugări. Pescăruşi albi şi dibaci zburau deasupra apei, lăsându-se din când în când pe luciu, pentru a-şi potoli setea sau pentru a înhăţa vreun peştişor. Pe margine se iviseră tot mai multe bărci cu pescari, ce se opreau la locurile însemnate cu trestie uscată, ca să scoată din coşuri de nuiele raci momiţi cu frânturi de porumb fiert. O barcă mai mare, împinsă de doi lopătari, tăie lacul în două, lăsând în urmă falduri din lopeţi şi o doină duioasă ce ieşea din gura cârmaciului.

Protopopul simţea aşa de mare trebuinţă de aer, că-l sorbea cu gura deschisă, vrând parcă să-şi facă provizie pentru Bucureşti, iar defensorului – „fire de artist” – îi era ciudă pe fericiţii pescari că-şi câştigă pâinea cântând pe lac, nu hărţuiţi de drumuri şi răspunderi, ca nefericitele organe de control ale autorităţilor bisericeşti. Şi, revoltat de această nedreptate socială, se adresă hotărât tovarăşilor săi:

— Ştiţi ce? Hai s-o dăm dracului de anchetă şi să facem mai bine o plimbare pe lac!…

— Ba s-o dăm chiar dracului, nu! se împotrivi protopopul, că tot o

s-o facem noi… cum om face-o, dar s-o lăsăm pe mâine dimineaţă, că acum e târziu.

— Am fi buni de bătut, urmă defensorul, dacă n-am profita de astfel de prilejuri rare, ca să ne mai venim puţin în fire. Destui microbi înghiţim în iadul ăla de Bucureşti!

— Aveţi dreptate, conveni domnul Zamfirescu. Eu însă nu pot întârzia, fiindcă am aranjat ca mâine dimineaţă, cel mai târziu la 11, să fiu la serviciu. Am în sertarele biroului meu hârtii importante şi urgente, cărora trebuie să le dau drumul…

— Şi ia mai dă-l dracului de birou, nenişorule, că doar n-o să piară ţara dacă o să lipseşti tu câteva ceasuri de la Casa Bisericii! se împotrivi defensorul, supărat. Şi eu am mâine procese la Consistoriu; ei, şi? Parcă dacă nu m-oi prezenta, o să se scufunde pământul? Se vor amâna – şi atâta tot! Nu suntem noi şi p-aici tot în slujba Casei Bisericii?…

— Dragă Zamfirescule, îl luă protopopul cu binişorul, dumneata eşti om al datoriei şi nu vrei să-ţi pierzi această reputaţie. Sunt însă cazuri de forţă majoră, când n-ai încotro. Ia închipuie-ţi că ai să pleci mâine până în ziuă şi se întâmplă – Doamne fereşte! — un accident pe drum; în cazul ăsta, o să mai ajungi la ora pe care ţi-ai fixat-o? Ş-apoi, e o vorbă înţeleaptă, care zice că e mai bine să te apuci de lucru de dimineaţă, că ai timp până seara să-l faci pe îndelete şi eşti şi cu mintea mai limpede…

Domnul Zamfirescu se lăsă uşor înduplecat, mai ales că simţea oarecare încurcătură în cap şi deci nu prea se încumeta să umble cu cifre.

În acest timp sosi şi stareţul, însoţit de fratele Gheorghe, ucenicul preacuvioşiei sale.

— Noi ne-am socotit, cinstite părinte, îl întâmpină defensorul, să facem mâine dimineaţă… ce bruma om face, că acuma este târziu şi am avea chef de-o mică plimbare pe lac…

— V-aţi gândit foarte bine, încuviinţă stareţul. Dă fuga, frate Gheorghe, la pescărie, şi spune părintelui Gherasim să pregătească o luntre din cele mari.

Plimbarea pe lac se dovedi într-adevăr nespus de plăcută, şi cel mai mulţumit fu însuşi domnul Zamfirescu. În luntrea cea mare, de curând dată la apă, se aşezară: la mijloc, pe scânduri puse de-a curmezişul, onoraţii membri ai comisiei de anchetă, la cârmoc – părintele Gherasim, iar la cârmă – un năvodar voinic. O luară mai întâi pe margine, pe lângă pădurea de trestie verde ca brotacul, apoi se depărtară puţin şi intrară în iezer, cu o iuţeală din ce în ce mai mare. Defensorul spunea snoave, iar protopopul, care nu prea se împăca cu apa, aducea vorba de felurite cazuri de înec. Domnul Zamfirescu era aşa de fermecat, că n-avea timp să asculte, ci numai să

privească şi să se minuneze de aşa locuri împodobite, pe care evlavioşii noştri strămoşi ştiau să le aleagă pentru zidirea sfintelor mânăstiri.

Când atinseră malul celălalt, se coborâră şi culeseră din pădure ramuri de tei şi de mălin, cu care împodobiră luntrea. La întoarcere, cu faţa spre mânăstire şi spre soarele ce atinsese c-o margine pământul, li se păru că sfântul locaş e ca un castel din basme, ca o cetate pe malul mării. În gâtul din Ştiubeiu, unde lacul se îngustează, luntrea fu lăsată mai domol, ca musafirii să poată rupe flori de nufăr, albe cum e crinul şi cu lujeri lungi, să le ducă acasă la neveste şi la copii. Şi odată cu lăsarea celui dintâi praf de neguri se apropiară de locul de unde porniseră – îmbujoraţi la faţă şi plini de voie bună…

Cu puţin înainte de a sosi la mal, defensorul făcu în taină o mărturisire reprezentantului sfintei mitropolii, lovind cu mijlociul în nodul lui Adam:

— Îmi cântă gâtul, tată protopoape!…

— He-he!… Mie îmi cântă de când am intrat pe poarta mânăstirii! Răspunse protopopul făcând un gest de vrednicie.

Domnul Zamfirescu, ca unul ce nu mai făcuse anchete „la faţa locului”, nu prinse înţelesul acestor tainice cuvinte, şi râse ca de-o glumă.

*

Masa de seară nu mai fu aşezată pe terasa arhondaricului, din pricina ţânţarilor, ci fu rânduită în sufrageria stăreţiei. Protopopul şi cu defensorul se arătară mulţumiţi de această schimbare, deoarece aici, fiind mai la dos, se puteau bucura în toată voia de veselia firii lor, pe care plimbarea cu luntrea le-o sporise încă pe cât era.

Şi fiindcă în stăreţia unei mânăstiri, mai mult decât la arhondaric, toţi slujbaşii eclesiastici, cu sau fără misiuni speciale, sunt ca la ei acasă, orice soi de constrângere fu înlăturat chiar de la început. Astfel că, înainte de a se aşeza la masă, protopopul şi defensorul se lăsară numai în cămăşi, contabilul în vestă, iar stareţul, ca să nu fie bănuit că umblă cu mofturi, rămase numai într-un anteriu subţire de inişor, în ciorapi de bumbac şi în papuci.

Se gătiseră bunătăţi din tot ce poate fi mai dorit de oamenii sătui de carne, de peşte borşit şi de vin prefăcut. Începură bineînţeles cu spuma de drojdie, căreia toţi îi făcură o deosebită cinste, afară de domnul Zamfirescu, care, căzând aşa deodată în melancolie, îşi luase înfăţişarea lui obişnuită de la birou şi nu vrea cu niciun chip să guste măcar. Îi părea omului că e otravă şi se mira de tăria gâtlejului celorlalţi.

Şirul bunătăţilor începu cu saramură de plătică şi de obleţ, urmă cu rasol de raci, ciulama de lin, crap umplut cu nuci (la tavă), şi se

încheie cu şalău şi somn prăjit. E de prisos să mai spunem că oaspeţii fură atât de minunaţi de fiecare din aceste mâncări, gătite de neîntrecutul Iustin, încât, de bucurie, îngăduiră paharelor cu vin să facă foarte des drumul de la mână până la gură. Toată vina pentru această nepotolită sete fu aruncată în seama părintelui stareţ, fiindcă găsise cu cale să pregătească numai peşte, care cere neapărat multă udătură.

Melancolia domnului Zamfirescu, însă, se risipi foarte greu. Şi s-ar fi putut prelungi până la sfârşit, dacă voia bună n-ar fi boală molipsitoare şi mai ales dacă arhimandritului Glicherie nu i-ar fi venit în gând să-i dea neputinciosului slujbaş vin dulce. Acest soi de vin, obţinut din struguri pe jumătate stafidiţi, culeşi după ce a căzut bruma, e înşelător la gust şi uşor la băut. Dar protopopului şi defensorului nu le plăcu, fiindcă dumnealor „nu sunt nici copii, nici cucoane". Domnul Zamfirescu, însă, fu momit încet-încet, până ce goli singur o sticlă şi jumătate…

Când veniră sarailia şi minciunile, cheful era în toi. Protopopul, prididit de evlavie, începu să cânte axionul **[14]** de la Întâmpinarea Domnului, dar când să urce la ga **[15]** de sus, dădu chix, căci îl răguşise băutura şi umplutura de nucă a peştelui. Ca să-i facă în necaz, defensorul, cu ochii închişi şi bătând tactul c-o lingură, începu a cânta cu glas gros acest irmos **[16]**, numai potrivit pentru astfel de împrejurări: „Cel ce ai săturat pre noroade în pustie şi le-ai izvorât lor apă din piatră, însuţi casa aceasta întăreşte-o, însuţi pâinea înmulţeşte-o, însuţi vinul binecuvântează-l, celor ce ne-au primit plată cerească dăruieşte-le, iar pre noi pre toţi ne miluieşte, ca un bun şi iubitor de oameni…"

De regulă, acest irmos se cântă pe glasul al optulea; defensorul, însă, găsi cu cale să-l zică pe-al… nouălea.

— Asta e la tine glasul al optulea, mă? Fire-ai al păcatelor de malac răguşit! observă protopopul, râzând să se prăpădească.

— Cântă-l tu, mă, dacă nu-ţi place, că eu am uitat glasurile de când am ieşit din seminar, dar tu eşti întotdeauna cu ele în gură! se apără defensorul cu modestie.

— Domnul defensor a vrut să cânte pe glasul al nouălea – şi a reuşit! interveni stareţul, cu duhul blândeţii.

Şi tocmai când protopopul golea un pahar, „ca să-şi dreagă vocea" şi să cânte el pe adevăratul glas, intră pe uşă ierodiaconul Daniil, meşter cântăreţ din caval, cu care stareţul vrea să facă musafirilor o plăcere neaşteptată.

Daniil e un călugăr tânăr, să tot aibă douăzeci şi şase de ani, cu părul bălai şi cu ochii albaştri. Înfăţişarea lui tristă nu prea plăcu mesenilor. Dar când scoase de sub rasă cavalul încrustat cu flori din briceag, dăruit de un mocan, bucuria oaspeţilor deveni zgomotoasă.

Daniil cântă la început o doină lungă şi jalnică…

Stareţul asculta turtind un miez de pâine, protopopul – scărpinându-se în cap, contabilul – moţăind, cu ochii plini de lacrimi, iar defensorul – sâcâindu-se mereu pe scaun.

— Bine cânţi, cuvioase, dar nu e locul acum să plângem! Dă-o dracului de doină şi cântă-ne ceva mai vesel! porunci defensorul.

Cântăreţul închise ochii şi oftă înăbuşit. Apoi, deodată, faţa i se însenină, şi cavalul începu cu putere o sârbă bătăioasă. Protopopul şi cu defensorul se sâcâiră puţin pe scaune, în tactul cântecului, apoi începură să bată din picioare şi, în cele din urmă, aţâţaţi de însufleţirea cu care cânta Daniil, se prinseră în joc.

Pe podelele acoperite cu velinţe de casă, zopăiturile erau surde, iar chiuiturile – de oameni care mâncaseră nuci şi băuseră vin. Vrând să facă o „floare” în joc, protopopul se împiedică de marginea unei velinţe, şi în cădere se apucă de bretelele defensorului, din care pricină se rupseră nasturii de care erau agăţate. Acesta, rămas singur, căci tovarăşul se lovise la genunchi, urmă să joace „de unul singur”, c-o mână ţinându-şi pantalonii şi cu alta proptindu-se de pat. În zadar îmbia el şi pe Zamfirescu la joc, căci contabilul nu era în stare nici să se ţină pe picioare. În cele din urmă, obosit şi leoarcă de năduşeală, domnul defensor se aşeză pe scaun, ocărând:

— Nu eşti bun de nimic, mă Zamfirescule, bătu-te-ar Dumnezeu să te bată! Dacă după aşa mâncare şi după aşa băutură, şi după aşa lăutar, nu eşti tu în stare să învârteşti o sârbă!… Ptiu, la dracu, să plec eu la drum cu neisprăviţii!

Domnul Zamfirescu se roşi, sughiţă, se îngălbeni, iar sughiţă, se albi, iar sughiţă, făcu cu mâna un semn, dar nu putu să dea niciun răspuns. Ar fi vrut să spună ceva, şi nu reuşea nici măcar să-şi ţină capul sus – parcă i se muiase gâtul.

— V-aţi îmbătat! îngăimă el în cele din urmă – şi pe nas, şi pe gură; şi se lăsă binişor de pe scaun…

— Scoală dracului în sus, că ne faci de râs! se răsti protopopul cât îl ţinu gura.

— Poftim! Pleci tu la drum cu oameni neputincioşi! se umflă şi defensorul, fluierând a sărăcie.

Dar domnul Zamfirescu, om neobişnuit cu astfel de petreceri, se încăpăţâna să stea cu burta pe duşumele şi să mişte numai dintr-un picior.

Atunci, stareţul, care – mai mult din chibzuinţă decât din obicei – nu se prea lăcomise la băutură, chemă pe fratele Gheorghe şi pe fratele Simeon, care-l luară pe contabil de subţiori şi-l duseră în geamlâc, la răcoare. Aci, deschiseră o fereastră şi-l ţinură cu capul aplecat afară, căci domnul Zamfirescu dădea semne că începe să aibă mustrări de conştiinţă…

Când la miezul nopţii sună clopotul pentru slujba utreniei, stareţul părăsi şi el sufrageria, scuzându-se faţă de cei doi musafiri oficiali că trebuie să se ducă la biserică. Cum ieşi însă din stăreţia cea mare, o luă drept spre stăreţia cea mică şi se trânti pe cea dintâi canapea întâlnită în cale…

Rămaşi singuri, părintele protopop şi domnul defensor o luară de la capăt…

*

A doua zi, tocă **[17]** de leturghie, tocă de evanghelie, tocă de axion şi oaspeţii încă nu se sculaseră. De teamă să nu mai rămână încă o noapte în mânăstire, stareţul puse pe fratele Gheorghe să facă zgomot pe sală, şi numai în chipul acesta membrii onoratei comisii de anchetă binevoiră a se întoarce printre cei vii. Când ieşiră în geamlâc, unde stareţul îi aştepta de vreo două ceasuri, protopopul avea doi ochi mult mai mari decât cei cu care venise de acasă. Iar primului reprezentant al Casei Bisericii, care, vrând să se culce pe canapea, nimerise la început dedesubtul ei, pe lângă ochi la fel cu ai protopopului, îi mai răsărise şi un cucui în colţul din stânga al frunţii…

Pe domnul Zamfirescu îl găsiră în pat, legat la cap cu un şervet şi cu felii de cartofi…

— Ce e cu tine, Zamfirescule?

Domnul contabil deschise ochii – alţii decât cei cu care plecase de acasă – şi, căznindu-se să zâmbească, răspunse acru:

— M-am săturat de anchetă…

Cei de faţă râseră cu poftă şi căutară care mai de care să-l încurajeze.

— Lasă, moşule, că n-ai nimic! îl mângâie părintele arhimandrit.

— D-astea mi s-au întâmplat şi mie… când eram mai tânăr, zise defensorul, cu tâlc.

— Asta se cheamă ucenicie, dragă Zamfirescule, adăugă protopopul, clipind dintr-un ochi.

— Dă-o dracului, c-o făcurăm prea lată! se revoltă defensorul, gata s-o ia de la capăt.

— Să fiţi sănătoşi, s-o mai faceţi şi altă dată, îi încurajă stareţul, mulţumit că n-a greşit să zică „diseară”. Dar, mă rog, schimbă el vorba, ce poftiţi să luaţi acuma: cafea neagră, sau cu lapte?

Zamfirescu făcu un gest că nu-i mai trebuie nimic, iar protopopul, aprobat de celălalt coleg, îşi dădu cu părerea că puţină şuncă, cu ceva murături în oţet şi câte un păhărel cu vin, ar fi mai bine venite decât o ceaşcă cu lapte…

După gustare, onorata comisie trecu în biroul arhimandritului Glicherie. Domnul Zamfirescu, socotind în sufletul lui că nu mai e vrednic să ia parte la anchetă, se aşeză în geamlâc şi, scoţând capul pe

fereastră, cu bărbia proptită pe palmele încrucişate, privea lacul şi pădurea, sorbind aerul curat şi filozofând asupra neputinţei omeneşti…

În biroul stareţului, domnul defensor, bandajat cu rachiu de drojdie la cucui, începu citirea jalbei, semnată „un monah”, al cărei cuprins fu mai dinainte socotit „obraznic” şi plin de minciuni.

Se spunea adică în această plângere, pe care trimiţătorul „n-a avut curajul s-o semneze”, că stareţul e un tiran, de la care călugării n-au auzit niciodată un cuvânt de zidire sau o vorbă de mângâiere, ci numai ocări şi batjocuri pe socoteala lor; că are bucătărie deosebită şi împreună cu economul, casierul şi eclesiarhul trăiesc împărăteşte, iar la obşte dă numai pâine de făină necernută, rece şi uscată, zeamă lungă de fasole şi ciorbă de ştevie – chiar şi după ce această buruiană a făcut sămânţă… Că se prind zilnic mii de raci, dar călugării nu-i gustă nici în dulce, nici în post… Că se prinde mult peşte mare, dar ce nu ia drumul Bucureştiului îl mănâncă stareţul cu consiliul lui economic, ajutat şi de cel spiritual, pe când la obşte se dă ghigorţ ca lăcusta şi ca greierul, fiert în cazane de aramă, nespoite de ani… Că are mânăstirea sute de oi, dar brânză nu se dă decât ca doftorie… Că umblă părinţii cu hainele zdrenţuite şi cu picioarele goale, în sandale de lemn, fiindcă din lâna de la oi nu se împărtăşesc decât cu un biet şomoiog de pe la noateni, iar cu restul – Dumnezeu ştie ce se face… Că mor călugării fără doftor, bolniţa **[18]** stă pustie, iar în „farmacie” – numai rafturi şi borcane goale. Că din zece monahi răposaţi, cel puţin şapte sunt găsiţi prin chilii, după ce-au intrat în putreziciune…

— Ia las-o dracului, nenişorule, şi nu ne mai împuia capul cu atâtea minciuni! se proţăpi protopopul. Ceteşte încheierea!

— „…Şi vă rog cu smerenie să binevoiţi a nu mai trimite defensori şi protopopi, ci să faceţi bunătate să vă pogorâţi din înaltul scaun în care Dumnezeu v-a ridicat şi să poftiţi în persoană la faţa locului, să vedeţi ce ochii nu v-au văzut şi să auziţi ce urechile nu v-au auzit…”

— E nemaipomenit! se înfurie protopopul, roşu de mânie.

— Nu vezi că măgarul ne insultă şi pe noi? se înfurie şi defensorul, ridicându-şi bandajul ce i se lăsase pe ochi.

— Să nu mai dorească nimeni slujba de stareţ! oftă arhimandritul, râcâind cu unghia o picătură de ceară lipită de dunga biroului.

Mâniaţi de-a binele, cei doi reprezentanţi ai stăpânirii luară câte un toc şi câte o testea de hârtie şi începură să scrie, în două exemplare, cuvenitul proces-verbal.

După formula obişnuită, arătară că au controlat în chipul cel mai amănunţit bisericile, eclesirhia, cancelaria, casa, pescăria, chelăria, pivniţa, bolniţa, farmacia, magaziile, grajdurile, „constatând peste tot ordine şi curăţenie”…

Apoi luară jalba pe paragrafe, şi în aceeaşi orânduire începură a

scrie: că la obşte se dă peşte de toate mărimile, mâncări gătite cu untdelemn grecesc, pilaf de raci, lapte cu orez, macaroane cu unt şi brânză, cosac adus anume de la Galaţi, patru felii de brânză pe săptămână, lapte bătut, vin de două ori pe săptămână – cu măsura lui Cuza. Iar în postul Paştelui se dă, pe lângă fasole şi cartofi, rasol de raci cu usturoi, tahân **[19]** , halva şi măsline tot de la Galaţi… Că lâna se împarte toată la călugări, dar aceştia, în loc să-şi facă din ea ce le trebuie, o dau pe băutură… Că bolnavii sunt bine îngrijiţi, iar farmacia mânăstirii este îmbelşugată cu tot felul de medicamente, ce se pot lua fără reţetă de la doctor… Că se întâmplă uneori să moară vreun călugăr neştiut de nimeni, însă numai dintre cei bolnavi de inimă, sau vreunul care a uitat capacul pus la sobă… Că registrele de contabilitate se găsesc „la zi”, şi casa e în bună rânduială…

Apoi, dintr-o pornire adevărată, lăudară pe părintele stareţ, arătând cu de-amănuntul însuşirile lui de „păstor cu suflet cinstit şi inimă largă”… Şi încheiară astfel: „Toate acuzaţiile ce se aduc preacuvioşiei sale sunt, deci, pur şi simplu calomnii ordinare! Pentru care, cu respect, propunem clasarea acestei chestiuni.”

După ce iscăliră procesul-verbal, ca să fie actul mai „în formă”, onorata comisie pofti şi pe membrii consiliului economic să semneze, cu care prilej li se luă acestora interogatoriile obişnuite:

— Cum merge arhondăria, părinte Acachie? întrebă protopopul pe arhondar.

— Merge bine, cinstite părinte!

— Nici nu bănuiam altfel! Să ai grijă să fie curăţenie, şi musafirii – primiţi cu bună-cuviinţă.

— Cum stai cu eclesirhia, tată Dionisie îl ispiteşte defensorul pe purtătorul de grijă al bisericii.

— Aşa… potrivit, domnule defensor! răspunde protosinghelul Dionisie, întinzând cinstitelor autorităţi câte un prosop de borangic cu alesături, drept amintire.

— Vezi, părinte Dionisie, să ţii toate în regulă, ca să nu se plângă nimeni, îl sfătui omul Casei Bisericii după ce-i mulţumi pentru dar.

— Cât se poate de bine, îl încredinţă eclesiarhul, aplecându-se de mijloc.

Iconomul nu mai fu poftit, ci urmară la rând membrii consiliului spiritual, care iscăliră ca de obicei, fără să citească sau să ceară vreo lămurire.

Acuma, toate erau în regulă, şi cinstita comisie se putea găti de plecare, cu sufletul împăcat că şi-a făcut datoria. Protopopul, însă, găsi cu cale că „după cele constatate” este neapărat trebuinţă să tragă o sfântă de muştruluială călugărilor, „ca să nu mai îndrăznească altă dată să scrie scrisori neiscălite şi să-i pună pe dumnealor pe drumuri fără nici un motiv”. Rugă dar pe stareţ să adune obştea în

trapeză **[20]**, iar când fu înştiinţat că porunca s-a împlinit, încinse brâul roşu, îmbrăcă giubeaua de mohair, îşi atârnă crucea la gât, îşi puse pe cap culionul, de aceeaşi culoare cu brâul, luă bastonul cu mâner de os şi porni spre trapeză. Defensorul nu putu să-l însoţească, fiindcă tot nu-i scăzuse cucuiul din frunte, din care pricină nu era chip să-şi aşeze pălăria; iar domnul Zamfirescu, după ce iscălise procesul-verbal, plecase să ia aer…

Când reprezentantul sfintei mitropolii intră în trapeză şi dădu cu ochii de cei 40–50 de călugări – câţi fusese cu putinţă să se adune la repezeală – crezu, o clipă, că are în faţa lui o ceată de anahoreţi din cele dintâi veacuri ale monahismului… Bărbi crescute în voie, pe feţe supte, fără pic de sânge, cămilăfci **[21]** înverzite şi sfâşiate, picioare goale vârâte în bocanci vechi sau în sandale de lemn, rase pline de petece, acoperind cine ştie ce resturi de anterie…

— V-aţi apucat să faceţi scrisori anonime la Mitropolie şi la Casa Bisericii? îşi începu protopopul cuvântarea. Ce credeţi voi, că dacă o să reclamaţi pe stareţ, care e părintele vostru, noi o să-i tăiem capul, şi pe voi o să vă îmbrăcăm în mătase şi să vă punem la îngrăşat?… Ia să iasă acel nemernic care a îndrăznit să calce regulile sfântului Vasile şi sfaturile lui Efrem Sirul şi ale cuviosului Dosoftei, şi să acuze pe stareţul său de fapte pe care un om cu bunătatea, cu cinstea şi cu inima lui largă nici prin gând nu i-ar da să le facă! Ha-ha! Nu cutează să se arate! Îi e teamă că va fi surghiunit pe viaţă la Cheia sau la Peştera Ialomicioarei… Să nu mai îndrăzniţi altă dată să mai faceţi astfel de mârşăvii, că pe toţi vă scoatem din mânăstire, ca pe nişte netrebnici! De data aceasta, fiindcă e pentru întâia oară, sunteţi pedepsiţi numai cu oprirea tainului de vin şi de brânză, pe timp de o lună… Aţi înţeles?

Şi, aruncând o privire aspră de jur-împrejur, vorbitorul îşi strânse mustăţile între nas şi buza de sus şi întoarse spatele, fără să mai zică bună ziua.

Călugării, care habar n-aveau despre ce e vorba, după ce ascultară cu gurile căscate, cu totul nedumeriţi de pricina supărării protopopului, îşi făcură cruce şi se risipiră îngânduraţi şi trişti pe la chilii.

*

În vremea aceasta, la stăreţie se pregătea mezelicul de plecare: lin prăjit, brânzoaice calde şi vin roşu ca rubinul în pahare. Osteniţi de atâta muncă, oamenii stăpânirii, minus domnul Zamfirescu, pe care nu-l mai scotea nimeni din lapte acru, căutară să se întărească pentru drum. Şi tocmai când se gândeau, din pricina vinului, că n-ar fi rău să amâne plecarea pe a doua zi, vizitiul mânăstirii întoarse trăsura la scară…

— Maurul şi-a făcut datoria!… oftă defensorul la urechea protopopului.

— Să mergem! scrâşni acesta, înălţând din umeri.

Aşezarea în trăsură fu cât pe-aci să dea onoratei comisii mai multă bătaie de cap decât chiar procesul-verbal. Destul de mare era trăsura mânăstirii, însă trebuia să încapă în ea şi obişnuitele „complimente” dăruite de stăreţie musafirilor oficiali. Dar vizitiul, om priceput, luă mai întâi cele trei legături de plasă cu raci şi le aşeză în lădiţa de la spatele trăsurii… În golul de sub pernele din fund puse un borcan cu unt topit şi un castron cu unt proaspăt. În faldurile coşului aşeză trei sticle cu spumă de drojdie; în golul de sub capră – trei pachete de brânză; în cele două aripi legă cu tei câte o damigeană cu vin; de felinarul din dreapta atârnă un zimbil **[22]** de papură, cu un miel tăiat şi înfăşurat în foi de lipan, iar de cel din stânga – alt zimbil, cu peşte proaspăt, astupat la gură cu pânză de sac. În sfârşit, a treia damigeană o aşeză pe capră, între picioarele lui, deasupra unui sac cu ovăz pentru cai.

Plecarea se făcu după călduroase strângeri de mână din partea stareţului şi mulţi „la revedere” din partea protopopului şi a defensorului.

Când ieşiră din ţinutul mânăstirii, unde nu se mai vedea nici lacul cu luntri de pescari, nici păduri verzi, nici salcâmi înfloriţi, nici tei îmbobociţi; unde nu se mai auzea nici sunet de clopote, nici glasul prietenos al arhimandritului Glicherie, domnul Zamfirescu, care privise cu ochi mari la împănarea trăsurii, îşi aminti de anume lucruri ce pare că-l apăsau tot mai mult pe suflet şi îşi întrebă, tulburat, tovarăşii:

— Mă rog, toate anchetele le faceţi în felul acesta?…

Un hohot de râs, acoperit de lătrăturile câinilor din capul satului în care tocmai intrau, îi răspunse la întrebare.

1927

POCĂINŢA STAREŢULUI

– nuvelă –

Părintele stareţ ia masa astăzi cu duhovnicii mânăstirii – lucru rar şi neaşteptat de cei poftiţi. Rar fiindcă preacuvioşiei sale îi place mai mult tovărăşia mirenilor, neaşteptat fiindcă, din cei cinci membri ai consiliului duhovnicesc, părintele stareţ nu mai are legături bune decât cu protosinghelul Gherasim – un bătrân surd şi cu totul inofensiv.

Sufrageria mânăstirii are desigur patru pereţi, însă numai trei sunt de zid. Al patrulea, construit în urmă din scânduri şi geamuri, micşorează sala de mâncare în favoarea unui bufet mic, dar plin de toate bunătăţile. Peretele dinspre răsărit e acoperit în mare parte de o icoană uriaşă, înfăţişând diferite scene ale judecăţii viitoare; cel de miazăzi e ocupat de membrii familiei regale şi de vreo doi stareţi răposaţi; pe cel dinspre miazănoapte sunt aşezate cu gust: *Cina cea de taină, Mântuitorul binecuvântând cele cinci pâini*, chipul sfântului mucenic Dimitrie, o vedere generală a mânăstirii şi portretul în ulei al actualului stareţ.

Masa este împodobită ca pentru oaspeţi de seamă: cu faţă albă, neîntrebuinţată, şi cu tacâmuri de lux.

În aşteptarea celui mai mare, duhovnicii încearcă să dezlege taina invitaţiei. Dar mai întâi să le facem cunoştinţă.

Arhimandritul **[23]** Gavriil are şaptezeci şi cinci de ani, pe care îi poartă fără osteneală şi fără durere. Nici barba nu i s-a rărit, nici părul prea mult. Obrajii îi sunt rumeni, fruntea are numai două creţuri mai adânci, iar genele-i stufoase străjuiesc doi ochi zglobii, care n-au făcut încă cunoştinţă cu ochelarii. Preacuvioşia sa a slujit mânăstirea în calitate de eclesiarh treizeci şi doi de ani, iar ca stareţ – aproape şaisprezece.

În faţa părintelui Gavriil s-a aşezat cuviosul Natanail, un moşneag firav la trup, cu faţa zbârcită, cu barba răruie, cu chelia ieşită de sub potcap şi cu pleoapele aproape pleşuve, dar aşa de grele, că abia le mai poate ridica. Nu păstrează biletul de botez, însă e sigur că atunci când s-a iscat revoluţia lui Tudor mama sfinţiei sale îl purta în pântece. A fost eclesiarh şi econom în mai multe rânduri.

Lângă cuviosul Natanail îşi mângâie barba sură ieromonahul **[24]** Pahomie – un bărbat trecut de cincizeci de ani, îndesat la trup, cu ochii verzi şi cu nas trufaş. N-a ocupat nicio funcţie în administraţia mânăstirii, dar totdeauna a uneltit împotriva îngrijitorilor vremelnici ai obştei.

În faţa cuvioşiei sale şi în stânga arhimandritului Gavriil zâmbeşte părintele Ermoghen. Are şaizeci de ani, ca şi când ar avea patruzeci şi cinci. Nu i-au albit decât prea puţine fire în barba-i scurtă şi creaţă. A trecut, pe rând, prin toată rânduiala administrativă. De vreo douăzeci de ani încoace trage nădejde să ocupe şi locul cel mai înalt, dar împrejurările i-au fost mereu potrivnice. Tot mai nădăjduieşte însă în „dreptatea lui Dumnezeu" şi în „bunătatea episcopului…"

Coada o face protosinghelul **[25]** Gherasim. E lung ca o scorbură de salcie, slab şi strâmb ca o cobiliţă, alb ca o coală velină şi surd ca o piatră de hotar. În umărul obrazului stâng poartă urma unei schije turceşti, de la '77, iar degetul arătător de la mâna stângă i s-a strâmbat, cu vreo cincizeci de ani în urmă, deci în mirenie, într-o aventură cu cotonogeală. Face parte din consiliul duhovnicesc de când nici el nu mai ţine minte, pentru că are o însuşire foarte apreciată de către stareţi: niciodată nu vrea să ştie ce iscăleşte.

Pe buzele tuturor părinţilor duhovnici, mai puţin Gherasim, flutură aceeaşi chinuitoare întrebare: „De ce ne-o fi poftit? Ce rost are această dragoste neaşteptată?"

— I s-o fi apropiat sfârşitul! încercă Ermoghen o lămurire.

— Asta e dorinţa ta, îl tachină arhimandritul Gavriil, dar eu bănuiesc că nu sfârşitul vieţii i s-a apropiat, că e cât un taur de voinic, ci… sfârşitul măririi.

— Cam tot acolo vine… Ce crezi, Pahomie?

Cuviosul Pahomie îşi privi vârful nasului, ca şi când ar fi citit acolo, şi răspunse în doi peri:

— Nu-i lucru curat la mijloc…

— Că nu e lucru curat, bănuieşte orişicare, zise Gavriil, dar ce să fie? Asta e întrebarea. Şi tu, frate Pahomie, ai fi în stare să dai un răspuns.

Dar Pahomie se lepădă ca de altă comedie.

— Mai degrabă poţi să ghiceşti tainele lui Dumnezeu decât planurile Satanei, zise el râzând viclean.

— Totuşi, s-au găsit adesea călugări care să ghicească gândurile dracului şi să i le strice, dar nicicând om pământean n-a cunoscut tainele Tatălui, îl contrazise Ermoghen. Eu sunt încredinţat, părinte Pahomie, că sfinţia ta bănuieşti ceva, dar nu vrei să spui…

— Staţi, că vă lămuresc eu, interveni Natanail cu glasu-i copilăresc şi tărăgănat. Ne-a poftit ca să ne taie capetele, aşa cum Lăpuşneanu a tăiat pe-ale boierilor… Dar nu văz pe Moţoc…

— Gherasim! grăi Pahomie a pără, stârnind un pic de veselie.

— Are să te dea stareţul pe mâna călugărilor ca să-ţi taie gâtul, preveni Natanail pe surd.

— Ba eu aş mânca, dar n-am ce, se plânse acesta, crezând că e vorba de stomac şi de bucate.

Intră părintele stareţ. Râsul pricinuit de beteşugul cuviosului Gherasim îngheţă într-o clipă pe buzele tuturor. Nimeni nu se ridică. Singur Gherasim făcu o mişcare în acest scop, dar când văzu că ceilalţi sunt prinşi de scaune renunţă şi el să se mai ostenească.

Stareţul încruntă uşor sprâncenele şi glăsui, pe un ton natural, cuvântul obişnuit:

— Blagosloviţi!

— Domnul! murmurară duhovnicii fără să-l privească.

Preacuviosul Procopie număra cincizeci şi doi de ani de la naştere şi patru de când a fost ales stareţ. E înalt de stat, nu tocmai rotund la mijloc, are barbă roşcată şi bogată, un nas frate cu al lui Pahomie şi zulufii potriviţi din foarfecă. Pe porţiunea fără păr a obrajilor s-au ţesut firicele roşii, iar dosul palmelor e marcat cu semnele traiului bun.

— Luaţi, părinţilor!

Păhărelele cu rachiu se golesc uşor, dar vorba e legată. Şi nici stareţul n-o sileşte să circule. Dăduse ucenicilor poruncă să servească pe meseni după gustul fiecăruia: pe Gavriil şi pe Ermoghen cu ţuică de prune, pe Pahomie cu spumă de drojdie, pe Gherasim cu prăştină, iar pe Natanail cu rachiu de izmă – şi aştepta efectul acestei atenţii deosebite. Dar nimeni nu deschise gura decât pentru un sec şi banal „blagosloviţi” şi pentru a înghiţi conţinutul păhărelelor.

Se servesc icre de crap, decorate cu măsline de cea mai bună calitate, se înghit două cutii cu sardele de Lisa, se golesc câte două pahare cu vin – şi vorba abia începe să se înfiripeze, timidă, între vecini.

Stareţul rămâne mereu izolat. Nimeni nu-i adresează vreun cuvânt şi nici el nu scoate de sub mustăţile-i vârfuite decât ceea ce îl îndatora calitatea de gazdă: poftiţi, luaţi, serviţi-vă. Şi se părea, judecând după zâmbetul ce revenea tot mai batjocoritor în colţul gurii, că nu-l jigneşte de fel mojicia oaspeţilor. Ba chiar îi face plăcere, ca şi când ar fi fost prevăzută şi firească.

Vine la rând ciorba de raţă, cu bucăţelele distribuite iarăşi după preferinţele cunoscute ale mesenilor. Numai cu părintele Pahomie se făcu greşeală, căci în loc de copane primi aripile şi târtiţa. Bătrânul Natanail, vesel că primise ficatul şi ciorba dumicată gata, remarcă greşeala şi stârni un pic de voie bună. Stareţul, profitând de ocazie, încercă să rupă gheaţa dintre el şi ceilalţi, dar nu izbuti. Neavând încotro, se resemnă, în aşteptarea unui moment şi mai prielnic.

Ciulama de găină cu mămăliguţă.

De data aceasta, fratele Niculae puse târtiţa în porţia lui Natanail. Unchiaşul, când dădu peste ea, râse pe înfundate, apoi o luă în furculiţă şi o trecu vecinului. Acesta, adică Pahomie, o dărui imediat lui Gherasim. Surdul se prefăcu încântat, dar, sub cuvânt că e…

schimnic, o trecu lui Ermoghen.

— Eu nu mănânc târ-târtiţă, se scuză acesta scurt şi răstit, şi o mută în farfuria arhimandritului Gavriil.

Fostul stareţ păru încurcat. Pricepu cu ce scop refuză sfinţii părinţi să mănânce bucăţica din coada găinii, dar zăbovea s-o predea celui vizat, adică preacuviosului Procopie. Acesta, ocupat cu desfiinţarea unui picior, simţi răutatea şi rânji cu gura plină.

— Ce stai cu ea în furculiţă, omule? sări îndemnător protosinghelul Gherasim. Dă-o stareţului dacă nu-ţi place!

Preacuviosul Procopie săltă capul din farfurie şi făcu pe neştiutorul.

— Despre ce e vorba, cinstiţi părinţi?

Duhovnicii schimbară priviri grăbite, apoi lăsară râsul şi deveniră foarte ocupaţi cu ciulamaua şi cu mămăliga. Gherasim însă o ţinea una:

— Dă-o stareţului, Gavriile, nu te mai socoti un ceas!

Părintele Natanail, care dumicase mămăliguţă în ciulama şi căra cu lingura de supă, izbucni într-un râs violent, vărsând lingura cu ciulama pe piept şi mai făcând pagube şi altora. După ce-şi curăţă anteriul cu colţul şervetului şi cu ajutorul fratelui Niculae, cuviosul Natanail, de teamă să nu se repete buclucul, ceru categoric lui Gavriil, care tot mai ţinea târtiţa în furculiţă, să facă la un fel cu ea.

— Ori mănânc-o, ori dă-o pisicii! Ce te uiţi atâta la ea?

— Ba s-o mănânce stareţul, o potrivi ca prin minune Gherasim.

— S-o mănânce dacă vrea! se răsti iarăşi Natanail bâţâindu-şi lingura şi capul.

După atâtea îndemnuri, arhimandritul Gavriil cuteză şi trecu târtiţa în farfuria superiorului. Acesta, care continua să mănânce în tăcere şi cu ochii acasă, în loc să se supere şi să sloboadă vorbe proaste, cum îi era obiceiul şi cum se aşteptau musafirii, zâmbi cu recunoştinţă. Zise:

— Iată un om care se îndură să dea aproapelui bucata cea mai gustoasă. Mulţumesc, tată Gavriile!

— Pentru puţin, îi răspunse arhimandritul odată cu un compliment batjocoritor.

Felul al treilea: câte un purceluş pe varză şi câte-o sticlă de vin de fiecare căciulă…

Duhovnicii se priviră uimiţi.

— Nu-i lucru curat, Doamne fereşte! şopti Ermoghen la urechea lui Gavriil.

— Să ştii de la mine că tot are să ne taie capetele, şopti şi Natanail la urechea lui Pahomie.

Acesta însă privea purcelul cu atâta dragoste de părinte, că nu l-ar fi lăsat orfan, chiar cu riscul capului.

Natanail suci farfuria şi o răsuci, neavând curaj să încerce cu propriile-i puteri a spinteca friptura. Gherasim, la fel de neputincios, îi dădu ocol, cu furculiţa şi cu cuţitul în mâini, până o depărtă ca de o palmă şi se puse să-şi facă un plan. Pahomie, om în putere, se întinse şi tăie coada purcelului din faţa lui Natanail, apoi o întinse bătrânului. Acesta o respinse supărat şi continuă să sucească farfuria. În acest timp, Ermoghen, imitând pe Pahomie, ascuţi cuţitul de farfurie, apoi tăie urechiuşele purcelului destinat lui Gherasim şi le oferi surdului.

— Să dea Dumnezeu să te văd mai surd ca mine, îi mulţumi acesta din toată inima.

Când observă neputinţa bătrânilor, stareţul făcu semn ucenicilor să le dea ajutor. Într-un minut, purceii fură spintecaţi în bucăţele, iar aburul icnit din carnea lor fragedă se uni cu cel ce ieşea din varză şi gâdilă, foarte plăcut, nările duhovnicilor. Iar când fălcile lipsite de dinţi intrară în funcţiune, şi limbile prinseră gustul delicios al purcelului de lapte fript la tavă, mai încetară şi bănuielile împotriva stareţului… Toată fiinţa bătrânilor se concentră asupra farfuriilor şi orice alt gând dispăru din mintea lor ca praful în faţa vântului şi ca roua în faţa soarelui…

Îndemnaţi de către stareţ, ucenicii acestuia interveneau mereu acolo unde mâinile slabe se dovedeau neputincioase, având grijă ca şi paharele să fie pururea virgine şi cât mai la vederea cuvioşilor oaspeţi. Nimeni nu vorbea. Toate gurile erau din cale-afară de ocupate. Doar câte un tuşit scăpat fără voie din gâtlejuri şi clefăiturile din ce în ce mai libere erau singurele semne după care se putea ghici bucuria rară – a trupului şi a sufletului laolaltă…

Dar fălcile începură de la o vreme să dea semne de oboseală, furculiţele să scormonească după părţi socotite mai alese, şi dracul duşmăniei să-şi reocupe locul din care fusese izgonit un pătrar de ceas.

— Eu mă prind că purceii ăştia, deşi au fost luaţi din turma mânăstirii, o să ne coste cam multişor, şopti Ermoghen la urechea lui Gavriil.

Acesta se asigură cu coada ochiului de neatenţia stareţului şi-i răspunse, pe aceeaşi coardă:

— Să fim cu băgare de seamă…

Pahomie dădu şi el să-şi spună gândul vecinului, dar Natanail tocmai clefăia din ficatul purcelului, mulţumit la culme că e şi moale şi gustos, şi-i luă înainte.

— Aferim de-aşa friptură! Păcat că nu mă întâlnesc cu ea mai des…

— Fă-te stareţ, îl sfătui Ermoghen, fără să-şi ridice privirea.

— Aşa hodorog?! se miră Pahomie.

— Ca să mănânce purcei de lapte e bun, zise Gavriil împăciuitor.

— Bine-bine, dar unui stareţ i se mai cer şi alte calităţi, protestă

Pahomie, cu ochii la preacuviosul Procopie.

— Ce calităţi îi mai trebuie? se miră Ermoghen. Să umble după femei, să bea cât patru şi să se pună rău cu întreaga obşte?…

Toate urechile şi o părticică din ochi se aţintiră spre capul mesei. Dar stareţul, ca şi când n-ar fi auzit nimic, goli un pahar până la fund, apoi îşi continuă opera de distrugere a celei din urmă bucăţi. Nemulţumiţi şi miraţi de această tăcere, musafirii îl imitară nervoşi şi nedumeriţi. Abia acum începură ei să găsească unele cusururi fripturii. Gavriil observă că urechile n-au fost bine curăţite; Ermoghen – că varza n-a fost tocată „ca fideaua”; Pahomie – că untura „parcă ar avea puţin miros”; iar Natanail – că purcelul are şi părţi care se împotrivesc gingiilor cuvioşiei sale. Singur Gherasim, resemnat din cauza infirmităţii, continua să mestece şi să înghită cu acelaşi elan de la început. Numai când observă că tăcerea se prelungeşte se crezu dator s-o rupă el.

— Dacă părintele stareţ mi-ar da în fiecare zi câte un purcel fript şi câte o sticlă cu vin, l-aş socoti printre sfinţi…

— Poţi să-l socoteşti şi aşa, că tot habar n-ai tu de ceea ce se petrece pe lume, gângăvi Ermoghen.

Gherasim vru să mai adauge ceva, dar, întâlnind ochii sfredelitori ai stareţului, înghiţi vorba. De la el, ochii lui Procopie trecură pe rând la ceilalţi meseni şi constatară că… şi vinul, şi friptura au plăcut. Părintele Gavriil, care începuse purcelul de la mijloc, mai avea capul, coada şi picioarele de la genunchi; Natanail mâncase de unde nimerise, iar acuma revenea pe unde trecuse mai în grabă; Ermoghen mai avea o coastă, Gherasim – o pulpă, iar Pahomie… număra oasele. Sticlele se goliseră invers cu vârsta: a lui Natanail avea nivelul cel mai scăzut, iar a lui Pahomie – pe cel mai ridicat.

Părintele stareţ zâmbi satisfăcut şi-şi mută ochii la propria-i voinicie: din purcel mai avea coada şi râtul, iar din sticlă… sticla! Făcu semn ucenicilor, şi în două secunde toate clondirile de pe masă fură înlocuite cu altele, pline, iar resturile din pahare – golite într-un vas.

— Luaţi, părinţilor, îndemnă preacuvioşia sa, după ce fraţii ascultători îşi făcură datoria şi umplură paharele.

Duhovnicii priviră cupele aburite, le mângâiară cu degetele, dar ezitară să le ridice. Nu din pricină că se săturaseră, ci fiindcă… fuseseră invitaţi. Crezând că întârzierea are un rost, nici părintele Gherasim nu bău.

— Luaţi, părinţilor, că se încălzeşte, stărui din nou stareţul, după ce goli paharul preacuvioşiei sale.

— Apăi… o să mai luăm, zise Natanail, că nu prea ne întâlnim aşa des cu chilipiruri d-astea…

— Ar sărăci mânăstirea… găsi Ermoghen o explicaţie.

— Şi s-ar toci masa stăreţiei, adăugă Pahomie.

Părintele Procopie aşteptă şi cuvântul fostului stareţ, dar, văzând că întârzie şi socotind momentul foarte propice pentru a lega vorba cu oaspeţii, luă o poză de pocăit şi zise:

— Părinţilor, am impresia că ori mâncarea nu v-a plăcut, ori vinul vi s-a părut oarecum…

Natanail se burzului îndată şi trânti cu paharul în masă.

— Nu-i adevărat! Am mânia pe Dumnezeu dacă am cârti un cuvânt împotriva mesei.

— Atunci, alta este pricina care vă face să grăiţi tot în pilde şi tot cu două înţelesuri…

— Cum? Adică te faci că nu ştii? se răsti Natanail, împroşcându-l cu ce avea prin gură. M-ai făcut „porc bătrân” – pe mine, care trăiesc de optzeci de ani în această mânăstire şi am slujit în sfântul altar vreme de şaizeci şi doi de ani – şi acuma te miri că nu-ţi dau cinstea cuvenită unui stareţ?

— Pe mine nu m-a ocărât chiar în timpul sfintei liturghii, după ce ne-am împărtăşit amândoi din acelaşi potir? sări şi Ermoghen, mai roşu decât vinul din sticle.

— Am slujit mânăstirea în toate chipurile şi nu mi-am auzit decât vorbe de laudă – atât de la cei mici, cât şi de la cei mari; iar sfinţia ta m-ai pârât la Mitropolie că nu mă duc regulat la biserică şi m-ai făcut „bou domnesc”, în faţa soborului, îl învinui, tremurând, fostul stareţ.

— Vă pierdeţi vremea degeaba, observă Pahomie, umplându-şi paharul. Mai mult folosiţi golind sticlele astea…

Stareţul îl împunse c-o privire scăpată fără voie, apoi se ridică umilit şi umplu cu mâna preacuvioşiei sale toate paharele de pe masă.

— Smerenia Iudei, mormăi Gavriil, la un gând cu ceilalţi.

— Cinstiţi părinţi, aveţi dreptate, grăi stareţul, milogindu-şi chipul cât mai meşteşugit. Greşit-am înaintea lui Dumnezeu şi a sfinţiilor voastre…

— Nu mai tăgăduieşti, ca în faţa exarhului? îl întrerupse în batjocură Pahomie.

— Nu. Îmi recunosc păcatul şi-mi cer iertare…

— Aha, după ce ţi-ai râs de bătrâneţele mele şi m-ai făcut „bou domnesc”!…

— Iar pe mine „porc bătrân”!…

— Şi pe mine m-ai ocărât ca pe un ţigan, sau ca pe un servitor oarecare!…

Stareţul nu-şi pierdu cumpătul. După ce înghiţi cu răbdare toate învinuirile, îşi reluă smerit cuvântarea întreruptă.

— Cinstiţi părinţi, v-am spus că-mi recunosc vinovăţia…

— Şi Iuda şi-a recunoscut-o, dar a fost prea târziu…

— …şi nu mă dau înapoi să-mi cer iertare şi să primesc chiar un

canon, dacă sfinţiile voastre, ca duhovnici bătrâni, aţi găsi cu cale să-mi rânduiţi. Sunt om, nu sunt numai călugăr şi stareţ; şi ca om, sunt şi eu supus păcatului. Credeţi sfinţiile voastre că puţin m-au costat neplăcerile pe care, în clipe de mânie, vi le-am pricinuit? Vă mărturisesc în frica lui Dumnezeu că nopţi de-a rândul şi zile întregi mi-am pierdut somnul căindu-mă şi rugând pe Cel-de-sus să nu-mi socotească aceste păcate… Dacă aţi şti frăţiile voastre de câte ori am dat să viu să-mi cer iertare, în genunchi, nu m-aţi mai învinui acuma ca pe un criminal de rând, ce nu merită îndurare. Dar n-am putut să-mi uşurez astfel sufletul, căci m-am temut, ca un rău şi ca un netrebnic, că-mi voi pierde autoritatea de conducător şi deci mai amarnic voi fi judecat de Dumnezeu… De atâtea ori am vrut să viu la preacuvioşia ta, părinte arhimandrite, şi să-ţi zic: „Ai avut dreptate. Am furat şi am minţit. Iartă-mă sau loveşte-mă; cum te lasă cugetul.” Apoi să trec la bunul nostru Natanail şi să-i spui: „Drept m-ai judecat. Sunt muieratic şi prea puţin mă sinchisesc de gura lumii şi de slova canoanelor. Iartă-mă sau loveşte-mă – după cum vei socoti că merit.” Iar părintelui Ermoghen să-i pun mătanie, fiindcă l-am ocărit în faţa soborului. La urmă de tot să mă duc la fratele meu din călugărie, Pahomie, şi să-i adeveresc punct cu punct toate acuzaţiile pe care mi le-a adus… Cum vă spusei însă, m-am temut, în prostia mea, că apoi nu voi mai fi vrednic să stau în locul cel înalt, şi astfel mai mare greşeală săvârşesc. Sunt aproape şapte luni de când la masă cu sfinţiile voastre n-am mai mâncat, în sobor n-am mai slujit şi vorbă între noi n-am mai deschis. Ştie unul Dumnezeu cât m-a chinuit starea aceasta, mai ales că nici eu un mă sumeţeam să-mi cer iertare şi nici sfinţiile voastre n-aţi făcut nimic pentru împăcare. Mâncarea pentru mine n-avea niciun gust, iar băutura nu se lipea cu plăcere de limbă… Mi-era dor să mai fac haz de lipsa măselelor moşului Natanail, de tactul cu care mănâncă şi bea părintele Gavriil, de stângăcia plăcută a părintelui Ermoghen şi de graba cu care Pahomie sare în ajutorul celor neputincioşi… În noaptea trecută am avut nişte vise urâte, trimise de la Dumnezeu, şi azi n-am mai putut să mai amân împăcarea atât de mult dorită… Am îngenuncheat în faţa icoanelor şi am zis: „Doamne, facă-se voia ta!” Acuma, preacuvioşi părinţi şi fraţi în Cristos Domnul, judecaţi-mă şi mă osândiţi după care lege vă convine mai bine. Eu sunt împăcat în sufletul meu că mi-am făcut datoria. Dacă sfinţiile voastre nu-mi primiţi pocăinţa, rămâne să daţi seama înaintea Celui-din-cer. În tot cazul, pentru mine veţi fi de-acum înainte sfătuitorii cei mai ascultaţi şi fraţii cei mai iubiţi.

Aci, părintele stareţ se opri şi se făcu că-şi striveşte lacrimile între gene. Natanail se înduioşă şi-i întinse mâna.

— Eu te iert. Iartă-l şi tu, Gavriile.

Fostul stareţ ezită. Ermoghen i-o luă înainte.

— Eu te-am iertat din ceasul în care m-ai ocărit. Numai dacă şi Dumnezeu îţi va şterge greşeala…

— Iartă-l şi tu, Gavriile, stărui din nou Natanail.

— Eu… n-am nimic cu cuvioşia sa, zise Gavriil cu gura pe din două. E drept că m-a făcut „bou”, clar boii sunt adesea mai înţelepţi şi mai curaţi înaintea Ziditorului ca făpturile cu două picioare…

Mai rămânea Pahomie. Stareţul îl fixă stăruitor şi făcu semn moşneagului să-i zică.

— Iartă-l şi tu, Pahomie, se rugă Natanail, îmboldindu-l şi cu cotul.

Pahomie ridică din umeri.

— Dacă l-oi ierta eu şi nu l-o ierta Dumnezeu şi… Codul penal, tot degeaba, se apără el, înfruntând privirea stareţului.

— Iartă-l, mă! stărui iarăşi Natanail.

Se asocie şi Ermoghen, dar Pahomie nu mai dădu niciun răspuns – şi-şi văzu de sticlă. Procopie scoase un oftat uşor şi, ridicându-se de pe scaun, se smeri să umple a doua oară paharele mesenilor. Aceştia se împotriviră, dar el stărui.

— Iisus Christos, că a fost fiul lui Dumnezeu, şi a spălat picioarele ucenicilor; fie-mi îngăduit şi mie, un ticălos de stareţ, să umplu paharele unor bătrâni şi preacuvioşi duhovnici…

Cei trei se înduioşară şi mai mult.

— Iartă-l, mă Pahomie, şi tu, stăruiră ei din toată inima.

Dar Pahomie rămânea neînduplecat. În cele din urmă conveni astfel:

— Dacă stareţul crede că faptele pe care i le-am aruncat în sarcină-i nu păcătuiesc nici împotriva aşezărilor sfântului Vasile şi nici împotriva legilor statului, sunt gata nu numai să-l iert, dar să-i sărut şi mâinile, şi picioarele…

Ceilalţi priviră îngrijoraţi şi întrebători spre capul mesei. Stareţul, puţin schimbat la faţă, îşi ascunse mânia şi răspunse cu acelaşi glas, îndulcit:

— Părinţilor şi fraţilor, a păcătui e omenesc, dar a stărui în greşeală e lucru diavolesc. Dacă aş tăgădui că felul cum mi-am înţeles de la o vreme atribuţiile de stareţ, şi mai ales cum am mânuit fondurile mânăstirii, e în desăvârşită potriveală cu aşezările sfinţilor părinţi şi cu legiuirile lumeşti, aş mai adăuga la păcate şi deci mai mult mi-aş îngreuna sarcina înaintea Judecătorului celui drept. Recunosc, deci, că am călcat – cu bună-ştiinţă – şi canoanele, şi legile statului, şi ordinele scrise ale celor mai mari; iar de sfaturile consiliului duhovnicesc mi-am bătut joc cum mi-a plăcut. E drept că uneori m-am ispitit crezând că voi folosi mânăstirii; de cele mai multe ori, însă, am păcătuit pentru punga şi stomacul meu… Am făcut cheltuieli fără să vă cer avizul şi am încasat venituri fără să le însemnez undeva. Am socotit, în nerozia mea, că afară de Dumnezeu,

de Satana şi de episcop un stareţ nu e îndatorat să mai dea şi altora cont de faptele lui şi de gândurile lui. De la o vreme însă, mi-am dat seama că am apucat pe căi greşite; că legile trebuie respectate cu sfinţenie, iar nu călcate; şi că un conducător, oricât s-ar crede el mai înzestrat de Dumnezeu decât semenii săi, tot are nevoie de sfatul şi de ajutorul altora. Aşa am socotit cu mintea mea cea mai de pe urmă; şi de aceea v-am poftit pe sfinţiile voastre, ca pe nişte slujitori vechi şi încercaţi, în oastea Domnului: întâi – ca să vă cer iertare, după cum mai înainte v-am mărturisit, pentru supărările pe care firea mea iute şi nevlăguită vi le-a pricinuit; şi al doilea – ca să vă făgăduiesc că de aci înainte nu voi face un pas şi nu voi mai cheltui un ban fără încuviinţarea mai dinainte a comitetului. Amin!

Părintele Natanail privi la Gavriil, Gavriil la Ermoghen, Ermoghen la Natanail, apoi toţi la Pahomie, şi Pahomie… în tavan.

— Ce zici, Gavriile? întrebă Natanail pe fostul stareţ.

— Ce să zic? Dacă făgăduiala şi căinţa au pornit de la inimă, iertat să fie, acum şi pururea şi în vecii vecilor.

— Amin! grăi Natanail.

— Amin! grăi şi Ermoghen.

Pahomie se scobea cu un chibrit printre dinţi şi tăcea. Natanail îl îmboldi cu piciorul, apoi cu mâna, ca să sloboadă şi el vorba cea mare, dar în zadar. Pahomie lăsă scobitul şi se apucă să aşeze oasele purcelului – care şi la locul lui. Moşneagul se enervă.

— Hai, Pahomie! Zi şi tu ceva!

— Ce să zic? Că lupul păru-şi schimbă, dar năravul – ba?…

Cei trei protestară. Pocăinţa stareţului li se păruse prea sinceră ca să nu fie crezută.

— Apăi tu… cu capul ăla marele… nici că erai în stare să dai alt răspuns, îl mustră Natanail pe duhovnicul cel mai tânăr.

— Iartă-l, mă Pahomie, stărui Ermoghen pentru a zecea oară.

— Lăsaţi-l, părinţilor, că aşa e el: întotdeauna de altă părere; nu-l cunoaşteţi? încercă stareţul să se lase păgubaş.

— Bun a fost purcelul, dar şi vinul n-are nici un cusur, sări de colo şi cuviosul Gherasim, care habar n-avea despre ce e vorba.

— Iartă-l, omule! se rugă din nou Ermoghen de Pahomie. Dacă n-ai fi duhovnic, aş zice că nu cunoşti cum trebuie primit păcătosul care se pocăieşte…

— Pocăinţa vulpoiului! răspunse Pahomie râzând forţat.

Natanail se burzului ca un arici şi vru să-l certe, dar stareţul îi luă vorba din gură.

— Părinţilor, fratele meu de călugărie, Pahomie, face parte din acei oameni care, deşi pricep uşor, dar pentru pricini ştiute numai de ei şi de Dumnezeu se lasă întotdeauna mai greu. Eu sunt mulţumit în sufletul meu că din cinci, câţi vă număraţi de faţă şi în conciliul

duhovnicesc, unul îmi dă credit în alb, trei îmi iartă trecutul şi-mi socotesc cuvântul cuvânt, şi numai al cincilea se îndoieşte… Dar oare toţi ostaşii au încredere în comandantul lor? Nu s-au găsit chiar în ceata ucenicilor unii care să se îndoiască de dumnezeirea lui Iisus? Să lăsăm dar pe fratele Pahomie să cugete în limba sfinţiei sale, iar noi, bucuroşi că am biruit pe Satana şi ne-am împăcat, hai să mai cinstim câte-un păhărel. Noroc şi sănătate! Bucurie, frate Pahomie!

— Să dea Dumnezeu, grăi acesta oftând şi ridicând cu îndoială din umeri.

Natanail apucă paharul cu amândouă mâinile, căci una singură era prea slabă pentru atâta greutate, şi privind la stareţ cu ochi protectori, zâmbi părinteşte şi zise:

— Ei, bată-te mântuirea să te bată!… Mă uit la tine şi parcă nu-mi vine să cred… Mi-aduc aminte de când te-a luat bietul Gherasie, Dumnezeu să-l ierte, întru ale sale. Erai un ciucioi cu mucii la nas. Nici „blagosloveşte” nu ştiai să zici…

— Era ruşinos ca o fată mare, îşi aminti şi Gavriil.

— Pti! Da’ ce ruşinos! Când s-a mai mărit şi a început să citească la strană, ori de câte ori îi făceam câte o observaţie se roşea până în vârful urechilor. De, cine ar fi crezut c-o să…

— …iasă aşa? întrerupse Pahomie răutăcios.

— Taci, mă ţigane! se răsti Natanail. Tu ai fost fără ruşine de când ai intrat pe poarta mânăstirii şi tot aşa eşti şi în ziua de astăzi. Întotdeauna ai fost cu capul mare şi plin de gărgăuni, d-aia nu te-a primit nimeni în cele mai de cinste. Nu ştiu cum a făcut Procopie de te-a vârât în comitet. Dar el a fost băiat bun, smerit şi ascultător… d-aia a ajuns unde se găseşte. Tu, cu prostiile tale, duhovnic ai să mori. Mă mir cum te-au învrednicit şi cu atâta!

— La culoare îmi pare mai frumos vinul de obşte, dar la gust… îl întrece ăsta de-o mie de ori. Ăla îmi pare că ar avea niţel smag, grăi Gherasim, ca să se găsească şi el în vorbă.

— O fi mai având şi altceva, nu numai smag, gângăvi Pahomie ca pentru sine.

Gavriil şi cu Ermoghen făcură cu ochiul ca şi când Pahomie ar fi avut dreptate. Şi nici Natanail nu acoperi adevărul. Zise:

— Ce-a fost a fost! De-aci înainte toate se schimbă şi se îndreaptă; nu-i aşa, Procopie?

Stareţul adeveri cu o înclinare din cap, apoi se ridică şi turnă în pahare. Pahomie îl privi chiorâş şi strâmbă din nas, dar ceilalţi îl învăluiră în ochi calzi şi îngăduitori.

— Ian te uită ce smerit e! îl lăudă Natanail. Adevărat vorba ceea: Puica se cunoaşte de pe creastă ce neam o să iasă. Smerit a fost când era numai un biet ucenic la Gherasie, smerit e şi acu, stareţ fiind… Ce zici, Gavriile?

— Tot ca şi sfinţia ta. Bine c-a biruit pe Diavolul, care-i furase înţelepciunea!

— Ce bărbuţă caraghioasă avea când l-a făcut diacon! îl mângâie şi Ermoghen. V-aduceţi aminte, părinţilor? Parcă era un smocuşor de la coada caprei. Şi acuma – ia priviţi bărbălae! Juri că e arhiereu!

— Când să-l facă preot, m-a întrebat şi pe mine stareţul – că Marchian era atunci: „Ce zici, Natanaile, să-l fac?" „Fă-l, că e bun", am răspuns eu, încredinţat, după cât îl ştiam, că nu va necinsti sfintele taine. Acuma mă bucur că nu m-am înşelat. S-a coborât darul lui Christos asupra unui călugăr ales… Ba ajunse şi stareţ! Ei, ce vrei? I-a făcut Dumnezeu parte – şi gata!

— Să ştiţi de la mine că la alegerile de stareţi se amestecă şi Diavolul… Ba chiar Scaraoschi cel bătrân! îndrăzni Pahomie.

— Pesemne că d-aia nu s-a ales Ermoghen, râse Gavriil. I-a ţinut Dracu parte prea pe faţă…

— Ermoghen nu face de stareţ, zise Natanail. El e bun de eclesiarh mare. Stareţul trebuie să fie falnic, să aibă îndrăzneală şi să ştie să vorbească şi ce să vorbească pe unde s-o duce şi cu cine s-o întâlni.

— Da' lui Ermoghen ce-i lipseşte? glumi Gavriil. Că un caier de barbă tot are; minte – în tot cazul mai sănătoasă decât a lui Pahomie; iar cât pentru vorbă… niciun copil de doi ani nu-l rămâne. Atâta, că e el cam peltic…

— …„Porc bătrân" şi „bou domnesc" tot poate şi zică, îndrăzni Pahomie.

Bătrânii se supărară de-a binelea. Natanail vărsă paharul pe piept, şi puţin lipsi, când simţi vinul la buric, să nu sloboadă un blestem. Iar Gavriil şi cu Ermoghen, deşi nu-l iubeau pe stareţ, găsiră purtarea lui Pahomie lipsită de smerenie şi de omenie.

— Mă Pahomie, îl atacă Gavriil, dacă n-ai fi băut din acelaşi vin cu noi, aş zice c-ai băgat pe beregată niscai prafuri de nebunealã. Lasă, omule, ce-i fi având pe suflet, şi dă cinstea celui care te ospătează!

— Fireşte! se asocie şi Ermoghen.

— Cu toată plăcerea, răspunse Pahomie, spre bucuria tuturor.

Şi, ridicându-se de la masă, făcu trei mătănii în faţa icoanei sfântului marelui mucenic Dimitrie, patronul mânăstirii…

Duhovnicii îl urmăriră, făcând haz, şi aşteptară ca la urmă să-şi ia iertăciune de la stareţ. Dar Pahomie, după ce se cocoţă pe un scaun şi sărută chipul sfântului, grăi:

— Mă rog, mai aveţi ceva de zis? M-aţi învinuit că nu dau cinstea cuvenită celui care ne ospătează – şi mi-am recunoscut greşeala. Dacă părintele stareţ îmi poate dovedi că ne-a dat să mâncăm măcar o fărămitură din averea sa personală, sunt gata să-i fac şi lui trei mătănii şi să-i sărut mâinile – ca sfântului Dimitrie…

Cei trei se uitară îngrijoraţi la stareţ. Dar părintele Procopie găsi

observaţia lui Pahomie întemeiată, şi ridicându-se de unde şedea se duse la el şi-l sărută pe obraji.

— Sărutarea Iudei, rânji Pahomie, ştergându-şi obrajii cu batista înmuiată în vin.

Stareţul îl luă de mâini.

— Măi frate Pahomie, dacă-ţi închipui că purtarea ta mă supără, te înşeli grozav. Dimpotrivă: mă bucur din toată inima că ai rămas aşa cum te cunosc de când ai păşit pe poarta mânăstirii: cinstit şi mereu cu grijă pentru averea şi pentru binele obştei… Ne cunoaştem din noviciat **[26]**, aşa e? Suntem călugăriţi în aceeaşi zi şi luaţi sub aceeaşi mantie, de către acelaşi duhovnic, şi deci, după datină, ne putem socoti – cum ne-am socotit până mai anul trecut – fraţi buni… Vorbesc eu drept?

— Mă lepăd de-aşa frate! se scutură Pahomie, râzând.

— Tu te lepezi, dar nu mă lepăd eu… Am fost prieteni din ziua în care ne-am cunoscut – cel puţin aşa am crezut eu – şi prieteni vreau să rămânem până la moarte. Cunosc pricina supărării tale şi-mi recunosc încă o dată vinovăţia. Şi încă o dată făgăduiesc că voi pune chiar de astăzi început de îndreptare. Ţie, ca mai tânăr şi mai priceput, îţi dau sarcina să supraveghezi întreaga viaţă a mânăstirii şi să-mi arăţi tot ce se petrece împotriva aşezărilor sfinţilor părinţi şi a legilor de astăzi… Ei, nici în condiţiile astea nu vrei să ne împăcăm?

Pahomie şovăi.

— Împacă-te, împacă-te! îl îndemnară ceilalţi cu mare zgomot.

— Sai, Ermoghene, de-i desparte, că acu se încaieră! strigă Gherasim, după ce constată că i s-a lăsat vinul în picioare…

Intervenţia bietului surd stârni un râs care înmuie până şi cerbicia părintelui Pahomie.

— Ei, ne împăcăm? îl atacă din nou stareţul, în toiul râsului.

— Împăcaţi-vă, împăcaţi-vă! strigară duhovnicii, bătând cu picioarele în podele şi cu mâinile în masă.

În cele din urmă, copleşit de atâtea făgăduieli şi de atâta stăruinţă, Pahomie cedă şi se sărută cu Procopie. Nu însă cu toată inima, căci zise el după ce se lăsară din braţe:

— Îmi pare că mă arde locul unde mă sărută stareţul…

— Te arde fiindcă te sărută cu toată dragostea, se încruntă Natanail, făcând o plecăciune celui mai mare.

— Ce era să faci, mă nebunule? se răsti Gherasim la Pahomie după ce acesta îşi reluă locul pe scaun.

Ermoghen se apropie de surd ca să-i explice cum stau lucrurile, dar în aceeaşi clipă fratele Niculae deschise uşa la perete, făcând loc altor fraţi, care abia se luptau cu o tavă cât roata plugului.

— Plăcintă! exclamară duhovnicii, bucurându-se ca nişte copii.

Gavriil îşi slăbi cureaua cu încă două găuri, Ermoghen făcu la fel,

iar Gherasim se dibui repede la burtă şi constată cu mulţumire că mai e puţintel loc.

Stareţul urmări pe Pahomie. Acesta nu părea prea entuziasmat de împăcare şi deci nici de plăcintă. După ce râse de bucuria bătrânilor, îşi aruncă şi el ochii mai bine în tavă, îşi gâdilă nările cu niţel miros, apoi zbârci din nas.

— Sunt sigur că dacă oi tăia eu plăcinta, are să-i placă şi lui Pahomie, zise stareţul silindu-se să nu pară glumeţ. Nu-i aşa, frăţioare?

Pahomie ridică din umeri.

— Nu cred. Eu am auzit, am citit şi am constatat că bucăţica primită din mâna celui mai mare este ori acrişoară, ori amăruie. Dulce niciodată. Să mai încerc însă…

Natanail se zbârli ca un curcan.

— Prostul – tot prost! Taie, moşule, şi n-asculta d-ale lui Pahomie. Fii smerit până la sfârşit, ca să iei cunună de la Dumnezeu.

Stareţul apucă un cuţit şi o furculiţă şi spintecă plăcinta în două, apoi în patru, în opt, până făcu şaisprezece triunghiuri ascuţite. Aburul năvălit în urma cuţitului dădu sufrageriei un miros de simigerie şi mări nerăbdarea duhovnicilor. Gherasim împinse farfuria. Natanail, fiind chiar în dreptul tăvii, ridică dreapta, cu ajutorul stângii, şi înfipse furculiţa, la întâmplare. Nimeri însă prea aproape de vârf, din care pricină toată bucata îi scăpă pe mâneca largă a rasei.

— Vezi dacă n-aştepţi blagoslovenia? îi obiectă Ermoghen înghiţind în sec.

— Poate vrea să mai ducă şi acasă, glumi Gavriil făcând cu ochiul.

Pahomie ajută moşneagului să-şi aducă plăcinta în farfurie. Zise:

— Vezi ce înseamnă să mănânci bucăţică tăiată de cel mai mare? Te frigi înainte de-a o băga în gură…

— Taci, că eşti un prost! îi mulţumi Natanail.

— Vom vedea…

Plăcinta era delicioasă. Duhovnicii – inclusiv Pahomie – repetară, până mai rămase în tavă o singură şaisprezecime.

— Ia-o tu, Gavriile!

— Ba s-o ia stareţul, că e mai mare.

— Ba s-o ia Ermoghen, ca să ajungă stareţ.

— Ba Gherasim, ca să-i vie auzul.

— Daţi-o lui Pahomie, fiindcă… tot i se păru lui amară, împunse stareţul pe duhovnicul cel mai tânăr.

Acesta luă bucata, chiar în clipa când Natanail ridicase mâna, şi i-o dete fratelui Niculae.

— „Vrednic este lucrătorul de plata sa…”

— Foarte bine! încuviinţară ceilalţi, miraţi că ei nu se gândiseră şi la fraţii slujitori.

Când paharele fură din nou pline, Natanail lovi cu piciorul în glezna lui Gavriil. Acesta nu pricepu. Natanail îl mai pocni o dată, apoi îi spuse ceva numai din buze, făcu o mişcare cu capul în direcţia stareţului, iar îl mai lovi cu piciorul, până ce, în sfârşit, arhimandritul înţelese. Tuşi, făcu un gest închipuind dereticarea bărbii, apoi luă paharul şi încercă să se ridice. Pesemne însă că-i fu teamă să nu lovească tavanul, căci renunţă şi cuvântă de pe scaun.

— Preacuvioase şi preacinstite părinte stareţe şi arhimandrite şi frate întru Cristos, Procopie! Ne bucurăm cu bucurie mare foarte… mcă… te-ai slobozit din legăturile Satanei… mşi… te-ai întors smerit şi pocăit… mca… fiul cel desfrânat… mdespre carele pomeneşte sfânta *Evanghelie*… Acuma… eu… mdacă aş avea darul acelui cinstit şi cuvios Macarie… mdespre carele se scrie în povestea aceea ereticească… mce se cheamă *Duhovnicul maicilor* **[27]** …

— Taci! Să nu pomeneşti de ea! se înfurie Natanail, gata să se înăbuşe.

— …aş grăi mai multe… Aş zice câte una şi de prin *Sfintele Scripturi*… mdar fiindcă nu mă sumet într-atâta… blagosloveşte şi mă iartă sfinţia ta… Mulţămim şi pentru mâncare… Uitasem…

— Şi pentru vin, fireşte! adăugă Natanail, nemulţumit de cuvântarea scremută de Gavriil.

— Şi pentru plăcintă! completă Pahomie, arătând vecinului din stânga mâneca rasei.

Cuvântează stareţul:

— Părinţilor, mă bucur pentru bucuria sfinţiilor voastre, după cum sfinţiile voastre vă bucuraţi pentru bucuria mea… Şi ca bucuria sfinţiilor voastre să fie deplină – să mă iertaţi că întrebuinţez cuvintele Mântuitorului către ucenicii săi –, vă făgăduiesc că am să vă dau în fiecare zi câte-o sticlă de vin – mai nou sau mai vechi, după plăcerea fiecăruia. Iar duminica şi în celelalte sărbători, să ne ospătăm împreună. Vă rog din tot sufletul să nu-mi refuzaţi dragostea… Sunteţi părinţii mei, şi eu sunt copilul sfinţiilor voastre…

— Ura! strigă Natanail, bâţâindu-şi mâinile în sus.

— Uraa! strigară şi Gavriil cu Ermoghen.

— Hei, v-aţi îmbătat? se răsti Gherasim din coada mesei.

Natanail luă furculiţa şi îmboldi pe Pahomie.

— Zi şi tu, ţigane!

— Lasă-l, moşule, interveni stareţul, că dacă mi-o ura el… mi-e teamă să nu mor.

— Ba să zică şi el, stărui Natanail, tot îmboldind pe Pahomie cu furculiţa.

— Ura, de, zise şi Pahomie, cu gura goală.

Ermoghen se întinse peste masă şi-l apucă de mânecă.

— După cum bag de seamă, sărutarea ta n-a fost din toată inima.

Ia fă bine şi sărută încă o dată pe stareţ, păcătosule! De unde te iscaşi tu mai grozav?

Ca să nu lase îndoială în privinţa sincerităţii sale, Pahomie se ridică şi se duse la stareţ. Urmă o nouă îmbrăţişare. Evenimentul fu salutat cu un întreit „Mulţi ani trăiască", cântat – vorba vine – de corul hârâit al moşnegilor.

Ultimă surpriză!…

În toiul veseliei, la un semn al stareţului, fratele Niculae iese din sufragerie, apoi revine repede şi anunţă pe cuviosul Malh, secretarul mânăstirii…

— Ia să mă lase în pace! se burzului preacuviosul Procopie. N-am răgaz nici să mănânc şi nici să cinstesc şi eu un pahar cu părinţii duhovnici?

Dar fratele stărui.

— Zice că are ceva foarte urgent…

— Să mai aştepte.

— Ba nu, nu, se împotrivi Natanail. Când e vorba de interesele mânăstirii, trebuie să laşi totul la o parte. Du-te, Niculae, şi spune lui Malh că poate să intre.

După ce scăpă un zâmbet ironic, părintele Malh, un monah tânăr şi bine făcut, salută pe meseni cu smerenie, apoi făcu mătanie stareţului şi-i sărută dreapta.

— Ce-i, părinte Malh? Nici să mănânc nu-mi tihneşte?

— Cinstite părinte… iertaţi-mă… uite, am o hârtie urgentă, care trebuie iscălită şi de către consiliul duhovnicesc… Şi fiindcă auzii că părinţii duhovnici sunt cu toţii aici la masă, îndrăznii să folosesc prilejul de a-i găsi la un loc – ca să nu-i mai supăr pe la chilii…

— Dă-o încoace! se grăbi Natanail. Toc ai? Cerneală ai?

Stareţul ridică indiferent din umeri. Malh desfăcu un sulişor de hârtie şi ajută celui mai în vârstă să facă un „Natan"… cu toate răscăbăile **[28]** stropite. Apoi trecu la Gavriil. Acesta vru să desfacă şi celelalte pagini, dar Natanail îi dădu zor:

— Iscăleşte, omule, odată! Ce te mai uiţi?

Gavriil izbuti totuşi să vadă titlul şi să-l silabisească:

— „Cont de gestiune pe anul 1920…"

— Ei şi? se răsti Natanail. Dacă e cont de gestiune nu trebuie iscălit?

— Ba trebuie şi citit, nu numai iscălit, sări Pahomie, cu gura amară.

— Taci, mă! Nu ne-am înţeles să tragem cu buretele peste tot ce-a fost? Scrie, Gavriile!

Tot cu ajutorul secretarului îşi puse şi arhimandritul numele dedesubtul procesului-verbal, care încheia socotelile anului expirat. Ermoghen făcu singur un „Ermo" şi un arc. Gherasim ceru ajutorul lui

Malh şi numai aşa izbuti să încherbeze **[29]** vreo trei-patru litere. Arcul – vorba vine – îl trase singur.

Obţinuse patru iscălituri. A cincea, deci, nu mai prezenta mare importanţă. Îmbujorat la faţă, secretarul aruncă o privire triumfătoare stareţului. Procopie se scobea în măsele…

Era randul lui Pahomie. Acesta, deşi se împăcase cu stareţul, văzând însă vicleşugul, de altfel bănuit de el, căută pricină de refuz.

— Cu plăcere, părinte Malh, dar eu sunt cam bucher şi nu pot să iscălesc decât cu condeiul meu. Aşteaptă-mă peste vreo trei ceasuri, la cancelarie.

Secretarul se uită la stareţ. Stareţul aruncă scobitoarea şi privi lung şi crunt la Pahomie. Apoi rânji batjocoritor. Îi era indiferent.

— Haide, Pahomie, iscăleşte şi tu, nu mai face pe nebunul, îl îndemnă Natanail.

— Iscăleşte, mă, că te-ai sărutat cu stareţul. Doar n-ăi fi Iuda!

Pahomie se roşi încă pe cât era, apoi se ridică amărât de la masă, zicând:

— E cineva aicea care poate fi asemănat cu Iuda, dar acela nu sunt eu. Martor mi-e Dumnezeu!

Stareţul sări în sus. Uitase toate făgăduielile…

— Malh, să faci imediat raport pentru îndepărtarea părintelui Pahomie din consiliul duhovnicesc, sub motiv că m-a insultat în faţa soborului… Ai înţeles?

— Da, cinstite părinte.

— Iar voi (către fraţi) să ajutaţi pe hodorogii ăştia bătrânii să iasă zdraveni pe uşa stăreţiei. Apoi să curăţaţi sufrageria, că aştept musafiri.

…A venit vicarul sfintei episcopii, însoţit de preacucernicul referent economic – aproape către seară. În noaptea aceea părintele Pahomie a dormit afară… din consiliul duhovnicesc.

1931

DRAGOSTE ŞI SMERENIE

– nuvelă –

După ce aşeză bolobocul în cămară, cuviosul Chiril făcu socoteala că dacă ar bea câte-o jumătate de litru pe zi i-ar ajunge vinul exact şaizeci de zile, căci de trei **[30]** vedre era butoiaşul, iar dacă s-ar mulţumi cu o litră, ar fi asigurat de băuturică până la Sfinţii patruzeci de mucenici. După multă chibzuinţă şi oarecare luptă cu gâtlejul, care avea poftă să-şi impună vrerea, părintele Chiril se hotărî pentru cantitatea din urmă. Ca să dea şi mai mare tărie acestei hotărâri şi mai cu seamă ca să nu-şi facă de uitare şi să întreacă măsura, fie şi o singură dată, scrise cu tibişir pe fundul bolobocului: „O litră pe zi”.

Exact în acelaşi timp, cuvioşii ieromonahi Iachint şi Ermolae, care bănuiseră că în motâlca **[31]** pe care Chiril o coborâse cu mare caznă din căruţă se ascunde zeamă de struguri, rezolvară aceeaşi socoteală mult mai simplu: „Trei deca **[32]** – trei călugări”…

— Pentru rugăciunile sfinţilor părinţilor noştri, Doamne Iisuse Christoase, Dumnezeul nostru, miluieşte-ne pre noi!

Chiril se asigură mai întâi că nu e niciun semn primprejur care să-l dea de gol că are vin în chilie, şi numai după aceea răspunse:

— Amin!

Iachint şi Ermolae îmbrăţişară frăţeşte pe Chiril, sărutându-l pe amândoi obrajii, strângându-i mâinile şi bătându-l pe spate.

— Dar bine, omule al lui Dumnezeu, îl atacă Ermolae, unde te-ai ascuns de atâta vreme, de n-ai mai dat nici un semn de viaţă? Ne-am făcut fel de fel de închipuiri: ba c-ai murit, Doamne fereşte! Ba că te-ai fi însurat p-acolo pe unde ai umblat, că Dracu nu face biserici… Ba că îi fi plănuind să te muţi la altă mânăstire, Doamne fereşte!

Cuviosul Chiril făcu ochii mari şi se scărpina în barba-i gălbuie şi creaţă, neştiind ce să creadă. Apoi răspunse, oarecum neprietenos:

— Mai întâi că n-am lipsit decât zece zile, deci nu atât de mult ca lipsa mea să dea loc la asemenea bănuieli; şi al doilea, mă prinde mirarea de-atâta grijă ce mi-aţi purtat şi de-aşa dragoste ce-mi arătaţi…

Iachint îl bătu dojenitor pe umăr.

— Nu fi ticălos, măi Chirile! Te-am asuprit noi cândva, sau ţi-am arătat un pic de duşmănie vreodată? Haide, răspunde cinstit, şi ne vom cere iertare…

Chiril era paracliser, iar cei doi vizitatori purtau darul preoţiei. Făcând slujbă împreună de ani de zile, nu o dată avusese el prilejul să simtă iuţimea lui Iachint şi nedreptatea lui Ermolae. Acuma însă, în

faţa dragostei neaşteptate pe care aceştia i-o arătau, se îndoi de sinceritatea lor şi se apără cu cuvinte din *Pateric:* **[33]**

— „Nu mă tem de duşmănie, dar mi-e groază de făţărie…”

Preoţii protestară zgomotos, şi făcând pe supăraţii se îndreptară spre uşă. Chiril se căi şi li se puse în cale:

— Cinstiţi părinţi, blagosloviţi şi iertaţi… Am grăit o vorbă necugetată, e drept, credeţi-mă însă că n-am făcut-o din răutate, ci fiindcă… de… dacă nu mă înşală ţinerea de minte, e pentru întâiaşi dată când îmi deschideţi uşa chiliei… Adică… aţi venit cu botezul, dar asta nu se cheamă că aţi venit de dragul meu…

Ermolae îşi drese glasul de bariton – cu aşa putere, că sperie pe Chiril. Zise:

— Dragă părinte Chiril şi iubite frate în Christos Domnul! Ai dreptate când spui că nu ţi-am trecut pragul în calitate de fraţi şi de prieteni. De altfel, după cum ştii şi sfinţia ta, poruncile începătorilor de obşte opresc pe călugări să-şi facă vizite, după obiceiul mirenilor. Afară de această oprelişte însă, care la drept vorbind nu prea se mai ţine, n-am avut nicio pricină să te vizităm. Te-am văzut mereu la biserică, pururea mulţămit şi sănătos, şi niciodată nu te-am auzit plângându-te de nimic şi împotriva nimănui. Astfel că nu ni s-a ivit prilejul să împlinim porunca *Evangheliei*, care zice să cercetăm pre cei bolnavi; sau pe cea a Apostolului, care ne învaţă să purtăm slăbiciunile celor neputincioşi…

— Absolut! Adeveri Iachint cu mutră certăreaţă.

— Dar acuma, continuă Ermolae, fiindcă ţi-am observat lipsa de la biserică, apoi am auzit că eşti plecat din mânăstire, ţi-am purtat mereu de grijă. Totdeauna vorbeam cu fratele Iachint: „Parcă e biserica pustie fără Chiril…”

— Absolut! Adeveri Iachint, gata să jure strâmb.

— Iar când am văzut că zăboveşti cu întoarcerea, ne-a cuprins îngrijorarea. „Să ştii, frate Iachint, ziceam eu, că i s-a întâmplat ceva lui Chiril…” Iar Iachint de colo, credul cum îl ştii: „Tot ce se poate, fiindcă Diavolul n-are putere asupra călugărilor buni decât afară din mânăstire…”

Chiril îşi şterse fruntea de sudoare.

— Parcă tot nu-mi vine a crede, bâlbâi el cu sfială.

— Eşti un prost! îl certă Iachint neduhovniceşte. Dacă te cheamă Toma Necredinciosul, hai cu mine la biserică să-ţi arăt zăloaga pusă la rugăciunile care se citesc pentru cei ce călătoresc… Săptămâna trecută am fost de rând şi nu mi-a scăpat zi de la Dumnezeu să nu te pomenesc…

— Absolut!

Chiril se scarpină din nou în barba-i gălbuie şi creaţă.

— Sfinţiile voastre vă bateţi joc de mine…

Preoţii oftară şi dădură în întristare. Ermolae îşi făcu o cruce mare, iar Iachint se aşeză lângă Chiril şi, privindu-l cu asprime, îi zise:

— Ascultă, părinte Chiril. Cu toate că eşti călugăr şi bun, şi blând, şi nici în citirea Scripturilor nu prea te leneveşti, totuşi ai curajul să pui la îndoială cuvântul unor preoţi, care sunt, după cum ştii, urmaşi ai celor şaptezeci de apostoli! Am fi în dreptul nostru să te mustrăm şi să-ţi aducem aminte de anumite ziceri din sfintele cărţi. Deocamdată însă, îţi cer, îţi poruncesc chiar, să-mi răspunzi la câteva întrebări. Dar să-mi răspunzi cinstit, aşa cum stă bine unui călugăr care mai îndeplineşte şi slujba de paracliser. Ai fost mulţumit pe unde ai umblat?

— Am fost, îngăimă Chiril schimbându-şi culoarea feţei.

— Ţi-a mers bine, carevasăzică…

— Slavă Domnului!

— Ai găsit neamurile sănătoase?

— Sănătoase.

— Ai căzut vreodată în ispita Satanei? îl cercetă şi Ermolae, privindu-l dintr-o parte.

— Defel! răspunse Chiril mai roşindu-se încă.

— Ei, acum te mai îndoieşti că ne-am rugat pentru sfinţia ta? îl strânse Iachint cu uşa. Spune-mi o singură pildă din *Pateric* **[34]** sau din *Limonar* **[35]**, ori din *Vieţile Sfinţilor*, când un călugăr a ieşit un ceas din mânăstire fără să fie înşelat de oameni, jefuit de hoţi sau ispitit de femei…

— Cu alte cuvinte, batjocorit de Satana…

Chiril se dădu învins şi-şi plecă capul. Era încredinţat acum că, dacă nu s-ar fi rugat nimeni pentru el, nu-i mergea chiar aşa de bine. Se ridică ruşinat şi sărută dreapta preoţilor.

— Iertaţi-mă, cinstiţi şi cuvioşi părinţi, că m-am îndoit ca un prost de gândul şi de cuvintele sfinţiilor voastre. Acuma cred şi vă mulţumesc.

— Nu face nimic, îl mângâie Iachint. Au mai păţit-o şi alţii, mai ceva decât sfinţia ta. Însuşi sfântul Petru s-a îndoit atunci când i s-a arătat Mântuitorul pe mare şi era să se înece. Noi suntem bucuroşi foarte că ne-a ascultat Dumnezeu rugăciunile şi te-a apărat de săgeţile vrăjmaşului. Acum să mergem, frate Ermolae, că părintele Chiril, ca omul sosit de la drum, o fi obosit şi poate vrea să se culce niţel…

Se ridicară să plece. Cunoscându-şi datoria, deşi cu oarecare codeală, Chiril îndrăzni şi le zise:

— Cinstiţi părinţi, aş vrea să vă rog ceva…

— S-a făcut! răspunseră preoţii, fără codeală.

— Uite, am nişte vin într-o sticlă…

— O fi oţeţit! strâmbă Ermolae din nas.

— Ba din contra: e nou-nouţ, dar atâta, că e cam tulbure, că am

venit cu el de la drum…

Cei doi se priviră ironic.

— Ce zici, Ermolae, îţi place aşa tulbure?

— Ei, asta e şi cu tine! N-o să refuzăm noi dragostea lui Chiril numai pentru pricina că s-a bătut vinul niţeluş în sticlă!

Până se aşezară preoţii în jurul mesei, Chiril aduse o sticlă ceva mai mare de-un litru, din care lipsea ca o pătrime.

— Cinstiţi părinţi, să iertaţi că am mai gustat eu din ea pe drum…

— Ai păstrungă **[36]** în gură?

— Nu…

— Nici carchiu **[37]** la stomac?

Chiril îşi pipăi burta-i pornită spre rotunjire şi răspunse râzând:

— M-a ferit Dumnezeu!

— Dacă-i aşa, ce mai calea-valea, omule? Pune-o la bătaie!

La al doilea pahar, Ermolae observă că Iachint nu se simte tocmai încântat.

— Ce strâmbi din nas, Iachinte? Nu-ţi place, ori ţi-e teamă că nu s-ajunge?…

— Şi una, şi alta, răspunse Iachint cinstit. Nu prea merge, fiindcă sunt cu stomacul gol… Iar dacă am avea ceva mezelic, o să fie sticla prea mică…

— Să iertaţi, cinstiţi părinţi, că n-am nimic de-ale mâncării. Abia sosii de pe drum…

— Nici ceapă nu ai? şuieră Ermolae, depărtând paharul cu prefăcută silă. Că vinul merge de-o minune cu ceapă. Vorba cântecului:

„Decât friptură cu apă
Mai bine vin cu ceapă…”

— Cum nu, cinstite părinte?! Ceapă – berechet!

În câteva clipe, Chiril aduse două cepe mari şi o bucată de azimă de casă, căpătată de pe unde umblase. Ermolae sparse o ceapă între palme şi gustă dintr-o foaie. Apoi dădu paharul pe gât.

— Hm! Vezi ce înseamnă să aşterni ceva în stomac? Merge vinul, parcă ar fi uns.

— Ba bine că nu! îl aprobă Iachint privind chiorâş la sticla goală.

Ermolae observă gestul şi făcu la fel. Apoi schimbă vorba.

— Şi ce-ai mai făcut, părinte Chiril, pe unde ai umblat? Povesteşte-ne şi nouă cum mai trăieşte lumea, dacă mai are evlavie, ca altădată, şi cum priveşte pe călugări. Hi, ce încărcat m-am întors eu acum vreo doisprezece ani, când m-am dus să-mi văd rudele! N-a fost chip să iau tot ce mi s-a dat! Ce lume! Ce mai vremuri!

— Apăi… atunci erau alte vremuri, iar lumea nu se depărtase de Dumnezeu, oftă Iachint… pentru sticla goală, iar nu pentru altă lume şi pentru alte vremuri. Mă prind că bietul Chiril abia de s-o fi ales, din

atâta osteneală, c-o azimă de pâine şi cu sticluţa asta de vin…

— Şi ni le dete şi p-astea nouă!

— Aşa e Chiril; tu de azi îl cunoşti? Ce are, pune la mijloc…

— Ba, ce să zic, din mila lui Dumnezeu, n-am venit chiar aşa, cu mâna goală, mărturisi Chiril scărpinându-se nervos după ceafă.

Iachint se făcu că n-aude şi îşi urmă vorba mai departe:

— Ai tată, părinte Chiril?

— Cum nu?!

— Şi… tot aşa e de slobod la inimă cum eşti frăţia ta?

— O, ba el e darnic, sărmanul, oftă Chiril, atâta că… nu prea are de unde să dea.

— Şi sfinţia ta la fel să fii, părinte Chiril, după cum scrie la Pilde: „Fiule, să păzeşti legile tatălui tău…"

— „Mângâiaţi-vă unii pe alţii şi vă zidiţi", grăieşte Pavel apostolul în Epistola către tesalonicheni, adăugă şi Ermolae, ca să nu rămână mai prejos de Iachint.

— Mai ales „mângâiaţi-vă", oftă acesta bătând darabana pe sticlă. Cât despre „zidire", e ceva mai greu. Toţi suntem păcătoşi…

Vorba se opri aci. Sticla era goală, iar paharele preoţilor stăteau parcă ruşinate că nu sunt în măsură să-şi facă slujba. Numai al lui Chiril era plin. Iachint izbi cu piciorul pe Ermolae, acesta îi întoarse lovitura. Iachint se mai chiorî o clipă la sticlă, apoi izbi cu pumnul în ceapa care rămăsese fără căutare. Bietul Chiril, care le observa pe toate, se afla în mare încurcătură. Să înceapă butoiul, călca hotărârea luată abia cu un ceas înainte. Să lase pe cei doi preoţi să plece cu gândul că ar mai avea şi nu vrea să le dea, la fel de greu îi venea. Nu-i rămânea decât să cumpere de la chelărie.

— De ce nu-ţi goleşti paharul, Chirile? glăsui Iachint muşcând din ceapă ca dintr-un măr.

— Cum să bea, omule, dacă n-a mâncat nimic? se încruntă Ermolae. Apoi, către gazdă: Măi frate Chiril, când sosişi tu cu căruţa, eu tocmai prăjeam nişte şalăiaş, şi ce mă gândii: „Ia să prăjesc vreo două bucăţi peste nart **[38]** , ca să duc şi lui Chiril… A venit bietul om de la drum şi Dumnezeu ştie dac-o avea cu ce să-şi astâmpere foamea…" Dar fiindcă se brodi să intru la tine o dată cu lacomul ăsta, îl păstrai să ţi-l dau la plecare, că altfel l-ar fi hălpăit până acu. Aşa, mi s-a săturat, săracul, de ceapă…

Şi scoţând cuviosul Ermolae un pacheţel din buzunarul anteriului, îl puse pe masă. Iachint îl desfăcu în locul lui Chiril, apoi tuşi a fericire şi se scărpină nerăbdător în barbă.

— Să nu te atingi! îl ameninţă Ermolae cu degetul.

Iachint făcu pe îmbufnatul.

— Ho, mă, că nu m-ating! Am mai văzut şi eu peşte prăjit. Mănâncă-l tu! Să nu iei din mâna avarului ăstuia, părinte Chiril, că-ţi

merge rău toată viaţa…

Şi se ridică Iachint să plece. Dar părintele Chiril, copleşit de atâta dragoste din partea unui preot, interveni împăciuitor:

— Cinstiţi părinţi, vă rog să nu vă certaţi din pricina mea. Faceţi-mi plăcere şi staţi să ne împărtăşim câteş'trei din osteneala părintelui Ermolae. Poate că nici sfinţiile voastre nu veţi fi stat la masă…

— Foarte frumos din partea sfinţiei tale, părinte Chiril! încuviinţă Iachint privind la Ermolae ca la un duşman. Dacă m-ar fi poftit zgârie-brânză ăsta, pentru nimic n-aş fi primit, dar fiindcă zici sfinţia ta, iacă, mai rămân.

Şi se porniră să înfulece şalău prăjit cu azimă de casă, tustrei cu ochii şi cu gândul la sticlă şi la paharele goale. Văzând că Chiril nu se poate hotărî, Ermolae se prefăcu că se îneacă.

— Dă-i un pahar cu apă, Chirile, că moare!

— Apă după peşte să bei tu! Eu mă duc la chelărie, să iau un chil de vin… Mai adă o sticlă, Chirile, ca să nu fac drumul numai pentru atâta…

Chiril îşi simţi obrajii arzând de ruşine şi de căinţă.

— Părinte Ermolae, se rugă el ca un vinovat, nu te mai duce… că mai am eu un clondir. Îl păstram pentru părintele eclesiarh, dar acuma… nenorocul sfinţiei sale.

Cei doi musafiri nepoftiţi, care erau gata să facă nazuri, când auziră pentru cine era sticla pregătită, bătură în palme de bucurie.

— Hei, dacă e vorba de părintele eclesiarh, dă-o încoace, Chirile, că pe el nu-l plângem noi. Are şi tain mai mare, are şi pe ce să-şi cumpere dacă nu-i ajunge tainul.

Chiril trecu în cămară şi începu butoiul, hotărât ca timp de patru zile să nu mai umble la el…

— Cinstiţi părinţi, să iertaţi că şi ăsta e cam tulbure. Încă nu s-au limpezit vinurile cele noi şi s-a mai zdruncinat şi în căruţă.

Iachint privi sticla în lumina lămpii; vinul avea culoarea vişinei putrede:

— Cam tulbure… dar merge.

Apoi umplu paharele. Ermolae îl ridică pe-al lui şi-l privi în lumină.

— E numai bun… Hai noroc, frate Chirile! Să dăruiască Dumnezeu viaţă lungă celor ce au sădit via şi au călcat teascul; iar sfinţiei tale – tot ce doreşti întru a sufletului spăşenie.

— Rod însutit să dea Dumnezeu, şi preot să te văd! ură şi Iachint.

Chiril se roşi ca o cireaşă pârguită.

— A, nu, nu! Mântuire să-mi dea Dumnezeu. Pentru preoţie nu mă simt vrednic… şi nici chemat.

— Ai dreptate, încuviinţă Iachint cu ochii la pahar. Preoţia e sarcină grea… nu poate s-o ducă orişicine.

— Şi nici nu se dă orişicui, completă Ermolae întru luminarea şi întru încurajarea gazdei.

Se mâncă un rând de bucăţi de şalău şi se goliră două rânduri de pahare.

— Şi ia mai spune, mă Chirile, ce-ai mai văzut pe unde te-ai călătorit? Mai ştie lumea de frica lui Dumnezeu?

— De, părinte Ermolae, eu zic că mai ştie…

— Şi… mă rog… sunt multe vii în satul sfinţiei tale?

— De, eu cred că tot omul are câte un petec.

— Hm! Şi tu ai venit cu două sticle de vin!… Nevoiaş eşti, mă Chirile!

— Măcar un bolobocel de două-trei deca să fi adus, că tot făcuseşi atâta drum!

Chiril zâmbi viclean, dar nu putu să zică nimic. Dacă ar fi spus drept, îşi făcea singur bucluc, iar dacă ar fi tăgăduit, păcătuia minţind.

— La urma urmelor, ce era să facă Chiril cu atâta vin, mă Iachint? El e băiat delicat şi cuminte. Mă prind că nici porţia de la chelărie nu şi-o bea la o singură masă…

Chiril protestă pe loc. Chiar atât de neputincios nu era el. Adevărul însă tot nu-l mărturisi.

Ermolae scurse sticla de ultima picătură de vin. Apoi o strânse cu amândouă mâinile de mijloc.

— Nu mai e, şi gata!

— Ce, mă, nu te-ai săturat? îl dojeni Iachint cu mutră făţarnică.

— Da şi nu… M-am săturat de ceapă şi de peşte, dar pentru vin a mai rămas niţeluş loc… Nu prea mult… Preţ de două păhărele…

— Toarnă apă în tine, lacomule, că tot a fost vinul tare.

Ermolae arătă că i se lipeşte limba de cerul gurii din cauza însetării, apoi se ridică brusc şi înhăţă sticla.

— Mă duc la chelărie.

— Du-te şi crapă acolo cât pofteşti, că mie îmi ajunge cât am băut. Iar părintele Chiril e ostenit şi trebuie să se culce. Nu-i aşa, Chirile? Grăieşte cinstit, că n-ai să intri în Gheena numai pentru atâta!

Obosit era cuviosul Chiril, dar ce gândi el: „Dacă e vorba că părintele Ermolae mai are lipsă de două pahare, de ce să-l las să mai umble noaptea după chelar? Barem să-mi fac pomana deplină.”

— Cinstiţi şi cuvioşi părinţi, să iertaţi că am cam ocolit adevărul… De, ce să-i faci, trebuie să-i mulţumeşti pe toţi, ca pe toţi să-i dobândeşti, cum porunceşte *Scriptura*…

— Mai ai o sticlă!

— Mai am una… Gândeam s-o dau părintelui iconom…

Preoţii se revoltară pe loc.

— Auzi, auzi, s-o dea iconomului! Parcă n-are sub a lui stăpânire toate butoaiele şi toate zăcătorile din pivniţă şi de la cramă!

— De… ştiam eu că nu duce lipsă… dar vream să-mi arăt şi eu mulţumirea, că mi-a mai făcut câte un bine. Şi poate mi-o mai face…

— Ce mulţumire să-i arăţi? C-o sticlă de vin?

— Şi ăla tulbure?

— Te-ar fi luat în bătaie de joc. Las' că e dator să te încurajeze, că sfinţia ta faci ascultărică la biserică şi eşti călugăr sută-n sută. Nu vorbesc eu drept, Ermolae?

— Mai drept decât aşa…

Chiril se scărpină pe unde nimeri, aşa, ca omul la ceas greu, apoi trecu în cămară şi trase din butoi a doua sticlă.

— Ne mai vedem peste opt zile, glăsui el către bolobocel, după ce întări preduful **[39]** cu ciocanul.

— Măi Chirile, i se adresă Iachint la înapoiere, nu cumva ai adus şi pentru casier vreuna?…

Chiril râse din toată inima şi socoti că nu mai poate să ascundă ceea ce nu mai e de ascuns. Dar tocmai când să deschidă gura, se auziră bătăi în uşă. Tustrei se priviră cu acelaşi gând: „Dracu îl mai aduse şi p-ăsta?"

— Miluieşte-ne pre noi!

Era glasul ierodiaconului Arcadie, cel mai vesel, mai petrecăreţ şi mai bun cântăreţ din mânăstire.

— Amin! Răspunseră câteşitrei, bucuroşi de aşa oaspete rar şi mult dorit.

Arcadie intră vijelios şi-l copleşi pe bietul Chiril cu o ploaie de sărutări pe obraji.

— Da' bine, măi frăţioare, pe unde ai rătăcit atâta vreme… de era cât pe-aci să-ţi facem parastas? Bătu-te-ar norocul şi mântuirea să te bată!

Şi iar îi mai strânse mâinile, şi iar îl mai sărută.

„Îmi pare că în noaptea asta am să mă înăbuş de atâta dragoste", gândi cu ciudă Chiril, bucuros totuşi de venirea lui Arcadie.

— Heeei! făcu Arcadie când văzu masa întinsă şi pe cei doi ieromonahi cu paharele dinainte. Blagosloviţi, cinstiţi părinţi, şi mă iertaţi pre mine, păcătosul. N-am ştiut că vă aflaţi în aşa treabă, că…

— Veneai mai devreme…

— Iacă, fie şi aşa. Veneam mai devreme… şi vă dam o mână de ajutor. Că, după cât îmi dau eu socoteala, fratele Chiril n-a venit cu mâna goală de pe unde a umblat… Măi Chirile, ai adus măcar vreun butoiaş mai barosan?

— Da' de unde butoiaş? făcu Ermolae un gest de mare regret. A adus două sticle… şi i le băurăm noi şi p-alea.

Arcadie, care văzuse şi el pe Chiril coborând motâlca din căruţă, tuşi în sec şi se hotărî la răbdare. Dar nu fără a mustra mai întâi pe Chiril.

— Hi, cum aş mai trage acu vreo duzinică de bardace!

— Aşa… tulbure şi pe stomacul gol? Vrei să te îmbolnăveşti, omul lui Dumnezeu?

Zicând acestea, Iachint scoase din buzunar un pumn de nuci şi le trânti pe masă. Ermolae îl privi cu duşmănie.

— De ce eşti porc, măi frate Iachint? Cât avuserăm vinişor nu scoseşi nucile, iar acum, când vezi bine că nu mai e nici de leac, hop şi tu cu ele!

— Da' de unde ştii tu, mă, că Chiril n-o fi adus şi pentru bucătar o sticlă?…

— Mai bea şi apă, nesătulule!

— Apă după nuci?! Tu bei, Arcadie, apă după nuci?

— Ba eu nu mănânc nici nuci, că-mi strică vocea…

Chiril se scărpină după ceafă, în urechi, apoi îşi deretică barba cu oarecare vioiciune şi-şi făcu sieşi curaj.

— Cinstiţi părinţi, vă rog să nu vă certaţi şi să nu vă supăraţi, că Dumnezeu este milostiv… şi din mila lui se cade să se împărtăşească şi cel ce n-are, ca şi cel ce are… Cel drept, ca şi cel păcătos. Zice psalmistul: „Pierde-voi pre toţi cei ce grăiesc minciună…" Şi cum noi, călugării, datori suntem să păzim mai vârtos poruncile, vă rog să mă iertaţi că… uite… ce să zic…

— Ai adus un butoi! îl completă Ermolae, iritat de greutatea cu care Chiril lăsa adevărul să grăiască.

— Aşa e, cinstiţi părinţi: am adus un butoiaş, că mi l-a dăruit un frate al meu, şi l-am băgat în cămară, ca să mă mângâi în fiecare zi cu câte un pahar de mărimea litrei…

— Ispită!

— De la Diavolul! Ptiu, ucigă-l-ar crucea!

— Şi acuma… de unde am rupt două sticle… am să mai rup şi pe-a treia, mai ales că părintele Arcadie abia acu veni.

Preoţii se împotriviră – vorba vine – şi se ridicară să plece, sub cuvânt că ei „s-au cam săturat". Dar Chiril îi ameninţă că se supără dacă nu mai rămân.

— Bine, îţi facem pe voie, dar numai la sticla asta… Să fim bine înţeleşi!

— A, păi nici n-aş îndrăzni să vă mai opresc, îi asigură Chiril cu smerenie şi cu hotărâre. Vă mulţumesc şi vă sărut mâinile pentru negândita cinste pe care mi-aţi făcut-o.

Şi a treia oară vârî el tâlvul pe vrana butoiului, gândind, fără părere de rău, că are să rabde douăsprezece zile…

— Pentru rugăciunile sfinţilor părinţilor noştri…

— Tata Daniil! exclamară cu toţii, plăcut surprinşi de această vizită neaşteptată.

Chiril puse sticla pe masă şi grăbi spre uşă.

— Ia seama, Chirile, îl preveni Arcadie, că rămâi fără vin… Când o începe unchiaşul să-ţi pună de faţă toate scripturile, fii sigur că mâine ai să opăreşti butoiul!…

— Pe părintele duhovnic nu se cade să nu-l primesc, se apără Chiril, ducând o mână la piept. Şi apoi, Domnul a dat, Domnul a luat!… Amin!

Arhimandritul Daniil se opri în prag. După ce îşi plimbă ochii-i slăbănogi pe la icoane şi pe feţele celor mai harnici decât preacuvioşia sa, îşi mângâie barba-i albă şi cam în neorânduială şi grăi astfel:

— Spune în *Pateric* că pe vremea aceea, când Eghiptul era plin de anahoreţi, un oarecarele călugăr milostiv şi-a părăsit coliba sa din Tebaida şi, ridicându-şi alta în drumul care ducea spre Alexandria, se ostenea cu ospătarea şi cu găzduirea monahilor călători. Mă uit la Chiril, privesc la sfinţiile voastre cum staţi în jurul mesei… şi parcă văd coliba primitoare a cuviosului din Eghipt. Bravo, fiule Chiril! Îmi place că ai inimă bună… şi din ce ţi-a dat Dumnezeu, nu pregeţi să împărtăşeşti şi pe fraţii tăi. Să trăieşti, fiule!

Mişcat până întru adâncuri, Chiril făcu mătanie bătrânului şi-i sărută mâinile, numai oase. Daniil îl binecuvântă şi-l sărută pe obraji. Apoi, după ce primi mătanie şi de la ierodiacon şi dădu mâna cu cei doi preoţi, se aşeză tacticos în capul mesei. În dreapta avea pe Iachint şi pe Ermolae, iar în stânga – pe Arcadie şi pe Chiril. Îi cercetă din nou cu privirea, la rând pe fiecare, examină şi sticla înjumătăţită şi paharele pline, se opri cu vădit interes la pastrama de oaie pe care Arcadie o desfăcu chiar în aceste clipe dintr-o foaie de jurnal, apoi îşi drese mustăţile şi grăi ca pentru sine:

— Sfânta Treime, când a vizitat pe patriarhul Avraam, a fost ospătată cu lapte de capră şi cu friptură de viţel… Împăratul şi proorocul David, când a intrat în pământul Galaadului, a fost primit cu miere şi cu brânză de vacă… Cuviosul Pahomie, când s-a dus în vizită la cuviosul Teodosie, cel ce se ostenea în Eghiptul de sus, a prânzit cu afine şi cu smochine… Iar smerenia mea am găsit aci masa plină de multe bunătăţi…

— Fiecare cu bafta lui, zise Iachint îmboldind cu cotul pe Ermolae şi cu piciorul pe Arcadie.

Bătrânul ridică paharul.

— Fiule Chiril! Nu te aştepta de la mine să-ţi doresc de la Dumnezeu nici averea lui Iov, căci vei fi dat Satanei spre ispitire; nici înţelepciunea lui Solomon, căci vei cădea întru închinare de idoli; nici darul de-a săvârşi minuni, căci te va supune Dracul mândriei. Ci atâta îţi doresc: să-ţi dea Domnul Savaot inima, pe care o cere David în psalmul al cincizecilea şi dragostea care ne învaţă cuviosul Maxim şi o porunceşte proorocul Miheea… Să fii blagoslovit!

— Cum îţi pare tulburelul părintelui Chiril, tată duhovnice? ispiti

Ermolae pe bătrân.

Daniil aşează paharul gol pe masă şi nimic nu răspunse. Chiril gândi că poate moşneagul nu s-a lămurit numai dintr-atâta şi-i umplu din nou paharul. Daniil îl goli fără zăbavă şi pe acesta, semn că Chiril n-a păcătuit cu bănuiala. Apoi răspunse la întrebarea lui Ermolae.

— Părinţilor, cu mare părere de rău vă spun – să mă ierte duhovnicescul meu fiu Chiril – că vinul e slab şi cam ciumăros. Ba pot să zic că e chiar prost. Acuma, poate că unde nu s-a limpezit cum trebuie, au limba mea s-a îngroşat de bătrâneţe şi nu mai simte gustul… Apoi, ca şi când şi-ar fi adus aminte de ceva: Aş dori să ştiu dacă Chiril a scos această sticlă cu blagoslovenie, ori fără blagoslovenie.

Feţele celor trei, greu întunecate câteva clipe, se înseninară de îndată, şi ochii le râseră de bucurie. Iar cuviosul Chiril, care se recunoscu fără zăbavă vinovat că scăpase din vedere o foarte elementară regulă călugărească, se roşi şi lăsă capul în jos. Apoi, puse mâna pe sticlă, nu fără oarecare obidă, şi purcese din nou spre cămară.

— Blagosloviţi! strigă el cam fără smerenie, înainte de a vârî tâlvul în vrană.

— Domnul şi Maica Domnului! îi răspunseră musafirii într-un glas.

În clipa când scoase tâlvul din vrană şi vru să-l golească în sticlă, strigă din nou, cu şi mai puţină smerenie, ba chiar cu mânie:

— Blagosloviţi!

— Domnul şi Maica Domnului!

„Patru am scos, sau cinci?” se întrebă bietul Chiril, după ce aşeză tâlvul la loc, ca să nu uite socoteala.

Ierodiaconul Arcadie, ca mai tânăr, luă slujba gazdei şi umplu el paharele. Daniil sorbi o dată şi îşi încreţi fruntea. Apoi sorbi a doua oară, mai din plin, şi faţa i se înseninâ…

— Părinţilor, nu m-am înşelat… Nu i-am putut prinde gustul dintru început fiindcă fără blagoslovenie umblase Chiril la butoi. Dar acuma, când harul Domnului s-a pogorât asupra lui şi a fiului Chiril, pot să grăiesc fără teamă că am să vă amăgesc, după ce eu însumi m-am amăgit: e vin de cea mai bună calitate… Cred că aţi citit şi sfinţiile voastre cu câtă plăcere a mâncat împăratul Teodosie cel Mare ierburi fierte, în chilia unui pustnic din apropierea cetăţii Vizanţiei. Dar Matei al nostru Basarab, la Căldăruşani? Cică plecase în fruntea oastei, să se bată cu Vasile Lupu – Dumnezeu să-i ierte pe amândoi! – şi în drum s-a abătut în ostrovul unde se află astăzi acea falnică a lui ctitorie. Aci, a dat peste o mână de pustnici fierbând ştir într-un ceaun. Vodă, curios să vadă cu ce se hrănesc pustnicii – căci lihnit de foame nu cred să fi fost –, a cerut să guste puţin. Atunci, bucătarul a luat o strachină şi o lingură de lemn şi, înainte de a turna în ceaun, a zis către stareţ:

„Blagosloveşte, ava!” Când a văzut vodă că zeama e pe cinste, a mâncat o strachină d-ale mari, dacă nu cumva o fi mai cerut încă una. Iar la urmă cică ar fi zis către pustnici: „Părinţilor, cum se face că ciorba asta, fără bucăţele şi fără pic de unsoare, este atât de plăcută la mâncare?” „E făcută cu blagoslovenie, măria-ta”, i-a răspuns stareţul, încredinţat foarte că adevăr grăieşte.

Arcadie umplu din nou paharele, lăsând iarăşi sticla aşa cum a ieşit din fabrică. Văzând faţa tristă a gazdei, duhovnicul căută cuvinte de mângâiere şi de îmbărbătare:

— Fiule Chiril, oricât de mare ar fi dragostea cuiva, ea nu poate merge până la a pricinui aceluia nelinişte, iar fratelui ispitire. Şi oricât de frumos la vedere şi de plăcut la limbă ar fi vinul, călugărul nu se cade să se lăcomească, pentru că-l vor ajunge cuvintele Proorocului, carele zice: „Treziţi-vă şi vă plângeţi pagubele beţiei voastre!” Ne-ai ospătat după cuviinţă, acuma du-mi-te şi bagă preduful în vrană, ca să-ţi mai rămâie şi pentru mângâierea ta. Te-ai ostenit aducându-l din locuri îndepărtate, şi – vorba *Evangheliei:* „Vrednic este lucrătorul de plata sa”. Să-l păstrezi, fiule, şi să bei în fiecare zi câte puţintel, căci, după cum ne învaţă sfântul Antioh, pământul adăpat la vreme, cu ploaie măsurată, rodeşte din belşug; iar dacă e înecat la o lună o dată în câte un potop, creşte numai spini şi pălămidă. Cât pentru smereniile noastre, vom mai vorbi şi cu paharele deşarte. Iar când ni s-a face sete, n-ei mai da şi apă de a izvor… Ptiu, ce zăpuşeală! Să mă ierţi, fiule, că-mi scot anteriul. Am un năduf în piept, ştii, ca la bătrâneţe, şi când dau de căldură începe să mă supere…

Faţa lui Chiril se mai învioră. Bucuros că şi-a îndestulat musafirii şi că-i rămâne destul vinişor şi pentru sufleţelul lui, plecă să bată dopul în butoi, în timp ce ieromonahii, imitând pe arhimandrit, se lăsară şi ei numai în cămăşi.

— Înţepeneşte-l bine, Chirile, îndemnă Ermolae pe cel ce-i adăpase, în râsul greu de înfrânt al celorlalţi.

— Îl înţepenesc… fiindcă tocmai peste vreo douăzeci şi patru de zile îl mai scot, răspunse Chiril, nu prea sigur de socoteală.

Apoi reveni sfinţia sa şi curăţă masa de pahare şi de firimituri.

*

Linişte. Părintele Daniil a înţepenit cu ochii la icoane, Iachint – cu ei la nalba din fereastră, Ermolae îşi curăţă barba de resturi închipuite. Arcadie îşi curăţă dinţii cu un băţ de chibrit, iar Chiril îşi plimbă ochii nedumerit de la masa goală la musafiri, întrebându-se pentru ce şi-au scos anteriele tocmai acum, când să plece. Iar dacă nu pleacă, de ce au amuţit?

— Un’ te gândeşti, cinstite părinte Ermolae? întrebă el ca să rupă tăcerea.

— Ehe! Mă dusesem cu mintea la axionul pe care l-a cântat Arcadie duminică în biserică… Păcat, mă Chirile, că n-ai fost de faţă să-l auzi! Părinte Arcadie, ţi-a dat Dumnezeu un glas ca al lui Cucuzel şi un meşteşug ca al lui Nectarie de la Prodromul… Vezi, să nu te mândreşti, că Diavolul ţi-o fi dând de mult târcoale…

Arcadie, care înţelese unde vrea să ajungă Ermolae, făcu pe smeritul făţarnic. Chiril fu şi el de părerea lui Ermolae; Iachint – aşişderea. Cei doi preoţi aşteptară ajutor de la duhovnic, dar bătrânul continua să privească icoanele, cam fără gust aşezate de Chiril în peretele de la răsărit. Iachint îl trase de mânecă.

— Cinstite părinte, ai plăcere să ne cânte Arcadie ceva?

— Da' pentru ce nu? se arătă moşneagul bucuros. Cu o condiţie însă: cântarea să fie lină şi fără mândrie, ca să nu se calce hotărârile celui de-al 6-lea sinod ecumenic…

După ce se mai lăsă rugat, Arcadie îşi arătă încă o dată glasul şi ştiinţa, cântând un axion compus de Anton Pann pe calapodul manelelor **[40]** turceşti. Unchiaşul scoase un oftat de plăcere, iar pe Chiril îl trecură lacrimile…

— Părinte Arcadie, zise el la sfârşit, fiindcă mi-ai făcut cinstea să cânţi axionul în chilioara mea, aşa de frumos cum numai sfinţia ta eşti în măsură, dă-mi voie să-mi fac şi eu datoria… Cinstite părinte duhovnic, dezleagă-mă de oprelişte, ca să cinstesc pe Arcadie. C-o sticlă de vin mai mult sau mai puţin, nici nu sărăcesc, nici nu mă îmbogăţesc, şi nici în păcatul beţiei n-o să cădem.

— Nu numai că-ţi dau blagoslovenie, dar chiar îţi poruncesc, răspunse Daniil, aprobat zgomotos de Iachint şi Ermolae.

— Blagosloviţi!

— Domnul!

Chiril se înapoie cu sticla… pe jumătate plină. Ermolae făcu un semn deznădăjduit către duhovnic. Acesta îşi lărgi braţele în semn de nedumerire şi dezamăgire şi astfel grăi:

— Fiule Chiril, sfântul apostol Pavel, în epistola sa către efeseni, scrie aceste cuvinte, în care atârnă toată milostenia: „Cine seamănă cu scumpete, cu scumpete va şi secera…" Ţi-a plăcut cântarea părintelui Arcadie, şi ce ţi-ai grăit: „Ia să mai scot eu o sticlă în cinstea lui şi întru a mea mulţămire". Până să ajungi însă la butoi, a venit Diavolul şi ţi-a şoptit să umpli sticla numai pe jumătate…

— Ba eu cred că îngerul mi-a şoptit, preacuvioase, răspunse Chiril amestecând smerenia cu niţică supărare. Eu am gândit să pun numai în paharul sfinţiei voastre şi al lui Arcadie, fiindcă părinţii Iachint şi Ermolae, care au venit mai înainte, s-or fi cam îndestulat…

Cei doi ieromonahi vrură să se dezvinovăţească, dar arhimandritul le închise gura cu un gest autoritar.

— Fiule Chiril, zise el, tot monahul carele a cetit *Vieţile Sfinţilor* ştie

că adeseori Satana îndeamnă pe călugăr să facă rău, ca şi când l-ar îndemna să facă bine. A pândit o clipă potrivită şi ţi-a pus în minte, ca şi când te-ar fi povăţuit la un lucru cuviincios, să umpli sticla numai pe jumătate. Scopul lui însă a fost să te fure de plata pe care ai fi avut-o de la Cel-de-sus. Căci a zis Mântuitorul către ucenicii săi: „Dragostea voastră să fie deplină", deci nu pe jumătate sau pe sfert. Şi ai mai socotit că este drept să umpli numai paharul meu şi pe-al lui Arcadie, fiindcă şi aici tot Diavolul te-a pus la cale, căci iată ce grăieşte cuviosul Maxim: „Dragostea adevărată este aceea care nu osibeşte pre oameni…"

— Blagosloviţi şi iertaţi! zise Chiril cu oarecare căinţă pentru el şi cu oarecare nemulţumire împotriva Diavolului, şi umplu sticla.

După ce fu albită din nou, Ermolae duse un deget la frunte şi găsi o idee.

— Părinte duhovnice, eu gândesc că n-ar fi păcat dacă la aşa o gustare şi la atâta dragoste ce ne-a arătat Chiril să ne arătam oleacă mai veseli… Întru acest scop, vă rog să îngăduiţi pe părintele diacon să ne cânte şi ceva mai de lume, mai ales că-şi făcu datoria de călugăr şi glăsui mai întâi pentru Maica Domnului…

Arcadie se împotrivi, făcând cu ochiul către al şaselea mesean, carele nevăzut se amuza, Iachint încuviinţă discret, iar Chiril se scărpină aprig după ceafă şi în creştet şi aşteptă cuvântul lui Daniil. Acesta păru o clipă că se întunecă la faţă, dar îşi reveni repede şi zise:

— Poate să cânte dacă are plăcere, dar cu gândul şi cu inima să fie tot la cele călugăreşti, fiindcă Dumnezeu la cele dinlăuntru caută. Aşa a grăit el către Samuil, pentru fiii lui Israil. Şi mai ales să ia aminte ca să nu zbiere, căci atunci ar călca poruncile celui de al 6-lea sobor a toată lumea…

Fiind îndemnat de toţi şi dezlegat de Scripturi, Arcadie îşi drese glasul şi cântă… din toată inima:

— „Lume, lume înşelătoare,
Ce înoţi în viclenii,
Fericirea-ţi trecătoare
Mă alungă în pustii…"

Cântecul e nespus de înduioşător. Şi cuvintele, şi melodia îţi înalţă sufletul, îţi înmoaie inima şi-ţi răscolesc amintirile…

Părintele Daniil îşi rezemă capu-i nins, pe unde nu era pleşuv, între palmele-i osoase şi închise ochii. Iachint întoarse scaunul cu spătarul înainte şi-şi rezemă bărbia de el. Ermolae ţine batista în amândouă mâinile, ca să-şi usuce lacrimile ce ar binevoi să iasă la iveală, iar Chiril şi-a uitat gura căscată…

Când Arcadie se opri, toţi aveau feţele triste şi ochii înlăcrimaţi…

*

Sună clopotul de utrenie. Toţi se ridică în picioare – Ermolae cu oarecare sforţări – şi-şi fac cruce. Duhovnicul, ca mai mare în grad şi în vârstă, săltă capul către icoane şi dădu drumul glasului său piţigăiat, oarecum miorlăit:

— Bine este cuvântat Dumnezeul nostru, totdeauna, acum şi pururea şi în vecii vecilooor!

— Amiiin! răspunseră ceilalţi, cu câte un sfert de gură, neştiind ce gând are moşneagul.

Dar moşneagul, în loc să continue slujba utreniei, cum se temeau fraţii mai mici, îi făcu încheierea:

— Pentru rugăciunile sfinţilor părinţilor noştri, Doamne Iisuse Christoase, Dumnezeul nostru, miluieşte-ne pre noooi!

— Amiiiin! răspunseră ceilalţi, de data aceasta din tot gâtlejul şi din toată inima.

Cuviosul Chiril, socotind că sfârşitul priveşte nu numai slujba abia începută, ci şi „dragostea” sfinţiei sale, mai repetă o dată. Dar duhovnicul, după ce pofti pe Arcadie să zică în taină psalmul 50, se aşeză tacticos pe scaun. Iachint şi Arcadie îl urmară. Chiril îi privi încă o dată, dezamăgit, iar Ermolae îşi drese glasul şi se închină de trei ori, cu faţa spre răsărit. Apoi iar îşi drese glasul şi făcu o plecăciune duhovnicului:

— Blagosloveşte, preacuvioase părinte arhimandrite!

— Domnul şi Maica Domnului.

— Părinţilor, începu Ermolae după ce mai tuşi o dată, vă cer iertare că nu-mi dă mâna să vorovesc din Scripturi, ca ava Daniil. Am citit şi îndestul, şi cu multă luare-aminte, dar capul meu se deosebeşte de capul preacuvioşiei sale, după cum spune sfântul apostol Pavel: „Nu tot trupul este acelaşi trup, ci altul trupul oamenilor şi altul trupul dobitoacelor”. Ci vă voi vorbi din inimă, despre zisa psalmistului: „Inima mea va grăi cuvânt bun”. Şi cuvântul meu va fi mai vârtos către fratele şi prietenul nostru Chiril decât către sfinţiile voastre. Vă rog totuşi să-l ascultaţi cu frica lui Dumnezeu şi cu dragoste frăţească. Iubite părinte Chiril, citim adesea în *Vieţile Sfinţilor* cum marii noştri cuvioşi îşi părăseau adesea peşterile în care se mântuiau, şi se ducea în pustie, să cerceteze obştiile de călugări, pentru a lăuda lucrurile cele bune şi a mustra pe cele rele. Sfinţia ta nu ai, după cât ştiu, nici peşteră în pustia cea mai adâncă, nici fii duhovniceşti răspândiţi prin Tebaida, sau prin Paflagonia **[41]**, sau prin Siria, sau prin Arabia, ca să te duci să-i cercetezi; dar ai părinţi şi fraţi după trup. Şi, cu toate că regulile călugăreşti ne poruncesc să uităm rudeniile, chiar şi pe cele mai de aproape, sfinţia ta cinsteşti mai vârtos pe a cincea poruncă, din cele zece date de Dumnezeu lui Moisi, în muntele Sinai. Ce ţi-ai grăit: „Tată îmi e, şi mamă îmi e, şi

fraţi sau surori îmi sunt. Ia să mă duc eu să văd cum o mai duc cu cele trupeşti şi cum se mai află în cele sufleteşti". Buun! La rândul lor, părinţii şi fraţii şi surorile sfinţiei tale ce şi-au zis: „Sângele nostru este, şi faţă bisericească se cheamă. Ia să punem mână de la mână şi să-i rostuim un butoiaş de vin, să-i pară şi lui bine că nu-l oropsim şi să ne mai pomenească pe la sfintele miroane **[42]**." Fiindcă să crezi, sfinţia ta părinte Chiril, că oamenii ţi-au dat vinul şi pentru sufletele lor, nu numai în cinstea rudeniei şi a prieteşugului.

— Asta cam aşa este, aprobă Iachint când pricepu unde bate Ermolae.

— Şi, drept vorbind, rău n-au brodit-o, căci sfinţia ta eşti călugăr bun şi temător de Dumnezeu. Te-ai gândit, fireşte, că, nefiind preot, după rânduiala lui Melhisedec, vei jertfi, de unde n-ai muncit, câteva sticle, pentru osteneala preoţilor care vor pomeni numele voitorilor de bine. Când te-ai văzut însă acasă, cu butoiaşul nevătămat şi cu trupul tot nevătămat, a venit duhul cel rău al înşelăciunii, vorba cuviosului Maxim Kavsocalivitul, şi ţi-a tulburat mintea… Trebuie să recunosc că nu sunt înaintevăzător, dar mi-am dat seama de cum am intrat pe uşa sfinţiei tale că Diavolul te-a pus la cale să-ţi faci alte socoteli…

Neavând încotro, Chiril spuse adevărul:

— Îmi făcusem planul să beau câte o litră pe zi, ca să-mi ajungă timp de patru luni…

Mărturisirea lui Chiril stârni un râs cu lacrimi şi cu aplauze. După ce râsul se domoli, Ermolae continuă, vădit hotărât să nu-l cruţe pe bietul Chiril:

— Ei vezi, frate Chiril? Recunoşti barem că acest plan l-ai întocmit din îndemnul Satanei?

— De… recunosc. Fireşte că recunosc.

— Ei, bravo! Mă bucur că nu te-a părăsit încă duhul smereniei. Acuma, ca să ţi se ierte fărădelegea, se cade să mai recunoşti şi aceasta: cum că Dumnezeu, ştiind ce zace în inima ta, iar pe de altă parte cunoscând şi uneltirile Diavolului, a trimis pe îngerul său ca să ne îndemne să venim degrabă pentru a te întoarce din calea rătăcirii…

— Şi cum s-a întâmplat, se amestecă şi Iachint, că îngerul a ales tot din ăi care nu iubesc apa…

— Nu e o întâmplare, protestă Ermolae, ci rânduiala lui Dumnezeu. Întâi: pentru că vinul trebuia împuţinat, întru pacea şi liniştea lui Chiril; şi al doilea, că acei ce se vor osteni întru această împuţinare, să fie preoţi, ca să pomenească la sfântul jertfelnic pe cei care au dăruit din rodul viţei… Aşa că, datori suntem să mulţumim în primul rând făcătorilor de bine, urându-le spor şi berechet…

— Să le dea Dumnezeu, se asocie Iachint făcându-şi cruce, vii întinse şi frumoase, ca ale lui Achab, şi ca ale lui Navut, şi ca ale lui Gaal, şi ca ale lui Traian, şi ca ale lui Decebal…

— Şi struguri gustoşi, ca acei din via Kalitropiei, după care tânjea nelegiuita muiere a împăratului Arcadie, ură şi Daniil, închinându-se către icoane.

Grăi iarăşi Ermolae:

— Datori suntem să-ţi mulţumim şi sfinţiei tale, pentru osârdie, dar mai vârtos Celui-de-sus, că nu te-a lăsat să pierzi împărăţia cerurilor pentru un butoiaş de vin, şi nici numele celor ce au umplut butoiul să rămână nepomenite. Acuma, sfinţia ta părinte Chirile să faci dragoste şi să scrii numele pe-o bucată de hârtie, iar noi ne-om face datoria de preoţi. Aşa e, fraţilor?

— Absolut! aprobă Iachint cu gura mare.

— Drept este! aprobă şi Arcadie, pe melodia lui *„Vrednic este”*.

— Fireşte că sunt de aceeaşi părere, grăi şi duhovnicul. Aş dori totuşi să fac o mustrare părintească fiului Chiril. Sfântul Efrem, cel din Siria, precum şi alţi sfinţi şi cuvioşi părinţi, învaţă cum că nu se cade călugărului să ţină în chilie nimic peste cele de nemijlocită trebuinţă. Căci, oricâte planuri am chibzui noi, Dracu e mai tare şi ne va ispiti la lăcomie. „Cine va pune cu mâna sa foc în sân şi nu se va arde?” zice înţeleptul Solomon. Dar eu îl iert pe Chiril pentru tinereţea şi pentru neştiinţa lui, nădăjduind că atunci când ar mai cădea în astfel de ispite nu va pregeta să ceară şi sfatul bătrânului Daniil… Amin!

Cuviosul Chiril, zăpăcit de atâtea logosuri şi de atâta cinste, ameţit puţin şi de băutură, se clătină câteva clipe pe picioare, apoi răspunse smerit şi gângav:

— Cinstiţi părinţi, mustrările aspre dar drepte ale sfinţiilor voastre au aruncat în jale mare inima mea. Îmi recunosc greşeala şi mă rog pentru iertare. Dacă părintele Ermolae nu-mi aducea aminte că numele celor care m-au miluit se cade a fi pomenite de către preoţi, aş fi căzut în păcatul lăcomiei şi grea osândă m-ar fi aşteptat în viaţa cea de dincolo. N-am cuvinte să dau slavă lui Dumnezeu că aţi venit să mă scăpaţi de necaz. Dar să ştiţi că n-am la îndemână nici hârtie, nici condei şi nici cerneală, aşa că rămâne să vă dau mâine pomelnicul, precum şi câte un clondir de vin pentru pomenire. Vă rog de pe acum să nu-mi refuzaţi dragostea, căci voi cădea în şi mai mare mâhnire…

— Ce-ar fi dacă ne-ar da acum clondirele, şi mâine pomelnicele? şopti Arcadie la urechea lui Iachint, după ce se convinse că nimeni n-are prin buzunare hârtie şi creion.

— Ar fi spre a lui uşurinţă, răspunse Iachint închizând dintr-un ochi. Ia încearcă-ţi norocul, părinte diacone.

Dar Ermolae luă vorba din gura lui Arcadie.

— Fraţilor, zise el, să fim îngăduitori cu părintele Chiril şi să-i primim jertfa cu toată inima. Iar acum destul ne este. Am băut, am mâncat, am cântat, să-i dăm bună pace, că e ostenit de pe drum, şi trupul îi cere odihnă. Ai grijă, părinte Chiril, să înţepeneşti bine

preduful, ca să nu se trezească vinul. Iar mâine vei face cum vei găsi cu cale.

După ce-l sărutară pe Chiril, frăţeşte, musafirii binevoiră să plece, însă nu cu puţină obidă. Iachint o luă înainte, Daniil după el, iar Ermolae şi Arcadie în urmă, la braţ. Când se văzu pe puntea de scânduri, unchiaşul şovăi. Ermolae şi Arcadie îi săriră repede în ajutor. Ca sa nu fie bănuit că a băut peste măsură, Daniil aruncă vina pe cei optzeci şi patru de ani, luând de mărturie cuvintele Mântuitorului către apostolul Petru:

— „Adevăr zic ţie, Petre: când erai mai tânăr, te încingeai singur şi te duceai unde vreai, dar dacă vei îmbătrâni, altul te va încinge şi te va duce unde tu nu voieşti…”

*

Noapte de toamnă înaintată, cu cer lipsit de podoabe, cu aer înceţoşat şi cu un pământ ce-şi aşteaptă resemnat osânda iernii. Clopotniţa înaltă nu mai stă de vorbă cu luna, lacul nu mai oglindeşte stelele, iar arhondaricul, cu un trecut mai variat decât al mânăstirii propriu-zise, se odihneşte şi el; „credincioşii” nu se deranjează pe vreme urâtă. În nucul din faţa chiliei ieromonahului Ignatie cântă o cucuvaie: popa a trecut de nouăzeci de ani. Cei din biserică se apropie de sfârşitul utreniei. Prietenii noştri s-au rezemat de câte un copac, pentru fireşti trebuinţe. Unul îngână un cântec lumesc, altul îşi strâceşte buzele ca să fluiere. Duhovnicul vorbeşte singur: îşi face reproşuri…

— Ştiţi ce mă gândii eu? i se adresă Iachint după ce părăsi copacul. Când s-o trezi Chiril mâine dimineaţă şi o vedea butoiul înjumătăţit, nu ne mai dă nicio picătură de vin. Ba s-ar putea să nici nu-şi mai aducă aminte de făgăduială. Ce ziceţi, n-ar fi mai înţelept din partea noastră să ţinem lucrurile din scurt?

— Ba bine că nu! se grăbi Ermolae să-şi dea încuviinţarea.

— Ba bine că nu! grăi şi ava Daniil.

Arcadie însă, din mândrie sau poate chiar din convingere, încercă să întoarcă Oltul din cale.

— Cinstiţi părinţi, iertaţi-mă, că sunt şi mai tânăr, şi mai mic în grad, dar mi se pare că numai Vrăjmaşul ne îndeamnă să mergem iarăşi la Chiril…

Daniil îl bătu pe umăr:

— „Dacă vrei să placi lui Dumnezeu, zice cuviosul Petru, de puterile cele înşelătoare ale Vrăjmaşului să nu te temi, ci te îmbărbătează şi te întăreşte, ca să le înfrunţi cu vitejie.”

— Are să vorbească şi să râdă tot soborul…

— „De batjocura oamenilor să nu te laşi biruit”, grăieşte proorocul Isaia.

— Ş-apoi, n-o să mai rămânem acolo, interveni Ermolae cu duhul păcii. Luăm sticlele şi ne întoarcem pe la ale noastre chilii, ca nişte călugări de treabă…

— Absolut!

Se înapoiară tuspatru. Înviorat de aerul rece de afară, preacuviosul Daniil nu mai simţi trebuinţă să invoce cuvintele Mântuitorului către apostolul Petru.

Uşa era deschisă. Totuşi, ca oameni binecrescuţi, o traseră spre ei şi ciocăniră. Dar Chiril nu răspunse. Îşi aruncară ochii pe fereastră: lampa – aprinsă, uşa de la cămară – la perete, şi Chiril – nicăieri. Îşi ciuliră urechile şi auziră vorbă de om necăjit.

— Tu eşti, Chirile?

— Eu…

— Ce faci, omule, acolo? Nu vii în casă?

— Ba vin… dar uite că nu găsesc uşa.

Cei patru râseră pe înfundate. Chiril căuta uşa de la intrare… pe lângă gardul dinspre răsărit. Arcadie, ca mai tânăr, se oferi să-i arate calea.

— Fiule Chiril, i se adresă bătrânul, sfătos, un proverb bătrânesc ne învaţă să nu lăsăm lucrul de azi pe mâine… Iar sfântul evanghelist Matei scrie: „Niciodată nu m-am culcat să dorm având ceva asupra cuiva, nici am lăsat pre cineva să se culce având ceva asupra mea…” Ne-ai făgăduit, pentru mâine, câte-o sticlă de vin, întru pomenirea celor ce ţi l-au dăruit, dar noi ce ne gândirăm: s-ar putea ca până mâine să vie dracul lăcomiei şi să-ţi întunece din nou judecata, căci omul este neputincios, iar duhul – osârduitor…

— Poftiţi! îngână Chiril, fără să arate bucurie sau supărare. Până umplu eu clondirele, sfinţiile voastre mai luaţi loc pe scaune.

— A, nu! se grăbi Ermolae să refuze. E târziu şi trebuie să ne ducem şi noi la culcare.

Se aşeză numai moşneagul.

După ce cotrobăi prin toate ungherele, Chiril se înapoie ruşinat.

— Cinstiţi părinţi, n-am decât o sticlă mai curată, aşa că tot pentru mâine o să rămână.

Ermolae dădu un ghiont lui Iachint. Acesta găsi repede ideea salvatoare.

— Da’ nu-i nevoie numaidecât de sticlă, părinte Chiril! Pentru mine şi pentru fratele Ermolae poţi să ne pui într-o oală, că-l împărţim noi acasă.

După multă caznă, şi nu fără oarecare risipă, Chiril izbuti a umple o sticlă pentru duhovnic şi o oală pentru cei doi preoţi. Lui Arcadie nu-i făcu parte. Acesta primi în schimb însărcinarea de la unchiaş să-i ducă sticla, în virtutea cuvintelor sfântului apostol Pavel: „Cei tari să purtaţi neputinţele celor slabi”.

Oala fu înhăţată de Ermolae. Iachint privi cu jind vinul profiriu din sticla duhovnicului şi-l întrebă pe moşneag în batjocură:

— Preacuvioase părinte Daniil, ce-o să faci sfinţia ta, om trecut de vârsta psalmistului, cu un chil întreg de vin?

Moşneagul îl privi aspru:

— Am să beau „puţin câte puţin", după cum învaţă Pavel pre Timoftei. Acum te-ai lămurit?

— Dar sfinţiile voastre ce-o să faceţi cu pârnaia aia de oală? Că până mâine se trezeşte, grăi şi Arcadie către Iachint.

— Da' nici vorbă să-l lăsăm să se trezească, îl linişti acesta. Ne ducem la Ermolae şi-l bem pe nerăsuflate.

— Poate că ar fi mai bine să-l beţi pe loc, că părintele Ermolae, după cât îmi pare mie, se cam clatină olecuţă…

— Bravo, Arcadie! îl felicită Iachint pe prevăzătorul ierodiacon. Pune oala pe masă, Ermolae. Adă pahare, Chirile, şi nu te supăra, frăţioare. E păcat să risipim pe drum aşa bunătate de vin. Şi e lucru diavolesc să-l bem numai doi. Am cădea în păcatul iubirii de sine. Scoate sticla din buzunar, Arcadie! E rândul lui Chiril să mai bea şi el de la alţii.

— Păcat că nu mai avem mezelic! se tângui Ermolae, după ce se aşezară din nou în jurul mesei. Nu mai ai vreo ceapă, Chirile?

— Ba ceapă s-ar mai găsi, dar lipseşte pâinea, răspunse gazda cu părere de rău.

Iachint zări o firimitură de pâine în barba lui Ermolae şi după ce râse în cerul gurii, ca omul care-şi aduce aminte de ceva, se adresă cu prefăcută smerenie duhovnicului:

— Preacuvioase părinte Daniile, după cât ştiu şi din câte am auzit, preacuvioşia voastră duceţi o viaţă înaltă… N-aş putea să cred că aţi ajuns la desăvârşirea marelui Antonie, a lui Pavel din Teba au a lui Simeon Stâlpnicul, dar pe fariseul din *Evanghelie* sunt aproape sigur că l-aţi întrecut… Blagosloviţi şi iertaţi. N-aţi putea, mă rog, să faceţi o minune?

Bătrânul îşi încreţi sprâncenele şi aruncă o privire ameninţătoare îndrăzneţului:

— Nu mă ispiti, Satano!…

— Nicidecum! îl încredinţă Iachint, în râsul lăcrimos al celorlalţi. Uite, fiindcă veni vorba de pâine şi fiindcă spuse Chiril că nu are, îmi adusei aminte de o minune a sfântului Teodosie. Plecase el odată, însoţit de ucenicii lui, la Vitleem ca să se roage. Pe drum, fiind obosit şi înfometat, s-a abătut pe la chilia cuviosului Marchian. Acesta însă era atât de sărac, că n-a avut să le pună dinainte decât un blid de linte fiartă. Atunci au scos ucenicii lui Teodosie pâine din trăişti şi au mâncat cu toţii. La plecare, cuviosul Teodosie a văzut un bob de grâu în barba lui Marchian. Dumnezeu l-o fi pus acolo, şi blagoslovindu-l,

îndată s-a umplut hambarul lui Marchian de grâu curat, fără secară şi fără neghină. Şi ce-mi zisei: „Dacă sfântul Teodosie a umplut un hambar dintr-un singur bob de grâu, oare n-o fi în stare şi părintele nostru Daniil să facă măcar o pâine din fărâmiţa ce spânzură de barba lui Ermolae?”

Când observară şi ceilalţi că într-adevăr există o firimitură de pâine în barba sură şi creaţă a lui Ermolae, izbucniră într-un râs de răsună chilia lui Chiril. După ce se mai potoliră, moşneagul, care se mulţumise numai să zâmbească, se adresă lui Iachint, certându-l cu arătătorul de la mâna stângă:

— „Nu numai cu pâine poate trăi omul, ci şi cu cuvântul lui Dumnezeu!”

Văzând că Chiril, în loc să vină cu paharele, se rezemase de pat şi căscase gura la Iachint, Daniil îşi vârî mustăţile în oală. Apoi îndată îşi vârî şi Iachint pe ale lui, iar Ermolae aproape îi smulse oala din mâini.

— Însetaţi mai sunteţi, preacinstiţi părinţi! cârti Arcadie, şi de necaz ţinu oala la gură până simţi că se înăbuşă. Apoi dădu drumul unui cântec bătrânesc, de sperie pe Chiril, care tocmai se chiora pe sub pat, în căutarea pieptenului sfinţiei sale.

„Foaie verde măturică,
Şapte văi şi-o vale-adâncă,
P-aici lupii mă mănâncă…
Stai, lupe, nu mă mânca,
Să vie şi mândra mea,
Care m-am iubit cu ea…”

Chiril ascultă cântarea lui Arcadie cu un gând la pieptene şi cu altul la minunea din chilia lui Marchian, Ermolae ajută cântăreţului la stări, Iachint ţine ison, iar duhovnicul bate tactul şi poartă de grijă să nu se calce canoanele Sinodului al 6-lea ecumenic, care poruncesc celor ce cântă „să nu strige”.

Veselia era în toi. Cântecul alungase şi oboseala, şi somnul şi aşternuse iarăşi bunăvoinţa pe faţa bunului şi blândului Chiril. Iachint, dispus ca în zilele lui cele mai bune, abia avu răbdare până să-şi închidă diaconul gura, şi se porni cu glasul lui de bariton necivilizat:

„— Hei! De-am avut, de n-am avut,
Mândra mea, draga mea,
Am făcut cum am putut,
Mândra mea, draga mea…
Zis-a mândra către mine:
— Mândrul meu, dragul meu,
Mă mărit, te las cu bine…”

Cu toată silinţa pe care şi-o dădea preacuviosul Daniil, în calitatea

lui de cerber al sinodului Trulan **[43]** Iachint îşi lăsă gâtlejul să urle în toată libertatea. Arcadie îl acompanie, ţipând şi el din răsputeri, iar Ermolae, ca să fie în notă, bătu tactul şi cu oala, şi cu pumnul. Când încetă hărmălaia, moşneagul se ridică mânios, şi sprijinindu-şi spatele de perete îşi îndulci firea şi zise:

— Fiilor, mă găsesc în mijlocul vostru, aşa cum Ioan Hozovitul, bunăoară, se găsea în mijlocul ucenicilor săi. Nu vă dau altă pildă, ca să nu gândiţi cum că dracul mândriei s-a furişat printre cele câteva păhăruţe cu vin şi a pus stăpânire pe mine. Aşa. Drept judecând, sfinţiile voastre nu sunteţi ucenicii mei, dar îmi datoraţi ascultare ca unuia mai bătrân şi care pe lângă preoţie mai este învrednicit de la Dumnezeu cu darul de a tâlcui Scripturile şi de a ierta păcatele. Sfinţiile voastre însă, ca nişte fii netrebnici, v-aţi uitat datoria şi aţi călcat canonul 75, carele s-au dat de către soborul celor una sută şaptezeci şi patru de sfinţi părinţi, ţinut la leatul 680, sub împărăţia lui Constantin Pogonatul. Care canon opreşte pe clerici să ragă ca boii şi ca vacile. Aşişderea şi dumnezeiescul Gură-de-aur, în voroava din tomul al V-lea, faţa 120, opreşte sălтările şi răcnetele cele necuvioase şi fără rânduială. Iar împăratul şi proorocul David zice: „Cântaţi cu înţelegere”. Iar în cartea lui Iov, capitolul al 12-lea, stihul al II-lea, scrie: „Gâtlejul gustă bucatele, iar mintea judecă cuvintele”. Adică: gâtlejul are pricepere numai la sosuri şi dulceţuri, iar la vorbă şi la cântare să-l laşi în stăpânirea minţii, ca să nu sloboadă prostii şi răcnete…

— Absolut! aprobă Iachint pocnind cu pumnul în masă.

— Blagosloviţi şi iertaţi, se smeriră şi ceilalţi.

Şi făcând mătănii, mai mult în batjocură, sărutară dreapta unchiaşului.

Mulţumit că are autoritate, Daniil îşi mângâie faţa cu amândouă mâinile şi se aşeză tacticos la loc. Arcadie îi umplu paharul… din sticlă. Dar duhovnicul păru că nu-l observă. După gimnastica discretă a bărbii şi a sprâncenelor, se cunoştea că scotoceşte ceva prin cap. Deodată, faţa i se înseninâ, ochii-i sclipiră, şi mâna apucă paharul. După ce-l sorbi fără opriri, faţa moşneagului se înveseli cu totul, ochii-i mici şi cenuşii prinseră a juca şi a râde, iar mustăţile se depărtară atât de mult de barbă, că i se văzură gingiile. Simţind că duhovnicul pune ceva la cale, ceilalţi părinţi îşi dădură cu coatele şi cu picioarele şi îşi dublară atenţia.

— Hapciu! strănută Daniil, forţat, ca să alunge tusea din gâtlej.

Când izbuti, lăsă faţa să i se transforme toată într-un zâmbet caraghios şi începu să cânte, cu ochii închişi, cu glasul piţigăiat, forţat pe la cotituri, cu gâtul întins şi sâcâindu-şi barba spre toate punctele cardinale:

„Bulgăraş de gheaţă rece,

Iarna vine, vara trece
Şi n-am cu cine-mi petrece…
Căci cu cine-am petrecut
S-a dus şi n-a mai venit,
La biserică-n mormânt…”

Când încetă şi îşi deschise ochii, nu se afla lângă el decât Chiril, cu gura căscata şi cu lacrimi pe obraji. Ca să poată să râdă, Iachint se refugiase într-un colţ, Ermolae se prefăcea că drege focul în sobă, iar Arcadie examina tâlvul în cămară.

— Ei, aţi văzut cum se cuvine să cânte un călugăr?

— Am văzut…

— Dacă aţi văzut, luaţi pildă, şi altă dată să nu mai răcniţi ca măgarii şi ca fiarele sălbatice. Orice ar face călugărul, zice cuviosul Pimen cel Mare, să facă cu smerenie. Şi mâncarea să-i fie cu smerenie, şi cântarea cu smerenie, şi plânsul, şi postul, şi rugăciunea – tot cu smerenie…

— Şi beţia aşişderea, adăugă Ermolae ca să nu se uite tocmai lucrul care-i privea în clipa de faţă.

— Negreşit că tot cu smerenie, fu de părere şi duhovnicul. Că decât să faci pe grozavul şi să bei prin cârciumi, ca să râdă mirenii de tine, mai călugăreşte e să-ţi iei sticla în buzunar, pe sub rasă, şi să te smereşti în chilie, singur ori cu fraţii tăi. Să te ştie numai Dumnezeu…

— Şi Satana…

— Fireşte că şi Satana, întrucât îşi are şi el catastifele lui! Căci smerenia, fiilor, e mare lucru înaintea lui Dumnezeu. Se zice că Diavolul poate să facă milostenie şi răbdare, ba chiar să postească, dar de smerit nu se poate smeri. A mărturisit el însuşi către Macarie Eghipteanul. Cea mai teribilă armă a monahului împotriva lui este deci smerenia. Aşadar, ţineţi minte de la mine: o prostie dacă o faceţi, s-o faceţi cu smerenie…

Tăcere.

Duhul smereniei luă locul duhului mândriei şi al altor duhuri care se mai aciuiaseră în chilia lui Chiril. Toţi au rămas fără grai, cu privirile înţepenite aiurea şi cu gândurile aşişderea, căindu-se de bună seamă pentru mândria cu care băuseră, cu care cântaseră şi cu care vorbiseră. Oala, sticla şi paharele goale de pe masă, ca şi mutra amărâtă a gazdei sunt mărturii nemincinoase ale fărădelegii săvârşite.

Simţind pesemne mustrarea vaselor goale, Iachint întinse mâna, cu multă smerenie, şi le întoarse cu gura în jos. Şi tocmai se întreba pe sineşi cum să facă să stea şi sticla cu gura în jos, când Ermolae, ca inspirat de sus, se ridică ţanţoş, deci fără smerenie, arunca o fărâmiţă de tuse pe umărul lui Iachint şi zise:

— Fraţilor, suntem nişte păcătoşi şi nişte netrebnici, afară

bineînţeles de părintele duhovnic, care se află la o vârstă când omului i se îngăduie multe şi deci multe i se iartă. De atâţia amar de ani auzim întruna, şi citim iarăşi întruna, cele pentru smerenie, şi totuşi noi am rămas mai departe stăpâniţi de acelaşi drac al mândriei. Sunt peste şase ceasuri de când facem numai pe voia lui… ’tă-l Dumnezeu să-l bată! Ba lăudăm vinul că e aşa şi pe dincolo, ba lăudăm pe bietul Chiril că e aşa şi pe dincolo, ba unul îşi arată darul vorbirii, ba altul se făleşte cu glasul, ba celălalt se sumete în ştiinţa Scripturilor. N-am văzut smerenie decât în cântarea părintelui Daniil… Şi adevăr grăiesc, am simţit o aşa de mare mulţămire între cele dinlăuntru ale mele, ascultându-l, că parcă moştenisem…

— Râie căprească, îl întrerupse Iachint fără smerenie.

— Ba chiar împărăţia cerurilor. Aşa că iată ce mă gândii şi mă socotii: dacă duhul smereniei s-ar fi sălăşluit întru noi de la început, şi mâncarea ar fi fost mai săţioasă, şi vinul mai prietenos, şi dragostea lui Chiril mai primită înaintea lui Dumnezeu… Ia să încercăm, fraţilor, numai aşa, spre a noastră încredinţare, să bem o sticlă cu smerenie, adică să nu mai lăudăm gustul sau culoarea vinului, să nu mai urăm şi să nu mai amestecăm pe prooroci, pe apostoli, pe cuvioşi şi pe mucenici unde nu se cuvine… Frate Chirile, ia încearcă şi sfinţia ta şi scoate o sticlă, una singură, fără să mai cârteşti şi fără să te mai mândreşti că ai în chilie atâtea feţe preoţeşti. Apoi să ne spui şi nouă ce ai simţit în sufletul sfinţiei tale, căci şi noi îţi vom spune ce am simţit în sufletele noastre…

Cuviosul Chiril, om blând cu firea, se încruntă şi se învineţi la faţă.

— Nu mai scot niciun pic! Mi-aţi dijmuit butoiaşul…

Şi ridicându-se de la masă, se rezemă cu spatele de perete. Musafirii încrucişară priviri disperate.

— Priviţi-l bine: nici urmă de smerenie în vorba lui şi în purtarea lui! şopti Arcadie către Daniil.

— Măi Chirile, încercă Iachint, e vorba numai de-un chil, ca să facem o încercare. Unde s-a dus mia…

— Nicio picătură! se răţoi Chiril, izbindu-se cu dosul de perete. Apoi, către duhovnic: Cinstite părinte, fă dragoste şi judecă după dreptate… Nu intru eu în mai mare păcat dându-vă să beţi peste măsură? Nu glăsuieşte sfânta *Evanghelie* că e „vai de acela prin care vine sminteala”?…

Unchiaşul ridică din umeri şi din sprâncene.

— Ai avea dreptate, dacă n-ar fi altă chestie la mijloc. Când îţi porunceşte un preot să faci cutare lucru, nu mai încape nicio pricină. „Toate câte îţi va porunci ţie preotul, fă-le! Nu te abate nici în dreapta, nici în stânga, căci cine nu ascultă de preot vrednic este de moarte…”

— Unde scrie aşa ceva?

— În a doua lege.

— A doua lege a dat-o Moise, şi mie puţin îmi pasă de legile lui Moise!

Arhimandritul Daniil se încruntă amarnic şi lovi cu pumnul în masă.

— Moisi a fost prooroc, nesocotitule!

— Ereticule! îi strigă şi Iachint, la fel bătând cu pumnul în masă.

— Nu-ţi şade bine să micşorezi pe marii prooroci, neruşinatule! îşi repezi şi Ermolae pumnul – cu aşa pornire, că era cât pe-aci să lase pe Chiril şi fără pahare.

— Dar sfinţiei tale îţi şade bine să comanzi în casă la mine, ca la cârciumă? se oţărî şi Chiril. „Preoţii să nu bea vin!" porunceşte proorocul Iezechil…

Strânşi cu uşa, musafirii îşi încrucişară privirile. Cei mai tineri nădăjduiră iarăşi în iscusinţa duhovnicului. Acesta le pricepu gândul şi nu se lăsă biruit de unul ca Chiril.

— Fiule Chiril, îl luă el de sus, deci tot fără smerenie, e drept că aşa a grăit Iezechil proorocul. În vremea aceea, însă, vinul era socotit pesemne ca o băutură spurcată, dar acum e însuşi sângele Domnului… „Beţi dintru acesta toţi, acesta este sângele meu, al legii celei noua", a zis Mântuitorul la Cina cea de taină. Se înţelege dintru aceasta că vinul de care face oprelişte Iezechil era al legii vechi, pe când vinul la care ne pofteşte fiul lui Dumnezeu e al legii celei noi. Şi noi, slavă Domnului că nu mai trăim după legea veche, ci după cea nouă!

— Drept este, dar mântuitorul Christos, când a grăit aşa, a arătat ucenicilor paharul, nu butoiul…

Oaspeţii şuierară a sărăcie şi priviră la Chiril cu neprefăcută milă.

— S-a ticăloşit de tot băiatul ăsta! oftă Ermolae cel dintâi.

Apoi oftă şi Daniil. După care luă înfăţişare de judecător şi zise:

— „Am pus înaintea ochilor voştri calea vieţii şi calea pierzării!" grăieşte Domnul Savaot prin rostul **[44]** proorocului Ieremia. Tâlcuirea, fiilor, ar fi aceasta: Dumnezeu, după ce i-a dat omului înţelepciune să judece şi să aleagă grâul de neghină, nu i-a pus hotar nemişcat, ci l-a lăsat să se conducă singur pe marea vieţii, până la limanul cel neînviforat. Şi nici Pavel apostolul n-a pus îngrădire, căci zice: „Ori de mâncaţi, ori de beţi, ori altceva de veţi face, toate întru slava lui Dumnezeu să le faceţi". Adică: mâncaţi cât puteţi şi beţi tot aşa, dar…

— Dacă aveţi de unde…

— …dar nu uitaţi pre Dumnezeu, de la carele şi prin carele se dă vouă toate. Ori, smereniile noastre ce am făcut, fiule Chiril, de când ne-am adunat în chilia sfinţiei tale, ca să călcăm această poruncă? Băut-am oare până am căzut cu feţele la pământ? Grăit-am cuvinte de hula pentru cele sfinte? Însoţitu-ne-am cu muieri şi am călcat

podvigul **[45]** călugăresc? Vorbit-am de rău, sau am clevetit pe stareţul şi pe fraţii noştri cei întru Christos? Luat-am în deşert numele Domnului? Nimic din toate acestea! Ci am cinstit câteva păhărele din rodul viţei, ca să nu lepădăm dragostea sfinţiei tale şi ca să fie pentru sufletul celor ce ţi l-au dat, în toată vremea vorbind cu temeiuri din Sfintele Scripturi şi lăudând pe Dumnezeu şi faptele lui. Acuma, că a răcnit oarecum fratele Iachint când a vrut să cânte, nu e cine ştie ce crimă, fiindcă el n-a zbierat ca să pricinuiască râs, ci tot în slava Celui-de-sus, ca să arate că are plămâni şi gâtlej şi că vinul mai puternice le face…

— Absolut!

— Drept este, răspunse Chiril, dar sfântul apostol Pavel îi scrie lui Timoftei că beţivii nu vor moşteni împărăţia cerurilor, ci vor intra în iad, ca furii şi ca ucigaşii. Iar sfinţiile voastre aţi trecut cam demultişor hotarul… Unde mai adăugăm că din pricina băuturii am pierdut şi slujba utreniei…

Preacuviosul Daniil îşi aminti de felul cum a răspuns Pavel arhiereului Anania, în plin sinedriu, făcându-l „perete văruit”, şi ridică glasul.

— Am vegheat şi am citit şi am cântat la mii de utrenii, aşa că Dumnezeu nu va ţine socoteală că am jertfit una sau două sau nouă, întru cinstirea sângelui preaiubitului său fiu! Ş-apoi, cele cinci fecioare din *Evanghelie* au fost lipsite de cerească împărăţie nu pentru beţie, nici pentru zavistie, nici pentru desfrânări, ci pentru că le-a găsit Mirele fără untdelemn în candele, adică nu se pocăiseră la vreme. Dar noi aceştia câţi suntem de faţă, ştie Dumnezeu cât am privegheat şi cât am plâns pentru păcatele noastre…

— Absolut! întări Iachint, cu ochii la icoane.

— Cuviosul David a fost mai înainte tâlhar mare, şi tot s-a mântuit! adăugă Ermolae, oarecum revoltat.

— Şi Moise Arapu aşişderea! găsi şi Arcadie un exemplu.

— S-a mântuit Maria Magdalena…

— Şi Maria Eghipteanca…

— Şi vameşul…

— Şi tâlharul de pe cruce…

— Manase a propovăduit vreme de cincizeci şi doi de ani, evreilor, închinarea la idoli, şi tot s-a mântuit…

— Împăratul şi proorocul David a făcut ucidere de om, şi tot s-a mântuit…

— Iar noi, nişte sărmani călugări, care am lăsat părinţi şi fraţi şi surori, şi pierdem mântuirea pentru că am băut un pahar de vin mai mult? încheie cu vădită amărăciune părintele duhovnic.

Chiril rămase totuşi neînduplecat. Rezemat cu spatele de perete, aştepta tăcut şi bosumflat să-i vadă plecând. Nici Scripturile şi nici

lacrimile de care se tot ştergeau musafirii nu erau în măsură să-l încredinţeze că nu şi-a făcut datoria, de gazdă şi de mai mic, îndeajuns. Uitase numărul sticlelor trase din butoiaş, dar îşi dădea seama că trebuie să fi ajuns pe la jumătatea vasului…

— Să mergem, fraţilor! propuse Iachint cu mutră de om nemulţumit.

— Dragoste cu sila nu se poate, se ridică Ermolae, cu mutră la fel.

— Niciodată n-aş fi crezut că fratele Chiril… vru să zică şi Arcadie ceva, dar nu găsi cuvântul dorit.

Tustrei nemulţumiţi, ajutară duhovnicului să-şi îmbrace anteriul şi scurteica, apoi se îndreptară, bodogănind, spre ieşire. În pragul cel mai din afară, Daniil se opri şi căină purtarea lui Chiril, ca şi când urechile acestuia n-ar fi fost prezente.

— Vedeţi cum îşi bate Diavolul joc de om? Bietul Chiril pătimi întocmai ca Ioan Grădinarul, despre care stă scris în *Limonar*. Acest Ioan avea grădină de zarzavat prin părţile Nilului, sau ale Iordanului, sau ale Eufratului, şi-şi făcuse el un obicei să împartă legumele de pomană. Nu lua de la nimeni bani şi nu refuza pe nimeni: sau eghiptean de era, sau sarachin, sau israelitean. Tocmai hăt spre toamnă însă, deci aproape de închiderea grădinii, l-a strâns Vrăjmaşul de inimă, nemailăsându-l să dea fără plată, din care pricină a pierdut bietul Ioan toată milostenia pe care o făcuse mai înainte… Pentru că zice proorocul pentru cei ce se abat de la faptă bună: „Dreptăţile lor nu se vor pomeni”. Iacă aşa a pătimit şi Chiril… Ne-a miluit până ce a venit Satana şi l-a strâns de mână, ca să nu aibă nicio plată de la Dumnezeu. Căci ce pagubă grozavă şi-ar fi pricinuit dacă mai scotea o sticlă?…

— Ba chiar şi o oală!

— Netriştea **[46]** lui…

Daniil ridică ochii în tavan şi oftă pentru nesocotinţa lui Chiril. Apoi păşi peste prag.

— Ţineţi-mă, tată… Uf, că nu mai e tinereţe!… „Adevăr zic ţie, Petre…”

Chiril auzise tot. Şi cum inima lui nu era de piatră, până să ajungă oaspeţii la poartă se răzgândi. Încă o sticlă nu era cine ştie ce pagubă. Şi apoi, nu se cădea să lase ca patru preoţi să plece mâhniţi din chilia lui pentru un litru de vin. Şi nici să pătimească la fel ca Ioan Grădinarul.

— Părinţilor, vă rog să mă iertaţi şi să poftiţi înapoi…

Cei patru se răsuciră ca la comanda unui plutonier. Intrară tăcuţi şi posomorâţi şi toţi îşi reluară locurile în jurul mesei. Cuviosul Chiril, negăsind cuvinte potrivite momentului, se cam fâstâci şi purcese în cămară fără clondir.

— Părinte Arcadie, fă dragoste şi adă-mi sticla, grăi el când se văzu

cu mâinile goale în faţa butoiului.

— Du-i oala! îl sfătui Iachint pe ierodiaconul cu glas frumos şi bun prieten cu psaltichia.

După ce scoase, cu multă caznă, preduful înţepenit, Chiril vârî tâlvul pe vrana butoiului, şi trase, şi trase… Deodată, faţa i se schimbă, şi izbucni într-un râs de balamuc.

— Să ştiţi c-a înnebunit bietul om! grăiră cu o gură Iachint şi Ermolae.

Duhovnicul făcu ochii mari şi aşteptă cu urechile ciulite către cămară.

— „N-am văzut pre cel drept părăsit”… strigă Chiril, înjumătăţind un verset din *Psaltire*.

— Fraţilor, se tângui Arcadie, nu mai ajunge tâlvul la vin… Ce-i de făcut, sfinţi părinţi?

Pe faţa părintelui Daniil se aşternu o seriozitate ce trăda mare grijă, dar cuviosul Iachint, care pesemne cunoştea leacul, dădu un ghiont lui Ermolae.

— Ia încearcă tu, Ermolae, c-ai fost atâta vreme chelar…

Ermolae se uită urât la cel ce-l ispitea, apoi, pricepând cum stau lucrurile, scoase din buzunarul anteriului un furtunaş ca de doi metri. Fraţii şi tovarăşii de chef aplaudară cu un entuziasm de zile mari. Dar bietul Chiril, care îşi socotea restul de vin ca şi salvat, îşi alungă râsul de la gură şi luă culoarea frunzei moarte. Atât de mare îi fu ciuda, că nu izbuti să-şi spună gândul decât după ce Ermolae umplu oala.

— Făţarnicilor! strigă el clătinându-se lângă boloboc.

— Făţarnic eşti tu! îi întoarse Ermolae pe când aşeza furtunul deasupra vasului.

— Făţarnicilor! strigă iarăşi Chiril din cât îl ajutară bojocii. Aţi venit din dragoste, ai? Cu maţul în buzunar, ai? Aţi venit fiindcă aţi văzut când am coborât butoiul din căruţă, popi idoleşti ce sunteţi! Dacă aţi venit de dragul meu, pentru ce a-haţi mai luat fur-fur-tuhunul, slugi ale lui Vaal şi ale lui Velizar?

— Tu eşti sluga lui Vaal şi a lui Velizar! îi întoarse Iachint pe când primea oala, spre jertfă, din mâinile duhovnicului.

Chiril încercă să mai zică ceva, dar nu putu. Se îngălbeni la faţă, se învineţi, se albi, iar se îngălbeni, apoi dădu ochii peste cap, sughiţă ca după o înghiţitură de ardei otrăvit şi se împletici să cadă. Arcadie îi sări repede în ajutor, dar bietul Chiril ţinea morţiş să se prăvale. Ba… parcă ar fi mai avut şi altă dorinţă.

— Demon are! grăi Ermolae ştergându-şi mustăţile abia scoase din oală.

— L-a cuprins duhul neputinţei, săriţi, fraţilor! strigă Arcadie luptându-se din greu cu Chiril.

Sărindu-i – vorba vine – Iachint în ajutor, îl târâră pe nefericitul

stăpân al bolobocului în geamlâcul din dos. Aci, îl aşezară pe o ruptură de saltea de paie, ocupată în parte de o potaie ce nu vrea cu niciun chip să se deranjeze, îi turnară o oală de apă pe faţă, după care se înapoiară adânc mâhniţi, aducând cu ei o strachină plină de murături.

— Fratele nostru e bolnav, înştiinţă Iachint pe duhovnic, aşa cum surorile lui Lazăr au grăit către Iisus când s-a întors în Betania: „Fratele nostru a murit…”

— L-a ajuns pedeapsa lui Dumnezeu, fiindcă a cutezat să ne facă făţarnici şi popi idoleşti, se pronunţă Ermolae fără să arate bucurie sau regret.

— Şi slugi ale lui Velizar şi ale lui Vaal! adaugă Arcadie punând strachina cu murături la bătaie.

Preacuviosul Daniil deschise gura să zică şi el ceva, poate în favoarea lui Chiril, dar dând cu ochii de bunătăţile din strachină găsi că e mai de folos să se agaţe de un castravete murat. Ceilalţi îl imitară cu acelaşi gând.

— Făţarnic este el, fiindcă a spus că nu mai are nimic de-ale mâncării, zise Iachint înhăţând un pui de pepene.

— Bietul Chiril s-a îmbătat mai mult de duf, fiindcă a tras cu tâlvul din butoi, îşi dădu cu părerea duhovnicul, care observase că gazda nu-şi prea goleşte paharul până la fund.

— Amin! încheie Arcadie acest capitol neplăcut, primind oaia din mâinile lui Ermolae.

Dar oala… aşa cum scăpase din mâna olarului. Ierodiaconul aruncă fraţilor întru Christos o privire de batjocură şi de admiraţie totodată, apoi se ridică în picioare, se aplecă cu prefăcută smerenie în faţa lor şi zise:

— Preacuvioşi şi preacinstiţi părinţi! a făcut cinste Chiril, aţi urmat la rând sfinţiile voastre, acum daţi-mi blagoslovenie să-mi fac şi eu datoria… Mai mic sunt, dar asta nu mă îndreptăţeşte să beau numai eu de la alţii, iar de la mine nimeni…

Duhovnicul îi răspunse printr-o uşoară înclinare din cap, Iachint făcând semnul binecuvântării ca un veritabil arhiereu, iar Ermolae printr-un râs ce nu gogea a bine. În două minute, ierodiaconul se întoarse cu oala plină ca de împrumut. Bătrânul se simţi obligat să-i arate recunoştinţă:

— Fiule Arcadie, îmi aduc aminte – sunt şase sau şapte ani de atunci – cum te-am văzut într-o zi şezând sub un salcâm, aşa cum Filip şedea sub un smochin când l-a zărit Mântuitorul. Şi precum Fiul lui Dumnezeu a cunoscut cu duhul cum că Filip îi va fi ucenic, aşa şi eu am cunoscut ca vei fi un vrednic urmaş al lui Achila şi al lui Prischila, al lui Apollon şi al lui Filimon şi al tuturor celor şaptezeci de apostoli. Adică, vei ajunge preot. În clipa de faţă eşti diacon; peste două

săptămâni, [cel] mult trei, vei avea darul întreg. Eu sunt duhovnicul tău şi voi spune părintelui stareţ că eşti vrednic a te chema apostol al lui Christos. Iar dacă şi acest jug îl vei purta cu cinste, ai să ajungi departe…

Iachint dădu un ghiont lui Ermolae.

— Unchiaşul a început să prooroceasc㠅… Să ştii că nu e semn bun…

Dar Ermolae plângea.

— Ce ai… măi frate?

— E grea-ha preoţia, abia îngăimă Ermolae printre lacrimi şi sughiţuri.

— Heei! Ce-ţi veni, mă nebunule? îl zgâlţâi Iachint de umeri.

— Răspu-pundere maahare are un preheot înaintea lui Dumnezeu, se bâlbâi Ermolae, bocind cu hohote.

Iachint privi întrebător la duhovnic. Dar bătrânul se afla adâncit în cugetare, cu ochii închişi. Se uită la Arcadie şi izbucniră amândoi într-un râs, de se hâţânară ferestrele.

— Porcul ăsta face urât când se îmbată, şuieră Iachint la urmă.

— Să-l ducem lângă Chiril, fu de părere ierodiaconul.

— Îmi pare că o să-i cărăbănim pe amândoi, arătă Iachint cu barba spre duhovnic.

Drept răspuns, moşneagul abandona meditaţia şi întinse mâna după oală.

— Întru sănătatea şi întru mântuirea lui Chiril…

— Amin! răspunse un glas miorlăit din uşă.

Iachint şi Arcadie îşi făcură câte-o cruce mare.

Chiril era în prag, cu părul răvăşit, cu ochii bulbucaţi, plin de fulgi de găină şi de păr de câine, cu cheutoarea de la gulerul cămăşii ruptă şi cu pantalonii descheiaţi…

— Cinstiţi părinţi, blagosloviţi şi iertaţi, se milogi el ca omul vinovat.

— Domnul!

— O Kirios! repetă Iachint, ca să arate că are de gând să se mute cu mântuirea în Sfeta Agora **[47]** .

— Cinstiţi părinţi…

— E grea-ha preoţia… şi-şi călugăria!… se tângui Ermolae, luându-şi capul de la spate şi aruncându-l în poală.

Chiril holbă ochii-i mici şi roşii.

— Cinstiţi părinţi, să ştiţi de la mine că tot ce am făcut noi în seara asta a fost pus la cale de Ucigă-l-toaca…

— Da de unde! se împotrivi Iachint. A fost o seară duhovnicească… bineînţeles cu obişnuitul şi nepoftitul amestec al Satanei.

— A fost vinul tulbure, măi Chirile, crezu Arcadie că e mai aproape

de adevăr.

— „Vai de cel ce adapă pe aproapele său cu amestecătură tulbure!” cită Daniil din scriptura proorocilor.

— Iertaţi-mă, părinţilor, că nu l-am tulburat eu… Şi nici nu v-am adăpat cu de-a sila…

— Nu-ţi mai face inimă rea, Chirile, căută Iachint să-l împace, ci ia şi-i trage un gât, că acuma s-a mai limpezit…

Văzând că Chiril şovăie, Iachint duse oala la gură în locul şi în cinstea lui:

— Noroc, măi Chirile! Mort ai fost şi-ai înviat, pierdut ai fost şi te-ai aflat… Ia şi tu, că-ţi face bine la stomac…

Ermolae îşi săltă capul din poală şi încercă să-l fixeze între umeri, dar nu izbuti.

— Ooh! Oh! Ce mi-aţi făcut, blestemaţilor, arde-v-ar focul… Ooh, că tare grea e pre-ho-hoţia… Preoţia… Aveţi să răspu-pundeţi înaintea lui Dumnezeu… Şi a sfinţilor… Şi a sfinţilor părinţi… Ooh!

Când văzură că Ermolae nu se mai putea ţine pe scaun, Iachint şi Arcadie îl luară pe braţe şi îl lungiră în pat.

— Aoleeu, hoţii!…

— Taci, că te leg! îl ameninţă Iachint, în timp ce se căznea să-i stoarcă o pătlăgică murată pe nas.

După ce se mai zvârcoli, mai strănută, mai sughiţă, mai blestemă pe Diavolul şi mai ocărî pe Iachint şi pe stareţ, Ermolae se potoli şi se aşeză pe sforăit.

Grăi preacuviosul Daniil:

— „Precum aurul şi argintul se curăţă prin foc, aşa şi inima călugărului prin ispite”, zice cuviosul părintele nostru Evagrie.

Mai înviorându-se c-o înghiţitură din strachină şi cu două din oală, Chiril se sumeţi să ia cuvântul:

— Cinstiţi părinţi, mie nu-mi iese din cap credinţa că totul a fost pus la cale de Diavolul… Vă rog să mă ascultaţi, şi pe urmă să judecaţi dacă am sau nu dreptate. Să vedeţi. Eu, cu toate că nu mă dau îndărăt de la un păhărel de vin, nu prea am fost bucuros să viu cu trei deca de vin acasă. „Nu bag eu aşa belea în chilia mea”, mi-am zis atunci. Şi eram fericit că îngerul Domnului mă îndeamnă la faptă bună.

— A aflat însă Diavolul…

— Asta este! A aflat Diavolul la timp şi mi-a alungat gândul cel bun. Dar nu de tot, căci hotărârea mea era să împart tot vinul la obşte. Să nu-mi opresc decât un clondir, cel mult două. Apoi iar a aflat Diavolul, căci n-am apucat să intru pe poarta mânăstirii, şi mi-am făcut altă socoteală. Ce am grăit întru sine-mi: „E prea puţin vin ca să se ajungă la toată obştea câte-o bărdacă, încât mai mare tulburare am să pricinuiesc. Ia mai bine să-l ţin în chilie şi să-l beau singur, că e sângele Domnului, nu e lucru spurcat. Când oi fi trist, am să-l beau

după psalmul 103; când oi fi vesel, am să-l beau după sfatul cuviosului Antioh; iar când oi vedea că-mi cântă gâtlejul a lăcomie, m-oi înfrâna cu epistolele sfântului apostol Pavel către corintieni sau către efeseni, după cum va fi urgia.” Buun!

— Buun!

— Buun!

— Pesemne însă că Diavolul nu s-a declarat mulţumit numai cu lăcomia unuia, şi atunci a pus la cale pe părintele Ermolae să-mi aducă peşte prăjit, pe părintele Arcadie să-mi aducă pastramă friptă…

Ierodiaconul încercă să se dezvinovăţească, dar chiar în clipa aceea Iachint îl trase pe duhovnic de mânecă şi-l iscodi cu făţarnică smerenie:

— Dar pe sfinţia voastră, preacuvioase părinte arhimandrite şi duhovnice, tot Dracu v-a adus aici?

Moşneagul îşi scărmănă barba nervos şi răspunse acru:

— Doftorul şi duhovnicul au intrare slobodă la cei de sub privigherea lor – au că este în faptul zilei, au că este în buricul nopţii…

— Şi mai ales dacă simt că „au” şi un bolobocel cu vin…

— „De voieşti să prihăneşti, pre sine-ţi te vei prihăni”, zice Ioan cel cu gura de aur…

— Nu sunteţi de părere că… ne-am cam „prihănit” cu toţii?

— „Fii am născut şi am înălţat, iară ei m-au defăimat”, zice Isaia proorocul la capitolul I, stihul al 2-lea. Iar Ieremia proorocul grăieşte: „Precum defaimă muierea pre cel ce iaste împreună cu dânsa, aşa m-au defăimat pre mine casa lui Israil…”

— Capitolul?

— Capitolul III, stihul al 20-lea.

Minunat de vlaga unchiaşului, care după atâtea pahare tot mai are ţinere de minte, ieromonahul Iachint îşi ceru iertare şi-i sărută dreapta.

— Mă rog, despre ce era neînţelegerea? întrebă duhovnicul, ridicându-şi fruntea cu vădită lipsă de smerenie.

— Era vorba de Dracu, cinstite părinte, îl lumină Chiril. Eu rămân la părerea mea: că toată afacerea asta el a pus-o la cale…

Daniil oftă pentru puţina deşteptăciune a celor din jurul său, apoi privi ţintă la Ermolae, care horcăia de moarte, şi zise:

— „Diavolii, când văd pe monahi că iubesc osteneala şi sporesc întru cele bune, îi ispitesc, punându-le sminteli aproape de cărările lor”, ne spune marele Antonie. Adică: le află mai întâi slăbiciunile, şi după aceea îi amăgesc cu lucruri după care jinduiesc ei mai vârtos. Şi nu-i de mirare ca biruinţa lor să fie uşoară, căci noi n-avem tăria cuvioşilor care hălăduiau prin pustiu. Iar ispitele ne înconjoară din toate părţile. Aceia nu vedeau decât stânci pleşuve, păsări şi fiare,

nisipuri şi ape, mai rar câte un copac, pe când noi cei de pe-aici trăim în atingere cu mirenii, avem vaci cu lapte, beciuri cu vin…

— Ia mai umple oala, Arcadie…

— De aceea, nici luptă prea mare nu duce cu noi, adică Diavolul. Nici nu ne surpă chiliile, ca de-o pildă marelui Pahomie; nici nu ne pradă, ca pe Grigore de la Pecerska; nici nu ne atacă în chip de şarpe veninos, ca pe preasfântul şi marele Sava. Eh, ne amăgeşte şi el cu un păhărel de vin mai mult, cu o vorbă care miroase a cârteală au a bârfire, şi uneori cu un stomac mai îndestulat… Nimica toată…

— Ruşine să-i fie!

— Chiar ruşine, încuviinţă bătrânul. Că dacă e aşa de puternic, adică Diavolul, încât, după cum zice Domnul către Iov, fierul îl socoteşte paie, iar marea ca pre un burete, nu-i face de loc cinste să-şi piardă o noapte întreagă ca să ne facă pe noi, nişte sărmani călugări, să bem un păhărel de vin mai mult… Să mă credeţi, fiilor, că mâine, când îşi va serie raportul către Scaraoschi, are să-şi dea seama că e mai păgubit el decât noi… ’tă-l Dumnezeu să-l bată!

După ce uşurară încă o oală, a cincea sau a şasea, întru… paguba Diavolului, care de bună seamă se afla de faţă, cuviosul Chiril avu o idee:

— Cinstiţi părinţi, întrucât sunteţi cu toţii de părerea mea – cum că cel puţin un drac se află în acest ceas lângă noi –, ce aţi zice sfinţiile voastre dacă ne-am hotărî să-l biruim, lăsându-l singur?…

— Ce-ţi trăsni prin cap, omule? se încruntă Daniil. Ai citit sfinţia ta undeva sau ai auzit vorbindu-se de duşman biruit de către ostaşii care fug de pe câmpul de luptă?… Ostaşul, fie că e al Chesarului, fie că e al lui Christos, e dator să lupte pe poziţie, până ori va birui, ori va muri! Lasă-l pe Ucigă-l-toaca şi se înveţe minte, ca altă dată să-şi încerce puterea întru isprăvi mai grozave, nu să caşte gura şi să se scarpine în cioc, lângă nişte amărâţi de călugări care s-au adunat să cinstească un pahar întru slava lui Dumnezeu… Luaţi, tată!

La un semn al lui Iachint, Chiril înhăţă strachina ca să mai aducă murături. În această clipă, Ermolae, care se ridicase în capul oaselor, albi deodată ochii şi răcni ca un taur înfuriat. Cei din jurul mesei se speriară. Chiril scăpă strachina din mână.

— Face urât când se îmbată, dar nu e nicio primejdie, îl lămuri Iachint, ca unul ce locuia pe aceeaşi sală cu Ermolae.

— Hai să-l legăm, propuse Arcadie pentru mai multă siguranţă.

Ca şi când ar fi înţeles ce-l aşteaptă dacă nu se linişteşte, Ermolae închise ochii şi se lăsă la loc, pe pernă.

— Cinstiţi părinţi, s-a supărat Diavolul! grăi Chiril, gata să-şi dea suflarea. De ce nu vreţi sfinţiile voastre să ieşim cu toţii de-aici? Că bine n-are să ne fie dacă ne îndărătnicim să mai rămânem…

Cei trei se întrebară din priviri. Arcadie făcu apoi o mişcare ca să

se ridice. Zise:

— Măi Chirile, uite, eu aş vrea să mă scol şi să plec… dar nu-i chip să mă dezlipesc de scaun. Să ştii de la mine că până n-om goli butoiul, n-are să ne lase Dracu să plecăm…

— Iată că nici eu nu pot să mă ridic, făcu şi Iachint o încercare.

Bietul Chiril începu să tremure. Şi cu mare frică se aşeză şi el pe scaun.

— Acuma încearcă şi tu, îl pofti Arcadie cu glas de poruncă.

Chiril se ridică îndată, parcă mai uşor ca totdeauna, şi un zâmbet de învingător îi flutură în colţul gurii.

— Sfinţia ta izbutişi… fiindcă Diavolul ar fi foarte bucuros să pleci şi să rămânem noi stăpâni pe butoi! îl lămuri la iuţeală Iachint.

Chiril făcu un gest de om scârbit.

— Dinspre partea mea, zise el, slobozi sunteţi de-acuma să faceţi ce-oţi pofti… şi cum vă va fi cinstea. N-aveţi decât să mâncaţi toate murăturile şi să beţi şi bruma de vin care a mai rămas…

— Hăăău! răcni din nou Ermolae.

— Fiilor, suntem aici doi preoţi – pe Ermolae nu-l mai socotim – şi un diacon; oare n-om fi noi în stare să gonim pe Dracu?… interveni duhovnicul ca să mai dea curaj lui Chiril.

— Să ţipăm la el, hotărî Arcadie.

— Ba să-i citim moliftele sfântului Vasile, îşi dădu cu părerea Iachint.

Daniil zâmbi cu compătimire. Zise:

— Nu se cuvine nici să ţipăm, fiindcă nu suntem nebuni şi nici măcar beţi, şi nici să folosim rugăciunile marelui Vasilie. Eu cred că printre noi, în această noapte, trebuie să fie un ortac din ăia care sare pe fereastră numai de-un cuvânt; nu e drac bătrân, ca să ne punem toate puterile cu el…

— Tot ce se poate…

Duhovnicul îşi drese gâtlejul şi începu să cânte pe glasul al cincilea:

— „Să învie Dumnezeu şi să se risipească vrăjmaşii lui”.

Ieromonahul şi ierodiaconul făcură îndată la fel. Silit de un ghiont al lui Arcadie, Chiril, ca un slab cântăreţ, încercă să le ţină isonul. Cântarea fu repetată de trei ori, în cor, cu atâta însufleţire, că puteau să fugă şi îngerii, nu numai dracii… La urmă, Iachint, ca să vadă efectul cântării, încercă din nou să se ridice de pe scaun… şi izbuti.

— Hi, făcu el, s-a dus Vrăjmaşul!

Arcadie, de bucurie că i se dezlipeşte şi lui şezutul de fundul scaunului, slobozi un chiot *che* de sus, apoi începu să îngâne un brâuleţ şi să se legene pe şolduri. Cuviosul Iachint, după ce îi trase şi el un chiot la *pa* de sus, se puse s-o piseze pe loc, după cum îi mergea gura lui Arcadie. Duhovnicul, mulţumit de starea sufletească a fiilor

săi de spovedanie, îşi mângâie părul de pe faţă şi se răsturnă pe spatele scaunului, ca să privească mai în voie. Dar Chiril, nemaifiind în stare să-şi ţină firea, se porni pe plâns şi pe bocete cu sughiţuri.

— Cinstiţi părinţi, blagosloviţi şi iertaţi… că sunt păcătos… şi vinovat înaintea lui Dumnezeu şi a sfinţiilor voastre… că nu trebuia să iau butoiul de la frati-meu Nae… Acu ce să mă fac eu… că a intrat Satana în casă… Uite ce tulburare ne face…

— Hai, fraţilor, şi plecăm, se adresă Arcadie lui Iachint, închizând dintr-un ochi.

— Să mergem.

Chiril se năpusti asupra lui Iachint şi-l apucă de amândouă mâinile.

— Ba nu, cinstite părinte… să nu plecaţi… şi să mă lăsaţi cu părintele Ermolae… şi cu Diavolul pe capul meu… Blagosloviţi şi iertaţi dacă am greşit cu ceva… înaintea lui Dumnezeu şi a sfinţiilor voastre…

Iachint îl privi cu milă.

— Aoleu, Chirile, Chirile! Cu ostaşi ca de-alde tine, nu mai biruie Christos pe Satana în vecii vecilor!…

— Blago-hosloviţi… şi şi-hi iertaţi…

— Iachint! se înfurie moşneagul. Ai uitat că eşti preot şi că ai putere asupra duhurilor necurate?…

— N-am uitat, dar n-am epitrahil **[48]**, şi nici *Molitfelnic* **[49]**, se apără Iachint cu mutră de om vinovat.

Chiril, fericit că se mai face în sfârşit şi pe voia lui, îşi aduse aminte că a moştenit un epitrahil de la ieromonahul la care făcuse ucenicie şi scotoci după el. Arcadie descoperi un bob de tămâie într-o firidă şi punându-l pe fundul oalei îl aprinse cu ajutorul unui muc de lumânare. Când totul fu gata, Iachint îşi luă binecuvântarea de la cel mai mare şi, în lipsă de carte, ticlui o rugăciune cu crâmpeie de prin alte rugăciuni ce-i veniră în minte, aşa, amestecându-le şi răsturnându-le, că ar fi meritat să fie caterisit şi exclus din tagmă.

— Domnului să ne rugăăăm!

— Doamne miluieşteeee!

— Doamne-Dumnezeule atotţiitorule, Dumnezeul lui Avraam şi al lui Isac şi al lui Iacov, tatăl Domnului nostru Iisus Christos şi făcătorul tuturor celor văzute şi celor nevăzute! Cel ce porunceşti norilor *să răsară* şi soarelui *să sloboadă ploaie*… Cel ce ai *vindecat* pre datornici şi ai *dăruit iertare* celor doi leproşi… Carele ai gonit *legeheonul de porci* şi i-ai poruncit să intre în *turma dracilor*… Ascultă în ceasul acesta rugăciunea netrebnicilor robilor tăi şi nu socoti fărădelegile noastre, căci tu *ai greşit*, iar noi *ne-am mâniat*… Caută spre casa aceasta… *şi o fereşte pre ea* de toată ispita şi de toată vătămarea sufletească şi trupească… Goneşte de la robul tău Ermolae, fratele nostru, toată lucrarea Diavolului şi-l dezleagă pre el de tot blestemul şi de toată

fermecătura şi deochiul… Odihneşte *sufletul lui* în loc luminat, în loc cu verdeaţă, de unde au fugit durerea, întristarea şi suspinarea… Caută, Doamne, şi spre robul tău Chiril, fratele nostru, şi-l fereşte pre el de tot duhul necurat, de frica de noapte şi de săgeata ce zboară ziua… Depărtează de la *dânsul* toată durerea şi umflătura şi *năjitul* **[50]** … *Porunceşte-i* să se ducă în locuri pustii şi neumblate şi să stea acolo până la sfârşitul veacului… Iartă-i lui orice a greşit – cu cuvântul, au cu fapta, au cu gândul… Blestemu-te pre tine, duh necurat, cu Dumnezeu Savaot, cu Adonai şi cu *Ilie*… şi de acum să nu te mai ascunzi în robii tăi Ermolae ieromonahul şi Chiril monahul, fraţii noştri, că toiag de fier şi cuptorul cel de foc te aşteaptă pre tine… acum şi pururea şi în vecii veciloooor!

— Amiiiiin!

Un horcăit prelung îi înştiinţă pe amicii noştri, aflaţi pe poziţie, că Ermolae a adormit şi deci că rugăciunea lui Iachint şi-a făcut fără zăbavă efectul. Chiril se bucură ca un copil şi sărută dreapta preoţilor. Arcadie scutură cenuşa de pe fundul oalei, transformată vremelnic în cădelniţă, şi luă discret drumul spre cămară…

— Ei, acum te-ai liniştit, fiule Chiril?

— Blagosloviţi şi iertaţi, preacuvioase părinte duhovnice.

— Altă dată să nu te mai temi atât de Satana! El e puternic, nici vorbă, dar Sfântul Antonie, care i-a dat război o viaţă de om, ne spune că e foarte fricos. E obraznic, dar fricos. Cum o vedea că i te împotriveşti, fuge mâncând pământul…

— Dar şi când îl necăjeşti prea mult, îţi rupe spinarea, ca lui Moise Arapu! îndrăzni Chiril să contrazică pe moşneag.

— Ei, vezi? Tocmai din păţania cuviosului Moise să cunoşti cât de fricos e Diavolul… Că în loc să-l atace pe Moise din faţă, l-a pândit noaptea, ascuns după un copac, şi l-a pocnit cu parul pe la spate. Dar de ce n-a fost în stare, bătu-l-ar crucea Domnului, să răstoarne chilia lui Pahomie? De ce n-a putut să se măsoare cu Simon Stâlpnicul şi cu Sisoe? Vreme de treizeci de ani s-a căznit să arunce în mare pe cuviosul Marcu, şi n-a izbutit. Iar cuviosul Teodor, stareţul mânăstirii Sicheotului, îl biruia şi în somn! Deci sfinţia ta, fiule Chiril, să nu te temi de Satana nici cât de un purice. Cum l-ăi simţi că se apropie, să-ţi faci cruce şi să cânţi… pe glasul sfinţiei tale: „Să învie Dumnezeu şi să se risipească vrăjmaşii lui…”

Arcadie se înapoie cu oarecare zăbavă, dar cu oala spumuită. Iachint, în aşteptarea rândului sfinţiei sale, înghiţi în sec. După ce-i făcu safteaua, cu prefăcută vitejie, duhovnicul o întinse gazdei:

— Fiule Chiril, ia de bea şi zi ca împăratul şi proorocul David: „După mulţimea durerilor din inima mea, mângâierile tale au veselit sufletul meu…”

Şi într-adevăr, că după două înghiţituri bune, Chiril simţi iarăşi

pacea şi voioşia aşternându-i-se în suflet. Râse, mai mult sau mai puţin cu smerenie, şi întinse oala lui Iachint. Acesta, ca unul ce izbutise să cureţe casa de duhuri necurate, îşi luă porţia dublă şi simţi şi mai vârtos fiorul păcii şi al dragostei călugăreşti.

Ca mai tânăr şi mai sprinten, diaconul îşi arătă starea sufletească reluând brâuleţul de unde îl lăsase. Mijlociu de stat şi subţire ca un fus, cu barba-i creaţă adunată mai mult spre urechi, cu ani douăzeci şi şase, cu ochi vârâţi în cap şi cu nasul prelungit peste buza de sus, vru să arate că o noapte de beţie nu e mare scofală pentru tinereţea cuvioşiei sale. Dar picioarele părură că nu-i înţeleg gândul. Scoase anteriul, însă şi aşa simţi greutate de la genunchi în jos. Ca să nu rămână de ruşine, dădu brâul în sârbă. Acum era mai la largul lui. Mişcările sunt mai rare şi lăsate aproape numai în grija picioarelor.

Părintele Iachint, om de aproape o jumătate de veac, cu barba sură şi stufoasă, cu ochii mici şi căprui, voinic la trup, fără să fie greoi, şovăise să încerce brâuleţul, dar sârba îi conveni. Îşi dezbrăcă şi el anteriul, îşi scoase cureaua, care de altfel era descheiată de mult, şi prinse mijlocul lui Arcadie. Observând că locul e cam strâmt, duhovnicul făcu semn lui Chiril să-l mai lărgească. Cu multă greutate izbuti acesta să mute două scaune şi să bage vătraiul între sobă.

— Trage-i, diaconeee!

— Pe ea, pe ea!

Când văzu că-i trosnesc duşumelele şi se ridică praful până în tavan, iar chiotele se ţin lanţ şi nu prea în hotarele aşezate de al 6-lea sinod ecumenic, Chiril îşi aduse aminte că toate astea se petrec în casa lui. Se apropie încruntat de duhovnic şi-şi mărturisi gândul:

— Cinstite părinte, eu cred că mai puţină mândrie n-ar strica…

Moşneagul găsi observaţia întemeiată şi lovi cu pumnul în masă.

— Vineee! răspunse Arcadie, crezând că s-a golit oala.

Daniil se supără şi vru să zică ceva, dar Iachint îi luă vorba din gură:

„Soacră, soacră,
Poamă acră…
De te-ai coace cât te-ai coace,
Poamă dulce nu te-ai face…
De te-ai coace-un an şi-o vară,
Tot eşti acră fi amară…”

Simţind împunsătura, duhovnicul îşi căută mângâiere în oală. Nemaiputând să se abţină, Chiril uită că-i trosnesc duşumelele şi se ridică praful în tavan şi se agăţă de umărul lui Arcadie. Dar el e mai greoi, are burta mare şi gogoneaţă, iar picioarele croite mult prea lungi faţa de restul corpului.

— Tragee-i! îl îndemnă Arcadie.

— Lasă-l încet… că se stârpeşte, sfătui Iachint pe cuviosul ierodiacon.

După ce cu mare greutate izbuti să-şi mute picioarele de câteva ori, Chiril se înmuie de tot. Arcadie îl sfătui să-şi scoată anteriul, dar chiar atunci Chiril se împiedică de sine însuşi şi căzu grămadă la picioarele lui Ermolae. Jucătorii îi adresară cuvinte de batjocură. Când văzură însă că a încetat de a mai mişca, sparseră sârba şi-l cercetară. Chiril binevoi, drept răspuns pentru atenţie, să scoată un geamăt lung, ca un lătrat de câine rătăcit, apoi se aşeză pe sforăit. Iachint închipui semnul crucii peste el, apoi îl luă de picioare şi-l trase în linie dreaptă cu Ermolae.

— Altul la rând! rânji Arcadie cu ochii la… Daniil.

— E voinic unchiaşul! îl asigură Iachint, cu rezerva impusă de ora prea înaintată.

Ca să întărească părerea ieromonahului, Daniil arătă oala goală.

— Vineee!

După ce vămui vasul de lut, cu oarecare sete, arhimandritul făcu o sforţare care dovedea slăbiciune şi se ridică de pe scaun.

— Copăcel, tăicuţule! îl încurajă Arcadie ca un fiu vitreg şi ca un monah lipsit de respect pentru bătrâneţe.

Daniil tuşi în sec şi-şi scoase crucea de la gât – anteriul îl scosese mai demult. Bănuind că vrea să se ducă afară, cei doi îi urmăriră mişcările, gata, la caz de nevoie, să-i sară în ajutor. Moşul însă le făcu semn că n-are trebuinţă de ajutorul cuiva, apoi le porunci, printr-un gest scurt şi energic, să dea masa lângă perete. Iachint înţelese intenţia bătrânului, dar parcă nu-i venea să creadă. Când se văzu în lărgime, Daniil îşi puse mâinile în şolduri şi începu să joace, aşa pe muteşte, ghilabaua **[51]**… Înalt, osos, slab şi adus puţin de spate, cu barba lunguiaţă şi albă şi cu ochelarii prinşi după urechi, părea un anticar sau un savant scos dintre rafturile de cărţi.

Iachint şi Arcadie izbucniră într-un râs sălbatic. Vrură să-l sprijine, dar unchiaşul se încăpăţână s-o piseze de unul singur. Văzând care încotro, ierodiaconul luă vătraiul dintre sobă şi se apucă să-l bată cu un cuţit în tactul jocului. Moşul întări mişcările. Numai după câteva secunde, însă, simţi nevoie de ajutor şi îşi întinse mâinile, fără să scoată un cuvânt. Cei doi se lăsară cuprinşi de grumaji şi continuară să-i durluie şi să-i toace pe vătrai. În cele din urmă, Daniil se resemnă să joace numai din buric şi să strige printre gingii, cu un glas piţigăiat, venit parcă de pe altă lume:

„Dragi îmi sunt fetiţele,
Dar mai dragi leliţele…”
Hiiii!”

Iachint şi Arcadie amestecară chiotele cu râsul şi-i răspunseră ca

într-un glas:

„Fost-ai, lele, cât ai fost…
Fost-ai, lele, trandafir,
Dar acuma… borş cu ştir!”

Preacuviosul arhimandrit luă imediat act de rostul acestor cuvinte şi încetă brusc să-şi mai necăjească buricul. Apoi îşi luă o înfăţişare aspră, mustrătoare, îşi drese glasul şi grăi înlăcrămat şi cu sughiţuri:

— Fiii mei şi fraţii mei! Să ştiţi de la mine, hâp! că noi călugării suntem lumina lumii şi sarea pământului, hâp! după cum scrie… Mirenii îşi au bucuriile lor… dar noi trăim pururea în război cu cetele drăceşti… şi înconjuraţi de ispite… şi de primejdii… că pentru aceasta se cheamă că suntem ostaşi ai lui Christos… Pentru noi, fraţii mei şi fiii mei, mai ţine Dumnezeu lumea pre pământ… că oricât am fi de păcătoşi… tot suntem mai buni decât chaldeii şi decât mirenii… Că zice sfântul apostol… iar cuviosul… şi proorocul… da, da, să ştiţi de la mine… că pentru noi călugării mai ţine Dumnezeu pământul… de nu-l scufundă… Fiindcă noi tot ce facem… întru slava lui facem… şi facem cu dragoste… şi cu smerenie… după cum zice… hâp!…

Ajungând cu logosul aci, Daniil se moleşi de tot şi rămase cu ultimul sughiţ în gât. Iachint şi Arcadie îl luară pe mâini şi-l întinseră în mijlocul patului.

— „Adevăr zic ţie, Petre… când erai mai tânăr… te încingeai singur… şi… şi…”

După ce-l înveliră cu anteriul, cei doi monahi, rămaşi pe poziţie, priviră cu jale la cei trei căzuţi. Iachint crezu că trebuie să râdă, dar Arcadie îşi aduse aminte că e diacon şi îşi făcu datoria:

— Încă ne rugăm pentru odihna sufletelor răposaţilor robilor lui Dumnezeu: Daniil arhimandritul, Ermolae ieromonahul şi Chiril monahul, fraţii noştri căzuţi în luptă cu Satana, ca să li se ierte lor toată greşeala cea de voie şi cea fără de voooooie!

— Doam’leş’, Doam’leş’, Doam’leşteeeee!

— Ca Dumnezeu să aşeze sufletele lor unde drepţii se odihneeeeesc!

— Amiiiiin!

Era rândul preotului. Iachint ar fi vrut să-şi pună epitrahilul, dar, fiindcă trebuia să păşească peste Chiril ca să-l ia de pe masă, se rugă numai cu harul…

— „Dumnezeul duhurilor, carele ai călcat moartea şi pre Diavolul ai surpat, odihneşte sufletele robilor tăi acestora, ce s-au mutat de la noi, în loc luminat, în loc de verdeaţă, de unde au fugit durerea, întristarea şi suspinarea… Şi orice au greşit ei, cu cuvântul, au cu fapta, au cu gândul, iartă-le lor…”

— Dumnezeu să-i ierte!

Apoi, după ce preotul blagoslovi pe răposaţi, cu ambele mâini, deci întocmai ca un vlădică, Arcadie se rezemă de capul patului, la picioarele lui Daniil, şi începu să cânte pe glasul ai doilea:

— „Veniţi, fraţilor, să dăm morţilor sărutarea cea mai de pre urmă… Ce despărţire! Ce jale! Ce plângere în ceasul de acum!… Toată slava cea vicleană a deşertăciunii vieţii se strică… Toate organele trupului, acum netrebnice, se văd… Cele ce puţin mai înainte erau mişcătoare, acum nesimţitoare sunt… Că ochii au apus, picioarele s-au legat, mâinile au încetat, şi limba cu tăcere s-au îngrădit… Cu adevărat, deşertăciune sunt cele omeneşti…”

Intre timp, Iachint umpluse oala. Acum o ridică deasupra „răposaţilor” şi cântă împreună cu Arcadie *Veşnica pomenire*…

— Dumnezeu să-i ierte, frate Arcadie!

— Dumnezeu să-i ierte şi întru ale sale să-i odihnească, cinstite părinte.

Apoi, scurseră oala până în fund, fără să ţină seamă de sfatul cuviosului Antioh sau al apostolului Pavel, ci numai de cel al psalmistului, carele zice: „Vinul veseleşte inima omului…” Şi inimile lor erau întristate foarte. Cel mai întristat se dovedi cuviosul Iachint…

— Bine-bine, lăcomeşte-te, îl preveni Arcadie, că acum am să-ţi cânt *Veşnica pomenire!*…

— Nu se poate, măi Arcadie! Un diacon nu e slobod să slujească fără preot. Aşa că… Dumnezeu o să rânduiască lucrurile precum scrie la carte…

— Vom vedea.

Diaconul se duse la butoi să umple oala, dar în butoi – nici picătură! Iachint lăsase furtunul în…ascultare, şi tot restul de vin, ce bruma mai rămăsese, catadicsise să iasă întru cele mai din afară, întinzând un pârâiaş până la capul lui Ermolae.

— Ptiu, drace! stuchi Arcadie când văzu nenorocirea.

— Ce s-a întâmplat, Arcadie? Tot a mai rămas vreun drac neizgonit de rugăciunile mele?

Arcadie făcu semnul binecuvântării deasupra bolobocelului pustiu, apoi îl întoarse cu vrana în jos şi-i cântă pe glasul al 7-lea:

„Arde-te-ar focul, butoi,
Că nu mai faci pentru noi…”

— Hei, Arcadie!

— Să mergem, cinstite părinte…

— Unde, omule?

— La chiliile noastre, dar unde crezi?

Iachint îşi roti ochii primprejur şi se dumeri.

— Ai dreptate… Să mergem. Păcat de-aşa bunătate de vinişor pierdut…

Chilia cuviosului Chiril are un geamlâc în faţă, şi altul în dos. Iachint şi Arcadie nimeriseră în cel din faţă; crezând însă c-au nimerit-o rău, se înapoiară în dos. Aci – altă piedică: găsiră uşa, dar nu era chip să dodească zăvorul:

— Ce facem, Arcadie?

Ierodiaconul aminti lui Iachint o minune a sfântului Ioanichie – când a deschis numai cu cuvântul uşile unei biserici din Efes – şi-l îndemnă să-şi încerce gradul de sfinţenie. Iachint îşi cumpăni mai întâi corpul, apoi se închină de trei ori şi porunci uşii să se deschidă. După ce mai repetă de două ori porunca, văzând că n-are harul cuviosului Ioanichie, vru să izbească cu piciorul, dar în clipa aceea îşi pierdu echilibrul şi căzu lat pe salteaua dulăului… Arcadie se lăţise cu o secundă mai înainte…

*

Ceasurile zece şi jumătate…

Preacuviosul arhimandrit Daniil spovedeşte două femei în tinda chiliei preacuvioşiei sale. Părintele Chiril fierbe apă ca să-şi opărească butoiul, făcând singur haz de cele scrise în ajun, cu propria-i mână, pe fundul vasului: „O litră pe zi”… şi încredinţat o dată mai mult că Diavolul nu se poate lăuda numai cu izbânzi în războiul pe care îl poartă necurmat cu călugării. Ieromonahul Ermolae, ca şi când nimic nu i s-ar fi întâmplat în noaptea trecută, citeşte în biserică *Voroavă asupra celor ce se îmbată*: „…Beţiea iaste Dracul cel de voie, carele din dezmierdare se bagă în suflete… Beţiea iaste muma răutăţii şi vrăjmaşa faptei bune… Pre cel viteaz îl face fricos, pre cel înfrânat îl face desfrânat, dreptate nu ştie, priceperea o nesocoteşte… Că precum apa iaste potrivnică focului, aşa vinul cel peste măsură stinge socoteala. Pentru aceea pregetam să zic ceva împotriva beţiei, nu pentru că iaste vrednică a se trece cu vederea, ci pentru că niciun folos nu dă cuvântul. Că dacă cel ce se îmbată înnebuneşte şi se întunecă, în zadar grăieşte cel ce mustră pre cel ce nu aude…” Iachint şi Arcadie ascultă cu evlavie mustrările cuprinse în acea voroavă, iar Diavolul oftează amărât că părinţii călugări îi strică mereu planurile: când cu răbdarea, când cu smerenia… Căci cu ceartă şi cu bătaie ar fi vrut el să se încheie duhovnicească veselie, iar nu cu glume şi cu săltări nevinovate, care şi lui Dumnezeu îi fac plăcere.

1931

ALEGERE DE STAREŢĂ

*Aurul şi argintul se lămuresc**[52]** în topitoare,*
iar inima călugărului în lupta cu ispitele…
Cuviosul Evagrie

I

Din porunca maicii Tomaida, sora Cristina luă cârnaţii de pe coşul cotlonului, îi scutură de funingine şi-i atârnă pe-o culmiţă, în cerdac, ca să se mai aerisească puţin înainte de a fi spânzuraţi de căpriorii podului. Miţa o zări şi se linse pe bot. În zadar dibuise ea, vreme de trei săptămâni, să apuce măcar un capăt, că nu izbutise. Piroanele erau bătute prea sus, iar maica Tomaida, pentru şi mai bună pază, poruncise ucenicelor să încovrige cârnaţii în aşa fel ca nărăvaşa de pisică să se mulţumească doar cu privitul şi cu mirosul de departe. Acum însă, sora Cristina, pesemne cu gândul aiurea, îşi făcu de uitare şi-i întinse până lângă stâlpii cerdacului.

Bucuria Miţii! Cum intră sora în casă, ea îşi părăsi locul de observaţie, de sub canapea, îşi sticli ochişorii-i verzi în toate părţile, apoi dădu din coadă, se linse pe bot şi ţâşti! – pe pălimar. De aici şi până la primul cârnat nu-i mai trebui decât o scurtă luptă cu luciul stâlpului de stejar; după care îşi fixă ghearele bine, îşi lungi gâtul şi îşi înfipse colţii în capătul unui cârnat, cu o poftă îndoită: de mâncare şi de răzbunare. Dar cârnatul, cu pielea uscată de fum, nu cedă, şi Miţa se prăvăli cu el întreg peste pălimarul cerdacului. Zgomotul stârnit atrase atenţia maicii Tomaida, care tocmai îşi făcea canonul.

— Cristino! Ioană! Ia vedeţi, ce e pe afară? N-o fi venit iar ticălosul de erete?

Când sora Ioana ieşi în cerdac, Miţa, care speriată de zgomot şi de lungimea cârnatului îl lăsase şi fugise fără el, se întorcea acum cu băgare de seamă, să-l înhaţe din nou. La vederea nenorocirii, sora Ioana simţi în spate vergeaua neîndurată a Tomaidei şi scoase un ţipăt:

— Îâu, săriţi, c-a luat Miţa cârnatu'!

Maica Tomaida aruncă mătăniile de canon, sora Cristina lăsă cratiţele pe foc şi ieşiră în cerdac – cea dintâi c-o vergea smulsă de la vătale**[53]**, iar a doua cu lingura de supă. Sora Ioana înhăţă şi ea un măturoi cu coadă lungă de lemn, şi se luară câteşitrele după pisică. Dar Miţa nu se înfricoşă de strigătele disperate ale stăpânelor şi,

înfigând colţii zdravăn în pradă, o zbughi pe poartă. Maicile – după ea! Dându-şi seama că o luptă pe câmp deschis i-ar fi fatală, păru o clipă că vrea să intre în curte la maica Megalusa, dar renunţă şi-şi continuă fuga pe dinaintea şirului de chilii din faţa arhondaricului. Maicile n-o slăbeau. În căutarea unui loc de scăpare, pisica se căţără pe bătrânul nuc din poarta maicii Zenaida, căznindu-se să tragă după ea lunga şi preţioasa-i povară.

— Repede, până nu se urcă prea sus! îndemnă maica Tomaida pe ucenice.

Ioana îşi adună puterile şi se năpusti, prin zăpada până la genunchi, către nucul Zenaidei. Spre norocul ei şi spre necazul de moarte al hoaţei, cârnatul se oticnise într-un clenci, şi Miţa în zadar se căznea să-l mai urnească.

— Repede, repede! strigă maica Tomaida, sigură de izbândă.

Dar sorei Ioana, tocmai când să întindă mâna şi să ia cârnatul, i se năluci că pe tulpina nucului stă căţărat un şarpe, şi dând un ţipăt se trase îndărăt şi căzu pe lat. Pisica se sperie şi ea şi, lăsând cârnatul din gură, se refugie tocmai în vârful copacului.

Stârnite de gura Tomaidei, maicile şi surorile din apropiere ieşiseră prin uşi şi pe la porţi care cum apucaseră: una cu vătraiul, alta cu mătura, iar cele mai multe cu lucrul de mână ori cu mâna goală. Maica Macrina, mare cât un salcâm, crezând că e vreo fiară sălbatică, ieşise cu toporul. Numai maica Zenaida şi cu uceniţele cuvioşiei sale nu catadicsiseră să-şi scoată nasurile în ger, ci râdeau înghesuite la fereastră. Tomaida nu putu să tacă:

— Ce râdeţi, soro, cu gurile până la urechi? Văzurăţi ursul? Uite, un biet cârnat de porc! Altceva nu e. N-aţi mai văzut cârnaţi de porc până în ceasul de faţă?

Maica Zenaida se simţi împunsă şi ieşi în prag.

— Da' ce rost ai cu cârnatul ăla, Tomaido, de umbli cu el prin mânăstire?

— Oi fi având eu vreun rost, că degeaba nu umblu. Ori îi fi crezând că ţi l-am adus ţie? Dacă n-ai, poftim! Că eu, slavă Domnului! am mâncat toate Câşlegile şi mi-au mai rămas şi pentru varză, se burzului Tomaida.

— Da' de ce să mi-l aduci mie, soro? Mă ştii tu c-am rămas vreodată fără porc de Crăciun? Trimite-l neamurilor, că poate n-or fi având…

— Uf, că ale tale sunt pricopsite! Ai uitat cum venea biată mă-ta desculţă şi cu călcâiele crăpate pe la tine?…

Văzând că se îngroaşă gluma, maica Macrina interveni cu glasu-i mare şi scorţos:

— Şi tăceţi, surioarelor, nu vă certaţi pentru nimica toată! Că sunteţi amândouă în comitet şi nu stă frumos să asculte fetele astea

mai tinere cum vă ciorovăiţi!

— Ba eu nu mă ciorovăiesc deloc, răspunse Tomaida. Îi căzu Zenaidei cu tronc, fiindcă mă răstii la fetele ei. Parcă ar fi niscai copii, să se sperie! Se speriară, soro?

În această clipă, cotoiul maicii Zenaida, care se strecurase tiptil pe lângă gard, apoi printre picioarele călugăriţelor ce se adunaseră ca la urs, înfipse colţii în cârnat. Maicile izbucniră într-un râs fără frâu. Întărâtată la culme, Tomaida apucă motanul de ceafă şi, după ce-l dădu cu toată gura cui nu trebuie, vru să-l bage cu botul în zăpadă. Maica Zenaida sări, fireşte, în apărarea cotoiului. Dar vorba-i fu astupată de-o lovitură puternică de clopot. Fiind vremea între slujbe, călugăriţele se priviră nedumerite. Un nou dangăt, apoi altele, singuratice şi jalnice, vestiră mânăstirii că un suflet s-a despărţit de trup şi s-a mutat către Domnul. Maicile se înfiorară şi-şi făcură cruci şi rugăciuni. Sora Milica de la stăreţie sosi într-un suflet şi le adeveri ceea ce ele numai bănuiseră:

— A murit maica stareţă!

Trista veste fu primită cu un suspin de uşurare. Stareţa bolea de câtăva vreme, şi sfârşitul dorit de către multe călugăriţe – unele din milă pentru suferinţă, altele pentru pricini mai puţin creştineşti – părea că tot întârzie.

— Dumnezeu s-o ierte! răsuflă maica Zenaida, făcându-şi o cruce aproape cât ea de mare.

— Dumnezeu s-o ierte! răsuflă şi maica Tomaida. Şi, apucată subit de dărnicie, zvârli cârnatul pisicilor – se adunaseră acum vreo şapte –, cuvântând: Luaţi, maică, să fie stareţei… Că pomeni multe din averea ei, ştiu că n-a făcut… Şi nici moştenitoarea nu prea are mână de dat…

— Nu bârfi, soro, o dojeni maica Zenaida, cu plan, că nimeni nu suferă de boala milei când se vede mai mare. Iacă, acum o să te punem pe sfinţia ta stareţă… să vedem, n-ai să fii la fel?

— Ba mie stăreţie nu-mi trebuie! se lepădă maica Tomaida, parcă beleaua îi şi căzuse pe cap. O să te punem pe sfinţia ta, că eşti cu două luni mai tânără şi ştii rostul mai bine, c-ai fost atâta vreme casieră…

— Dar nici nu vreau s-aud! se lepădă şi Zenaida, cu atâta silă, că parcă i se oferise o cupă de otravă. Sfinţia ta eşti mai în vârstă… şi mai bună de gură.

— Mai ales de gură! cuteză maica Neonila, în hazul şi spre bucuria celorlalte.

— Dacă sfinţiile voastre vă lepădaţi, vom alege pe maica Aftusa, grăi Macrina, mărind încă hazul.

Maica Aftusa, care tocmai sosea, auzi vorba şi le mustră de departe.

— Sfinţiile voastre râdeţi, şi maica stareţă abia şi-a dat sufletul… N-auziţi, soro, clopotele?

— Dacă a murit, Dumnezeu s-o odihnească! o înfruntă Tomaida, ridicând din umeri. „Lăsaţi pre morţi să-şi îngroape morţii lor”, grăieşte sfântul apostol…

— Ba o s-o îngropăm noi, că n-o să se scoale maicile din cimitir şi din gropniţă **[54]** să-i cânte prohodul, o mustră Aftusa, care citise de altfel multe scripturi, dar nu prea-şi bătuse capul şi cu tâlcuirea lor.

Neştiinţa ei stârni un nou prilej de râs.

— Tocmai ne vorbeam să te alegem stareţă, maică Aftuso, o puse Leonida în curent cu cele de mai înainte.

Alt hohot de râs.

Maica Aftusa, o bătrânică trecută de şaizeci de ani, albă la păr ca şi la faţă, blândă şi copilăroasă, membră şi ea în consiliul duhovnicesc, prinse gluma şi râse. Apoi zise:

— Ca după aceea să-mi doriţi şi mie moartea, cum aţi dorit-o Galiniei… Mai bine mă lipsesc.

— Ba eu cred că nu i s-ar mai urî nimănui cu stăreţia sfinţiei tale, o încântă în batjocură maica Tomaida. Atâta numai, că… nu ştiu dacă o să te lovească.

— Să mă ferească Sfântul! se închină cu evlavie maica Aftusa. Uite, o să te punem pe sfinţia ta, ori pe Zenaida, că sunteţi mai bătătarnice.

— Tomaida, poate; dar mie nu-mi trebuie să mă leg la cap fără să mă doară, se închină şi Zenaida.

Maica Tomaida căută să-i ghicească gândul în ochi, dar Zenaida se feri s-o privească. Zice maica Tomaida:

— Ba, dacă o fi de la Dumnezeu, o să primeşti, că n-ai încotro. Trebuie să fie cineva cap, că aşa n-o să rămână mânăstirea!

— Şi lăsaţi, maicilor, să îngropăm întâi pe răposata, şi pe urmă să vă certaţi pentru stăreţie! N-aveţi un pic de ruşine? Ce Dumnezeu de sunteţi aşa? le tăie vorba maica Filonida, iconoama, care tocmai trecea spre grajdul cailor.

— Apăi o s-o îngropăm, că neîngropată n-o să rămână, se îmbufnă Tomaida.

Şi înhăţând pe Miţa de ceafă îşi luă uceniţele şi se înapoie la chilie. Maica Zenaida îşi luă şi ea pe Iepurică şi intră în casă, lepădându-se întruna de „beleaua” stăreţiei. Iar maicile celelalte, care fuseseră de faţă, se împărţiră în tabere: pentru Zenaida, pentru Tomaida şi pentru „care o fi de la Dumnezeu”. Numai Aftusa oftă de la bojogi şi se depărtă închinându-se pentru sufletul răposatei.

II

Cum ajunse la chilie, maica Tomaida apucă pe sora Ioana de braţ şi-i porunci cu ameninţare:

— Să te duci într-un suflet în sat, la Costandin Coleaşă, să-i spui să pregătească sania ca pentru drum mai lung, şi într-un ceas să fie în spatele grădinii. Să nu întârzie nicio secundă, şi nu cumva să-şi facă de uitare şi să intre în mânăstire… Acu!

Dar sora Cristina de colo:

— Da' ce gând ai, maică? Ori ţi s-a urât cu viaţa? Nu vezi că vremea de afară cloceşte a viforniţă? Şi nu crezi că e de datoria sfinţiei tale, ca membră în comitet, să fii faţă la înmormântarea maicii stareţe?

— Haide, haide! Tacă-ţi gura şi cată-mi flanela într-un cârlig, mănuşile, o pereche de ciorapi groşi şi broboada a mare. Eu mă repez până la stăreţie, să văz cum îi stă Galiniei moartă, că vie – Doamne-Doamne! – nu mai era nimeni ca ea! Credea că n-o să mai moară niciodată. Da' uite că Dumnezeu, pupa-i-aş tălpile, are judecata mai sănătoasă decât noi păcătoşii şi urgisiţii. Zoreşte şi oala aia cu fasole, să fiarbă, ca să nu plec nemâncată la drum. Prăjeşte şi vreo doi cartofi, scoate murături, când oi veni să fie toate pe masă.

Sora Cristina privi lung în urma Tomaidei. Gândi:

„Hm! Unde păcatelor s-o mai fi ducând în miezul ăsta de iarnă? Mă prind că la episcopie. Doamne-Doamne! Dacă o ajunge viscolul pe drum, ciolanele îi mai vin acasă! Te pomeneşti că-i stă scris să fie îngropată odată cu maica stareţă… Mai păcat de biet creştinul ăla, care are nevastă şi o spuză de copii… Ţine-o, Christoase!"

III

Maicii Zenaida îi veni gând de ducă abia după ce vizită pe moartă.

— E schimbată la faţă, măicuţă? o întrebă sora Riţa când o văzu că se întoarce cu ochii plânşi.

— Aproape deloc! A avut Dumnezeu grijă s-o usuce mai dinainte. Parcă doarme. Până diseară însă, cred că s-o schimba, aşa cum stă bine unei moarte…

— Te pomeneşti că n-o fi murit de tot, şi peste vreun ceas, două îşi vine în fire, cercă maica Varvara cugetul Zenaidei.

— Ba minunea asta nu s-o mai întâmpla!

— Păi dacă nu-ţi pare rău, de ce plânseşi, măicuţă? o ispiti sora Riţa.

— A, da' ce, tu crezi că plânsei fiindcă a luat-o moartea? M-a ferit Dumnezeu! Plânsei pentru păcatele ei cele multe… Şi mai ales pentru soarta ce ne aşteaptă… Cine ştie, mări, ce neisprăvită s-o sui în capul nostru!…

Apoi, după o scurtă gândire:

— Dar nici eu cu mâinile în sân nu aştept să vie vreo urgie. Ia să te

repezi, Riţo, în sat, la Niculae Iapă, să-i spui să gătească sania, să dea grăunţe la cai şi să m-aştepte în capul satului, că am treabă la oraş. Da' vedeţi, să nu s-audă vorbă – nici de la el, nici de la voi!

— Nu lăsai până mâine? Că sunt semne de vremuire şi vai de pielea sfinţiei tale dacă te-o prinde viscolul pe drum! căută maica Varvara să-i întoarcă gândul.

— Ce vifor?! Foc şi pucioasă dacă ar pica din cer, şi tot mă duc. E în joc interesul mânăstirii şi pacea soborului…

„Mi se pare că i-a venit gust de stăreţie", gândi sora Riţa zbughind-o spre sat.

Iar maica Varvara: „Uite ce face moartea: pe una o liniştеşte, iar pe alta o zăpăceşte. La mai mare, măicuţă!"

IV

16 februarie 192… Miezul zilei, miezul lunii, şi nici vorbă de sfârşit de iarnă! Jos e zăpadă, în aer – ciori, şi deasupra ciorilor – un mare semn de întrebare. Se vor răzvrăti norii până în seară? Sau, ruşinaţi de lungimea iernii, îşi vor descărca povara în întunericul nopţii? Vântul, care prinde să se înfiripe, îi va împinge spre alte meleaguri, sau se va încurca printre ei şi le va spulbera măcinişul?

— Suntem în două ceasuri la târg, Costandine? întrebă maica Tomaida grijulie.

— Poate să fim în două, după cum se poate să fim în nouă, şi se prea poate să nu mai ajungem niciodată, răspunse chirigiul, jumătate serios şi jumătate în glumă.

— Ce, eşti nebun?

— Nu sunt nebun, dar aşa vine o socoteală dreaptă: dacă totul merge în regulă, în două ceasuri te pui la scara episcopiei; dacă începe viscolul, nu mai garantez; iar dacă ne mănâncă lupii…

Maica Tomaida se înfioră toată.

— Fugi păcatelor, nu mai cobi! Mai bine dă bice cailor, dacă vrei să bei diseară ţuică fiartă, la metoc **[55]** .

Chirigiul îşi suci capul şi căută ochii călugăriţei.

— Da' ce-i cu zorul ăsta, maică Tomaida? Că, slavă Domnului! e şi vreme până în seară, chiar d-ar veni potop de viscol, şi nici golăneaţă nu prea eşti, ca să-ţi fie frig…

— Haide-haide! Dă bice cailor şi ia seama să nu mă răstorni! porunci de sub broboadă maica Tomaida.

Costandin făcu o strâmbătură din buze şi din nas, în semn că taina nu e aşa de nepătruns, şi trăsni din bici.

— Hi, Arapu! Hi, Bălan! Paştele şi crucea şi rusaliile!

Maica Tomaida, obişnuită cu înjurăturile celor de teapa lui

Costandin, nu-şi mai răci gura să protesteze. Dimpotrivă: trase broboada de jos în sus şi de sus în jos, până rămase în bătaia vântului numai un cerculeţ, cuprinzând o părticică din ochi şi o bucăţică din nas, şi se lăsă nădăjduită în iuţimea cailor, în experienţa surugiului şi în mila Celui-de-sus. Înfrunta o călătorie aşa de neplăcută… în interesul mânăstirii, şi Dumnezeu o va păzi nevătămată şi-i va ajuta să izbutească, spre binele amândurora…

După un sfert de drum, vântul, care până aci făcuse numai o simplă recunoaştere, porni la luptă cu toată vlaga şi cu toate armele: scârţâituri, fluierături, chiuituri şi bufnituri. Calul din crivăţ, izbit în plin, necheză a lup şi sări de spate. Stăpână-său îl înfruntă cu o înjurătură dublă: pentru el şi pentru clienta grăbită. Apoi trase căciula mai pe urechea stângă şi scrută zarea. Maica, înfofolită în două flanele, două perechi de ciorapi, anteriu de şaiac, şoşoni cizmăreşti, o bundă, o scurteică şi o blană lungă, două basmale de lână, culion, broboadă şi două rânduri de mănuşi, nu simţi ofensiva crivăţului decât pe dedesubt, prin rărişul gratiei de nuiele şi al paielor netocite.

După puţină vijelie învârtită şi seacă, norii nu-şi mai putură ţine firea şi se porniră să-şi cearnă greutatea. Văzduhul fu urzit de steluţe albe, pe care crivăţul le învârti, le suci, le izbi unele de altele, le fărâmiţă şi apoi le zvârli buluc de crengile copacilor, de furcile puţurilor, de dungile şanţurilor, de coastele cailor, de obrajii chirigiului şi de poarta oropsită din faţa maicii Tomaida.

— Zor, Costandine, zor!

— Hi, paştele şi cristoşii şi măcinicii!…

V

— Măi Niculae!

— Îâ?

— Vezi tu sania aia din faţa noastră? Parc-ar fi a lui Costandin Coleaşă…

Iapă îşi curăţă ochii-i viscoliţi şi desluşi prin vârtejurile de zăpadă caii lui Costandin, iar în fundul săniei – o mogâldeaţă, care nu putea fi alta decât maica Tomaida.

— Ei sunt.

Zenaida râse triumfătoare.

— Asculţi tu, Niculae? Dacă-i lăsăm în urmă, ai diseară o oca de ţuică fiartă şi două măsuri de orz, pentru cai; iar dacă îi răstorni, te bag vizitiu la sfânta mânăstire…

Niculae Iapă răspunse printr-un scâncet, care se traducea astfel: „Vasăzică, tot aşa e”… I se adeverise ceea ce bănuise el mai dinainte: că biruinţa celor două peţitoare la stăreţie e legată în mare măsură de

iuţeala cailor care le duc pe drumul episcopiei. Şi cum bidiviii lui erau mai vârtoşi decât ai celuilalt, cântări la iuţeală foloasele ce le-ar putea trage din această cursă de întrecere, pe care o socotea ca şi câştigată. Un litru de ţuică fiartă era prea puţin pentru aşa prilej de învârteală, încât se hotărî pentru a doua propunere. Lucrul va merge uşor şi fără urmări prea neplăcute. Costandin are un cal sperios, iar căderea din sanie nu e periculoasă, mai ales când zăpada e măricică, iar cel răsturnat are pe el şapte cojoace. Apoi, vizitiu la mânăstire… Visul lui de totdeauna. Că nu e de lepădat o astfel de slujbă. Trăsuri boiereşti, cai pe cinste, nutreţ pe săturate, odaie, lemne, mâncare, apoi bacşişuri pentru diferite servicii făcute maicilor, bacşişuri şi rugăminţi pentru a păstra taine sau pentru a le da pe faţă şi, mai mult decât orice, plăcerea de a călători cu maica stareţă, cu eclesiarha, casiera şi cu celelalte din dregătoria mânăstirii. Niculae în sus, Niculae în jos. „Ce faci, Niculae? Ai mâncat ceva, Niculae? Un pahar de vin bei, Niculae? Ai dormit bine, Niculae? Eşti dat păcatelor, Niculae! Na, să-ţi iei un tutun ş-o cărticică, dar vezi, să nu-ţi iasă vreun cuvânt, că Dracu e-al tău!”…

— Hi! Grijania şi spovedania!

Biciul, împletit din fâşii de piele şi muiat cu osânză de râmător, spintecă văzduhul, şi o plesnitură scurtă astupă o clipă piuitul viforniţei. Roibii n-aşteptară să fie îndemnaţi de-a dreptul pe spinare şi se smuciră în hamuri, de era cât pe-aci să facă probă mai întâi cu maica Zenaida. Încă o duzină de pocnituri şi una de „cruci”, şi sania lui Niculae era la douăzeci de paşi de a lui Costandin.

— Îmi dai şi două pogoane fără dijmă, maică Zenaido?…

— Îţi dau şi trei, dar vezi să nu faci moarte de om. Şi nici să-i schilodeşti. Numai aşa, rost de niţică zăbavă.

Iapă o încredinţă printr-un semn din cap că acesta este şi planul lui; apoi alese cu ochii un loc unde şanţul şoselei era troienit şi ridicându-se în picioare slobozi un strigăt sălbatic, şi c-o lovitură izbi amândoi caii. În cinci minute, îşi alătură sania de-a lui Costandin. Un urlet prelungit şi o plesnitură de bici scoaseră din sărite pe bălanul acestuia şi cât ai clipi din ochi maica Tomaida fu cu zgaibaracele în văzduh…

Din pricina viforului gălăgios, maica Zenaida şi cu viteazul ei chirigiu n-auziră nici ţipătul Tomaidei şi nici înjurăturile lui Costandin; nici n-avură timp să se încredinţeze dacă lovitura a izbutit întocmai cum o plănuiseră. De altfel nici nu voiau să fie recunoscuţi, iar timpul era din cale-afară de preţios. Urmă numai un repezit schimb de cuvinte pentru a-şi uşura unul altuia conştiinţa…

— Şi-o fi scrântit Tomaida vreo mână, Niculae?

— Nici măcar un deşti!

— Să te-auză Dumnezeu!

— Hi, Vasile! Hi, Cercel! Hi, cu inimă, că la metoc ne-aşteaptă ţuică fiartă şi grăunţe… Hi! Prescurea şi luceafărul!

VI

Arhimandritul Serafim, vicarul sfintei episcopii, sta răşchirat deasupra unui lighean şi înghiţea aburul icnit dintr-un pietroi copt, abia trăgându-şi sufletul de înec şi de năduşeală, când auzi lovituri tari şi grăbite în uşă. După ce regretă că n-a tras zăvorul, preacuvioşia sa ocărî încet pe inoportunul musafir şi se hotărî să tacă. Dar loviturile fură repetate tot mai des şi mai puternic, până când cel de afară se convinse că uşa e descuiată şi intră nepoftit. Serafim îşi strânse gura cămăşii şi strigă ca din baie:

— Să nu vii încoace, ăla care eşti, că nu sunt pregătit pentru vizite! Spune-mi din dosul paravanului cum te cheamă şi ce te-aduce pe la mine. Mai repede, că n-am nici vreme şi nici chef de vorbă.

Dar n-apucă să termine ultimul cuvânt, că perdeaua de creton fu dată la o parte, şi maica Zenaida se năpusti, milogindu-se:

— Lasă, preacuvioase, că suntem de-ai noştri… Îu, da' ce ai? Ai răcit! Vai de mine şi de mine! Stai! Ian te uită, năduşeală!

Vicarul îşi strânse mai bine gura cămăşii şi, continuând să soarbă pe dedesubt aburul din lighean, zise necăjit:

— Da' cine dracu te-aduse, maică, tocmai acuma? Nu puteai să vii c-un sfert de ceas mai devreme sau mai târziu? Ei, îţi place să mă priveşti aşa?…

Maica Zenaida, care între timp se cotorosise de broboadă, de mănuşi şi de blana cea mare, se apropie de arhimandrit şi îi puse un halat pe spate şi o scufie în cap.

— Aşa! Strânge bine halatul şi cămaşa, ca să-ţi rămâie tot aburul înăuntru, lasă-te puţin pe lighean şi, dacă suferi, trage şi pe gură. Până una-alta, eu îţi pregătesc patul şi cămăşi de schimb. Uf, frate, da' ce Dumnezeu, n-ai nicio cămaşă de noapte mai ca lumea? Parcă le-ai cumpărat de la vechituri! Vezi dacă ocoleşti pe Zenaida?… Dar lasă, că am să pui fetele să-ţi facă una, ehe! Că eu nu uit pe cine am iubit odată… Cum îţi place să fie? Cu şabace **[56]** ori cu flori? Doamne, dar de ce te-oi fi mai întrebând şi nu ţi-aş face două: una cu flori şi una cu şabace. Că pânză am, arnici cât pofteşti şi două uceniţe ca două artiste. Uf, ţi s-a strâmbat scufia! Da' unde păcatele ai găsit-o aşa de rară şi aşa mitocănească? S-o dai unui sărac de pomană, că-ţi fac eu una de arnici. Ca de vicar. Ţi-o lucrez chiar cu mânuşiţele mele. Că pe cine am îndrăgit odată nu-l uit cu una, cu două… Hei, acuma destul, că ţi-ai opărit şi maţele, nu numai pielea. Ia prosopul ăsta şi te şterge bine de năduşeală, apoi să îmbraci cămaşa uscată şi să te bagi în

plapumă. Până atunci, eu mai îngrijesc de foc, că văd că abia îşi mai ţine viaţa.

Arhimandritul Serafim îşi aduse aminte din vremea când era numai arhidiacon şi făcea vizite mai dese pe la Tămâioara şi găsi întemeiată îndrăzneala maicii Zenaida… Nu se mai feri atâta, nu mai cârti şi se supuse ca un copil sfaturilor sau mai bine-zis poruncilor ei. Îşi strânse ţoalele în juru-i, vârî şi nasul pe gura cămăşii şi primi în gând darurile făgăduite de călugăriţă, nu fără o mică bănuială. Apoi abandonă baia primitivă şi se vârî în plapumă, aşteptând alte porunci.

— Gata? Bravo! Zece minute să stai aşa, şi s-a dus răutatea! Pfiu!

Vicarul scoase nasul din plapumă şi o contrazise.

— Ce zece minute, maică? Trebuie să schimb cinci-şase cămăşi ca să scot răceala din mine! Eu sunt om gras, nu sunt uscat, ca sfinţia ta.

— Ei, gras! Eşti numai aşa cum stă bine unui bărbat. Dacă-i mai adăuga vreun chil, atunci se schimbă chestia. Acum însă eşti numai potrivit…

Vicarul primi politeţea maicii cu un zâmbet uscat. Avea un metru şi cincizeci şi şapte înălţime şi atârna nouăzeci şi cinci de kilograme… Aşa că numai bine nu-i şedea. Trase plapuma peste gură şi aşteptă să asude. Zenaida se aşeză pe un scaun, lângă pat, şi luă o înfăţişare cu totul alta decât cea avută până aci. Când văzu că arhimandritul nu se gândeşte deloc la rostul venirii ei pe-o aşa vreme potrivnică, scoase un oftat greu de la inimă.

— Vremuri grele au venit pe capul nostru, preacinstite părinte!…

Şi iar oftă.

— Apoi, o încurajă vicarul, cum vrei să fie vremea în Făurar? Ca-n Cuptor? Da' pretenţioasă mai eşti, soro! Las', că-i bine aşa. Iarna să fie iarnă, şi vara vară. Dacă ţi-e frig, stai lângă sobă; iar dacă crăpi de căldură, te dai la umbră.

Zenaida îl privi crunt şi oftă prelung.

— Aşa ar fi dacă…

— Ce „dacă"?

— Dacă toate ar merge după poftele noastre.

Şi oftă din nou. Serafim se enervă.

— Parcă te-auzii oftând, ori mi se păru?

— Eh, cinstite părinte! Crezi că Dumnezeu a făcut pe om numai să râdă? Să nu ofteze niciodată?

— Hm! Ţi s-au înecat corăbiile?

— Mai rău!

— Te-a lăsat bărbatul?… Ţi s-a îmbolnăvit vreun copil?… Te-ai bătut cu soacra?… Nu-ţi merge plugul?…

— Mai rău, cinstite părinte, apăsă Zenaida, oftând o poştă.

Serafim se suci într-o rână.

— Şi spune odată, nu mai ofta!

— Apoi, fireşte c-o să-ţi spui! Că n-am înfruntat zăpada şi vântul numai aşa… fiindcă mi se făcuse dor de sfinţia ta! Mă bucur, negreşit, că sosii la timp, să-ţi dau o mânuşiţă de ajutor; dar nu pentru asta am luat viforul în nas cale de douăzeci de kilometri. Alta e pricina. Şi iată care (aci oftă şuierat): Ne-a luat Dumnezeu şi cu Arhanghelul pe maica stareţă… Am rămas orfane de mamă, cinstite şi preacuvioase părinte! Ce să ne facem acuma, păcătoasele şi ticăloasele de noi?

Vicarul strâmbă din nas, nemulţumit.

— Şi pentru asta oftezi să-ţi rupi inima? C-a murit stareţa? Eu gândeam că te-i fi certat cu Tomaida… Or, în cazul cel mai rău, c-o fi căzut foc din cer…

— Mai bine ar fi fost să ne trimită Dumnezeu foc şi să ardem cu toatele decât să fi rămas fără maica noastră cea bună, cea blândă, cea milostivă şi cea iertătoare… Ce să ne facem noi acuma?…

— Să vă spânzuraţi… ori s-alegeţi alta!

— Sfinţiei tale îţi arde de şagă, dar nu ştii ce e pe sufletul meu. Că mi-am lăsat toate baltă şi am pornit, pe o vreme de iarnă vrăjmaşă, ca să-ţi cer sfatul şi porunca. Eşti… adică nu eşti bătrân, dar eşti bărbat învăţat şi destul de hârşâit în lucruri d-astea, ca să dai un sfat potrivit; şi-ţi stă la îndemână să faci un bine sau un rău mânăstirii noastre…

— Poate ai pretenţia să înviez pe răposată?

— Nu grăi aşa, cinstite părinte, că-ţi faci păcate. Că prea era o femeie… acuma, de, ce să zic, îşi avea slăbiciunile ei… Dar cine ar fi fost în stare să-i arunce piatra?… Datoria sfintei episcopii este să nu lase obştea fără conducere, nici măcar douăzeci şi patru de ceasuri! Să numească pe una care să ţină locul până la alegere. Că aşa e regula şi aşa cere interesul mânăstirii.

Vicarul pricepu scopul urmărit de Zenaida şi tuşi tare.

— Aţi îngropat-o pe răposata?…

— Da' de unde, că abia astăzi, pe la zece, şi-a dat sufletul! Înmormântarea o să fie mâine. Îi facem o pompă…

Era rândul arhimandritului să ofteze.

— Vai de mine, Doamne! Nici n-a apucat să se răcească moarta, şi ai şi plecat să-i iei locul!

Călugăriţa sări în sus, revoltată.

— Vorbeşti cu păcat, preacuvioase! Nicio clipă nu mi-a trecut prin minte că aş putea să fiu cândva, măcar un ceas, mai mare peste o sfântă mânăstire. Sunt o păcătoasă şi o proastă. Abia de mă pricep să-mi rostuiesc ale mele şi să-mi dau şi eu o părere, atunci când ne adunăm în comitet… E drept că am fost casieriţă patru ani, două luni şi trei săptămâni, şi mă pricep niţel la socoteli, dar parcă-i cine ştie ce scofală să aduni doi cu doi, ori să scazi pe trei din cinci? Ori e lucru mare să vorbeşti cu un episcop, ori cu un ministru, atunci când te mână nevoia? Iar ca eclesiarhă, dacă am slujit mânăstirea şase ani şi

trei săptămâni, ce pricopseală crezi c-am făcut? E, acolo, vreo trei rânduri de veşminte, că ale vechi se ruinaseră de tot; am îmbrăcat icoanele împărăteşti în argint, am rostuit un dulap mare, de stejar, pentru vestmântărie şi am pus niţică regulă în biserică… Focul meu… preacuvioase părinte, e pentru pacea mânăstirii, nu pentru altceva. Că dacă s-a prăpădit amărâta de stareţă – şi tocmai aşa rău n-a făcut Dumnezeu c-a luat-o – au început toate să-şi facă de cap…

— Când zici c-a murit Galinia?

— Azi-dimineaţă, la zece fără zece…

— Şi sfinţia ta când ai plecat încoace?

— Pe la douăsprezece şi ceva…

— Şi în două ceasuri zici c-au şi început maicile să-şi facă de cap?…

— A, da' ce, preacuvioase, crezi că le trebuie un an? Să te ferească Dumnezeu de-o adunare de muieri! Cum or rămâne fără stăpân, apăi încep: gara-gara, gara-gara! C-o fi, c-o păţi, că asta e aşa, că aia e pe dincolo. Nu ne mai trebuie cutare iconoamă, nici cutărică secretară, nici pe aia în comitet, nici pe cealaltă la atelier ori la arhondărie. Şi toate se cred bune de pus în cinste. M-a ferit Cel-de-sus de ambiţii şi de prostii în cap! Toate câte le-am avut, mi-au venit singure… Eu n-am dorit nimic şi n-am cerut nimic…

Vicarul îşi aminti de scandalul pe care l-a făcut Zenaida, cu vreo opt ani în urmă, ca să fie numită eclesiarhă şi, prididit de năduşeală, se ridică să se schimbe. Călugăriţa sări să-l şteargă pe spinare, dar îşi luă seama şi grăbi spre sobă, continuând:

— Acuma, fireşte, că oricât ar fi maicile… aşa cum sunt, niţică răbdare tot aş fi avut, măcar până băgăm pe răposata în pământ, dacă n-ar îndemna Diavolul pe unele să vâre zâzanii printre ele…

Aici, maica Zenaida aşteptă să i se ceară precizări, dar fiindcă Serafim tăcea, tuşi nemulţumită şi schimbă coarda.

— La urma urmei, mânăstire fără intrigi nu se poate. Altfel, n-am mai crede că sălăşluieşte Satana pe pământ. Pentru a nu lăsa însă lucrurile să dea în tulburare, cei mari au datoria să ne pună cap, fără nicio zăbavă. Dar cap adevărat, în stare să ţină mânăstirea în frâu până la alegere. Nu zic eu bine?

— N-aveţi comitet? o înfruntă arhimandritul vârându-se sub plapumă.

Zenaida oftă cu glas şi făcu un gest de mare dispreţ.

— Hm! Comitet? Care „comitet", cinstite părinte? Eu ţi-am spus din capul locului că nu-mi dau pacea pe gâlceavă; maica Aftusa, ca sfinţia ei: nu ştie nici la deal, nici la vale. Parcă e o copiliţă de cinci ani. Mai e… Tomaida. A, păi ea ar fi gata! Da' cine crezi c-o bagă în seamă? Că e rea şi pătimaşă de n-are pereche în lume. Vrei să ştii ce-a făcut astăzi, când a auzit de moartea stareţei? A ieşit din curte, numai

în fustă şi în papuci, şi s-a apucat să strige în gura mare precum că-i pare bine cât nu s-a mai pomenit – de, ce i-o fi făcut biata femeie? – şi că stăreţia i se cuvine pe bună dreptate. Apoi, cică ar fi chemat la ea pe Ierofteea, cântăreaţa din stânga – ş-aia e o cutră! – şi i-ar fi făgăduit că o pune eclesiarhă. Iar Chesariei, burtoasa aia nesuferită, că o alege iconoamă. Şi le-a sfătuit pe amândouă să bage intrigi împotriva mea şi a Irinei şi să ridice mânăstirea în picioare pentru ea… Acuma, judecă sfinţia ta dacă face să-i dai obştea în stăpânire, fie şi pentru o săptămână sau două…

— Şi… care socoteşti sfinţia ta că e mai bună? o întrebă arhimandritul, plictisit şi suferind.

Zenaida luă o mutră nenorocită.

— Nu ştiu, zău!… Că tot drumul de la Tămâioara şi până la poarta sfintei episcopii m-am gândit şi m-am frământat cu mintea, fără să mă opresc la una mai de Doamne-ajută. Rămâne la alegerea preacuvioşiei voastre… Că preasfinţitul nu v-a refuzat niciodată nimic. Cunoaşteţi maicile noastre, aşa că vă e uşor să hotărâţi. Că una din ele tot trebuie numită. Numai să nu zăboviţi, că Dracu e osârduitor, nu aşteaptă mult când simte că e rost să-şi vâre codiţa. Luaţi condei şi hârtie şi scrieţi negru pe alb: „Monahia cutare se deleagă cu conducerea sfintei şi dumnezeieştii mânăstiri Tămâioara, până la alegerea unei noi stareţe, în locul celei răposate întru Domnul”. Apoi duceţi-o preasfinţiei sale s-o iscălească, iscăliţi-o şi preacuvioşia voastră, puneţi-i pecetea, şi să mi-o daţi în mână, ca să mă înapoiez mâine dimineaţă, cu noaptea în cap…

Vicarul uită că e asudat şi se ridică, enervat, în capul oaselor.

— Să mă duc acum la preasfinţia sa?! După ce înghiţii trei căni de ceai şi un vagon de abur fierbinte? De-aş şti că s-ar omorî toate călugăriţele din Tămâioara, şi până mâine la opt nu mă dau jos din pat!

— Oho! Stai pe loc, nu te înfuria, că mai rău îţi faci. Culcă-te repede şi trage plapuma până peste cap, că nu te scot eu cu sila afară. Uf, ce cămaşă ţigănească!… Cum oi ajunge acasă, am să-ţi croiesc două, pe amândouă odată, şi pun fetele să ţi le facă: una cu flori – îţi place culoarea violetă? – şi una cu şabace. Într-o săptămână sunt gata… Pentru sfinţia ta las toate baltă… Dragostea din tinereţe rămâne tot dragoste, cum zice cântecul… Aşa. Înveleşte-te bine, că moartea din asta ţi se trage… S-a mântuit! Răcişi şi sfinţia ta o dată, şi crezi că e rost de petrecanie! Hi, dacă aş avea eu atâtea pungi de bani câte guturaiuri ca ăsta au dat peste mine, aş fi milionară!

Serafim vru să se ridice din nou, dar maica îl împinse înapoi pe pernă.

— Stai, omule, liniştit, nu vezi ce curenţi sunt în casă? Vine frigul şi pe fereastră şi pe sub uşă, şi pe deasupra uşii şi prin tavan, şi prin

pereţi… şi gradul, hm! abia s-a ridicat la 27!… Că eu mă îmbrac şi mă duc pe la rude şi pe la cunoştinţe… Te rog să-mi dai un concediu de două săptămâni. Nici nu vreau să mai auz de Tămâioara… Facă maicile ce-or vrea. Certe-se, bată-se, taie-se, că eu una mi-am împlinit datoria. Am înfruntat urgia viscolului, gata în orice clipă să fiu întroienită, ori sfâşiată de lupi, ca să raportez celor mari cum stau lucrurile. Acu, m-am spălat pe mâini. Mi-e teamă numai să nu fi răcit cumva la plămâni… Aş zice bogdaproste de sute de mii de ori să scap numai cu un guturăiaş ca al sfinţiei tale…

Întărâtat peste fire, Serafim blestemă ceasul când a cunoscut întâi pe maica Zenaida – era atunci numai sora Zinca – şi se ridică din nou de şale.

— Ce „guturăiaş", maică? Ori eşti nebună? Doamne-Dumnezeule, eu abia îmi trag sufletul, şi ea îi dă înainte cu guturaiul! Uf, treci în sală ca să mă îmbrac. Văd eu c-ai venit ciocan pe capul meu. Dracu te-aduse!

Maica Zenaida se înduioşă.

— Vai, cinstite părinte, iertaţi-mă că vă necăjesc atâta! Îmi pare rău c-am plecat de-acasă… Ia te uită, bolnav la pat, şi totuşi, când e vorba de pacea unei sfinte mânăstiri, înfruntă boala, numai şi numai ca să-şi facă datoria… Să n-aibă pe urmă pricină de căinţă… Vă rog să nu fiţi supărat pe mine, că necazul pe care vi-l pricinuiesc nu e cu voia mea. Şi nici de la Diavolul nu cred să fie. Că el mai curând s-ar fi bucurat să mă înghită haitele pe drum decât să ajung aci nevătămată şi să-i stric socotelile. Se prea poate ca şi guturaiul sfinţiei voastre…

— Ho, isprăveşte odată, că-mi urlă capul! se răsti arhimandritul aruncând plapuma de pe el. Pleacă de-aici, ca să mă îmbrac!

— Blagosloviţi şi iertaţi! se milogi maica, speriată că-i aruncă ceva în cap. Apoi, după ce trecu paravanul: Puneţi-vă o flanelă groasă, două anterie, ciorapi de lână, scurteica, blana aia cu vulpi…

— Ba o să iau şi gluguşul **[57]** !

— Şi gluguşul, râse maica Zenaida cum nu se poate mai satisfăcută.

VII

Deşi încă tânără – avea patruzeci şi doi de ani –, maica Tomaida nu se putu ridica singură, din cauza îmbrăcămintei prea groase. Aşa că fu nevoită să aştepte în zăpadă până ce chirigiul îi scoase picioarele de sub oplean **[58]** şi se cotorosi de neaua ce-l îmbulzise până şi prin gură şi prin sân.

— Aoleu, Costandine, umblă mai repede, că-mi îngheaţă sufletul în mine de frig!

— Acu, acu! răspunse Coleaşă, amărât şi şchiop.

Iar în gând: „Dracu te puse să pleci de la căldurică, pe vremea asta?”

Apoi, iar tare:

— Ţi s-a rupt ceva, pe undeva?…

Maica nu-i răspunse decât după ce se văzu în picioare şi se încredinţă că toate mădularele i se mişcă.

— P-afară nu mi s-a rupt nimica, dar mi-e teamă să nu se fi stricat ceva înăuntru. Dar cine fuse, mă Costandine, vrăjmaşul ăla?

— Hm, cine să fie?! Crezi că Necuratul? Da’ de unde! Maica Zenaida, prietena sfinţiei tale, şi alde Niculae Iapă. Fugeau de parcă-i goneau turcii din urmă…

Din roş-vânătă cum era, maica Tomaida se făcu galbenă ca şofranul.

— Văzuşi tu bine că fură ei?

— Asta e! Da’ de când mă ştii chior?

— Bat-o Dumnezeu s-o bată! Repede, Costandine! Dă bice cailor şi mână, şi mână, că altfel de-a surda am făcut drumul ăsta. Ptiu! Moare după stăreţie, arz-o focul de smintită! Mână, Costandine, nu te încurca!

— Faci cinste?…

— Te îmbăt.

— Şi… cailor?

— O traistă de grăunţe.

— Ba mai bine o căruţă de trifoi…

— Pricepuşi, fire-ai al păcatelor! Hai de mână, că ţi-oi da şi un car de trifoi.

Vizitiul puse în cumpănă şi gura şi biciul; iar caii, ca şi când ar fi înţeles făgăduiala viitoarei stareţe, se năpustiră nechezând în coasta crivăţului, dând bună nădejde stăpânului şi călugăriţei deopotrivă. Dar maica Zenaida se depărtase prea mult. Făgăduielile chirigiului că are s-o ajungă „după cotul acesta” sau „după dealul acela” nu se împliniră nici după o jumătate de ceas de goană turbată. Maica Tomaida mai avea însă o speranţă, şi anume că Zenaida se va fi dus la mânăstirea Vornicul, să vadă întâi pe exarhul mânăstirilor. În cazul acesta, tot ea va sosi mai înainte la episcopie. Când ajunseră însă la răscrucea drumurilor şi văzu că pe cel care duce spre exarhat nu e nicio urmă, îşi schimbă planul la iuţeală şi dădu poruncă chirigiului să abată la stânga.

VIII

Sania lui Costandin Coleaşă şi cu sania care aducea pe

arhimandritul Lavrentie dintr-o cercetare intrară una după alta pe poarta mânăstirii Vornicului. Cu toate boarfele ce le îngrămădise pe ea şi cu toată durerea pe care o mai simţea în una din coapse, maica Tomaida grăbi în ajutorul bătrânului, şi el încărcat de cojoace, de ani şi de junghiuri.

— Lasă, soro, că mă cobor eu. Am şaptezeci şi opt de ani, dar…

— Cei mulţi înainte!… Uşurel, să n-aluneci. Pune mâna pe umărul meu. Aşa. Acuma lasă piciorul în scară. Mută-l şi pe celălalt. Ei, vezi? Zici că ai şaptezeci şi opt de ani! Cin' te crede? Eşti mai zdravăn ca un tânăr. Apăi şi tinerii din ziua de azi!… Saltă puţin anteriul, ca să nu-l calci şi să te împiedici. Uf, şi băieţii ăştia! Frate Ioane, de ce n-ai presărat cenuşă pe scări? Nu ştiai că vine părintele, îngheţat, de la drum? Pune mâna colea, nu te uita la mine! Aşa, vezi? Gata!

— Mulţumesc, Tomaido!

— Nicio mulţumire! Ce, dacă nu mă brodeam eu, erai să rămâi în sanie? Înhaţă blana, frate Ioane, nu căsca gura la mine! Aşa. Acum aşază-te pe scaun, să-ţi tragem şoşonii.

— Lasă, soro, că mi-i trage fratele.

— Ei, da' ce, eu nu ţi-i trag? Mă ştii că sunt vreo cucoană mare? Sunt călugăriţă şi trebuie să fac ascultare. Iar sfinţia ta eşti părintele şi stăpânul nostru. Pe sfinţia ta te avem de episcop şi de vicar şi de exarh şi de toate. Ia te uită ce reci îţi sunt mâinile! Pune-le niţel între sobă, să se încălzească. Frate Ioane, vezi de-un ceai fierbinte. Şi pentru mine unul, că şi eu sunt îngheţată…

După ce se uşură şi maica de boarfele mai de deasupra şi după ce mai schimbară păreri despre vremea de afară, îşi destăinuiră pricinile care îi puseseră pe drumuri.

— Eu, zise bătrânul, am fost la mânăstirea Sărindar, într-o cercetare. Făcuseră locuitorii din satul vecin pârâ împotriva ticălosului de stareţ şi m-am dus să împac lucrurile. Nu poate să-şi ascundă păcatele, bată-l Dumnezeu de nebun!

— Şi… l-ai spălat?

— Ce eram să-i fac?! Mi-a trebuit însă multă bătaie de cap până să potolesc mânia pârâşilor. Barem de s-ar mai îndrepta! Altfel, păcat de osteneala mea şi de-atâta frig pe care l-am înghiţit. Mare mirare de nu m-oi îmbolnăvi!

— A, nu, nu! îl linişti Tomaida. Eşti bătrân, dar sângele îmi închipui că e cald tot ca la patruzeci de ani. Ai dus viaţă bună, nu ţi-ai bătut joc de ea, ca alde stareţul de la Sărindar…

Exarhul făcu o mişcare largă cu mâinile şi cu capul, arătând că la vârsta sfinţiei sale, oricare ar fi fost traiul de mai-nainte, vigoarea trupului e mult slăbită, şi răceala îşi găseşte loc ca la ea acasă. Apoi, cu o grabă ce trăda căinţa pentru întârziere, o întrebă ce s-a întâmplat, că şi ea se găseşte pe drumuri. Călugăriţa se prefăcu dureros de

surprinsă.

— Cum, adică n-aţi auzit nimic?

— Nu!

— Pfiu! Pfiu! Şi eu credeam că aţi aflat, că altfel vă spuneam de la poartă. Ne-a luat Dumnezeu pe maica stareţă, cinstite părinte!

— Cum, a murit Galinia?

— A murit, cinstite părinte!

Adânc îndurerat de trista veste, exarhul îşi lăsă capul între mâini şi terciui o lacrimă între gene.

— Păcat! Era cea mai bună stareţă din eparhie.

— Da, cinstite părinte!

— Ce femeie inteligentă!

— Da, ce inteligentă!

— Şi bună!

— Şi bună…

— Şi vrednică!

— Şi vrednică…

— Şi călugăroasă!

— Barem despre asta…

— Şi nu era aşa bătrână!

— Da' de unde? Putea să mai trăiască douăzeci de ani.

— Nu i-a ajutat nimic toată căutătura?

— Nimic, sărmana de ea. A cheltuit o avere – cred că tot i-a mai rămas ceva – cu doctori şi cu băi, dar fără niciun folos. Boala, când îşi face loc în om, nu mai iese, să tragă de ea toţi doctorii din lume!

— Îmi închipui că soborul e în mare jale…

— Da' ce jale! Când a început să tragă clopotul de moarte, toată mânăstirea s-a pornit pe plâns…

— După părerea mea, Galinia a fost cea mai bună stareţă din câte a avut Tămâioara…

— Eu am zis-o demult.

— Trebuie să treacă multă vreme până să se găsească una să-i ia locul cu aceeaşi vrednicie…

— Sute de ani!

— Dar Dumnezeu e bun…

— Bun, pupa-l-aş!…

— O să aibă El grijă de turma lui.

— O să aibă şi El… o să aibă şi căpeteniile noastre bisericeşti… că în seama lor e lăsată soarta bietelor mânăstiri…

— Pentru asta ai venit cuvioşia ta? Nu puteai să trimiţi un argat călare? Şi parcă te văzui cu sanie străină, nu cu a mânăstirii, zise exarhul, devenind deodată bănuitor.

Maica Tomaida oftă adânc.

— Pentru asta am venit, cinstite părinte. Nenorocirea căzută

asupra noastră e prea mare ca să vă înştiinţez prin argaţi şi prin bileţele. Mi-am făcut curaj şi am plecat pe vremea asta, cum o vezi, fiindcă mai mult preţuieşte pacea şi liniştea sfântului lăcaş decât tihna şi chiar decât viaţa mea… Am luat sanie cu chirie, că pe-a mânăstirii n-a vrut să mi-o dea amărâta aia de iconoamă…

— Se poate?

— Hm, da' ce credeţi, că mi-am răcit gura să i-o mai cer? A, păi nu ştiţi nimica sfinţia voastră! Cum a murit biata răposată, Dumnezeu s-o ierte, iconoama şi cu mălăiaţa aia de eclesiarhă – nici idee n-aveţi ce zace în burta ăstor prefăcute – au pus piciorul pe toată administraţia şi au trimis pe Zenaida la episcopie…

— Pe Zenaida?!

— Hm, dar pe cine credeţi? Au trimis-o cu patru cai înaintaşi, cinstite părinte! Nu mă răsturnă în drum, de era cât pe-aci să-mi rupă gâtul? Cică – aşa auzii şi eu un zvon – ar fi pus ele la cale ca Zenaida să treacă peste comitet şi să ia conducerea până la alegere, cu scop, bineînţeles, ca, fiind la putere, să facă pe dracu în patru şi să câştige voturi cât mai multe…

— La urma urmei, conveni exarhul, mai mult ca încercare, Zenaida n-ar fi rea pentru stăreţie…

— Da' de unde să fie rea?! E cea mai nimerită din noi toate! Dar nu trebuia să procedeze aşa. Să fi aşteptat mai întâi să ducem pe răposata la locul de veci, apoi să ne fi adunat toate, cele din comitet, şi să fi luat stăpânirea până la sorocul alegerii. Atunci, dacă ieşea Zenaida – Zenaida; ieşeam eu – eu rămâneam (mai bine m-ar feri bunul Dumnezeu!); şi chiar de-ar fi ieşit toanta aia de Aftusa, trebuia să ne supunem voinţei soborului, că n-aveam încotro. Dar aşa, lasă pe moartă nerăcită în pat, şi fugi la episcopie ca să-i iei locul!… La urma urmei, să zicem că asta n-ar fi cine ştie ce crimă. E, tot omul are câte-o ambiţie, şi când poate să şi-o facă nu mai ţine multe socoteli. Cu o condiţie, însă: să nu aducă netrai pe capul celor nevinovaţi. Aci, Tomaida se apropie de exarh şi-i spuse mai mult în şoaptă: Ştiu că sfinţia voastră sunteţi prieten bun cu părintele vicar, şi pentru pricina asta am plecat pe viscol şi pe ger. Habar n-are, sărmanul de el, ce nenorocire îl paşte. Şi tocmai acum, când şi-a pus candidatura la arhierie! Cunoaşteţi pe sora Riţa, uceniţa Zenaidei? Ei bine, se zice – cine-o fi scornit-o? – că e chiar fata ei, făcută… cu cine gândiţi? Cu părintele vicar! Chiar că şi seamănă puţintel…

— Intrigi de călugăriţă, o întrerupse bătrânul, indignat.

— Fireşte că intrigi, o drese Tomaida. Dar până să se descopere adevărul, o păţeşte sfinţia lui? Că s-au vorbit câteva maici, după plecarea Zenaidei, să scrie denunţ la guvern, la rege, la membrii Sfântului Sinod şi pe la toate jurnalele. Acu, ele n-ar vrea să facă rău părintelui Serafim, cât să împiedice pe Zenaida de la stăreţie. Că şi

gura ei e păcătoasă. Ar fi zis, înainte de plecare: „Mă duc la părintele vicar, că el face pentru mine tot!” De, nu putea să tacă? Cinstite părinte, eu mi-am făcut datoria şi am venit să vă spun; că dacă n-aş fi venit, m-ar fi mustrat cugetul toată viaţa. Sfinţia voastră, dacă aveţi vreo putere, scăpaţi-l, că e păcat să-şi piardă viitorul pentru ambiţiile unei ticăloase şi unei nemernice ca Zenaida. Să vă grăbiţi însă, că pe urmă e mai greu de dres…

Arhimandritul Lavrentie rămase câteva minute înmărmurit de cele auzite, apoi se închină şi începu să se plimbe îngândurat, în timp ce Tomaida îşi frângea mâinile şi se tot văicărea pentru soarta preasfinţiei sale Serafim. În cele din urmă, exarhul hotărî să trimită un om cu o scrisoare către vicar, dar călugăriţa se împotrivi.

— Lucrurile astea nu se scriu, preacinstite părinte. Iartă-mă că îndrăznesc să-ţi dau un sfat…

— Atunci, dar, să fac raport urgent către episcopie, ca să lase conducerea pe seama comitetului…

— Ha-ha-ha! râse Tomaida sec. Care comitet? Zenaida şi cu iconoama şi cu eclesiarha? Credeţi sfinţia voastră că după cele întâmplate mai poate fi înţelegere între noi? Hm! Se vede că n-aţi ajuns să cunoaşteţi bine pe maici…

— Atunci, care e părerea cuvioşiei tale? o întrebă bătrânul, enervat.

— Cum v-o lumina Dumnezeu şi Maica Domnului! Asta e părerea mea! Şi v-o dădui fiindcă mi-o cerurăţi. Altfel, nu îndrăzneam…

Cunoscând firea intrigoasă a călugăriţelor şi ştiind dintr-o lungă experienţă de ce sunt ele capabile când rămâne o stăreţie vacantă, pe de altă parte, având pentru vicar o adevărată iubire de frate, exarhul luă o hotărâre destul de gravă pentru starea de oboseală în care se afla.

— Mergem împreună la episcopie.

— Chiar astă-seară!

— Îndată dau poruncă să înhame caii. Cu o condiţie însă…

— Să nu fie prea grea, răspunse maica, gata să sară în sus de bucurie.

— Să primeşti conducerea provizorie a mânăstirii. În acest chip, voi face raport şi în scris, şi verbal.

Maica Tomaida închise ochii şi se încovoie ca sub greutatea unei groaznice poveri. Apoi deodată îşi reveni şi zise hotărât:

— Mă jertfesc pentru pacea mânăstirii şi pentru fericirea părintelui vicar… Să ştiţi însă că, moartă-tăiată, nu voi candida la alegere. Nu-mi trebuie stăreţie pentru nimica în lume. O lună de zile însă n-am să mor. Uite aşa, ca să nu ziceţi că sunt încăpăţânată şi nu mă supun… Blagosloveşte şi mă iartă!

IX

După ce respinse cu indignare pretenţia maicii Tomaida, care ar fi dorit blana cea mare a răposatei, precum şi pe-a maicii Zenaida, careşi pusese ochii pe crucea de la gât şi pe nişte mătănii de mare preţ, maica Irina, secretara şi casiera mânăstirii şi totodată ucenitămoştenitoare a fostei stareţe, chemă pe cei doi preoţi ai Tămâioarei, pentru o mică slujbă.

Veniră maici multe. Unele din datorie către mort, altele din dragoste pentru răposată, multe din curiozitate răutăcioasă: „să vadă cum îi şade moartă", iar vreo duzină – ca să se încredinţeze că într-adevăr a murit…

După terminarea scurtei rugăciuni, popa Niculae plecă repede, ca să evite vorba, cu maicile iscoditoare sau intrigante. Slujea aici de aproape patruzeci de ani şi avusese prilej să ştie ce înseamnă a te amesteca – fie numai c-o vorbă ori c-un semn – în fierberea stârnită de vacanţa stăreţiei. Cum ajunse acasă, convinse pe feciorul, care era sublocotenent, să renunţe la restul concediului (medical) şi să se înapoieze la regiment. Apoi dădu cuvânt de ordine, în casă, ca până la alegerea noii stareţe, poarta să fie încuiată pentru toată lumea, preoteasa să nu mai iasă din curte, iar servitoarea – numai pentru mari trebuinţe, şi atunci să ocolească vorba cu călugăriţele.

Celălalt preot însă, ieromonahul Flavian, vechi slujitor şi el în această mânăstire, şi deci cu aceeaşi experienţă în materie de alegeri călugăreşti, nefiind familist, avea mai puţine motive să se ferească de intrigile maicilor. Era îndrăzneţ din fire şi puţin îi păsa dacă îşi va sfârşi, zilele la Tămâioara sau la Vornic, unde îşi avea metania **[59]**. Afară de aceasta, simţise că maica Irina, o călugăriţă tânără, cu frumoase însuşiri sufleteşti, la care ţinea nespus de mult, va fi expusă loviturilor celor două mari intrigante, Zenaida şi Tomaida, şi-şi făcea o datorie de conştiinţă să-i ia apărarea.

Mai mult: era duhovnicul mânăstirii şi ca atare obligat să poarte grijă de pacea fiicelor sale de spovedanie.

Făcu dar cerc cu maicile şi îşi arătă părerea de rău pentru moartea Galiniei şi pentru marea pierdere pe care o încerca mânăstirea. Se feri însă ca de foc să facă vreo aluzie la eventuala-i urmaşă, deşi unele maici încercară, timid, să-l tragă de limbă. De altfel, nici el nu era încă bine fixat asupra viitoarei stareţe. Zenaida avea calităţi gospodăreşti, dar era iute ca o streche şi rea ca o viespe; Tomaida – pricepută în cele bisericeşti, cu legături alese în afară, dar… soră bună cu Zenaida. Gemene să fi fost, n-ar fi semănat aşa. Iar maica Aftusa – bună ca un leac, dar proastă ca o oaie. Mai rămâneau iconoama, eclesiarha şi casieriţa. Prima era şchioapă; a doua – tuberculoasă; iar maica Irina, care întrunea toate părţile de soi ale celorlalte, avea numai douăzeci şi

opt de ani… Afară de vârstă, nepotrivită pentru o stareţă, mai exista un motiv, foarte puternic în judecata părintelui Flavian, care o împiedica pe secretară – cel puţin trei-patru ani de-aci înainte – să candideze cu succes la vrednicia cea mai mare. Şi maica Irina nu cunoştea acest motiv.

— Dar cu consiliul economic cum o să rămână, cinstite părinte? îl întrebă maica Glicheria, aspirantă la postul de iconoamă şi prietenă de aproape a Zenaidei.

Duhovnicul o privi o clipă sever, apoi răspunse, ca şi când hotărârea i-ar fi aparţinut cuvioşiei sale:

— Consiliul economic trebuie să rămână aşa cum se găseşte. Aveţi şi iconoamă vrednică, şi eclesiarhă pricepută, şi arhondăreasă bună, şi casieriţă pe cinste.

În această clipă, cel puţin zece perechi de ochi ar fi vrut să-l străpungă pe părintele Flavian, pentru că îndrăznise să se pună în calea a cel puţin zece călugăriţe râvnitoare la cele patru posturi administrative. Dar cuvioşia sa, fire curajoasă şi nepăsătoare, nu luă în seamă duşmăniile ce-şi făcuse din două vorbe şi se apropie de maica Irina.

Secretara şi casieriţa mânăstirii Tămâioara este o şatenă înaltă, subţire la trup şi cu trăsături de-o izbitoare fineţe. A fost crescută în casa fostei stareţe, de la vârsta de şase ani; la optsprezece ani i s-a încredinţat cancelaria mânăstirii, iar la douăzeci şi cinci a fost aleasă de sobor şi pentru demnitatea de casieră. E o fire puţin vorbăreaţă, inteligentă, prudentă, rece şi hotărâtă.

Când văzu pe duhovnic rupând vorba cu maicile şi apropiindu-se de ea, simţi că are un sprijin, şi-i mulţumi din ochi. Bătrânul o luă de mâini şi-i zise:

— Fii înţeleaptă, ca întotdeauna. Închide ochii ca să nu vezi şi astupă-ţi urechile ca să n-auzi. Vremea ta încă n-a sosit, dar nici prea departe nu este.

Apoi o sfătui să telegrafieze episcopului şi să adune comitetul, adăugând mucalit:

— Locul Tomaidei şi al Zenaidei îl voi ţine eu.

— Şi cu mai mult folos, îl completă maica Irina, zâmbind recunoscătoare.

X

Arhimandritul Serafim îşi lăsă tartanul şi şoşonii în sală şi intră fără să se anunţe. Episcopul, un bătrân de optzeci de ani, care îşi trecea vremea cu lecturi uşoare şi vesele, citea, în mod excepţional, *Revolta îngerilor*, carte pe care o primise în ajun de la un nepot al

preasfinţiei sale. După ce se plictisise cu descrierea amănunţită a unei biblioteci şi se înfricoşase de chipul misterios cum dispăreau şi apoi reveneau cele mai preţioase exemplare din acea bibliotecă, dăduse în sfârşit peste o pagină care îi făcea plăcere. Era vorba acolo despre un „înger păzitor", care-şi îngăduise să stingherească dragostea tânărului pe care îl păzea, într-un moment foarte rău ales.

În alte împrejurări, vicarul se amuza privind la plăcerea de copil cu care bătrânul savura poveşti cu zmei şi cu pitici, până ce preasfinţia sa îi simţea prezenţa, la sfârşitul unui capitol. Acum însă, podidit de boală, nu se sumeţi să aştepte şi tuşi tare tocmai în clipa când episcopul mânca din ochi rândurile în care se arăta că îngerul, rămânând câteva minute cu prietena protejatului său, o ajută să-şi pună rochia şi să-şi lege pantofii…

— Ah! gemu preasfinţia sa, de necaz că e întrerupt.

— Iartă-mă, preasfinţite! se tângui arhimandritul. Treburi importante şi urgente…

— Eh, „treburi importante"! Fleacuri d-ale voastre! Dă încoace să iscălesc.

Bietul vicar, bucuros că nu-l mai reţine, îi întinse respectuos hârtia şi vru să-i explice în două cuvinte despre ce este vorba. Dar bătrânul îi arătă printr-un gest energic că nu-l interesează, şi iscăli pe garanţia slujbaşului credincios. Apoi îl concedie în grabă şi-şi continuă lectura, curios să vadă până unde au mers amabilităţile îngerului faţă de doamna care îşi înşela bărbatul. Spre nemulţumirea preasfinţiei sale, amantul se înapoie la timp; iar doamna, îmbrăcată acuma complet, îşi luă „la revedere" şi ieşi grăbită.

Îngerul păzitor părăsi şi el pe tânărul ce-i fusese încredinţat de la naştere, se îmbrăcă în haine omeneşti procurate de la un negustor de vechituri şi se amestecă printre muritori, în căutarea altor colegi răzvrătiţi, cu care să pună la cale… exterminarea lui Dumnezeu. Episcopul, încrezător în puterea Tatălui ceresc, trecu în grabă peste toate aceste pagini, oprindu-şi ochii numai unde zărea numele îngerului. Şi tot întoarse la foi, sigur că în curând va trebui să-i găsească din nou laolaltă: pe înger şi pe doamna căreia fostul heruvim îi ajutase să se îmbrace. Până una-alta însă, dădu numai peste el, în iatacul unei artiste de varieteu. Tocmai se aşezaseră pe-o canapea fostul înger şi cu actriţa, când exarhul, după o aşteptare de-o jumătate de ceas, la spatele preasfinţiei sale, îndrăzni să-i tulbure plăcerea.

— Preasfinţite stăpâne, iertaţi că…

— Ah! făcu Ilarion, scos din pepeni. Nu-mi tihneşte să citesc şi eu o carte, că tocmai atunci vă găsiţi toţi cu câte ceva de spus. Dă încoa', să iscălesc!

Părintele Lavrentie, slujbaş vechi şi cinstit, vru să mai deschidă gura, dar mai-marele său îi făcu semn că e de prisos. Iscăli şi-l

concedie. Apoi îşi continuă lectura. „Îngerul şi actriţa se contopiră imediat pe ea”, adică pe canapea, aşa se încheia fraza întreruptă de nerăbdarea exarhului. Preasfinţia sa râse cu lacrimi de ironia necredinciosului autor şi se puse să frunzărească foile mai departe, convins că îngerul şi cu prima lui cunoştinţă feminină se vor mai întâlni o dată. Şi nu se înşelă, căci, după ce străbătu cu oarecare interes un capitol unde era vorba de un bătrân anticar, ce-şi schimbase prietena-i de şase decenii pe una numai de două, îl regăsi în camera unde-i întâlnise întâia oară. „…Îngerul o ajută să-şi desfacă rochia. Aflându-se în primejdie mare, ea se apără cu îndrăzneală. «Nu, nu!… Nu vreau să te iubesc!… Te-aş iubi prea mult.» Se dădu totuşi…”

— Ha-ha-ha! râse unchiaşul cu gura toată. Ce prefăcătorie, frate! Mare pehlivană mai e şi femeia!

În această dispoziţie îl găsi preotul Ion Costin, consilier-referent al secţiei administrative.

— Ce s-aude, părinte Costin? îl întâmpină preasfinţia sa, voios să-l asculte cât de mult.

Părintele Costin îi sărută respectuos dreapta, apoi îi întinse o telegramă sosită proaspăt de la poştă, rostind şi rezumatul conţinutului.

— A murit biata stareţă de la Tămâioara, preasfinţite stăpâne!

Episcopul îşi drese ochelarii pe nas şi citi tare şi tremurat:

„Maica Galinia stareţa mânăstirii Tămâioara a răposat astăzi ora 10 dimineaţa Irina secretara.”

— Mă rog sfinţiei tale: cine a murit? Stareţa, sau secretara? întrebă preasfinţia sa, ca să nu scape prilejul de-a mai face puţintel haz.

— Stareţa, preasfinţite stăpâne. Dar ştiţi că telegraful nu transmite şi semnele de punctuaţie.

— Foarte prost din partea lui! protestă înaltul chiriarh.

Apoi, lăsând gluma, căută cuvinte de laudă pentru răposată. O cunoscuse de când era tânără, abia soră şi cântăreaţă la strană… Avea un glas îngeresc… Parcă o vede: năltuţă, şatenă, cu ochii căprui şi înţelepţi, cuviincioasă la vorbă şi măsurată în gesturi… Apoi a fost numită eclesiarhă. Ţine minte când i-a dat aprobarea… Iar după demisia stareţei de atunci, soborul a ales-o în locul cel mai de cinste. Era şi cea mai indicată. A stăreţit paisprezece ani, cu tact şi cu blândeţe, fără a ocoli puţină asprime atunci când trebuinţa o cerea.

— Păcat! Era cea mai bună stareţă din eparhia mea. Şi nu ştiu cine îi va lua locul. Ce crezi, cucernice, e vreo călugăriţă în Tămâioara să-i semene măcar pe departe?

Referentul ezită un moment, căutându-i privirea. Apoi ridică din umeri.

— După cât le cunosc, pot să vă asigur, preasfinţite stăpâne, că nu e niciuna. Tomaida şi Zenaida…

— Ah, nici nu vreau s-aud de ticăloasele astea! ripostă episcopul. Alta nu mai ştii?

— De, ar mai fi maica Aftusa…

Vlădica râse cu lacrimi.

— Moliciunea aia? Sărmana! E bună de pus la rană; dar nimic mai mult. Ce zici de uceniţa răposatei? Mi s-a părut o călugăriţă de toată isprava.

Preotul, deşi avea pe buze numele secretarei, nu îndrăznise să-l pronunţe, pentru motive binecuvântate.

— Dar e prea tânără, preasfinţite! Dacă are douăzeci şi şapte, douăzeci şi opt de ani…

— Asta n-ar fi o piedică. „Înţelepciunea nu stă în numărul anilor”, zice David proorocul. Sunt convins că ar fi o alegere fericită.

— Sunt de aceeaşi părere, preasfinţite stăpâne, dar ştiţi că ultimul cuvânt e al soborului…

— Ai dreptate, făcu preasfinţia sa, contrariat. Trebuie să se facă alegere. Şi nu întotdeauna este ales cel mai de merit. Până atunci, însă, nu vom lăsa mânăstirea fără conducător. A fost aci vicarul şi exarhul; dacă ştiam, îi consultam şi pe ei. Adică, pe Serafim putem să-l chemăm. Fii bun şi înştiinţează-l că vreau să-i vorbesc.

Consilierul trimise după vicar pe un servitor episcopesc. Până să sosească, preasfinţia sa se apucă să povestească escapadele îngerului răzvrătit, arătându-şi îndoiala asupra autenticităţii locurilor din Scriptură, indicate de autor ca adeverind slăbiciunea heruvimilor pentru femeile de pe pământ. Părintele Costin tocmai aştepta momentul să bârfească pe scriitorii care interpretează textele sfinte în scopuri păgâneşti, când sosi vestea că vicarul e aşa de greu bolnav, încât a trebuit să i se aducă un doctor la căpătâi.

— Las’, că nu-i strică puţină zăcere… Abia mai pierde câteva ocale de osânză. Ce zici, Costine?

— Într-adevăr, preasfinţite, s-a îngrăşat din cale-afară. Şi nu-l prinde defel.

— Mai ales vicar fiind. După ce s-o alege episcop… ar avea motive mai puternice să se îngraşe, nu? râse preasfinţia sa cu puţină răutate.

Apoi reveni la subiect.

— Ei, ce zici? Îţi convine secretara?

— Cred că n-ar fi soluţia cea mai fericită, preasfinţite, îndrăzni consilierul. E prea tânără şi ar ridica împotrivă-i pe toate bătrânele soborului. Deocamdată să delegăm pe maica Aftusa, că n-are duşmănie cu nimeni. Iar dacă la alegere, va ieşi din urnă maica Irina, cu atât mai bine pentru ea şi pentru mânăstire.

— Fie şi aşa, conveni înaltul chiriarh, plictisit de „afacerile

eparhiei”. Telegrafiază îndată soborului, cât şi protopopului respectiv hotărârea noastră. Înştiinţează şi pe exarh. Stabiliţi împreună data alegerii şi ai grijă să mă ţii în curent cu boala vicarului.

Apoi, după ce concedie pe consilierul-referent, preasfinţia sa trase zăvorul şi se îndreptă voios spre dulapul cu cărţi.

XI

Sosind valvârtej de la reşedinţa episcopală, maica Zenaida nici n-avu răbdare să-şi încălzească ciolanele rebegite, că şi dădu fuga la stăreţie.

— Maică Irino, vin de la sfânta episcopie, cu veste nouă… Te rog să aduni numaidecât consiliul duhovnicesc şi pe cel economic.

Maica Irina, ghicind ce fel de veşti aduce Zenaida, încercă să reziste.

— Ai puţină răbdare, maică Zenaido, să îngropăm mai întâi pe răposata… După aceea, tot va trebui să întrunim comitetele.

— A, nu, nu! protestă Zenaida, cu teamă în suflet că Tomaida se va întoarce din clipă în clipă şi va căuta să-i strice ceea ce dobândise cu atâta trudă. Chiar acum trebuiesc convocate. Pentru respectul preasfinţiei sale şi pentru pacea mânăstirii. Dacă sfinţia ta eşti prea ocupată cu morţii, dă-mi cheile de la cancelarie şi voi trimite eu după maici.

Văzând-o atâta de pornită, secretara n-avu încotro, şi pofti la cancelarie pe membrele celor două consilii care cârmuiesc mânăstirea. Sosiră pe rând: Aftusa din consiliul duhovnicesc, Filonida iconoama, Favista de la arhondaric, maica Teodora – marea eclesiarhă. Mai lipsea Tomaida.

— O aşteptăm degeaba, grăi maica Zenaida. Tomaida a plecat după stăreţie. N-o ştiţi că e ahtiată după slavă?… Din ziua când a fost luată sub mantie, ea n-a avut altă dorinţă decât să ajungă odată şi odată stareţă. Acuma, socotind că i-a sosit ceasul, a dat fuga la episcopie. Păcat însă că norocul îi e mai mic decât patima! Locurile de cinste se dau de obicei celor ce fug de ele, iar nu celor ce le caută cu gura căscată. M-a ferit Christos şi Măicuţa Domnului de-aşa gărgăuni în cap… Niciodată nu mi-a trecut prin minte că aş putea însemna şi eu ceva într-un sobor de maici. Tot ce am avut până în ceasul de faţă mi-a venit din senin. Drept e însă că nici n-am îndrăznit să refuz ceea ce mi-a dat Dumnezeu… Scrie la carte că monahii sunt datori să facă ascultare? Scrie. Şi dacă scrie, trebuie să ne supunem. Altfel, cădem în păcatul cel greu al nesupunerii. Cu toate acestea – aici maica Zenaida oftă de la bojogi –, te pune soarta, câteodată, în mare şi grozavă cumpănă. Ştii bine că trebuie să te supui, şi totuşi stai în loc şi te

gândeşti: „Sunt eu vrednică de aşa cinste? Nu voi păcătui mai greu primind să fac un lucru peste puterile mele?”

Şi oftă din nou. Celelalte călugăriţe, neştiind la început ce rost are cuvântarea Zenaidei, prinseră a bănui ceva. Aşteptau, deci, cu mare curiozitate să spună lucrurilor pe nume. Dar Zenaida tăcea, ca doborâtă de povara unei mari nenorociri. Până o îmboldi iconoama la vorbă.

— Nu care cumva te sileşte cineva să faci ceea ce nu eşti în stare, maică Zenaido?…

Aceasta se tulbură puţin la faţă, sprâncenele i se strânseră în creţuri uşoare, dar repede îşi reluă poza nefericită, oftă pe nas şi răspunse cu o sinceritate ce trăda vicleşugul:

— Adevărat, soro: mi-a dat Milostivul un lucru mare, pe care nu l-am dorit niciodată. Nu pentru pricina că m-aş simţi prea proastă, fiindcă, la urma urmei, nici altele nu sunt mai împovărate de minte; dar pentru că n-am talent să mă ploconesc pe unde trebuie şi nici nu mă rabdă inima să cheltuiesc banul câştigat cu războiul şi cu igliţa…

— Şi cu toate astea…

— Cu toate astea, beleaua tot a căzut pe capul meu… Că mi-a picat veste cum că biata soră-mea Tinca e bolnavă mai rău, şi am plecat la târg cu inima tristă că m-o apuca vreo vreme şi n-oi putea să fiu la înmormântarea maicii stareţe. Eu nu m-aş fi dus, că ştiu că boala ei nu e de-o zi, de două; dar eşti ghicitoare, să ghiceşti când i-o veni sfârşitul?! Ş-apoi, de, soră ţi-e, nu? Acelaşi sânge, nu? Şi fiindcă tot făcusem eu drumul ăsta, ce mi-am zis: „Ia să trec şi pe la părintele vicar, să-i spun vestea cea tristă, că până să ajungă telegrama, mai va!” L-am găsit, prăpăditul de el, mort de bolnav. Răcise la o înmormântare. Când a auzit de moartea maicii Galiniei, doar n-a plâns. A fericit-o pe sfinţia ei că faptele cele bune o vor sălăşlui în locaşurile drepţilor, iar pe noi ne-a căinat că am rămas ca nişte copii fără mamă. Apoi a adus vorba despre viitoarea stareţă şi m-a ispitit, să afle care ar fi cea mai potrivită. I-am spus drept: „Preacuvioase părinte, blagosloviţi şi iertaţi, niciuna din noi nu este în stare să calce pe urmele răposatei”. Iar sfinţia lui: „Bine-bine, dar una din voi tot trebuie să fie stareţă! Că n-o să aducem din cimitir ori din altă mânăstire!” Atunci i-am vorbit cinstit: „Cea mai bună ar fi, după mine, Irinuţa, casiera şi secretara noastră, că e fată cuminte şi pricepută în toate; dar fiindcă e prea tânără, să punem pe maica Tomaida…”

Un hohot de râs acoperi minciuna prea de necrezut a maicii Zenaida. Se cunoştea vechea duşmănie dintre ele şi nimeni nu le credea capabile de atâta mărinimie încât să se recomande reciproc pentru o demnitate la care visau zi şi noapte.

— Să mă trăsnească… dar nu mai zic vorbă mare, că n-am zis niciodată, se apără Zenaida, fără prea multă vlagă. „Să punem, zic, pe

Tomaida, că e chipeşă, e bună de gură, a trecut şi prin economie, şi prin eclesiarhie; iar ca vârstă e numai potrivită: nici cu mintea necoaptă – aci am cam minţit eu – nici cu băţul lângă uşă…” Dar părintele Serafim, din pat, de unde zăcea: „Dă-o păcatelor, că nu face vulpea aia de stareţă”. Eu că face, el că nu face, până curmai vorba: „Preacuvioase părinte, zic, ne răcim gura degeaba, că nici sfinţia voastră, nici eu nu hotărâm. Ci soborul, pe care o vrea el s-aleagă.” „Asta cam aşa e, zice sfinţia lui, dar până la alegere o să trebuie să vă cârmuiască cineva, aşa că mă gândesc să te recomand preasfinţiei sale…” Când am auzit una ca asta, am sărit în sus. „Preacuvioase, zic, nu-mi trebuie şi nu-mi trebuie! Lăsaţi conducerea pe seama comitetului, ca să nu se facă vrajbă între maici. Că doar n-o să fixaţi alegerea peste un an!” Dar sfinţia lui a făcut din mâini că nu e bine să fie capete multe la conducere, nici măcar o zi; apoi a trecut la birou, şi după ce a scris – ce-o fi scris – s-a îmbrăcat, aşa bolnav cum se găsea, şi s-a dus la preasfinţitul. Degeaba m-am rugat eu cu cerul şi cu pământul: „Stai aci, preacuvioase, că eşti răcit rău şi nu se cade să ieşi din casă pe viforul ăsta năbădăios!” Dar sfinţia lui, săritor cum îl ştiţi şi îngrijorat ca întotdeauna de soarta sfintelor mânăstiri, nu m-a ascultat, şi s-a dus la palat. După un sfert de ceas îl văd că vine zâmbind şi-mi întinde un plic galben. „Ia plicul ăsta, zice, dar să nu-l desfaci decât după ce vei ajunge acasă…”

— Ş-ai avut sfinţia ta atâta răbdare? o înţepă Filonida, stârnind un nou hohot de râs.

— Da’ de unde?! râse şi Zenaida. Cum am ieşit din curtea episcopiei, m-am dat la un adăpost şi l-am desfăcut. Ce credeţi că scria înăuntru?

— Numirea sfinţiei tale, ghici Irina, zâmbind acru.

— Chiar aşa. Când am văzut una ca asta, parcă a căzut cerul pe mine. Am vrut atunci să mă întorc la părintele vicar şi să mă lepăd cum s-a lepădat Christos de Satana, dar m-am gândit că nu fac bine să-l supăr. Destul foc era pe el. M-am închinat şi mi-am zis: „Doamne, facă-se voia ta! Precum în cer, aşa şi pre pământ. Nici eu n-am să mor într-o lună şi nici mânăstirea Tămâioara n-o să piară…” Azi-dimineaţă, lăsai pe biata soră-mea bolnavă, nu mai trecui nici pe la văru-meu, jurnalistul, şi plecai încoace. Mai întâi şi mai întâi datoria. Am intrat în horă, trebuie să joc. Mi s-a dat o sarcină, de către cel mare, s-o duc cu bine până la sfârşit. După aceea, Dumnezeu cu mila! Acuma, sfinţiile voastre – vreţi, nu vreţi – îmi datoraţi ascultare, până la alegere. Rămâneţi fiecare la locurile pe care le aveţi. Eu să dau numai tonul. Vă place aşa, maicilor?

Călugăriţele se priviră strâmbând din nas şi ridicară din umeri. Numai maica Aftusa deschise gura.

— Ia arată-ne, soro, ordinul, să-l vedem şi noi: are pecete, n-are…

Maica Zenaida scoase repede hârtia din sân şi o dădu secretarei.

— Citeşte-o, Irinuţo, ca să se încredinţeze şi maica Aftusa. Că pe sfinţia ei tot bănuitoare am pomenit-o.

Irina luă ordinul din mâinile Zenaidei, îl examină scurt şi fără interes pe amândouă feţele, apoi făcu o nouă încercare să amâne cu câteva ceasuri ceea ce i se părea că loveşte memoria răposatei.

— Maică Zenaido, de ce nu vrei sfinţia ta să lăsăm până după înmormântarea maicii stareţe? Socotesc că nu e deloc frumos din partea noastră să ne aşezăm la putere cu moarta în casă. Ce Dumnezeu?!

Aftusa şi cu Filonida luară şi ele partea Irinei, dar Zenaida ştia ce ştia…

— Da' de ce, maicilor, după înmormântare, şi nu înainte? Credeţi c-o să se supere răposata? Din contră. O să-i pară bine că obştea îşi are un stăpân cu trei ceasuri mai devreme. Ş-apoi, nu ştiţi ce s-a întâmplat la moartea regelui Carol? Cum i-a ieşit sufletul, l-au şi ales pe Ferdinand! Şi n-a mai zis nimeni că n-a avut prinţul răbdare până să îngroape pe unchiu-său. Ia fă bine, maică Irino, şi citeşte tare.

Neavând încotro, secretara îşi strânse ciuda între dinţi şi citi porunca episcopiei:

„Cuvioase maici,

În urma referatului preacuviosului vicar al acestei de Dumnezeu păzite eparhii, am hotărât ca, până la alegerea unei stareţe în locul răposatei Galinia Petrescu, conducerea acelei sfinte mânăstiri să treacă provizoriu asupra cuvioasei monahii Zenaida Ionescu, actualmente…"

În acest moment, uşa cancelariei se deschise cu zgomot, şi maica Tomaida, înfofolită în blăni şi în tartane, intră valvârtej. Se postă drept în faţa Zenaidei, o împunse cu ochii câteva secunde, apoi făcu loc unui zâmbet zgribulit în colţul gurii învineţite de frig şi salută pe maici.

— Blagosloviţi şi bine v-am găsit sănătoase!

Şi iar vârî o suliţă în ochii şi în sufletul Zenaidei. Aceasta, mult mai puţintică la trup, schimbă câteva feţe şi căută cu privirea un loc de scăpare. Apoi, amintindu-şi că e stăpâna, făcu semn secretarei să urmeze. Maica Irina o luă de la început, ca să audă şi Tomaida. Care, neavând nicio cunoştinţă de însărcinarea dată Zenaidei, rămase o clipă năucă. Repede însă, îi veni o idee şi ceru Irinei hârtia. Îşi puse sticlele şi citi numărul: 564. Deodată, faţa i se înseninã, şi ochii-i străluciră prin ochelari: ordinul cuvioşiei sale purta numărul 565. Prin urmare, fiind dat în urmă, era singurul valabil. Privi triumfătoare pe deasupra şi pe dedesubtul ochelarilor, apoi scoase un plic galben din sân şi-l întinse de departe Irinei.

— Citeşte-l şi p-ăsta!

Zenaida îngălbeni, Aftusa căscă gura, iar celelalte trei abia îşi stăpâniră râsul. După ce-şi plimbă privirea de la Zenaida la Tomaida şi înapoi, secretara îşi ascunse cu greu o mină batjocoritoare şi citi şi al doilea ordin:

„Cuvioase maici,

În urma referatului cu nr. 23/92… al preacuviosului exarh al mânăstirilor din această de Dumnezeu păzită eparhie, am însărcinat, provizoriu, cu conducerea acelei sfinte mânăstiri pe cuvioasa monahie Tomaida Popescu, până la alegerea unei stareţe, în locul rămas vacant prin încetarea din viaţă a monahiei Galinia Petrescu. Vă poftesc a-i da ascultare, şi vă trimit, totodată, arhiereşti binecuvântări.

Episcop, ILARION

Exarh, arhim. Lavrentie”

Urmară câteva clipe de linişte desăvârşită. Încurcătura păru aşa de nedescurcat, încât şi maica Filonida, veşnic pornită spre zeflemea, fu nevoită să se scarpine după ureche. Teodora, timidă şi naivă, privi întrebătoare la iconoamă, dar, văzând-o şi pe ea în dubiu, îşi mută ochii-i senini de la Zenaida la Tomaida şi înapoi, întrebându-se înspăimântată ce-o să urmeze. Maica Aftusa, cea bună şi bleagă, căscă gura la secretară şi rămase cu ea aşa, ca şi când ar fi vrut să ceară ajutor, dar îi pierise graiul. Iar cuvioasa Zenaida, cu obrajii îmbujoraţi şi cu nasu-i mare, dat în galben – parcă îl lipise atunci şi n-avusese timp să ia culoarea feţei – încreţi sprâncenele-i negre şi pline, îşi strânse două degete între dinţi şi-şi lăsă vederea de-a lungul nasului, în căutarea unei ieşiri care să n-o umilească. Irina, rece şi ţeapănă, părea că nu-şi frământă nicicât căpşoru-i frumos şi solid. Învârtind între degete un ciomp de creion albastru, privea absentă la icoana de deasupra uşilor, ca şi când ar fi fost singură în cancelarie. Numai Tomaida era în culmea bucuriei. Nu atât pentru delegaţia ce primise, cât pentru prilejul binevenit de-a umili pe duşmana ei de totdeauna. Cu nasu-i ridicat de vârf, cu bărbia puţin adusă în loc şi cu umerii obrajilor cam prea ieşiţi în afară, privea batjocoritor la Zenaida, după ce ochise triumfător pe celelalte, gata s-o ierte sau să-i tragă o ocară, Doamne-Doamne! Când văzu că tăcerea se lungeşte, poate în paguba cuvioşiei sale, luă cuvântul:

— Mă rog, preacuvioasă, mai aveţi ceva de zis?

Maica Zenaida răspândi culoarea nasului pe tot cuprinsul feţei, îşi învineţi buzele şi răspunse sec:

— Mă rog, ordinul preacuvioşiei voastre de cine e iscălit?

— De preasfinţia sa!

— Şi de mai cine, mă rog?

— Şi de pă-rin-te-le exarh!

Zenaida cercetă amănunţit amândouă hârtiile, apoi hotărî:

— Într-o eparhie, îndată după episcop vine vicarul. Prin urmare, ordinul meu e mai bun…

— Într-o eparhie, grija mânăstirilor o are exarhul şi deci ordinul meu e cel mai bun…

— Ba al meu.

— Ba al meu.

— Ba al meu că e dat mai-nainte.

— Ba al meu, că e dat mai în urmă.

— Ba al meu! hotărî definitiv maica Zenaida, ridicându-se de pe scaun şi lovind cu pumnul în masă.

— Ba al meu, hotărî şi maica Tomaida, ridicându-se şi sfinţia ei şi pocnind celălalt capăt al mesei.

Prevăzând un prilej de mare spectacol, Filonida şi cu Teodora se priviră cu deosebită satisfacţie. Dar maica Irina, părăsind nepăsarea rece cu care părea că urmăreşte cearta pentru mai-mărime, găsi că e datoare să intervină – mai mult ca să domolească lucrurile decât să le lămurească.

— Maicilor, li se adresă ea pe un ton ce trăda şi amărăciune, şi dispreţ, să mă iertaţi că îndrăznesc să mă amestec unde nu e dreptul meu, dar socotesc că ar fi de nevoie, pentru luminarea comitetului, să ne spună maica Tomaida în ce împrejurări a căpătat sfinţia ei delegaţia, când în aceeaşi zi, şi poate numai cu un ceas înainte, sfânta episcopie binevoise să o dea maicii Zenaida. Te rog, maică Tomaida, să nu iei în nume de rău întrebarea mea. Poate că chiar sfinţia ta erai hotărâtă să ne dai această lămurire. De la maica Zenaida auzirăm cum că sfinţia ei… n-a dorit şi n-a cerut aşa ceva. Dar cei mai mari, luându-i în seamă părţile cele bune, i-au dat o sarcină pe care în zadar a refuzat-o… Acuma, drept e să auzim şi mărturia sfinţiei tale.

— Dar s-o ia mai în loc, să nu ocolească pe departe, ca Zenaida, că trebuie să ducem moarta la groapă. Şi ce-o mai rămâne… ne-o povesti cu alt prilej, interveni Aftusa, stârnind râsul.

— Maicilor, grăi Tomaida cu un aer împăciuitor, ştiţi cu toate că mi-a dat bunul şi milostivul Dumnezeu unele slăbiciuni, aşa cum a mai dat şi la altă lume; mi-a dat însă şi o parte bună, pe care sfinţiile voastre poate că nici n-o bănuiţi: scârba de slava cea deşartă. Am dorit şi eu, ca orice om pământean, să-mi dea Cel-de-sus sănătate şi chiar belşug în casă; şi am mai dorit, ca orice călugăriţă, să-mi dea dragoste pentru sfânta biserică, pace şi mântuire. Slavă însă n-am dorit în cugetul meu nici măcar o clipă. Dacă am fost câţiva ani eclesiarhă şi iconoamă, nu eu am cerut, ci biata răposată a stăruit de mine. Mai acum vreo patru ani şi două săptămâni, a găsit răposata de cuviinţă să mă bage în comitet. N-am zis ba, că nu se cădea să refuz; dar nici în

sus n-am sărit. Ce-am socotit: „Eh, parcă e cine ştie ce scofală mare să fii comiteată!” Te cheamă stareţa, când i se face ei să te cheme, ca să-ţi ceară şi ţie o părere, hotărâtă mai dinainte să nu ţină seamă de ea. Mai departe, însă, nu m-am suit cu mintea. Dar, vorba proverbului: Una gândeşti, şi alta nimereşti.

— Ia-o, soro, mai în loc, că rămâne moarta neîngropată, observă din nou maica Aftusa, spre hazul celorlalte.

— Ei, iacă îţi fac pe plac, conveni Tomaida, privind cu dispreţ la Aftusa şi cu pace la Zenaida. Ştii, maică Irino, că ieri, după ce am auzit clopotul, am venit într-un suflet la stăreţie, ca să văd dacă într-adevăr a murit biata maica, fiindcă nu-mi venea să cred că Milostivul, pupa-i-aş tălpile, a luat-o aşa de timpuriu dintre noi. Apoi, văzând că vântul suflă a vreme, ce mi-am zis: „S-ar putea să vină un vifor mare şi să troienească drumurile, încât să nu mai fie chip de ieşit pe poartă, şi astfel să mă treacă săptămâna mare nespovedită şi neîmpărtăşită… Ia să mă reped până la mânăstirea Vornicului, să-mi mărturisesc păcatele, şi până în seară să mă şi înapoiez.” Ştiţi că am de duhovnic pe părintele exarh. Trimit o fată în sat să-mi rostuiască o sanie, am îmbucat la iuţeală ce-oi fi îmbucat, şi plec la drum. Bătea un vânt rece de-ţi tăia suflarea, nu altceva! Noroc că chirigiul avea caii mâncaţi şi odihniţi, că altfel…

— Şi… cu chiu, cu vai, ai ajuns la Vornic, o întrerupse Aftusa, surprinzător de fără răbdare.

— Poate o fi pătimit ceva pe drum şi vrea să ne povestească şi nouă, sări Zenaida, cu scop să stârnească ceartă şi râs.

Dar Tomaida nu-i făcu jocul.

— N-am pătimit nimic… Dar absolut nimic, minţi cuvioşia sa. Mi-a fost rece la ochi şi m-a cam luat vântul pe dedesubt. Încolo, am mers minunat de bine. Sania – zdravănă, caii – tineri, iar Costandin – chirigiu cum rar găseşti.

— Hm! Mă mir că nu te-a răsturnat, că el are obicei de mână cam iute la drum, stărui Zenaida, ca s-o întărite.

— Deloc, Zenaido!

— Şi ce ţi-a zis părintele exarh când te-a văzut? „Bine că venişi, să te fac stareţă la Tămâioara!” o întrerupse din nou Aftusa, spre marea mulţumire a celorlalte.

Tomaida o privi duşmănos şi vru să-i dea peste nas. Dar Filonida îi luă înainte.

— Las-o, maică Aftusa, să ne spună tot ce socoteşte sfinţia ei că e de trebuinţă. De ce eşti aşa fără răbdare?

— Apăi, n-are decât să vă spună, că eu mă duc să mai stau pe lângă Galinia. Doamne, Maica Domnului! Moarta în casă, şi ele au chef de vorbă lungă şi de râs! Am plecat! Blagosloviţi!

— Domnul!

— Când am oprit la poarta părintelui exarh, continuă Tomaida, hop şi el! tocmai sosea de la mânăstirea Sărindar, unde avusese o cercetare. „Ce e cu sfinţia ta, maică Tomaida?” „Dar cu sfinţia voastră pe o aşa vreme de la drum?” întreb şi eu. Apăi, ce mai vorbă multă, îi dau vestea cea tristă. Vai, maicilor, cât de mult l-a durut moartea Galiniei! Mă uitam la el cum îi curgeau lacrimile pe obrajii ăia uscaţi şi zbârciţi. „A fost o stareţă cum rar se mai află în ziua de astăzi”, zice sfinţia lui. „O minune de stareţă”, zic eu. Şi după ce i-am povestit cum s-a înrăutăţit boala şi cu câtă jale a luat soborul cunoştinţă de moartea ei, a venit vorba despre alegere şi, fireşte, despre aceea peste care va cădea votul maicilor şi harul Domnului ca să-i urmeze. I-am spus fără niciun ocol: „Preacinstite părinte, cele câteva care ne socotim mai de frunte nu facem toate la un loc cât răposata. Dar fiindcă tot dintre noi o să se pună stareţă şi fiindcă mă întrebaţi, sunt de părere că Zenaida… ar face faţă bunicică. A fost casieră şi eclesiarhă, ştie rostul bisericii şi mai pricepe şi psaltichia.” Dar sfinţia lui: „E, la urma urmei, nu e numaidecât nevoie ca o stareţă să ştie a cânta. Principalul e să fie cinstită, înţeleaptă şi gospodină.” „Are din toate câte ceva, răspund eu, numai maicile s-o aleagă. Că şi dacă i-ar mai lipsi câte una, îşi mai îndreaptă ea firea pe urmă.” N-am zis bine, Zenaido?

— Mersi!

— Apoi a venit vorba de persoana care să cârmuiască obştea până la alegere. „Să delegăm comitetul”, zice părintele arhimandrit. „Să-l delegăm, zic eu, dar n-o să fie înţelegere bună unde poruncesc mai multe capete. Nimerit ar fi s-o însărcinaţi pe Zenaida. D-abia se mai obişnuiesc şi maicile cu ideea c-o să le fie stareţă, fiindcă, la drept vorbind, trecere aşa mare nu prea are ea în mânăstire… Iar în timpul ăsta, mai ales dacă s-o pune alegerea mai departe, se mai ciopleşte ea pe unde o fi rămas necioplită”… Am zis bine, Zenaido?

— Foarte bine!

— Dar părintele exarh n-a mai suflat niciun cuvânt. Bem câte-un ceai cu rom, ne încălzim bine, apoi – nici una, nici alta – trimite vorbă să pună patru cai la sanie. „Mergem la oraş, zice el, să vorbim cu preasfinţia sa.” „Nu s-ar putea să laşi pe mâine, cinstite părinte? zic eu, că eşti ostenit şi trebuie să mă spovedeşti, că doar n-o să mai bat drumul încă o dată până la Vornic!”. „Mai întâi şi mai întâi datoria de exarh, zice sfinţia lui. Dacă nu poţi să mai vii, nu e Flavian acolo? Spovedeşte-te la el.” „Atunci, zic, duceţi-vă sfinţia voastră singur, că eu mă întorc la Tămâioara. Lăsai fetele singure şi pe maica stareţă moartă. O să fie nevoie de mine, că sunt în comitet, şi Irina e tânără, nu ştie toate rosturile”. Dar sfinţia lui n-a vrut să audă de nimic. A scris ce-o fi scris – pe-o hârtie – şi m-a luat în sanie. Păi nu-ţi sufla, nene, un vifor! Da’ să lăsăm ce-am întâmpinat pe drum. La preasfinţitul, când ajungem, intră numai părintele arhimandrit. „Ori

comitetul, ori Zenaida”, îi şoptesc eu. „Ori Tomaida”, îmi întoarce el, zâmbind. „Să nu-ţi faci vreun păcat cu mine, zic eu, că răspunzi înaintea lui Dumnezeu!” Dar sfinţia lui îmi face semn să n-am nicio grijă, şi intră pe uşa din faţă. I-a descuiat-o părintele Sofronie, cutra aia de diacon. Când îl văd, după vreo zece minute, ieşind, se strânse inima în mine cât un purice. Sfinţia lui zâmbea – ştiţi cum are de obicei. Îmi întinde hârtia şi-mi zice: „Să iei cârma în mână. Să nu cârteşti, că e voia celui mai mare.” Când îl aud aşa, mă fâstâcesc toată. Până să-mi vin în fire, sfinţia lui era departe.

— Pe la părintele vicar n-a fost deloc? o ispiti maica Zenaida, privind-o drept în ochi.

— Întâi la el a tras, dar nu i-a răspuns nimeni. A bătut la uşă poate un sfert de ceas. Pesemne se culcase, ori ieşise în oraş. Aşa. Şi cum spusei, sfinţia lui pleacă, şi eu rămân, ca o proastă, cu hârtia în mână. Ce era să mai fac? Să mă lepăd, n-aveam cum; să mă omor, n-aveam de ce; să plâng, nu era locul. „Lasă, Tomaido, mă încurajez eu singură, că în două-trei săptămâni ori o lună, n-ai să crăpi tu. Ai trecut prin altele, mai grele: ai zăcut de pojar, de scarlatină, de anghină, de lingoare neagră, şi tot n-ai pierit. N-o să-ţi iasă sufletul numai dintr-atâta!” Bag hârtia în buzunarul anteriului şi mă duc de-a dreptul la metoc, unde aveam vorbă cu chirigiul să mă aştepte cu sania. Şi iacă aşa s-a întâmplat povestea. N-am căutat şi am găsit; n-am cerut şi mi s-a dat. Şi odată ce mi s-a dat, datoare sunt să mă supun stăpânirilor celor mai înalte şi să-mi duc sarcina la bun sfârşit. D-aci încolo, voia maicilor şi voia Domnului. Am stăruit de părintele exarh să nu-mi pună candidatura la stăreţie. Nu-mi place să dau pacea pe gâlceavă. Las’ să fie Zenaida, că tot se omoară ea după aşa ceva. Până atunci însă, mi se cuvine ascultare. Aşa sună porunca…

— Şi pentru mine tot aşa sună, se împotrivi Zenaida.

— O fi sunând, dar e mai veche. A mea e mai nouă. Şi legea nouă dărâmă pe cea veche.

— *Noul Testament* n-a stricat pe cel vechi, se apără Zenaida.

— Ci au rămas amândouă, completă Filonida, mucalită.

— Aşa e, dar nu se potriveşte. Pot să stea între aceleaşi scoarţe legea veche şi legea nouă, dar eu şi cu Zenaida într-un scaun n-avem loc. La rând, se poate. Acuma e al meu.

— Ba al meu.

— Dar bine, maicilor, se miră Teodora, unde-o fi fost gândul preasfinţitului când a iscălit două ordine care se bat cap în cap?

— A dat în mintea copiilor, cuteză Zenaida, amărâtă.

— Nu-ţi dau voie să vorbeşti aşa de persoana stăpânului nostru, o înfruntă Tomaida. I-a fost mintea la locul ei, dar când a băgat de seamă că a dat un ordin greşit, poate după stăruinţa părintelui vicar, l-a anulat fără nicio vorbă.

— Dacă l-ar fi anulat pe-al meu, ar face vorbire în al sfinţiei tale, observă Zenaida, mulţumită că i-a venit această idee.

— Apăi, ce era să mai scrie atâtea rânduri? Odată ce e dat în urmă, înseamnă că e mai cu putere.

— Nu-i aşa!

— Ba-i aşa!

— Ce e întâi e sfânt!

— Ce e la urmă e şi mai sfânt!

— Spuneai că nu-ţi place să fii mai mare; acuma de ce te ţii scai şi nu te dai la o parte?

— Drept e că nu-mi place să fiu mai mare; dar îmi place să fac ascultărică…

— Ascultarea poţi s-o faci şi în alt fel: cântă la strană, citeşte, mătură prin biserică, trage clopotele… De ce numaidecât stareţă?

— Fiindcă aşa vor ăi mari!

— Acelaşi lucru îl vor şi cu mine!

— S-au păcălit şi apoi s-au îndreptat. N-au vrut să stăruie în greşeală. Aşa că de-a surda îţi mai întărâţi bieţii nervi. Mai bine cere-ţi iertare şi lasă-te în voia Domnului.

— Eu să-mi cer iertare la sfinţia ta?

— Da' de ce nu?… Adică am putea să ne cerem una alteia, că doar n-o să rămânem supărate! Mai întâi însă, trebuie să recunoşti că delegaţia dată sfinţiei tale este nulă.

Scoasă din sărite, maica Zenaida se ridică şi pocni masa.

— Nu recunosc nimic!

— Ba o să recunoşti, că n-ai ce face.

— Niciodată!

— Chiar acuma!

Se aud paşi grei şi un tuşit bărbătesc, aproape de uşă.

— Tăceţi, că vine părintele duhovnic! interveni speriată maica Teodora.

Părintele Flavian intră cu zgomot şi cu potcapiul puţin pe-o ureche. Se opri lângă uşă şi după ce-şi plimbă ochii mici şi roşii pe la toate maicile, îşi drese mustăţile, luă poziţie militărească şi porunci ca la cazarmă:

— Drepţi, că vine maioru' beat!

Văzându-l că e mai puţin beat decât vrea să pară, Zenaida şi Tomaida încercară să-l pună în curent cu pricina pentru care se găseau adunate. Dar Flavian pricepu cam ce le frământă şi le opri cu un gest autoritar.

— Să-mi spună maica secretară. Dar scurt şi cuprinzător!

— Cinstite părinte, zise Irina, sfânta episcopie a delegat pe maica Zenaida să ţină locul de stareţă până la alegere, iar în urmă a dat aceeaşi delegaţie şi maicii Tomaidei… Întrebarea este: care din cele

două ordine rămâne în picioare?

— Bravo! Frumoasă ispravă au făcut cei de la episcopie! grăi duhovnicul fără să râdă. Apoi îşi dădu părerea: Să se pună ordinele în dulap şi să stea acolo până vom duce la locaşul de veci pe aceea care v-a cârmuit aproape cincisprezece ani de zile. La urmă, ne vom întruni din nou şi vom vedea care e laie şi care e bălaie.

Apoi deschise uşa la perete.

— Poftiţi, vă rog!

XII

Sora Riţa, ucenica maicii Zenaida, şi cu sora Cristina, ucenica maicii Tomaida, sunt prietene bune, cam de aceeaşi vârstă, amândouă vesele şi cuminţi şi amândouă clopotărese. Riţa are douăzeci de ani, e grasă ca un bursuc, cu mutra cam din topor şi veşnic în căutarea unui motiv de voie bună. Cristina e mai tânără cu un an, e mai slabă, are un cap mai cioplit şi nimic nu-i face mai mare plăcere decât s-o vadă pe buna ei prietenă cu gura plină de râs.

Acum se găsesc împreună în clopotniţă, aşteptând să iasă soborul cu moarta, din biserică, pentru a trage toate clopotele. Sora Cristina stă călare pe o bârnă de stejar şi loveşte cu batacul, rar şi prelung, ca pentru mort, tălmăcind prin cuvinte, glasul de acioaie **[60]** al clopotului:

— S-a duuuuuus!…

Iar sora Riţa aşteaptă greceşte pe podea, cu două capete de frânghii în mâini, şi completează pe Cristina:

— Galiniiiiiia!…

— S-a duuuuuus!…

— Galiniiiiiia!…

— Ia spune drept, Riţo, cu ce scofală s-a întors maica Zenaida de la oraş? I-au dat ăia de la episcopie vreo batalama la mână?

— Oho! Da ce batalama! Are patru rânduri şi jumătate… Scrie acolo că să ţină locul până la alegere. Dar maica Tomaida a venit şi ea cu vreo plăcintă de pe unde a umblat?

— Nu ştiu, că n-avu răgaz să ne spună. Aruncă tartanul şi dete fuga la cancelarie. Cu mâna goală cred eu că n-a venit. Odată ce a plecat după un lucru, măcar de răstoarnă oraşul, şi tot izbuteşte.

— Şi măicuţa mea tot aşa e. Când e vorba să-şi facă o ambiţie, nu-i stă nici Ucigă-l-crucea în cale. Minte, făgăduieşte, tăgăduieşte, ţipă, plânge, se bagă în sufletul omului, şi răzbeşte.

— Parcă ar fi de-o mamă şi de-un tată. Nu seamănă la chip, dar la suflete sunt gemene. Şi la vorbă tot aşa. Păi când are măicuţa Tomaida mâncărime la limbă, să te ţii, neică! Nici nu merge sucala cum merge

guriţa sfinţiei ei. Ne ceartă, povesteşte, ţipă la pisici, le mângâie, vorbeşte singură, şi până n-o domoleşti nu se astâmpără. Ar fi fost mai bună de avocat decât de călugăriţă…

— La fel şi măicuţa mea, cârti şi sora Riţa. Câteodată îndrăzneşte maica Varvara şi-i zice: „Mai bine ai fi avut o sucală în gură decât limbă. Barem era de-un folos, că făcea ţevi; dar aşa…” „Lasă-mă cum m-a zidit Dumnezeu, îi răspunde maica Zenaida, supărată ori râzând. Să vorbesc şi pentru ăia care s-au născut fără grai. Ei, mai vrei ceva?” „Ce să mai vreau? zice măicuţa Varvara. Parcă e după mine? Da’ barem, dacă nu te poţi opri, vorbeşte mai încet, că-mi ţiuie urechile!”

— S-a duuuus!…

— Galiniiiia!…

— Acuma, de când a văzut că n-o să mai fie nădejde de însănătoşire pentru maica stareţă, şi-a pus în cap să-i ia locul, şi cu asta şi-a făcut sămânţă de vorbă. Maica Varvara i-a spus drept: „Nu faci sfinţia ta de stareţă. Vorbeşti prea mult. O stareţă trebuie să-şi mai ţină gura acasă. Să aibă zece urechi şi numai o limbă.” „Apăi, răspundea sfinţia ei, atunci când oi fi, mă mai strunesc eu, nu mai vorbesc aşa mult.” Ţi-ai găsit pe-a care să nu vorbească! Mai acum vreo două săptămâni cheamă pe scofâlcita aia de Veniamina şi pe lungana de Glicheria şi le spune: „Tu, Veniamino, ai să fii iconoamă; iar tu, Glicherio, eclesiarhă, fiindcă te pricepi într-ale bisericii. Casieră o să punem pe Glafira Aftusei, ca să nu cârtească baba că pe fata ei n-o băgăm în seamă.” „Păi se pricepe şi Glafira la condici, cum mă pricep eu!” i-a tăiat vorba măicuţa Varvara. „Nu face nimic, zice maica Zenaida, că la cancelarie o să lucreze tot Irina.” Parcă maica Irina o fi proastă să le ducă pe oarbe de mână…

— S-a duuus!…

— Galiniiia!…

— Şi d-atunci, soro dragă, nu e zi de la Dumnezeu să nu s-adune câtetrele, cu Glicheria şi cu Veniamina, şi să nu pună ţara la cale. Mereu fac la planuri şi le strică. Ba să mai cumpere un clopot, ba să nu mai cumpere; ba să stăruie să ne mai dea un preot, ba că ne ajung doi; ba să facă florărie; ba să învelească biserica mare cu aramă; ba s-aducă vie din străinătate, ba să pună un ceas la clopotniţă, şi câte nu ţi-ar trăsni prin cap. Mă uit la maica Veniamina: doar stă cu mâna la neg, parcă n-o ştie lumea că are neg! şi aprobă din cap, când îi convine. Iar când i se pare că planul maicii n-ar fi bun, ia mâna de pe neg, îşi goleşte dinţii încet-încet, se uită sperioasă spre uşă, parcă s-ar teme să nu intre cineva, şi zice: „Ba eu cred că ar trebui aşa, şi nu pe dincolo”. Ca şi când s-ar găsi în slujbă. Îmi vine câteodată să deschid gura şi să-i zic: „Oho, că nu te-ntreabă nimeni! Deocamdată este maica Filonida iconoamă”.

— Şi ce iconoamă de treabă!

— Iar lungana tace, tace, şi tot îşi frământă crestătura din băierile gurii. Apăi, când îi vine rândul să zică ceva, zbârceşte nasul, îşi vâră buza de jos într-a de sus şi-şi desface mâinile, cât şoseaua statului. Văzând-o aşa mătăhăloasă, te miri de unde iese glasul ăla atât de duios. Pesemne că ursitoarele or fi zis: „Fiindcă am făcut-o urâtă, hai să-i dăm şi ei niţică voce”. Dar, să mă ierte Dumnezeu, n-au brodit-o. Unui glas frumos îi stă bine să fie tot la om frumos. Să-ţi placă şi la vedere, nu numai la auz.

— S-a duuuus!

— Galiniiiia!

— Măicuţa mea are planuri mult mai mari, destăinui şi sora Cristina. Cum o ajunge stareţă, mai întâi şi mai întâi are să pună o firmă la poartă, ca să ştie lumea că aici e mânăstire şi că se cheamă Tămâioara. După aceea are să dea poruncă maicilor să poarte numai stofă de mohair, să nu-şi facă haine din păr de cămilă, că lucesc la soare şi alunecă ochii mirenilor pe ele… Apoi are să prăsească vaci multe, bivoliţe, capre, oi, şi să facă masă de obşte. Când o suna clopotul, toate maicile şi surorile să lase ce-or avea în mână: igliţă, ac, sucală, suveică, mătură, vătrai, făcăleţ, şi să dea fuga la masă. Mă rog: ca la cazarmă!

Riţa îşi făcu o cruce mare.

— Şi ce-o să le dea să mănânce, soro?

— N-auzi, omule? Lapte. Când fiert, când nefiert, când covăsit, când speriat cu băţul, ca-n Moldova. Afară de lapte, o să facă mai întâi probă cu icre negre, sardele de Lisa, ciulama de potârnichi, rasol de păstrăvi, pastramă de capră, compoturi, banane şi d-alde astea… Dacă o vedea că maicilor nu le convine şi încep să cârtească, are să le facă bulgur ca la Căldăruşani, ciorbă de oase de morun ca la Cernica, frunze de sfeclă ca la Neamţu, şi mai cu seamă borş cu varză şi cu foi de dafin. Iar în ziua de Paşti – câte două ouă roşii de căciulă…

— Dar băutură – nimic? întrebă sora Riţa râzând să se prăpădească.

— Cum de nu?! Dimineaţa le dă câte un pahar de zeamă de varză ori de castraveţi, la prânz – ţuică de Ghighiu, iar seara – melisă pe zahăr, de la Ciolanu, ca să nu le vină greaţă…

— Ba nu, Cristino, lasă gluma şi spune drept: trage nădejde de stăreţie şi maica Tomaida?

— Ehe! Stai prost cu politica! Nu numai că trage nădejde, dar şi-a comandat şi baston de arhimandrită. Lemnul să fie de… lemn, şi măciuca aia din cap – de argint ferecat. Ca iconoamă, şi-a pus ochii pe maica Chesaria: zice că e destul de grasă, aşa că n-o să mai vorbească maicile, când li s-o face de cârtire, că s-a îngrăşat de la odaia mânăstirii. Pentru eclesiarhie, a găsit pe maica Ierofteea. Cică are neamuri în Grecia, care-i trimet untdelemn, încât n-o să mai fie

bănuită, ca maica Teodora, că-şi prăjeşte fasolea din candele. Iar la arhondărie pune pe maica Epistiţa, că ştie să zică bonjur şi are o uceniţă chioară şi una surdă, aşa că puţini dintre vizitatori o să le îndemne la fărădelegi…

— Şi casieră?

— E în căutare. Ar pune pe maica Glafira, dar, fiind prea frumoasă şi cam prietenoasă, îi e frică să nu facă niscaiva pozne pe unde s-o duce; Artemia e prea urâtă şi n-o să aibă trecere pe nicăieri; Dosifteia scrie cu stânga, iar maica Paisia e vorbă lungă. Se gândeşte mult la Zenovia, că e prietenă cu o doamnă de onoare, dar se cam teme de răsturnare… La urma urmei, s-ar putea să mai încerce cu maica Irina, măcar până o mai deprinde unele lucruri de care n-are idee. D-aci, afară cu ea! Pe maica Fionia o pune bucătăreasă, fiindcă mănâncă numai de trei ori pe săptămână; iar ca ajutoare îi dă pe sora Ana, că i-au căzut dinţii… Dar nu ştii că ar avea poftă să schimbe şi duhovnicul? Nu-i place bafta părintelui Flavian, şi pace!

— Nici măicuţei!

— Ar vrea pe părintele Gherasim, de la Vornic: cică are vorba mai dulce şi nu iubeşte băutura.

— Maica ar dori pe părintele Luca de la Sărindar.

— S-a duuuuus!

— Galiniiiia!

— Ascultă, Riţo, zise Cristina, lăsând şaga, dacă m-ar chema preasfinţitul Ilarion şi mi-ar cere părerea, ştii ce i-aş spune? „Preasfinţite stăpâne, blagosloveşte şi iartă, că sunt fată tânără, dar sunt crescută de mică în mânăstire, şi mintea – multă-puţină, câtă oi avea – îmi e sănătoasă. Să te învăţ eu ce să faci ca să iasă lucrurile bine. Să trimiţi la alegere pe părintele Costin, că e mai înfipt, cu ordin să învârtească treaba cum o şti mai bine şi să scoată pe maica Aftusa. Este ea şi cam toantă, şi cam boantă, dar e curată la cuget, o femeie în vârstă, evlavioasă şi bună de n-are pereche. La urma urmei, mânăstirea o s-o conducă mai mult maica Irina, care e, ce să-ţi spun, cu toate bunurile pe capul ei. Îi lipsesc numai câteva fire albe în cap. Iconoamă să rămână tot maica Filonida, că e bătătarnică şi cinstită; iar la eclesiarhie tot maica Teodora, că are un ghers de înger şi o inimă cum nu se mai dovedeşte”. Şi dacă preasfinţia sa mi-ar zice: „Bine-bine, dar ce să fac cu nebunele alea de Zenaida şi de Tomaida, că au pus pe capul meu pe vicar, pe exarh, deputaţi, jurnalişti, dame de onoare?”, eu i-aş spune drept: „Uite ce să faci: pune pe maica Zenaida arhondăreasă, că dacă le-o mai trebui musafirilor alt judecător, să-mi taie mie gâtul! Iar maicii Tomaidei să-i dai o condică şi s-o trimiţi prin ţară, să capete pentru mânăstire. E în stare să scoată şi sufletul din om, nu numai un pic de milostenie. Cât despre duhovnic, să ne laşi mai departe pe părintele Flavian. E şi drept, şi temător de Dumnezeu.

Ţin maicile la sfinţia lui ca la ochii din cap. E adevărat că-i cam place băuturica. Să ştii însă că bea cu folos: cu cât e mai beat, cu atât vede mai limpede şi judecă mai drept…” Zic eu bine, Riţo?

— Tu zici bine; atâta numai, că n-o să te cheme preasfinţitul.

— Foarte rău! O să se ia după unul şi după altul, că e bătrân, nu-l mai ţin curelele, şi n-o să nimerească bine. Dacă o fi dat delegaţie maicii Zenaida, să ştii, Riţo, că maica Tomaida e în stare să facă o tulburare de-o să se mire şi Dracu. Amândouă doresc stăreţia şi n-o să se lase uşor păgubaşe. Ai să vezi tu ce bâlci o să avem aici până s-o face pârdalnica aia de alegere. Toţi diavolii, câţi sunt aciuaţi în Tămâioara, au să se urce în vârful dealului, ca să privească taman de acolo. Că de aproape le e frică, să nu pătimească ceva… Să dea Dumnezeu să nu fie aşa, dar nu prea îmi vine să cred.

— Ce bine judeci tu, Cristino! zise sora Riţa, admirând, nu pentru întâia dată, înţelepciunea prietenei sale. Sunt sigură că ai minte multă…

— Oho! Dacă ar fi după mine, demult aş fi scos din cap măcar câteva dramuri, şi aş mai fi dat şi măicuţei Tomaida…

— Şi când te gândeşti că are un cap destul de măricel! Şi nici al măicuţei mele nu e mai mic…

— Dacă sunt mari şi sunt pline de sticleţi, ce folos?! N-ai luat seama la pepeni? E câte unul mare şi frumos, şi când îl tai n-are gust nici de două parale. Îmi pare rău că nu sunt călugăriţă, că i-aş zice de la obraz: „Ia ascultă, măicuţă, ţi s-a urât cu binele? Stai pe loc şi lasă limba să bată în urechile noastre, că s-au deprins cu sunetul ei. Când ţi-o veni chef de bârfeală, să faci sobor cu mine şi cu Ioana şi să cleveteşti până ţi s-o încleşta gura. Că nu păgubeşti pe nimeni.”

— La fel i-aş spune şi eu măicuţei mele. Îi mai zice maica Varvara. Câteodată s-ar părea că o mai ascultă, dar alteori se învineţeşte la faţă şi ţipă la ea cât poate: „Taci! Eu sunt mai mare aici, nu eşti tu!” Acuma, cu Dumnezeu înainte!

— Ce tot vorbeşti tu? Se mai amestecă Dumnezeu în Tămâioara până la alegere? O dată ce e la mijloc Tomaida şi cu Zenaida, cu Glicheria, cu Veniamina, cu Chesaria şi cu Ierofteea, nu mai are nimeni nicio treabă. Fac prinsoare că nici părintele exarh, nici părintele vicar, nici protopopul şi nici ăia de pe la episcopie n-or să iasă cu faţa curată dacă s-o isca aici vreo tulburare. Ţine minte de la mine: singur părintele duhovnic poate s-o scalde mai bine, fiindcă sfinţia lui nu ştie decât una şi bună: dreptatea. Din ceea ce i se pare că e drept nu s-abate, măcar să pici seu pe el. Şi nu e nici pătat, ca alţii…

— Tu ai s-ajungi stareţă, Cristino, îi prooroci Riţa din toată inima.

Cristina o fixă o clipă, mirată, apoi izbucni într-un râs repede curmat de sunetul toacei, care anunţa plecarea alaiului spre cimitir. Apucară repede de frânghii şi se puseră să tragă toate clopotele,

îngânându-le după fiecare lovitură:

— S-a dus – s-a duuus! S-a dus – s-a duuuus! Galinia – Galiniiiia!…

XIII

După şaizeci şi şase de ani de viaţă, dintre care cincizeci şi nouă în mânăstire, şi după cincisprezece ani de stăreţie, ajutată de călugăriţe ca Irina, ca Filonida şi ca Teodora, sau încurcată de altele ca Tomaida şi ca Zenaida, Galinia e dusă la locaşul de odihnă, în sunete de clopote şi în cântări duhovniceşti.

În fruntea convoiului merge o cliseriţă **[61]**, închipuind pe toaca de fag loviturile ciocanelor care au pironit pe mântuitorul lumii. Urmează două steaguri, apoi două felinare, purtate de călugăriţe în mantie. Şi îndată – un grup de vreo douăzeci de cântăreţe, în cap cu cele mai meştere între toate, Glafira şi Glicheria, care cântă într-o singură voce tânguioasele samoglasnice ale lui Ioan Damaschin: „Care desfătare lumească rămâne neîmpreunată cu grija? Care mărire stă pe pământ neschimbată? Toate sunt mai neputincioase decât umbra, toate – mai înşelătoare decât visele. O clipire, şi pe toate acestea moartea le apucă…”

Câteva călugăriţe, firi mai simţitoare, terciuiesc câte o lacrimă între gene; altele, mai nepăsătoare, cântă fiindcă aşa scrie în carte, fără să arate că prohodesc o moartă, care e însăşi stareţa; sau ajută la un *te deum*. Glafira, nălticuţă şi nu prea plină la trup, cu faţa albă şi fină, cântă fără să-şi ridice pleoapele, parcă şi-ar feri ochii-i verzi de lumina zăpezii sau de privirile scormonitoare ale mirenilor veniţi în mare număr; iar maica Glicheria, cea mai lungă dintre toate, îi ţine şi ea aproape închişi, fie ca să nu se observe că sunt şterşi şi poncişi, fie ca să arate că ştie stihirile pe de rost.

Urmează patru diaconi, între care arhidiaconul Nicodim de la catedrală, trimis de către episcop în locul vicarului, internat în spital. Apoi şapte preoţi, în frunte cu arhimandritul Simeon – stareţul mânăstirii Sărindar, preacucernicul iconom Grigorie Seltea – protopopul circumscripţiei, şi protosinghelul Gherasim – stareţul de la Vornic, reprezentând pe arhimandritul Lavrentie, care damblagise de-o mână şi de un picior.

Preoţii merg în şir orizontal şi vorbesc, între ectenii **[62]**, şi despre morţi, şi despre vii. Protopopul, un bărbat ca de patruzeci şi cinci de ani, de statură mijlocie, cu barba, cafenie şi cu pântecul în formaţie, vorbeşte cu preacuviosul Simeon, care numără cu şapte ani mai mult, e înalt, barbă lungă şi căruntă, are ochii negri şi jucăuşi, iar stomacul, deşi de stareţ, se menţine la nivel cu pieptul. Discută politică. Dar urechea arhimandritului este mai atentă la Gherasim, care povesteşte

popii Niculae de nenorocirea părintelui Lavrentie. Vrea să afle dacă locul de exarh va deveni în curând vacant… Şi după cât înţelese, bietul bătrân se va întâlni fără zăbavă cu Galinia. Zace, aproape dus, pe patul unei rubedenii din oraş, unde a poposit după ce s-a despărţit de maica Tomaida. O mână şi un picior nu mai mişcă, o ureche nu mai aude, iar gura, strâmbată într-o parte, nu mai pronunţă lămurit şi nu mai ţine şirul vorbirii.

Povestind acestea cu glas tare şi apăsând pe fiecare cuvânt, protosinghelul Gherasim, şi el râvnitor după locul de stareţ al mânăstirii Vornic, ca şi după cel de exarh, pândea cu ochiul pe Simeon, să vadă cum îi arată faţa.

Părintele Flavian, deşi înghiţise câteva cinzecuri de drojdie, ţinea marginea, tăcut şi posomorât. Are şaizeci şi patru de ani, e înalt şi puţin adus, de ceafă, slab şi roşu, în capu-i – niciun fir de argint, iar în locul unde alţi preoţi şi călugări poartă mustăţi şi barbă stau atârnate câteva firişoare, rare şi liniştite, nici toate albe, nici toate oacheşe. Calcă rar şi apăsat şi se pare că nu-l frământă nimic. Şi-a făcut o idee definitivă: că Galinia a murit şi că Irina a dovedit şi în aceste împrejurări că e cea mai înţeleaptă maică din Tămâioara. Şi năvala gândurilor a încetat. Numai când Simeon ceru ştiri noi despre exarh, şi Gherasim se grăbi să i le dea, îşi ieşi din fire şi scuipă în palme. Avea acest tic ori de câte ori îl supăra ceva: i se uscau palmele şi trebuia să le ude, deşi niciodată nu le lipise de obrazul cuiva. Cunoştea gândurile amândurora şi tare ar fi avut gust să-i împingă din flanc, chit că ar cădea şi popa Niculae, pe care îl iubea, şi protopopul, care n-avea nimic ascuns. Fiindcă şi în privinţa locurilor de cinste, părintele Flavian ştia una cu care se născuse: întâi să moară cine le ocupă, şi numai după aceea liber e orişicare să-şi sloboadă pofta într-acolo. Până atunci, numai gândind, şi înseamnă că doreşte moartea aproapelui său. De altfel, n-avea păreri bune despre niciunul. Pe Simeon îl ştia deştept şi stricat, şi pe Gherasim – făţarnic şi lacom. Pe cel dintâi îl socotea bun de ipistat pe moşie, iar pe celălalt – numai potrivit pentru a umbla cu sfinte moaşte sau a vinde „lemn din crucea Domnului” închinătorilor Sfântului Mormânt.

Patul cu moarta e purtat pe umeri de către membrele comitetului, mai puţin maica Irina, care merge în urmă, precum şi de alte călugăriţe. Zenaida şi cu Tomaida luaseră mijlocul şi gâfâiau de greutate, deşi povara era uşoară şi mult împărţită.

— Tot are şi stareţa o cinste mai mare: o duc comitetele la groapă, grăi maica Tomaida, cu gând să ironizeze tocmai ceea ce dorea să aibă.

Zenaida o privi repezit din partea cealaltă şi zise:

— N-ai teamă, că n-o să te lovească aşa cinste…

— Că pe tine o să te lovească prea! îi întoarse Tomaida, ridicând

nasul de vârf.

XIV

Lăsând pe moartă în seama groparilor, căpeteniile mânăstirii şi ale satului trecură la stăreţie, poftite fiind de către maica Irina la o dulceaţă şi la o cafea.

Salonul stăreţiei din Tămâioara e mare şi simplu. Două canapele îmbrăcate cu creton, câteva scaune la fel, pe jos velinţe româneşti, lucrate în atelierul înfiinţat de curând, iar pe pereţii albi – diferite icoane şi câteva chipuri de stareţe răposate.

Se serveşte dulceaţă de prune verzi. Maica Tomaida, sigură pe întăriturile ei, face pe stăpâna casei, în ciuda Zenaidei, care face cârcei la inimă, şi a cuviosului duhovnic, care simţi uscătură în palme.

Vorba nu prinde. Cu toată cazna maicii Tomaida de-a îmboldi pe musafiri să vorbească de „iarna asta greaua", de „lipsa de lemne", de „economia pe care guvernul a găsit tocmai acum s-o facă în distribuirea sferturilor pentru maici", gândurile nu se pot despărţi de chipul aceleia care atâţia ani de zile a primit în acest salon prietenos. În zadar ochii tuturor încearcă să vadă în cercul conversaţiei pe maica Tomaida şi urechile lor să audă glasul acesteia, piţigăiat şi spart, căci chipul Galiniei – un chip de sfântă adevărată: veşnic palid, fără să fie obosit, cu ochii mari şi atenţi, fără să fie severi – li se arată mereu pe canapeaua din fund. Iar vorba ei, moale şi lipicioasă, sfătoasă şi presărată cu glume chiar atunci când vrea să mustre sau să se împotrivească, vine să le mângâie timpanele ori de câte ori conversaţia lâncezeşte.

Maica Irina observă starea sufletească a celor de faţă şi caută un prilej să îndrepte vorba pe făgaşul dorit de ei. Îl găsi când Tomaida, sigură de stăreţie, aduse în discuţie chestiunea reclădirii chiliilor arse de curând, cu scopul vădit de-a arăta calitatea în care vorbeşte şi programul de înnoiri pe care îl rumegă de-o lună, cu Chesaria şi Ierofteea.

— Pentru refacerea celor două chilii arse, zise Irina, am primit ieri înştiinţare de la minister că ni s-au aprobat patru sute de mii de lei. A fost chiar maica în persoană, acum două săptămâni, de-a vorbit cu domnul ministru. Am urcat-o pe mâini, că abia îşi purta picioarele. Eu, unde am văzut-o aşa de slăbită, am stăruit mult să nu se mai ducă, dar n-a vrut cu niciun chip să m-asculte. Îşi simţea sfârşitul apropiat şi ţinea cu orice preţ să capete acest ajutor. Îi era teamă că stareţa care o veni n-o să aibă atâta trecere…

— Nici vorbă! făcu Zenaida, privind c-un ochi spre Tomaida. Sfinţia ei, Dumnezeu s-o ierte, avea uşă deschisă oriunde se ducea. O

cunoşteau miniştrii, o cunoşteau cucoane mari şi nimeni n-o refuza.

— Dacă eşti îndrăzneaţă şi meşteră de gură, zise Tomaida, poţi să răzbeşti şi pe unde nu te cunoaşte nimeni…

— E altceva când te ştie cât îţi face pielea, o contrazise Zenaida.

— Ba să dăm răposatei ce era al ei, interveni protopopul Grigorie. Pe lângă faptul de a fi foarte cunoscută, mai avea şi o înfăţişare care impunea respect şi ascultare. Pe faţa ei, în ochii ei, se citea dragoste curată pentru mânăstire. Cu greu i se refuza ceva.

— Exact! încuviinţă pretorul deodată cu judecătorul, cu şeful de ocol, cu dirigintele poştei şi cu nevasta judecătorului.

Dar maicii Tomaida nu-i conveneau aceste laude, sau că dorea prilej pentru a pune în cunoştinţă pe musafiri cu dregătoria ce primise. Zise:

— Dacă ar fi fost şi niţeluş mai bună de gură, ar fi săvârşit minuni pentru sfânta noastră mânăstire. Dar ea, sărmana, Dumnezeu s-o ierte, vorbea încet şi domol. Până să spună ce-o doare, crăpa fierea în om.

Părintele Flavian, care nu rostise niciun cuvânt, îşi pierdu răbdarea.

— Dar nici aşa, să scoţi sufletul din om, iar nu e bine. Vorba aşezată şi spusă cu rost are mai multă trecere. E drept, domnilor şi cucoanelor?

Cele două guralive înghiţiră şi tăcură. Popa Niculae căută să le mai îmbuneze inima:

— Lucrul de căpetenie e să ştii ce spui – fie că vorbeşti încet sau tare, mai rar sau mai la repezeală.

— Se înţelege, încuviinţă Tomaida, la un gând cu Zenaida.

— Şi să nu spui minciuni, grăi şi maica Aftusa, crezând că-i venise rândul.

— Merge şi minciuna câteodată, zise duhovnicul, dar s-o spui atunci când vrei să faci un bine şi să ştii s-o potriveşti, ca să nu te prindă. De-o pildă: când suflă un vânt tare şi doboară crucea din vârful turlei, să spui la minister că a căzut şi turla, ca să scoţi cât a-i pune crucea la loc. Atunci se cheamă că ai minţit în folosul mânăstirii, fără să păgubeşti statul c-o para mai mult.

— Dar dacă statul îţi dă cât ceri, atunci ce faci cu restul? Şi cum rămâne cu minciuna? îl ispiti cuviosul Gherasim de la Vornic.

— Ce faci cu restul? Hm, dacă te cheamă Galinia, mai sapi un puţ cu apă rece şi scrii pe piatră numele ministrului; iar dacă te cheamă Gherasim, îl bagi în buzunar şi-l ocărăşti ca pe un prost şi ca pe un credul. Nu-i aşa, părinte stareţ?

Arhimandritul Simeon căută un răspuns, dar Gherasim, făcându-se că nu înţelege, îi luă înainte.

— Dacă eşti casier, fireşte că-i pui la păstrare. N-o să-i arunci la gunoi, ori să-i spui ministrului: „Na, poftim, că mi-ai dat mai mult!”

— Poate la Vornic, dar la săracele de noi n-ai şti ce să faci mai iute cu ei, oftă Tomaida.

— Afară de chiliile arse, care trebuiesc refăcute, deocamdată totul e în bună stare, interveni tăios secretara. Nici n-ar fi suferit maica să vadă o spărtură undeva, iar biserica să ducă lipsă de-o lumânare măcar.

— Asta aşa e! aprobă Zenaida.

— Drept vorbeşti, Irinuţo, încuviinţă şi Tomaida, că ea, sărmana, ce făcea, ce dregea, că nu lăsa să se vadă nicăieri o cât de mică stricăciune; dar iarăşi este adevărat că nu-i plăceau înnoirile, de, aşa ca oricărui bătrân. Din ce s-a pomenit, ea nu vrea să iasă. A fost gardul vechi de nuiele? De nuiele să se facă şi după ce s-o strica! S-a pomenit să se înceapă liturghia la ceasurile şase, când nici găinile n-au făcut ochi, aşa să meargă până s-o scufunda pământul! Eu cred însă că nu săvârşeşti un păcat de moarte dacă mai faci şi unele lucruri care nu s-au pomenit, dar care sunt de folos, ori dacă te întorci la altele, care au dat în vremea lor roade bune pentru mântuirea sufletului.

— Ar mai trebui un clopot, că patru nu sunt de ajuns, o întrerupse Zenaida, ca să-i ia înainte cu programul.

— Ba şase, ca să se facă zece! adăugă Flavian, în batjocură.

— Clopote sunt berechet, zise Tomaida, mulţumită de întreruperea duhovnicului. Că sunt măricele şi sunt turnate din material bun. Sună frumos şi se aud din depărtare. Altceva însă ne lipseşte. Uite, am auzit multă lume că trece pe la poarta noastră şi nu ştie dacă aci este o sfântă mânăstire, ori un sat ca orişicare altul. Că, după cum vedeţi, Tămâioara noastră n-are cetate, ca la Sărindar ori ca la Vornic, ci e aşa cum ar fi un sat: cu uliţe strâmte şi strâmbe, cu case făcute în toate felurile, cu garduri de toată mâna şi c-o sfântă de biserică la mijloc. Ba, dacă te uiţi mai cu băgare de seamă şi vezi stăreţia, aşa cum e ea mai răsărită, zici că e primăria, iar arhondaricul îl iei drept şcoală. Aşa că eu m-am hotărât…

— Adică… te-ai gândit, o întrerupse Flavian, lovind cu cotul pe popa Niculae de lângă el.

— Precum zici: m-am gândit să aşez o tablă în poartă, pe care să stea scris cu litere mari: „Mânăstirea de călugăriţe Tămâioara”. Sau: „Tămâioara, mânăstire de călugăriţe”. Aşa cum la judecătorie stă scris că e judecătorie, la pretură că e pretură şi la post că acolo sunt jandarmi. E rea ideea mea, domnule Cornescu?

Judecătorul, un bărbat ca de treizeci şi şapte de ani, îşi pipăi scobitura din mijlocul bărbiei şi răspunse în doi peri:

— N-ar fi rea.

— Ce crezi, domnule pretor?

Domnul Cazan, un bătrânel sclivisit, fu mai lămurit:

— Nu e un lucru rău.

— Dar dumneavoastră, coniţelor? Dar dumneata, domnule Gănescu? Dar sfinţia ta, părinte protopoape? Mă rog: toată lumea să-şi dea părerea, zise cuviosul Flavian, cu vorba-i aspră şi batjocoritoare.

Obişnuiţi cu felul lui de-a fi, cei de faţă imitară pe maica Zenaida şi râseră, în ciuda Tomaidei, care văzu roşu în vârful veşnic gălbui al nasului duhovnicesc, albastru în sprâncenele negre ale Zenaidei şi galben în obrazul tuciuriu al doctoriţei.

— Eu m-am gândit la lucrul ăsta mai demult, grăi protopopul ca să liniştească nervii Tomaidei, dar n-am îndrăznit să-i vorbesc răposatei. E bine să ştie străinii drumeţi ce se ascunde în acest colţ de pământ, ca să-şi facă cruce sau chiar să se abată din cale şi să intre aci să se roage.

— Sfinţia ta ce gândeşti, maică Zenaida? întrebă Flavian făcând cu ochiul către preacucernicul Grigore Seltea.

— Eu gândesc că nu-i nevoie să ne punem firmă; că nu e aici nici autoritate, nici cârciumă. Sunt altele de făcut. De-o pildă: o seră cu flori, ca să aibă maicile de unde să-şi împodobească grădinile; să aducem varietăţi de vie din Algeria şi s-o plantăm în locul din spatele ocolului; să legăm clopotele unul de altul şi să le facem să sune frumos; să…

— Opreşte-te aci, că le pierdem şirul, o întrerupse Flavian. Cât priveşte via, sunt de aceeaşi părere. Mă oblig chiar să fac ascultare la pivniţă… Puteţi avea toată încrederea, că nici pe limbă nu pun băuturică. Dar în chestia cu florile să-şi dea părerea cucoanele, că sunt mai în măsură. Ce zici, madam Cornescu?

Judecătoreasa îşi prinse râsul în cercul buzelor roşite şi răspunse grabnic:

— Ar fi perfect!

— Desigur, părintelui Flavian nu-i plac nici firmele pe care scrie „mânăstire” şi nici pivniţele cu flori, zise şi doctoriţa, o scundacă de vreo cincizeci de ani, singura din tot satul care-şi făcea o plăcere din a provoca pe mucalitul şi îndrăzneţul ieromonah. Maicile însă, care întrunesc dubla calitate de femei şi de copii, trebuie să iubească florile în aceeaşi măsură în care iubesc icoanele şi slovele chirilice. E de neînchipuit o mânăstire de călugăriţe care să n-aibă mai întâi înfăţişarea unei grădini de flori…

Şi bărbaţii şi cucoanele făcură cor cu domnişoara Antonescu. Într-adevăr, în Tămâioara se cultivau foarte puţin florile, lucru nu tocmai de laudă pentru călugăriţe. Maica Zenaida făcu o plecăciune de mulţumire doctoriţei. Tomaida îi trimise o uşoară strâmbătură din nas, iar părintele Flavian simţi uscătura în palme.

— Bun! răsuflă el. Toată lumea e de părere că vie şi flori ne mai lipseau. Maica Zenaida va aduce viţă din Africa, eu mă fac pivnicer, iar domnişoara doctoriţă, în lipsă de clienţi, va îngriji de florărie. Acum e rândul maicii Tomaida să ne spună ce alt ne-ar mai trebui.

— Eu, zise Tomaida mulţumită de întrebare, nu mi-aş pierde vremea nici cu via, nici cu florile. Nicăieri nu scrie că te poţi mântui culegând struguri şi sădind garoafe…

— Semne de bătrâneţe… Dacă ai fi în anii domnişoarei Antonescu, n-ai mai cârti împotriva florilor…

— Ah, părinte Flavian, sări doctoriţa oţerită, tot aştept să-mi cazi o dată în mâini. Mai că m-ar bate gândul să-ţi dau stricnină în loc de chininã…

— Asta eşti în stare s-o faci şi fără să te mai bată gândul, o înţepă Flavian, în hazul tuturor. Ţi-am mai spus eu însă că atâta timp cât or fi pe lume cârciumari, n-am trebuinţă de doctori. Ei, ia zi, maică Tomaida!

— Eu mă duc cu mintea la alte lucruri, mai serioase şi deci mai de folos pentru mânăstire, îşi reluă Tomaida firul programului. Mă gândesc la vremea când maicile şi surorile mâncau laolaltă cu stareţa şi cu întreg comitetul în capul mesei. Parcă le văd cum stau nemişcate pe bănci şi cum sorb cu luare-aminte să nu facă zgomot nici măcar cu înghiţitura, ca să nu piardă vreun cuvânt din ceea ce se citeşte. Şi tare aş dori să înfiinţăm din nou masa de obşte, să nu mai mănânce fiecare pe la chilia ei, în nepotriveala de acum. Căci, în vreme ce unele îşi mângâie stomacul cu fripturi, cu sosuri alese şi cu prăjituri, altele n-au nici măcar pâinea cea de toate zilele. Scrie la carte că noi toate alcătuim o familie, şi stareţa e mama noastră. Dacă aşa e, apoi nu se cuvine să mănânce mama într-o parte, şi copiii – care cum or vrea şi cum or putea. Multul-puţinul, cât ne dă Dumnezeu, să-l împărţim deopotrivă, ca nimeni să cârtească şi toate să fim mulţumite…

— Minunată idee! găsi preacucernicul protopop. Mânăstirile sunt organizate după modelul familiei, şi nu înţeleg de ce s-a renunţat tocmai la masa comună, regulă pusă odată cu începerea vieţii de obşte şi menită să ţină călugării strânşi în jurul celui mai mare şi să înlăture orice pricină de nemulţumire izvorâtă dintr-o prea vădită deosebire de trai. Nimic mai logic, nimic mai frumos decât să vezi pe membrii unei adunări călugăreşti îmbrăcând aceeaşi haină şi mâncând aceeaşi mâncare, la aceeaşi masă…

— Pardon! interveni doamna Cornescu. Noi suntem doi, şi tot nu ne potrivim la gust. Când bărbatu-meu ar vrea supă de găină, eu am gust de borş cu perişoare, când el doreşte friptură la tavă, eu aş vrea la grătar; când el are poftă de tort, mie îmi lasă gura apă după plăcintă. Dar o sută şi cincizeci de călugăriţe, prin ce minune vor avea toate acelaşi gust, la aceeaşi masă?

— Acelaşi lucru şi în privinţa îmbrăcămintei, observă doamna Cazan, pretoriţa. O maică ar vrea să poarte stofă de lână, pe alta o prinde mai bine borangicul; una îşi simte piciorul mai comod în ghete, alta în pantofi…

— Cât pentru gust, le lămuri părintele Flavian, n-aveţi nicio teamă, mai ales că de fripturi şi de baclavale nici vorbă n-o să fie. Cartea călugărului îi scrie că trebuie să se supună rânduielii celui mai mare, şi gata. Porunceşte stareţa să se dea dimineaţa, în loc de cafea cu lapte sau de ceai cu cozonac, mămăligă caldă cu pătlăgele crude? Nimeni n-are drept să strâmbe din nas. Să vedem dacă maica Zenaida e de aceeaşi părere.

— Da' nici prin minte nu-mi trece una ca asta, sări Zenaida cu autoritate. Ce, vreţi să ajungem iar în robia părinţilor de la Vornic? Că pe vremuri, când aveam masă de obşte, biata noastră mânăstire era administrată de călugări. Ei ţineau socotelile, ei hotărau ce să mâncăm şi ce să îmbrăcăm, iar maicile lucrau tot timpul numai pentru ei. Trimeteau lâna aşa cum o luau de pe oi, iar bietele călugăriţe făceau la abale şi la ciorapi până le pierea văzul din ochi. Să ne ferească Dumnezeu să mai ajungem în aşa batjocură! Să rămânem cum ne găsim, că e bine. Cine munceşte mănâncă ce-i place şi când îi place, iar care e leneşă, să ducă jindul.

— Astea sunt vorbe de clacă, interveni stareţul de la Sărindar. Pe vremea aceea se amestecau călugării în rosturile mânăstirilor de călugăriţe fiindcă erau averi mari, şi maicile, mai prostuţe ca acum, nu se pricepeau să le administreze. Afară de asta, lumea era mai rară, pădurile se ţineau lanţ, hoţii multe, şi pază ca şi cum n-ar fi fost. Era firesc deci ca maicile să fie puse sub ocrotirea călugărilor din mânăstirile mai apropiate. Astăzi s-au schimbat lucrurile. Nici averi de administrat nu mai sunt, nici prădăciuni nu se mai fac, pădurile s-au rărit, iar într-o mânăstire de călugăriţe găseşti cel puţin câte cinci-şase inse pentru a ocupa o dregătorie. Ceva mai mult: mânăstirile de bărbaţi sunt atât de sărace în oameni, că ar trebui lucrurile întoarse: adică maicile să le dea ajutor pentru a fi gospodărite.

— Nu cred eu că maica Irina e mai tare în scripte ca părintele Gherasim, zise domnul Gârleanu, şeful de ocol, întrerupând şoapta cu maica Teodora.

— Fiecare cu tăria lui, îl înfruntă duhovnicul. Unul în scripte, altul în cinste, altul în minte; dar de-o sucitură a lucrurilor nici vorbă nu poate fi. Niciodată n-am să fac eu plăcintă şi ciorapi pentru maici, şi nicicând ele n-or să slujească liturghia şi să mă spovedească. Aşa e, domnişoară Antonescu?

Doctoriţa îşi umflă nările nasului cârn, ridică un zuluf care se lăsase pe ochi şi răspunse pe acelaşi ton:

— Aşa e, părinte Flavian.

— Bun! Acuma să trecem mai departe. Maica Tomaida ne-a spus că una din dorinţele cele mai fierbinţi ale cuvioşiei sale e reînfiinţarea mesei de obşte. E rândul maicii Zenaida să ne arate ce-ar mai găsi sfinţia sa de făcut pentru înfrumuseţarea mânăstirii noastre

Tămâioara.

— Gândul meu e să mai aduc un preot, răspunse prompt maica Zenaida.

— Adică să mai *aducem*, o îndreptă cu ifos Tomaida.

— Ş-aşa: să mai aducem. Ne mulţumim şi cu doi, dar la zile mari e mai frumos să slujească un sobor de trei.

— Sfinţia ta ce crezi, maică Tomaida? ispiti Flavian pe cealaltă candidată sau delegată.

— Părerea mea e că sfinţia ta şi cu părintele Niculae preţuiţi fiecare cât trei. Amândoi slujiţi frumos, vă faceţi datoria după cuviinţă, nu v-aţi gâlcevit niciodată şi nici soborul nu s-a arătat nemulţumit.

— Asta nu-i chiar adevărat, o contrazise duhovnicul. Dar în sfârşit, să zicem ca sfinţia ta şi să cerem şi părerea celorlalţi. Ce zici, părinte Grigorie: mai trebuie un al treilea preot în mânăstire?

Protopopul privi întrebător la Flavian şi la popa Niculae şi răspunse pe placul Zenaidei.

— N-ar strica. Un sobor de trei e întotdeauna mai fălos.

— Ce zici, părinte Gherasim?

— Că… bine e şi cu trei… bine e şi cu doisprezece… şi tot bine e şi cu doi…

— Dar sfinţia ta, părinte Niculae?

Popa Niculae lăsă pleoapele-i albe şi stufoase, se schimbă la faţă şi răspunse cinstit:

— Când maicile vor mai aduce încă un preot, eu îmi cer o parohie. N-avem doi ce împărţi de la altar, dar când s-o mai adăuga şi al treilea?

— Nu-ţi face inimă rea, îl linişti Flavian. Astea-s numai planuri. Acuma, ce s-o alege de ele ştie unul Dumnezeu. Maicile au datoria să ne arate fiecare ce gândeşte pentru binele mânăstirii, iar noi se cade să le ascultăm. Urmaţi, vă rog! E rândul maicii Tomaida.

— Da’ bine, tată duhovnice, interveni protopopul, nedumerit, ce înseamnă examenul, ăsta? Ascultăm de-un ceas cum le tot chinuieşti pe maici cu întrebări ce par a ascunde ceva neobişnuit. Mă rog, e o taină pe care n-avem cinstea s-o cunoaştem?

— Preacucernice, noi, ca duhovnici, ştim că tainele se păstrează, nu se dau pe faţă. Dar fiindcă aici nu e vorba de o taină, ci de lucruri scrise pe hârtie şi cunoscute de către cinstitul comitet, daţi-mi voie să vă lămuresc asupra rostului întrebărilor puse de mine şi a dorinţelor arătate de către maici. Cinstiţi părinţi, cuvioase maici, doamnelor şi domnilor, preasfinţitul nostru episcop şi stăpân, în grija sa de a nu rămâne mânăstirea fără cap, până la alegerea ce urmează să se facă a binevoit să ne numească două locţiitoare: pe maica Tomaida şi pe maica Zenaida. Iată dar rostul celor înşirate aci: cuvioşiile lor, ca

stareţe provizorii şi în vederea campaniei electorale, pe care o declar deschisă, au binevoit să ne arate cum înţeleg să fericească această sfântă şi dumnezeiască mânăstire…

— Daţi-mi voie, interveni crunt maica Tomaida. Nu e vorba de *două* locţiitoare, ci de una singură!

— Adică de mine, o completă Zenaida.

— Ba de mine, că ordinul meu e cel mai nou!

— Ba de mine, că eu am fost numită întâi!

— Ai fost, dar în urmă m-a numit pe mine şi deci al sfinţiei tale nu mai face două parale.

— Ordinul meu e iscălit de părintele vicar, şi preacuvioşia sa este al doilea după vlădica.

— Ordinul meu e iscălit de părintele exarh, şi cu rosturile mânăstirilor numai sfinţia lui este în drept să se ocupe.

Văzând că cearta se întinde din nou, maica Irina făcu semn duhovnicului să intervină. Acesta, deşi ar fi avut gust să le lase în apele lor, îndeplini dorinţa casierei şi supuse cazul preacucernicului protopop.

— Părinte Grigorie, zise el, chestia e încurcată rău şi numai sfinţia ta, ca protopop al acestei circumscripţii, ai putea s-o descurci. După cât ai înţeles, amândouă maicile au delegaţie să cârmuiască mânăstirea până la instalarea stareţei ce va să fie aleasă. Eu bănuiesc că preasfinţia sa când a iscălit ordinele ori citea basme, ori se juca cu pisicile, că de băut ştiu bine că nu bea decât lapte şi sirop. Îmi închipui că lucrurile s-au petrecut cam aşa: s-a dus părintele vicar cu raport pentru numirea maicii Zenaida: episcopul a aprobat, supărat că-i strică cheful; apoi s-a dus şi părintele exarh, cu recomandaţie pentru maica Tomaida, negreşit fără să ştie de numirea făcută: preasfinţia sa a iscălit, tot atât de plictisit, şi de-aci toată daravera. Mă prind că dacă s-ar fi dus şi părintele Costin să ceară numirea altei călugăriţe, încurcătura ar fi fost întreită. Acuma, preacucernicia ta ia hârtiile şi vezi care e mai nouă şi care e mai veche. Care are mai multă putere: cea dintâi, ori cea de pe urmă?

Popa Niculae, om păţit, şopti la urechea ginerelui său să nu se amestece. Părintele Grigorie l-ar fi ascultat cu plăcere, dar văzând că toată lumea aşteaptă să ia o atitudine, zise:

— Deşi n-am căderea să mă amestec în viaţa mânăstirilor decât numai în urma unei delegaţii speciale, totuşi o părere pot să-mi dau; la nevoie chiar şi un sfat, aşa cum ar putea să dea tata Flavian, socrul meu şi oricare dintre cei de faţă. Să văd hârtiile.

Maicile îi întinseră batalamalele, preacucernicia sa le examină fără ifos şi ridică din umeri.

— Afacerea e mai mult decât încurcată: e pur şi simplu comică! Ordinele au fost semnate la un interval foarte mic, poate chiar o

jumătate de ceas, căci numerele sunt vecine.

— Şi care din două crezi că e mai… serios? întrebă Flavian, în râsul tuturor: cel dintâi, ori cel din urmă?

— Nici vorbă că ăl dintâi, răspunse Zenaida în locul protopopului.

— Ba niciodată! se opuse Tomaida. Ce se iscăleşte în urmă, aia e mai cu moţ.

— Sfinţia ta ce gândeşti, frate Nae? întrebă Flavian pe tovarăşul de altar, care-şi făcea aspre mustrări că nu găsise un pretext să se ducă de la cimitir de-a dreptul acasă.

— Eu nu gândesc nimic. Să le descurce cine le-a încurcat.

— Ba nu e niciun fel de încurcătură, îl contrazise Zenaida. Sfinţia ta, fiindcă eşti hirotonit cu o săptămână înaintea părintelui duhovnic, nu iei protia **[63]** când slujiţi amândoi? La fel şi cu noi. Maica Tomaida, al cărei ordin e dat mai în urmă, ar putea pretinde cel mult să-mi ţină locul când lipsesc eu din mânăstire…

— Atâta să trăieşti sfinţia ta: până ţi-oi ţine eu locul! o blestemă Tomaida, din cale-afară de jignită. Îţi sunt superioară şi te rog să fii cuviincioasă!

— Atâta să trăieşti sfinţia ta: până mi-i porunci, şi eu te-oi asculta! se încruntă şi Zenaida, făcându-şi o cruce largă.

— Ba o să-ţi poruncesc prea!

— Nu te arată firea să porunceşti uneia ca mine. Te rog, părinte Grigorie, să faci dreptate, că d-aia se cheamă că eşti protopop.

— N-are niciun amestec cu cele călugăreşti, sări popa Niculae cu gura. Treaba lui e cu bisericile de mir. Te rog, Grigorie, să nu te bagi. Maicile să facă bine şi să se ducă înapoi la episcop, să le descurce.

— Da' de ce, tată Niculae? interveni doctoriţa. Părintelui protopop i se cere o părere, nu o hotărâre. Dacă maicile ar vrea să mă asculte, iată ce sfat le-aş da eu, ca să curme gâlceava: să tragă la sorţi. Care o ieşi bătută, să dea declaraţie că renunţă în favoarea celeilalte. Vă convine, maicilor?

— Ba eu aş avea o idee mult mai grozavă, zise Flavian fără să mai aştepte răspunsul celor întrebate. Să ieşim cu toţii în livadă, şi maicile să se ia la întrecere: care o fugi mai iute, aia să fie mai mare…

Hazul stârnit de gluma duhovnicului dădu curaj protopopului, mai ales că şi cele două „delegate" fură luate de iureşul veseliei. Trecu deci peste sfaturile socrului şi cuvântă:

— Cinstiţi părinţi, cuvioase maici, doamnelor şi domnilor! Ştiţi cu toţii că preasfinţitul nostru episcop şi stăpân… e om trecut de vârsta psalmistului, are părul alb-colilie, ochii naivi şi şterşi, vorbă blajină şi înţeleaptă. Nu cred însă că aveţi cunoştinţă că bătrâneţea aceasta, destul de înaintată, fără să-i slăbească vreuna din facultăţi şi nici tragerea de inimă pentru bunul mers al eparhiei ce păstoreşte, i-a redus totuşi din puterea de muncă şi din duritatea nervilor, aşa că de

la o vreme înclină către ocupaţii mai uşoare… Aş putea zice chiar copilăreşti… Iată explicaţia faptului regretabil că a dat două ordine care se bat cap în cap, pricinuind atâta sânge rău maicilor în cauză. Chestiunea, cinstiţi părinţi, cuvioase maici, doamnelor şi domnilor, se pune aşa: care ordin e valabil? Cel dintâi, sau cel din urmă? Nimic mai uşor de priceput. Avem aici doi oameni de legi: pe domnul judecător şi pe domnul pretor, care ar putea să ne spună care lege stă în picioare: cea veche, ori cea nouă, care vine s-o înlocuiască?

— Nici vorbă că legea nouă anulează pe cea veche, răspunse domnul Cazan privind binevoitor la maica Tomaida.

— Cu o singură condiţie, adăugă judecătorul: în legea cea nouă să se prevadă că tot ce contravine dispoziţiunilor ei se anulează.

— Bravo, domnule judecător! aprobă Zenaida. În ordinul cuvioasei nu se spune că al meu se anulează, prin urmare…

— Prin urmare, oamenii de legi încurcară chestia şi mai rău, zise doctoriţa râzând cu poftă.

— Totuşi, reluă protopopul vorba, intenţia de anulare a existat, bineînţeles dacă preasfinţitul a ştiut că a făcut o numire atunci când a dat delegaţia maicii Tomaida. Oricum, eu v-aş sfătui să nu vă mai certaţi şi nici să mai înfruntaţi gerul până la episcopie, ci să conveniţi că ordinul cel nou e cel valabil. De altfel, sunt sigur că acelaşi răspuns îl veţi primi şi de la cancelaria episcopiei.

— Maica Tomaida e gata să se supună, zise Flavian stârnind râsul.

Tomaida, roşie de bucurie, făcu semn din cap că se smereşte, în vreme ce Zenaida simţi năduşeală în spate şi pe frunte. Aruncă o privire tăioasă protopopului, una la fel socrului acestuia, rânji batjocoritor la maica Tomaida şi, făcând sforţări ca să-şi stăvilească mânia, zise:

— Mă rog, dacă părerea părintelui protopop e aceasta, eu nu mai am nimic de zis. Că atâta lucru trebuie să priceapă preacucernicia sa, că nu de-a surda a trecut prin seminar şi pe la Teologie… Să-ţi fie de bine, Tomaido… cât ţi-o fi: o săptămână, două, că doar n-o să fie alegerea peste un an! Să zici şi tu c-ai fost câteva zile, măcar, locţiitoare de stareţă!… Să-ţi faci ambiţia asta, că altfel ai plesni, Doamne fereşte!

— O să fiu până la alegere, o să fiu şi după alegere, iacă aşa, ca să nu plesnesc şi ca să crape mai bine altele!

— Ba eu n-am de ce crăpa, se scutură Zenaida. Nu m-am gândit niciodată la stăreţie şi nu mă gândesc nici acum. Vream să mă supun poruncii arhiereşti şi nimic mai mult. Iar dacă maicile vor găsi cu cale să-mi dea voturile, mă voi supune voinţei soborului. Că sfinţia ta, ţine minte de la mine, dacă îi avea mai mult decât două voturi – al Chesariei şi al Ierofteii – mare mirare! Ţi-a căzut acuma o pleaşcă pe cap, datorită bunătăţii părintelui exarh. Ai să tragi păcatul dacă nu s-o

înzdrăveni!

Pierzându-şi calmul, maica Tomaida lovi cu pumnul în propriu-i picior şi ridică glasul:

— N-am de ce să i-l trag! Părintele exarh s-a îmbolnăvit de bătrâneţe, iar nu de oboseală şi de frig. La urma urmei, nu eu l-am scos din casă, ci el singur a vrut să meargă la episcopie, fiindcă îl durea inima de mânăstirea asta şi nu vrea să încapă pe mâna vreunei nechemate. Dar sfinţia ta l-ai luat pe părintele vicar din oblojeli şi l-ai scos în gerul de foc ca să-ţi faci ambiţia. Ai auzit că în ceasul de faţă abia îşi trage sufletul, pe patul spitalului? Mai spune-i o dată, părinte arhidiacone, că n-aude bine întotdeauna…

— Aşa e, confirmă trist cuviosul Nicodim.

— Auzi? Te-ai dus peste el, ca o piază-rea, şi l-ai dat în ghearele morţii, taman când să candideze la arhierie şi să-şi vadă visul cu ochii. Ai să răspunzi înaintea lui Dumnezeu pentru moartea sfinţiei sale.

— N-am de ce! ţipă Zenaida vânătă de mânie. A ieşit de bunăvoie, numai ca să nu încapă mânăstirea pe mâna ta…

— Să nu încapă mânăstirea pe mâna mea?! Da' ce, ştia sfinţia lui că am ucis oameni la drumul mare ori că am spart casa cuiva?

Văzând că gâlceava se ţigăneşte rău, popa Niculae oftă prelung şi se ridică să plece. Ceilalţi făcură la fel. Părintele Flavian, spre deosebire de maica Irina, care se lipise, galbenă, de pervazul unei ferestre, ar fi dorit să se ajungă chiar la păruială, în scopul uşor de înţeles ca pătimaşele candidate la cinstea de stareţă să se facă de râs. Se ridică şi vru să mai reţină musafirii. În acest moment, uşa se deschise, şi o soră de la stăreţie introduse pe factorul poştal.

— O telegramă urgentă pentru părintele protopop.

Sosirea unei telegrame fiind adesea în legătură cu un accident sau cu o moarte grabnică în familie, părintele Grigorie desfăcu hârtia şovăind şi o citi în gând, parcă mai îndurerat ca de o moarte sau ca de un foc. Apoi îşi ridică ochii spre tavan, făcu un gest de mare nedumerire şi citi tare:

„Vi se aduce la cunoştinţă că monahia Aftusa Iordache e delegată cu conducerea mânăstirii Tămâioara, până la alegerea noii stareţe. Veţi lua măsuri în consecinţă.

Episcop, Ilarion"

La auzul acestei veşti cu totul nedorite şi neaşteptate, biata Aftusa scoase un ţipăt şi căzu leşinată în braţele Irinei şi ale judecătoresei. Tomaida şi Zenaida se priviră ca lovite de un trăsnet şi fură la un gând:

— Să mergem!

Ieşiră cu capul sus şi abia afară deschiseră vorba.

— Toate le-aş fi crezut cu putinţă în lumea asta, dar ca mototoala

aia să ajungă vreodată să poruncească, nici prin minte nu mi-ar fi trecut! Poate numai aşa, ca să fac haz.

— Asta e de la părintele Costin, îi şopti Zenaida. Degeaba trage el la Glafira, când vine în mânăstire?…

Tomaida îşi puse degetul la frunte, apoi făcu un gest de mare silă.

— Am înţeles!… Dar degeaba, că… Ce bunătăţi aveţi, soro, pentru diseară?

— E, mai nimic. Aşa, ca în zi de post. A rămas de la prânz nişte fasole făcăluită, şi nu ştiu ce-o mai face Varvara.

— Eu am lăsat vorbă Cristinei să facă nişte chifteluţe de cartofi şi să cumpere şi niscai halva de la prăvălie. Îmi place cu jimblă.

— Poftă bună şi… blagosloveşte, şi iartă dacă te-am supărat cu ceva…

— Domnul! A, da' cu ce să mă superi? Astea sunt de la Diavolul. Blagosloveşte şi sfinţia ta!

— Domnul şi Maica Domnului!

XV

Din cele 156 de călugăriţe şi de surori ale mânăstirii Tămâioara, cele mai vesele sunt în număr de opt: Macrina, Domnica, Leonida, Neonila, Harisia, Fevronia, sora Cristina şi sora Riţa. Maica Macrina stârneşte râsul prin însăşi făptura ei. E înaltă de un metru şi optzeci, cântăreşte nouăzeci şi şapte de kilograme, e ciupită de vărsat şi are o inimă de toată bunătatea. În mânăstire e cunoscută mai mult sub numele de Goliat; dar cele şapte prietene întru veselie, ţinând seamă că e şi voinică, şi bună, şi simpatică, au poreclit-o „sobă de teracotă". Sau mai pe scurt: „maica Teracota".

Chilia maicii Macrina se află pe aceeaşi uliţă cu a Veniaminei şi cu a Chesariei, nu prea departe de Tomaida şi de Zenaida şi nici prea aproape de popa Niculae şi de maica Aftusa. Cititorii curioşi să cunoască personajele mai de seamă ale povestirii la ele acasă, după ce le-au urmărit pe carte, se vor orienta după cum urmează.

Se ştie că mânăstirea Tămâioara e aşezată pe un pieptiş de deal, la care ajungi după ce ai trecut o vale adâncă şi scorburoasă pe o podişcă de lemn care n-a avut norocul nici s-o ia puhoaiele, nici s-o arunce armatele în văzduh şi după ce ai urcat gâfâind o potecă îngustă, umbrită mai mult de măceşi şi de porumbari decât de soci şi de lilieci. Iar dacă eşti greoi la trup ori suferi de inimă sau de năduf, laşi poteca s-o urce alţii mai vânjoşi şi o iei rara pe drumul de căruţe ce se linguşeşte pe la poalele dealului, până n-are încotro şi începe să-l suie, tot sucindu-se şi tot învârtindu-se până în spatele mânăstirii, unde începe pădurea de fag şi unde sunt aşezate oleaburile cu scule pentru

întors pământul şi pentru mers la drum.

În mijlocul mânăstirii e un gol măricel, mai mult turtit decât rotund, iar în mijlocul golului împărăteşte biserica, falnică, albă şi încărcată de turle.

După ce ţi-ai făcut creştineasca datorie şi te-ai închinat în faţa sfântului locaş şi după ce te-ai ostenit întru puţină răbdare şi ai aflat din scriptura de pe lespedea de marmură, de deasupra uşii, la ce leat au urcat maicile aci şi care anume evlavios creştin – domn sau boier – şi-a golit punga pentru suflet, îţi mai faci o cruce, apoi îţi vâri mâinile în buzunare ori le încrucişezi la spate, după obişnuinţă şi după vreme, şi te-apuci să priveşti, într-o parte şi în alta, căsuţele albe şi fără stil ce fac înconjurul bisericii.

În dreapta clopotniţei, înaltă şi fără şic, se află eclesiarhia, unde stăpâneşte vremelnic maica Teodora. Apoi vine prescurăria, încă o chilie veche, cu învelişul de tablă scorojit de soare şi de ploi, şi îndată ochii ţi se opresc pe o căsuţă albă cum e laptele, cu cerdac în faţă şi cu portiţa în mâna dreaptă: aci hălăduieşte, de vreo treizeci şi doi de ani, cuviosul ieromonah Flavian, îngrijit în timpul de faţă de cuvioşia sa maica Emilia.

În stânga clopotniţei, şirul se începe sau se isprăveşte cu chilia nouă şi înfăţişătoare a maicii Aftusa, sau mai bine zis a maicii Glafira. Şi tocmai hăt în spatele bisericii, având în faţă un puţ de piatră şi o mică troiţă înţepată cu bricege şi cu cuie, stă lăbărţată, afară din rând, casa în care a locuit răposata Galinia şi pe care astăzi o stăpâneşte cuvioasa maică Irina, uceniţa ei.

Acuma, dacă vrei să vezi pe maica Tomaida şi pe maica Zenaida, părăseşti cercul în care te-ai învârtit, nu fără a te închina încă o dată în faţa bisericii, şi ieşind pe sub clopotniţă dai peste o clădire mare cu etaj, care serveşte pentru găzduirea drumeţilor şi a vizitatorilor înnoptaţi cu gând cinstit şi se numeşte cu un cuvânt grecesc: *arhondaric*. Din faţa arhondaricului porneşte o uliţă, sau mai bine să-i zicem stradă, ca să nu se supere cele două maici, care stradă o ia strâmba prin spatele eclesiarhiei şi al părintelui Flavian şi merge către grajdul cailor, ca să se poticnească, aproape goală, în drumul de căruţe şi în pădurea de fag. Pe această stradă, în mâna dreaptă, ai să dai peste chilia maicii Tomaida, care e a patra din cap, apoi peste a Zenaidei, care e a nouă şi tot pe dreapta.

Iar dacă ţi-e dor de maica Macrina şi de popa Niculae, o iei pe cealaltă stradă, care porneşte tot din apropierea casei de oaspeţi, merge strâmbă prin spatele Aftusei şi al Glafirei, se opreşte puţin în apropierea ocolului silvic, apoi se prelungeşte prin brazi şi fagi în sus spre „Gurgumeu”, de unde se vede satul lui Costandin Coleaşă şi al lui Niculae Iapă, apoi albia Cerbului şi hăt mai încolo mânăstirea Vornicului, cu moara din poartă şi cu livada din coastă. Chilia

Macrinei vine pe mâna stângă. Se cunoaşte după înveliş, care e de olane, şi după gard, care e mai mult de lemn-câinesc decât de ulucă. Iar casa în care părintele Niculae se trudeşte de vreo patruzeci de ani să scape cât mai neatins de acele roiului de albine şi de viespi, căruia slujeşte tot cu frică şi cu cutremur, e faţă în faţă cu a maicii Macrina. Se cunoaşte după cele două plute falnice din poartă şi după foişorul pe care părintele l-a înălţat, ca în clipe de restrişte să poată respira pe deasupra mânăstirii…

Cât despre celelalte cunoştinţe, le afli uşor dacă întrebi şi dacă le cauţi fie în cercul bisericii, fie în cele două străzi mărginaşe care pleacă din aripile arhondaricului.

Şi fiindcă ne găsim în chilia maicii Macrina, s-o vizităm cu amănuntul, ca să ne facem o idee de ceea ce am putea afla pe pereţii şi pe podelele celorlalte maici şi surori din Tămâioara. Lux mare sălăşluieşte doar la maica Aftusa, adică la maica Glafira, iar golătate mai multă la maica Chipriana cea cocoşată, care are în grijă candela din gropniţă, şi la maica Pamfilia, cea cu nasul mâncat de cancer, care vede de cloşti şi de viţei.

De cum păşeşti pe poarta maicii Macrina, te izbeşte rânduiala şi curăţenia. Potecuţa pavată cu cărămidă n-are zăpadă pe ea decât în zori de zi, după o noapte cu ninsoare. În geamlâcul din faţă ţine un pat lat, unde îi place să stea vara şi să lucreze ori să citească din Sfătuirile lui Efrem Sirul, singura carte pe care o ţine la uşa casei. Până la o vreme avea şi un volum din Decameronul lui Boccaccio, dar a pierit, nu se ştie cum. A regretat mai mult după scoarţe, căci erau de piele. Cuprinsul îl învăţase pe dinafară – atât ea, cât şi cele şapte bune şi nedespărţite prietene. În geamlâc mai ţine maica Macrina şi o masă, unde obişnuieşte, tot vara, să-şi cinstească musafirii. Pe jos – velinţe din trenţe, iar pe perete – două iconiţe ruseşti şi obiecte cumpărate din bazarul osândiţilor de la Ocnele-Mari.

Casa are trei odăi, despărţite printr-o săliţă, aşternută şi ea cu velinţă de cânepă şi împodobită pe pereţi cu o vedere a Muntelui Athos, una a Ocnelor-Mari, alta de la Slănicul Moldovei, şi două fotografii în care maica Macrina se află în grupul de călugăriţe şi de mireni.

Odaia din dreapta serveşte drept „salon de primire”. E aşternută peste tot cu un covor românesc, de lână, are un scrin de nuc, în fund, la mijloc o măsuţă pe care odihneşte un album şi o scrumieră; într-o parte o oglindă mare cu un scaun, iar pe pereţi mulţime de icoane şi de fotografii cu arhierei, arhimandriţi, protosingheli, ieromonahi, arhidiaconi, ierodiaconi, monahi şi monahii. Toată ierarhia călugărească este înfăţişată aci. Ceea ce a făcut pe maica Leonida să dea salonului numele de „sobor”. Iar Neonila îi zice „camera bărboşilor”.

În stânga sunt alte două încăperi, mai mici: una serveşte de dormitor maicii Macrina, iar cealaltă are aceeaşi destinaţie pentru uceniţa cuvioşiei sale. Amândouă încovorâte pe jos şi pe pereţi şi amândouă cu candele aprinse în pereţii dinspre răsărit.

În fund – alt geamlâc, mai mare decât cel din faţă, dar mult mai simplu. Slujeşte de atelier şi de sufragerie.

Bucătăria o are în grădiniţa din dos, într-o clădire singuratică, iar coteţele pentru păsări şi pentru porci – niciodată n-a avut mai mult decât un groştei **[64]** – tocmai în colţ, spre livada cea mare.

Maica Macrina se simte bine, vara între mireni şi iarna între călugăriţe, niciodată însă nu e mai fericită ca atunci când se găseşte în ceata celor şapte. Se întâlnesc în chilia cuvioşiei sale o dată pe săptămână: joia după vecernie. Iar în caz că se petrec în mânăstire lucruri mai de seamă, se ţine şedinţă extraordinară. Cinstesc cafele şi dulceaţă şi spune fiecare tot ce crede că ar contribui la întreţinerea veseliei. Toate sunt făcute parcă numai din râs şi din voie bună. Maica Macrina, Teracota, ghiceşte în cărţi, Neonila în ghioc, Leonida în cafea, Fevronia cu bobii, şi Domnica în podul palmei. Harisia e cu bârfeala, Cristina cu planurile, iar sora Riţa cântă cu drâmba. Taine între ele nu există. Nimic însă din ce s-a vorbit în cercul lor nu trece mai departe. Sunt legate prin cuvânt, şi până acuma niciuna nu şi-a călcat făgăduiala, pe care o socotesc ca având putere de jurământ.

În noaptea aceasta ţin şedinţă extraordinară. Sau „afară din program", cum zic cuvioşiile lor. Au părăsit utrenia de la cei „şase psalmi", s-au strecurat prin umbre, una câte una, şi au intrat prin poarta din dos, la maica Macrina.

Gazda, în lipsa uceniţei, care fugise de câteva zile cu un cizmar din sat, îşi aduse singură jeţu-i uriaş din sufragerie şi se aşeză cu spatele la sobă. Celelalte luară loc pe pat şi pe scaune. Văzând nerăbdarea Harisiei, maica Macrina îi dădu întâietate.

— Bârfitoarea are cuvântul.

Cuvioasa, o tânără ca de douăzeci şi nouă de ani – niciuna din prietenele Macrinei nu trece de treizeci de ani –, îşi lovi uşor vârful nasului, ca şi când ar fi vrut să-l dea mai în sus decât era, tuşi voiniceşte şi trecu de-a dreptul la ceea ce avea să spună, în timp ce Riţa, din colţul unde şedea, se pregătea să-şi bâzâie drâmba în ritmul cuvântării.

— Maicilor, dacă aş fi avut o putere de la Dumnezeu, aş fi pedepsit astăzi şapte persoane, şi anume: pe judecătoreasa şi pe pretoriţa, fiindcă râdeau după moartă; pe Zenaida şi pe Tomaida, fiindcă au îndrăznit să pună umărul la patul cu răposata; pe cuviosul Gherasim, fiindcă vorbea fără lacrimi de nenorocirea părintelui exarh; pe maica Aftusa, că e proastă, şi pe popa Nae, pentru pricina că a amuţit tocmai când să-şi dea şi el o părere, că d-aia a îmbătrânit la bătătura noastră.

Celor două cucoane le-aş fi strâmbat gurile; celor două maici le-aş fi tăiat mâinile din coate; pe Gherasim l-aş fi damblagit la cap; pe Aftusa aş fi luat-o îndată de pe lume, iar pe popa Nae l-aş fi amuţit pe vecie. Se aprobă?

Sora Riţa zbârnâi drâmba a disperare. Maica Macrina, surprinsă de atâta cruzime, lăţi pupilele ochilor; Leonida şi cu Domnica răspunseră „Da", iar Neonila şi, cu Fevronia, două imitatoare fără pereche, râseră întocmai cum ar fi râs judecătoreasa şi pretoriţa. Apoi se ridicară şi închipuiră că duc ceva greu la umăr.

— Uf, ca mâine o să te duc şi pe tine, Tomaido!…

— Ba o să te duc eu pe tine, că sunt cu două luni mai tânără!…

— Ba cu mine n-ai să te osteneşti, că n-o să fiu stareţă; dar pe tine o să te punem în locul Galiniei şi o să-ţi facem o pomană la fel… Uf, că grea mai e!

— Are păcate multe… Pe tine bănuiesc c-o să fie nevoie să te ducem cu trei perechi de bivoli…

— Şi pe tine cu tractorul arendaşului…

După ce se potoli râsul, tocmai când maica Macrina se pregătea să zică ceva, Leonida, care între timp ieşise în sală, bătu tare la uşă, apoi intră cu sfială, ţinând un petec dintr-un jurnal în mână.

— O telegramă pentru părintele protopop!

Neonila se ridică brusc, luă hârtia, îşi drese mustăţile şi barba – vorba vine – cu gesturile părintelui Grigore Seltea, şi citi tare:

„Vi se aduce la cunoştinţă că am însărcinat pe maica Aftusa să ţină loc de stareţă până la alegere.

Ilarion episcopul."

La pronunţarea numelui Aftusei, Fevronia se ridică fâstâcită de pe pat şi rămase cu gura căscată până când Neonila termină lectura. Apoi dădu un ţipăt şi căzu leşinată în braţele Domnicăi şi ale Cristinei, în vreme ce sora Riţa scoase din drâmbă un sunet din cale-afară de caraghios.

Necazul bietei Aftusa fu aşa de bine imitat, că râsul stârnit ameninţă să nu se mai curme. Până interveni glasul autoritar al gazdei:

— Iscoada are cuvântul!

Maica Domnica, o călugăriţă scundacă, de vreo douăzeci şi patru sau de vreo treizeci şi opt de ani, cu ochii mici şi şireţi, îşi strânse buzele ca să acopere dinţii-i mărunţi şi albi, fixă vederea în vârful nasului şi-şi dădu raportul.

— Preacuvioasă maică Teracotă, veţi binevoi a lua la cunoştinţă că, în cele trei zile de când nu ne-am mai văzut în preacinstita chilie a preacuvioşiei voastre, s-au întâmplat următoarele:

Popa Niculae şi-a cumpărat culion nou.

Părintele duhovnic s-a certat cu maica Emilia, uceniţa sfinţiei sale, pentru pricina că a găsit în ciorba de fasole două boabe de porumb, două de năut şi un pai de mătură, iar în iahnia de praz – cinci fire de păr, de aceeaşi lungime şi de aceeaşi culoare cu cel din capul cuvioşiei sale maicii Emilia.

Maica Emilia s-a certat cu părintele duhovnic, fiindcă a venit acasă netreaz şi a intrat fără să-şi scuture cizmele şi căciula de zăpadă.

Domnişoara Lucreţia, a popii Niculae, prinsă fiind de viscol, cam pe-aproape de şcoală, s-a abătut în cancelaria domnului învăţător Dănacu şi n-a ieşit până nu s-a încredinţat, din mişcarea copacilor, că, oricât ar întârzia, nici vântul nu se mai osteneşte, nici ninsoarea nu se mai răreşte.

Purceaua părintelui Niculae a născut opt godăcei: şase băieţi şi două fete. Să-i trăiască!

Şoşonii cei noi ai maicii Iulita au fost trimişi de către domnul judecător prin domnul Niculae Iapă.

Domnul Călin, cotoiul maicii Dosifteia, era să se înece cu un os de peşte.

Maica Sofronia a fost la Sărindar, fără blagoslovenie. A stat acolo, din pricina viscolului, două zile şi trei nopţi.

Pe maica Evloghia o doare o măsea, şi pe maica Tavifta o înjunghie între coaste.

Maica Evdochia a bârfit pe maica Nectaria; maica Pelaghia – pe maica Paisia; maica Elisaveta – pe maica Ruvima, şi maica Raisia – pe părintele duhovnic.

Maica stareţă a încetat din viaţă, iar maica Aftusa cu maica Zenaida şi cu maica Tomaida au fost numite locţiitoare.

Maicii Arsenia i-a pierit o raţă, iar maicii Neonila Scăianu, care se află de faţă, i-a fătat pisica…

— A născut, soro! o îndreptă Neonila, în râsul celorlalte. Numai vacile şi iepele şi oile fată. Pisicile sunt cucoane mari; ele se cheamă că nasc.

— Mă rog, a fost cucoana moaşă de faţă? întrebă Domnica, făcând cu ochiul.

— Nu.

— Dacă nu, atunci înseamnă c-a fătat. Numai când moaşa statului se găseşte prezentă se numeşte că e naştere.

— Da’ bine, măicuţă Neonilo, întrebă sora Riţa nedumerită, ce rost a avut pisica sfinţiei tale să fete la vremea asta? Că, după câte am auzit şi după câte ştiu, mâţele iau pui în săptămâna brânzei…

— Stai să te luminez eu, sări maica Fevronia. E drept că pisicile iau pui, după cum zici, în săptămâna brânzei, însă ele ţin sarcina un an… dacă nu şi mai bine…

— Nu-i adevărat! o contrazise Domnica. Nicio lighioană nu ţine

mai mult de nouă luni.

— Ba cum nu?! se opuse Neonila. Părinţii mei aveau capre, şi ţin bine minte, cu toate că am plecat de-acasă la vârsta de opt ani, că numai o dată pe an le ducea tata la ţap. Îmi pare că toamna. Ceea ce înseamnă că ele ţin sarcina un an încheiat…

— Staţi, soro, că nu-i aşa, sări şi Leonida. Şi caprele, ca şi vacile, după ce fată trebuie să mai stea o vreme ca să-şi crească puii şi să dea stăpânilor lapte, că nimeni nu le ţine la bătătură numai pentru iezi şi pentru viţei.

— Să zicem că maica Leonida are dreptate, conveni sora Riţa, dar cum rămâne cu pisica maicii Neonila? Din două una: ori a ţinut sarcina un an şi două săptămâni, ori… n-a mai aşteptat săptămâna brânzei.

— Ce tot îi dai, Riţo, cu săptămâna brânzei? interveni şi maica Harisia, de după uşă. Iacă, ne găsim către sfârşitul săptămânii întâia din post, şi nunta de la mine din pod nu s-a mai isprăvit.

— Vai, ce nelegiuite! oftă sora Cristina, mai înteţind hazul.

— Cred că pe puţin douăzeci de pisici se perindă pe la mine, continuă Harisia. Toată nopticica nu pot să închid ochii din pricina lor. Miau şi miau şi iar miau! Iar când mi-ţi ţipă câte una, ţi se zbârleşte părul. Ştii bine că e mâţă, şi totuşi îţi faci cruce ca de Dracu.

— Ferice de ele!… oftă Fevronia închizând dintr-un ochi.

— Nicio fericire! Să le vezi dimineaţa când pleacă, zici că toată noaptea au tras la jug. Unele stau să pice de ostenite ce sunt; altele jumulite, pline de praf şi de păianjeni. Ba le-am văzut şi pline de sânge pe bot, pe urechi, pe picioare, de parcă ar fi fost în război, nu altceva! Ieşea într-o zi Linţa Glicheriei făcută harcea-parcea. Dar Miţa voastră, Cristino? Nici nu gândeai c-o să mai trăiască până-n seară.

— Acuma s-a îndreptat, c-a mâncat cârnaţi…

— Mă miram eu de ce a slăbit Iepurică al nostru aşa! se tângui sora Riţa, făcând pe Leonida să-şi astupe ochii cu mâinile.

— Da’ de unde Iepurică? sări Harisia. Vine Călin al Dosifteei, ştiţi, bursucul ăla vânătul. Îmi pare că într-o seară se adunaseră mai mulţi, c-a fost o bătălie în pod, de credeai că e pe front! Am găsit, dimineaţă, patru oale şi şase străchini făcute zob. Bănuiesc că venise în vizită şi vărgatul ăla de la ocol, şi unul bălan din sat, al judecătorului mi se pare. Că tot i-am văzut dând târcoale pe lângă gard. Dar i-a răzbit al Glicheriei, că din seara aia nu i-am mai zărit.

— Ferice de el! oftă Fevronia, lovind pe vecina cu coatele. Am să-i zic maicii Glicheria să-i schimbe numele: să-l cheme Sultan, ori Paşa… Ce nume e ăla Călin?

— Ia, vă rog să isprăviţi cu astfel de glume, interveni Macrina, convinsă că toată lumea s-a săturat de râs. Avem de pus la cale lucruri mai serioase. Să vedem dacă, în zăpăceala ceasului de faţă, am putea

fi şi noi de vreun folos sfintei noastre mânăstiri. A voit Cel milostiv să rămânem orfane de maica noastră cea bună şi cea iertătoare. Şi tot cu voia sfinţiei sale o să ne alegem alta, că fără cap şi fără cârmă nu putem să rămânem. Până una-alta însă, Scaraoschi, care va fi dănţăluit cu tot Tartanul când i-a sosit vestea că la Tămâioara e rost de niţică intrigă, a trimis draci iscusiţi, cu poruncă straşnică să tulbure obştea şi pe cei mai mari, nedându-se îndărăt nici de la crimă, de va fi nevoie. Că dacă n-ar fi aşa, nici părintele exarh n-ar fi damblagit, nici părintele vicar n-ar trage să moară pe pat de spital. Şi nici ramolitul ăla de episcop – să mă ierte Dumnezeu! – n-ar fi încurcat treburile aşa. Pesemne că dracul cel mai iscusit a fost aşezat chiar în palatul sfintei episcopii. Dar nici afurisiţii care s-au aciuat la Zenaida şi la Tomaida nu sunt proşti, cu toate că ele nu prea ar fi simţit nevoie de ajutor drăcesc ca să întoarcă lumea pe dos. Barem la părintele Flavian bănuiesc că o fi sosit chiar aghiotantul lui Scaraoschi, că el e mai tare la fire; afară de dracul beţiei, altul nu-l poate birui cu una, cu două ca să facă rău…

— Eu cred, luă vorba sora Riţa, că şi la măicuţa Zenaida a venit tot un aghiotant, că unuia mai mic, cât de drac ar fi fost, nu i-ar fi trăsnit prin cap s-o înveţe ce mi-au auzit urechile…

— Să ne spui tot, porunci Macrina, că vorbă din gura noastră n-o să se audă. Dar tot, ca să ştim ce să facem. Până acuma am fost socotite numai bune de râs, de ghicit şi de glume; şi drept e că cu lucruri serioase nu prea ne-am tocit capul. Ei bine, avem prilejul să dăm dovadă că, atunci când Necuratul îşi pune cortul în mânăstire, Clubul veseliei e bun şi de altă treabă. Vorbeşte, Riţo maică.

Sora Riţa se scărpină în vârful nasului său cârn, ca şi când ar fi vrut să-i spună: „Las', că ştiu eu ce fac!", privi sever la sora Cristina, parcă i-ar fi dat să înţeleagă c-o aşteaptă o neplăcere, ridică din umeri ca să-şi uşureze conştiinţa şi zise:

— E lată rău! Să vedeţi. Cum s-a întors de la înmormântare, s-a oprit în săliţă, în faţa icoanei cu Judecata viitoare, a făcut câteva cruci până la pământ şi, oftând ca după potop, şi-a ridicat ochii în tavan şi a zis: „Doamne-Doamne! Adevărat vorba aia: că atunci când vrei să pierzi pe cineva îi iei mai întâi minţile!… Păi episcop e ăsta? Doamne, Maica Domnului, proastă sunt şi săracă de fapte bune mă aflu înaintea voastră, dar îndrăznesc fiindcă mă doare sufletul din mine de soarta acestui sfânt locaş. Rogu-vă să-mi daţi o mână de ajutor, că sunt femeie slabă, şi nici pungă n-am de risipit, ca să pot să biruiesc puterile întunericului şi să mă pun în slujba casei voastre, după zisa proorocului: «Râvna casei tale m-a mâncat…»" Aci, pesemne că ori vreun drac s-a strâmbat la sfinţia ei, ori sfântul Arhanghel o fi mişcat sabia, că numai ce-o văd că se schimbă la faţă şi intră repede în casă. Sar eu şi-i scot blana, sare maica Varvara şi-i trage şoşonii; eu o frec

pe mâini, măicuţa o freacă pe picioare, şi sfinţia ei nu zicea nimic. Ofta rar şi scurt, de credeai că i se rupe ceva de la ficaţi. „Ţi-e rău, măicuţă?" o întreb eu, aşa, ca s-o mai scot din gânduri. „Mi-e rău, Riţulico! Mă doare şi o parte din trup, se vede c-am răcit pe drum, dar mai rău mă doare la inimă de câte văd şi de câte aud…" „Să-ţi facem un ceai, măicuţă?" o mai întreb eu cu milă şi cu dragoste. „Ba să faceţi trei, zice sfinţia ei, că uite, avem musafiri." Când întorc capul, Glicheria şi cu Veniamina intrau cu zorul pe uşă. „Văzurăţi, surioarelor, minte de episcop?" le întâmpină măicuţa moţăind a nenorocire. „Norocul maicii Aftusa", zice Veniamina scărpinându-se pe lângă nas. „Ce Aftusa?" sare măicuţa Zenaida. „Glafira, fetelor, că pentru ea s-a dat mânăstirii lovitura asta de măciucă, nu pentru mototoala de bătrână. Degeaba prietenia ei, a Glafirei, cu popa Costin?… Ehe! Or înşela ei pe Dracul, dar pe mine nu mă înşală!" Maica Glicheria se mai lungeşte de-o şchioapă, îşi mai plimbă limba pe crestătura buzei de sus, apoi zice: „De şase ori a fost pe la ele vara trecută…" „Ce de şase? se încontrează măicuţa. N-ai numărat tu bine"… „Dacă ar şti şeful de ocol, i-ar lua aparatul de radio înapoi"… glăsuieşte şi Veniamina, tot cu mâna la neg. Ah, îmi venea să mă dau pe la spatele ei şi să i-l tai cu foarfeca! „Hm, parcă numai domnu' Tică? face măicuţa Zenaida fără să privească în ochi de rumân. Şi de judecător am simţit ceva"… „De părintele duhovnic nu bănuiţi nimic, surioarelor?" cutează Veniamina, fără frică de trăsnet. Măicuţa Zenaida face ochii mari şi fluieră ca unul care n-a avut cap să se gândească la toate. Zice: „Tii, ia să facem noi o socoteală. Părintele Flavian are şaizeci şi patru de ani, la noi slujeşte de vreo treizeci şi doi, iar Glafira are treizeci şi şase… Hm, îmi pare rău că a venit în Tămâioara după ce se născuse Glafira"… „Ce are a face? sare Veniamina. Parcă o să-i ceară cineva extractul de naştere? Ş-apoi, mânăstirea Vornicului, de unde a venit părintele duhovnic, nu e aşa departe de noi"… „Ai dreptate", se bucură măicuţa Zenaida. Apoi se mai gândeşte niţel, cu arătătorul la falcă, tuşeşte tare, ca şi când ar fi avut nevoie de curaj ori de cine ştie ce glas, şi zice: „Ştiţi ce, fetelor? Să facem pe dracu în patru, numai şi numai să izbutim. E în joc viitorul mânăstirii… Dacă vor veni altele la cârmă, se duce Tămâioara de râpă. Aşa, că uite ce m-am socotit: să vă duceţi la una din voi care are hârtie şi cerneală şi să scrieţi trei anonime: una nevestei judecătorului, alta preotesei părintelui Costin şi a treia episcopului. Iar mâine până în ziuă, tu, Veniamino, să iei pe Niculae Iapă şi gerul în nas şi să te duci la văru-meu **[65]** Filip, să-i povesteşti batjocura ce ne-a făcut-o preasfinţia sa şi să-i spui că-l rog s-o publice la *Vocea judeţului*. M-aş repezi eu, dar nu mă simt bine… Doar nu m-o pedepsi Dumnezeu să mă îmbolnăvesc tocmai acu!"… „Dar cu Tomaida ce facem? îşi aduce aminte lungana, la plecare. Că duşmanul nostru ăl

mare tot ea rămâne.” „Ai dreptate”, o aprobă maica, frecându-se la partea răcită. Apoi, după ce se mai gândi o ţârică: „Măi fetelor, eu am băgat de seamă că sora Cristina cam aduce cu domnul Anton Spâneanu… dacă nu şi cu Costandin Coleaşă. Să dăm zvonul că e făcută cu unul din ei.”

— Să-i fie ruşine! strigă Cristina izbucnind în plâns. Toată mânăstirea ştie că am venit aici la vârsta de zece ani şi că am părinţi, fraţi şi surori!

— Ce i-a dat Satana prin gând! se mirară toate, închinându-se şi sărutând pe Cristina.

Iar Cristina, după ce-şi şterse lacrimile de la ochi, o luă pe buna ei prietenă Riţa de amândouă mâinile şi zise:

— Parcă au fost vorbite, nu le-ar mai ierta Dumnezeu! Tot aşa a scornit şi cotoroanţa de Tomaida: că pe tine te-a făcut maica Zenaida cu… Niculae Iapă!

Asemănarea intrigii stârni de astă dată râsul, însoţit, fireşte, de cruci şi de mătănii.

— Doamne Iisuse Christoase, trăsneşte-le pe-amândouă! se rugă Neonila îngenunchind în faţa candelei.

— Ba mai bine să le dea minte, c-au îmbătrânit proaste şi nebune, se rugă Domnica, izbindu-se cu fruntea de covor.

— Măicuţa Zenaida zice aşa, luă vorba iarăşi sora Riţa: că în politică, dacă vrei să izbuteşti nu trebuie să ţii seamă de nimeni şi de nimic. Minţi, vâri intrigi pe unde poţi, te faci frate chiar cu Ucigă-l-crucea, fiindcă numai un lucru contează: reuşita.

— Trăsni-o-ar Maica Domnului! blestemă cuvioasa Harisia. Da’ ce, noi suntem partide, ca să facem politică? Noi ne alegem stareţă care să ne călăuzească paşii către mântuire nu alegem deputaţi, ori senatori, care să stea pe trai bun la Bucureşti! Auziţi ce i-a trăsnit Satana prin capul ăla lătăreţul!

— Hei, că parcă numai cu maica Zenaida are Diavolul treabă? La fel gândeşte şi grăieşte şi măicuţa Tomaida, sări de colo şi sora Cristina.

— Trăsni-o-ar Maica Domnului şi pe ea! se închină din nou maica Harisia, urmată de maica Fevronia.

— Acuma să ne spună şi Cristina ce s-a pus la cale în casa Tomaidei, că-mi închipui că nici ea nu s-a lăsat mai prejos, porunci maica Macrina, curmând crucile, mătăniile şi râsul.

— Ţi-ai găsit cine să se lase! şuieră Cristina cu mutră de mâţă strânsă de coadă. Că s-au întors de la înmormântare câteşitrele, adică măicuţa Tomaida, Chesaria şi Ierofteea, vinete la faţă şi aşa de amărâte, că dacă nu zoream eu cu gura ar fi intrat în casă cu zăpada grămadă. Parcă se făcuse alegere de stareţă şi de iconoamă, se numise eclesiarhă nouă, şi sfinţiile lor rămăseseră cu deştiu-n gură. Acuma nu

ştiu ce-or fi vorbit până la uşă, c-au intrat ca mutele. „Să ne faci câte-o cafea”, îmi porunceşte măicuţa Tomaida când dă cu ochii de mine. Am priceput numaidecât că au să pună pe Chesaria să le ghicească. Dar şi eu, ca să-mi bat joc de ele, am făcut cafeaua aşa de groasă, că n-a putut desluşi cuvioasa ghicitoare decât atât: că măicuţa are patru duşmani şi că o să mai facă drumuri… „D-astea nici nu mă îndoiesc, zice măicuţa Tomaida, că duşmani am avut întotdeauna, darmite acu, în fierberea asta care e! Iar cât pentru drumuri, fireşte că n-am să aştept acasă să-mi pice pară mălăiaţă în gură. Dar cine, soro, să fie ăşti patru duşmani?” „Parcă e aşa de greu de ghicit? sare putina aia de Ierofteea. Unul e părintele Grigorie. N-ai văzut? Cum a citit telegrama, s-a şi dat de partea maicii Aftusei. Ordinul sfinţiei tale, cu iscălitură, cu număr, cu ştampilă, iar telegrama nici iscălită, nici pecetluită! Şi a găsit sfinţia lui că e mai tare”… „Al doilea e chiar părintele Flavian, sare şi maica Chesaria. N-ai văzut cum îşi bătu joc de amândouă?” „Iar al treilea trebuie să fie Niculae Iapă”, îndrăznesc eu din colţ, de unde coseam. „Ba e chiar părintele Costin, zice putina. A ştiut bine de numirile care se făcuseră, şi totuşi a stat pe capul preasfinţiei sale până i-a dat blagoslovenie să bată telegrama.” „Iar al patrulea, şi ăl mai prima, grăieşte iarăşi maica Chesaria, este negreşit Zenaida.” „Nici vorbă, face măicuţa Tomaida. Că ori pe care ar delega-o sfânta episcopie ca să ţină locul, lupta pentru stăreţie tot între noi două are să se dea.” Apoi, după ce se mai gândeşte niţeluş: „Fetelor, după cum ştiţi, nimic n-am urât mai mult pe lumea asta ca zavistia şi pârâciunea… Dar în asemenea împrejurări, când chiar interesul ăl mare al sfintei mânăstiri te îndatorează s-o faci, voi fi nevoită să ies din ale mele şi să lupt cu tot felul de arme. Unele călugăreşti, altele… mai puţin pe placul sfinţilor părinţi. Apăi oi izbuti, apăi oi cădea, cum o fi voia Domnului. Că dacă va fi să cad, să nu-mi pară rău c-am stat cu limba legată şi cu picioarele împiedicate. Mi-am pus în gând să fac şi pe Dracu să se închine. Am să merg până la guvern şi chiar până la rege, dacă va fi nevoie. Deocamdată să vedem ce-i de făcut cu ăşti patru duşmani care s-au arătat în ceaşcă. Voi aveţi vreun plan?” „Eu cred, zice Ierofteea, că n-ar strica să lovim în maica Aftusa, prin Glafira. Şi totodată şi în părintele Costin. Că prea le face vizită ori de câte ori vine în mânăstire! Nu ştiu ce-o fi la mijloc, dar dacă am scorni ceva care să se prindă şi să ne folosească şi nouă, poate că până o fi să murim vom căpăta iertare de la Dumnezeu…” „Să scoatem vorbă că Glafira a făcut un copil cu părintele Costin”, îndrăzni maica Chesaria, cu ochii în pământ. „Da’ de ce nu doi? sare Ierofteea. I-a făcut morţi şi i-a îngropat în fundul grădinii! Că n-are să vină procurorul să vadă cum şi ce! Iar după alegere, ne cerem iertare şi de la Dumnezeu, şi de la maica Glafira…” „V-aţi gândit foarte bine, aprobă măicuţa Tomaida, fără teamă de fulger şi de trăsnet. Când se fac alegeri de

deputaţi, îşi scornesc fel şi fel unul altuia, ca să reuşească. Aşa să facem şi noi. Oamenii politici mint în interesul lor, dar noi scornim în sfântul interes al căsuţei Domnului. Am putea de pildă să dăm zvon că Glafira e fata Aftusei, făcută cu popa Niculae; că Lucreţia popii Niculae e făcuta cu părintele duhovnic; că sora Riţa e fata Zenaidei, făcută cu Niculae Iapă…”

— Trăsni-o-ar Maica Domnului! o blestemară Neonila şi Harisia pe maica Tomaida.

— Apoi, continuă Cristina, după ce s-au înţeles să facă anonimă şi s-o trimită la episcopie, matracucele alea două au plecat, iar îndată după plecarea lor, măicuţa Tomaida a început să se vaiete de junghiuri în vintre **[66]**. Le căpătase când a trântit-o sania. Îi zic: „Dacă nu te astâmperi, aşa-ţi trebuie! Şi dacă t-ei îmbolnăvi mai rău, să ştii de la mine, măicuţă, că nici sfântul Maslu n-are să-ţi ajute, că prea multă răutate ai pus la cale cu sarsailoaicele alea care s-au dus”… „Tu eşti o proastă, şi Ioana altă proastă”, zice sfinţia ei supărată. Şi dă-i pe gemete. Au şi au! I-am fiert apă şi i-am făcut baie de muştar, i-am făcut ceai, i-am pus cărămidă caldă, dar degeaba! Când a văzut c-o podidesc junghiurile, m-a trimis în puterea nopţii de am adus pe sulemenita aia de moaşă. Bine că nu mi-a ieşit vreun lup înainte.

— Şi măicuţa Zenaida s-a simţit rău după plecarea Veniaminei şi a Glicheriei, zise sora Riţa, mirată, ca şi celelalte, de potriveala lucrurilor. De unde mai la început credea c-o să fie o răceală uşoară, să pomeneşte, nene, că începe să-i amorţească o parte din trup. Ţipă – sfinţia ei, freac-o noi, dar fără niciun spor. Dacă vedem că nu e lucru de glumă, plec după doctoriţă. Ştiam că rămăsese la maica Irina şi am avut noroc s-o găsesc tot acolo. A venit biata numaidecât, şi dă-i cu unsori – c-avea în traista aia a ei –, dă-i cu aspirină! Îi facem şi noi ceai cu rom, îi punem şi ventuze, până s-a îndurat Tatăl ceresc şi a mai uşurat-o. A stat domnişoara Antonescu lângă sfinţia ei până a bătut clopotul pentru deşteptare. Şi iacă aşa!

Maicile se mirară ca de un început de pedeapsă dumnezeiască, apoi râseră, se închinară, iar se mirară, până luă cuvântul maica Harisia.

— Să mă ierte Dumnezeu, că oi vorbi cu păcat, dar îmi închipui eu că n-ar plânge prea multe maici dacă mâine dimineaţă cuvioasele Tomaida şi Zenaida, pofticioasele jeţului stăreţesc, ar lua drumul spitalului. Ba chiar pe al cimitirului. Că boala părintelui exarh şi a părintelui vicar se trage numai din patima lor de mai-mărime. Adică a Tomaidei şi a Zenaidei.

— Noi să nu dorim răul nimănui, grăi maica Macrina făcându-şi cruce, că suntem călugăriţe cu scufie şi cu jurământ. Dar dacă boala Zenaidei şi a Tomaidei s-o lungi până după alegere, să ştiţi că de la

Dumnezeu e trimisă. Că de-or fi ele zdravene, să nu ne vadă ochii ce ne-or auzi urechile! Şi chiar în pat fiind, n-au să se astâmpere cele două diavoliţe şi ciracele lor. Aşa că noi să chibzuim ce ar fi de făcut ca să scutim mânăstirea de balamuc şi de ocară.

— Sora Cristina e cu planurile, se lepădă Neonila, înfricoşată oarecum de cele ce s-ar putea pune la cale.

— Ba pe Cristina şi pe Riţa să nu le amestecăm, hotărî maica Macrina. E vorba de călugăriţele care le-au crescut şi în casa cărora trăiesc, şi nu se cade să fie părtaşe la ceea ce vom face noi.

— Eu aş zice, în prostia mea, că ar fi nimerit să le punem dinamită sub saltea, glumi maica Domnica, răspândind groază.

— Ba mai bine să le ungem cu benzină şi să le dăm foc! glumi şi maica Leonida. De unde să aducem noi dinamita şi ce o să spunem acolo că facem cu ea? Se aprobă?

— Ho, aţi căpiat? sări maica Macrina înfricoşată. De astfel de lucruri nici în glumă nu se cade să vorbiţi.

— Degeaba că sunteţi mai bătrâne, că nu vă pricepeţi, le înfruntă sora Cristina. Tot eu dacă nu vă voi arăta drumul. Şi iată ce m-am gândit. Maicile astea, pe care vrem să le smerim, se vor pârî şi se vor batjocori singure, aşa că nu-i nevoie să le luăm păcatele în spinare. Altceva să facem. Sfinţiile voastre vă pricepeţi aproape toate la ghicit şi niciuna nu sunteţi în duşmănie cu cele şase maici. Astfel că lucrul cel mai nimerit e să vă luaţi sculele de ghicit – care ghiocul, care cărţile, care bobii, care ceaşca – şi să vă duceţi pe la toate, chipurile în vizită, că de ghicit o să vă roage ele singure. Maicilor Chesaria şi Veniamina, care mor să fie iconoame, să le daţi a înţelege că-şi vor ajunge scopul, dar a doua zi după fericire au să le răstoarne caii mânăstirii în râpă, bineînţeles cu trăsură cu tot. Iar maicilor Ierofteea şi Glicheria, care râvnesc după eclesiarhie, să le spuneţi că chiar în ziua când le va sosi numirea are să le cadă policandrul cel mare în cap. Apoi să vă duceţi la maica Aftusa şi să-i vârâţi în minte că dacă n-o vrea cu niciun chip să primească stăreţia n-are să-i putrezească trupul decât după douăzeci de ani de la moarte… Cât despre maica Zenaida şi cu măicuţa Tomaida, înfricoşaţi-le cu toate urgiile cerului, doar-doar le veţi mai îmbuna şi pe ele. Ceea ce nu prea îmi vine să cred că veţi reuşi. Oricum, o anonimă la episcopie tot să trimitem, ca să le dăm de minciună…

— Pentru cotoroanţele astea două, care crapă după stăreţie, ticluii eu un plan… să le placă şi lor, sări maica Leonida cu gura ei a mare. Dacă nu-l aprobaţi, calc disciplina şi-l aduc singură la îndeplinire. Ascultaţi. Fiindcă amândouă s-au îmbolnăvit şi fiindcă una a adus pe doctoriţă, iar cealaltă pe moaşă, noaptea târziu, să dăm sfoară în ţară că… au avortat. Se aprobă?

Planul Leonidei stârni un haz nebunesc. Maicile se îmbrăţişară de

bucurie, unele făcură mătănii la icoane, cele două surori – una uceniţă a Tomaidei, iar cealaltă a Zenaidei – se priviră înspăimântate, iar Macrina nu mai ştia cum să potolească zarva. În cele din urmă, după discuţii înfocate, hotărâră ca deocamdată să înştiinţeze despre „avorturi” numai pe preasfinţitul episcop Ilarion. Şi se despărţiră încredinţate că, mai cu ghicitul, mai cu anonima, vor scăpa mânăstirea de tulburare.

XVI

După ce-şi înghiţi cafeaua cu lapte, pătând halatul şi faţa de masă, preasfinţitul Ilarion luă pisoiul în braţe şi se rezemă de colţul ferestrei, ca să privească afară.

Sunt ceasurile opt de dimineaţă. Cer de sticlă, caldarâm de zăpadă şi soare cu dinţi. Preasfinţiei sale nu-i plăcu. Se culcase citind *Un naufragiu* şi ar fi preferat fulgi lovind în geam, copaci smulşi din rădăcină şi trecători răsturnaţi de vifor. Împărtăşi pisoiului decepţia şi, abandonând fereastra, legă un cocoloş de hârtie de capătul unei sfori şi se apucă să-şi distreze mica-i lighioană. Abia peste o jumătate de ceas, când mâţa refuză să se mai lase păcălită, episcopul îşi aduse aminte că e conducătorul unei eparhii şi se aşeză la birou.

Semnă câteva hârtii oficiale, fără să le mai citească. Iscălitura consilierului-referent era pentru el garanţie că nu săvârşeşte nici nedreptăţi, nici ilegalităţi. Îşi mai puse iniţialele şi dedesubtul unor rezoluţii scrise de-a gata, apoi chemă pe ierodiaconul Sofronie, ucenicul preasfinţiei sale, şi-i porunci să-i deschidă trei plicuri proaste, cu scris de femeie puţin ştiutoare de carte, sosite cu ultima cursă din ajun.

— Sunt de la maici, neiscălite, şi… miroase a pârâ, îl lumină Sofronie după o aruncătură de ochi.

Văzând că nu sunt niscaiva cereri de ajutor, cum bănuise, Ilarion se îmbujoră la faţă şi râse ca un copil.

Îi plăcea grozav lectura anonimelor, mai ales când acestea vin de la călugăriţe. Se căi că nu le-a desfăcut de îndată ce le-a avut sub ochi şi porunci ierodiaconului să le citească.

Sofronie le descifră mai întâi în taină, fie ca să le poată citi fără greş, fie ca să le prindă mai întâi el firul, apoi glăsui rar şi apăsat:

„Preasfinţite stăpâne,

vă sărutăm dreapta cu smerită mătanie şi vă dăm de ştire cum că maica Glafira din sfânta mânăstire Tămâioara, care e uceniţă a maicii Aftusa, locţiitoarea de stareţă, este fata maicii Aftusa, făcută cu părintele Flavian, şi a făcut şi doi copii gemeni, dar care nu mai trăiesc…”

Episcopul izbucni într-un râs copilăresc.

— Hm, cum aud eu, mânăstirea Tămâioara e uceniţa maicii Aftusa, făcută cu Flavian, şi are şi doi copii gemeni!…

Sofronie mai silabisi o dată scrisoarea, în taină, şi-i dădu înţelesul exact.

— Nu. Ci maica Aftusa ar fi făcut pe maica Glafira cu părintele duhovnic. Iar maica Glafira ar fi făcut la rândul ei doi copii gemeni, nu se ştie cu cine…

— Cum nu se ştie? N-auzi, prostule, că i-a făcut cu Flavian?

— Ba nu. Părintelui Flavian i-ar veni nepoţi, şi i-a făcut… nu se ştie cu cine. Adică nu ştie cuvioasa care a scris denunţul, dar maica Glafira trebuie să ştie…

Episcopul se scărpină încurcat după ureche. Zise:

— Dacă a făcut doi odată, poate că n-o fi ştiind nici ea… Tu ce crezi?

Sofronie râse cu smerenie şi ridică din umeri.

— Ticăloasa! se încruntă pe loc preasfinţia sa. Şi Costin a stat de capul meu până m-a convins să-i dau delegaţie de stareţă! Hm, n-or fi semănând copiii cu el?… Ia să iei tu seama când t-ei duce pe la mânăstire…

După ce lămuri pe stăpân că nu Glafira ţine locul la Tămâioara şi că gemenii au putrezit demult, Sofronie citi a doua scrisoare:

„Vă sărutăm dreapta şi genunchii, preasfinţite stăpâne, şi vă facem cunoscut, spre ştiinţa preasfinţiei voastre şi întru binele sfintei noastre mânăstiri Tămâioara, precum că maica Aftusa a făcut pe maica Glafira cu popa Niculae, şi vă rugăm s-o înlocuiţi de la stăreţie şi să daţi poruncă să se facă alegere mai repede, că-şi vâră Necuratul coada şi cine ştie ce rivoluţie mai iese…”

— Vezi, diacone, că tot Glafira e locţiitoare? zise episcopul, triumfător. Îmi pare rău că m-am luat după Costin şi n-am numit pe Zenaida ori pe Tomaida… Şi vezi că Glafira e fata părintelui Niculae? De altfel, nici nu mă îndoiam că bietul Flavian e nevinovat…

Cuviosul Sofronie zâmbi şiret şi citi a treia scrisoare:

„Vă sărutăm mânuşiţele, noi, câteva maici de la mânăstirea Tămâioara, a sfântului Grigorie Decapolitul, şi vă rugăm de iertare că îndrăznim să vă scriem precum că maica Aftusa e o călugăriţă bună şi cu frica lui Dumnezeu, iar părintele duhovnic şi cu popa Niculae sunt preoţi la locul lor. Şi nu e adevărat că maica Zenaida a făcut pe sora Riţa cu Niculae Iapă, şi nici că maica Tomaida a făcut pe sora Cristina cu Costandin Coleaşă. Şi să mai ştiţi că anonimele pe care le-aţi primit sunt

puse la cale de către maica Zenaida şi de către maica Tomaida, care au avortat, că amândouă se văietă de junghiuri în vintre, că una a chemat pe domnişoara doctoriţă, şi una pe cucoana moaşă…”

— Ticăloasele! răcni Ilarion, după ce mai întâi se încredinţă că nu scrisorile au avortat, ci Tomaida şi Zenaida. Şi eu, care regretam că n-am numit pe una din ele locţiitoare de stareţă! Să ştii, diacone, că Dumnezeu l-a inspirat pe Costin când mi-a recomandat pe Glafira…

— Pe Aftusa! îl îndreptă Sofronie luând ziarele proaspete din mâna bucătăresei.

Episcopul vru să mai zică ceva, dar văzând gazetele avu o presimţire şi porunci diaconului să le desfacă. Acesta începu cu *Vocea judeţului* şi tresări când citi chiar pe prima pagină, cu litere de-o şchioapă:

„SCANDALUL DE LA MÂNĂSTIREA TĂMÂIOARA.

Episcopul numeşte trei stareţe deodată… Maicile se revoltă. Un prelat prea bătrân, un referent şiret şi un protopop moale. Doi arhimandriţi grav bolnavi.”

Preasfinţitul Ilarion îşi puse ochelarii pe nas şi citi şi el, cu glas tremurat, titlul şi subtitlurile articolului, îşi plimbă ochii de-a lungul coloanelor bâţâite de mâinile-i slabe, apoi înapoie foaia ierodiaconului.

— Citeşte tare şi rar. Să nu rămâie niciun cuvânt şi nici s-adaugi ceva de la tine.

Ierodiaconul, un călugăr tânăr şi foarte şiret, îşi făcu o cruce mare, îşi drese glasul şi citi din nou titlurile, apoi cuprinsul:

„După o suferinţă inutil de grea pentru a răpune un trup bătrân şi şubrezit, maica Galinia, cunoscuta şi îndeobşte iubita stareţă a mânăstirii Tămâioara, s-a supus unor legi fireşti şi s-a mutat către Domnul.

Care dintre vizitatorii Tămâioarei n-a cunoscut-o pe răposata? De talie mijlocie şi uscăţivă, cu ochii şterşi de albastrul viu din tinereţe, dar buni şi veşnic înlăcrimaţi, totdeauna cu zâmbetul pe buze, ca şi când viaţa ei s-ar fi deşirat într-un cerc de fericire, niciodată pridididă de nervi şi lipsită de sfaturi înţelepte. Cu un cuvânt, era tipul adevăratului conducător.

Acum s-a supus unor rânduieli care depăşesc puterea omului, lăsându-şi turma orfană de mamă. S-au tânguit clopotele, au plâns maicile şi surorile şi au regretat toţi cei care i-au admirat chipul de sfântă şi i-au sorbit cuvântu-i moale şi măsurat, ieşit parcă de sub colb de cronici uitate. Şi toţi îşi vor fi zis: «A murit o stareţă!» Şi mulţi se vor fi întrebat: «Cine o va înlocui oare?» Zicem «mulţi» şi nu «toţi» fiindcă, după cât sunt informat, tocmai aceia care prin situaţia lor de răspundere erau obligaţi să-şi pună

această întrebare, din primul moment şi cu toată seriozitatea pe care o comportă vacanţa unei stăreţii nu şi-au pus-o decât, după cum se va vedea, cu o uşurinţă ce nu se poate califica.

Şi, cinstit vorbind, nu prea vedem care dintre conducătorii eparhiei ar fi capabil să se ocupe serios de astfel de… mărunţişuri. Părintele Ion Costin abia găseşte timp să-şi desfacă ţuica şi fânaţurile, să-şi încaseze chiriile de la cele trei sau patru corpuri de case, să încurce două catedre la două şcoli din cei doi poli ai oraşului şi… dar să nu mai spunem. Sunt fapte care stau pe buzele tuturor şi deci nu mai e nevoie să pătăm hârtia cu ele.

Părintele Lavrentie, bătrânul stareţ de la Vornic şi exarh al mânăstirilor e prea vechi în această din urmă slujbă şi deci prea legat de nenumărate cămăşi de noapte, borcane cu dulceaţă şi anterie de mohair pentru a judeca liber şi preocupat de binele mânăstirii. De altfel, suntem informaţi că o încercare făcută de preacuvioşia sa pentru a pune în locul de cinste pe o călugăriţă lipsită de orice merit i-a fost fatală. S-a îmbolnăvit greu şi – la vârsta-i venerabilă – cu puţine şanse de însănătoşire.

Ar fi părintele arhimandrit Serafim, actualul vicar al episcopiei, om cinstit şi călugăr plin de dragoste pentru slujba Domnului. Dar ce să facă preacuvioşia sa cu un exarh ca părintele Lavrentie, cu un referent nărăvit şi mai ales cu un episcop care îşi trece vremea distrând pisicile şi savurând pe Andersen, pe Jules Verne şi pe fraţii Grimm? Bolnav fiind, şi-a riscat viaţa, tot oraşul ştie că preacuvioşia sa se află grav bolnav în spital, şi s-a dus la cel mai mare să recomande – deocamdată numai pentru a ţine locul de stareţă – pe maica Zenaida Ionescu, o călugăriţă în putere, inteligentă, harnică şi energică, mai ales energică, singura în stare să ocupe locul sfinţit de răposata Galinia. După el însă au venit corbii eparhiei şi au silit pe bătrân să numească, la intervale de un sfert de oră, unul pe monahia Tomaida, o guralivă şi o intrigantă, celălalt – pe maica Aftusa, o biată oaie în toată puterea cuvântului.

Închipuiţi-vă acuma, oameni buni, ce cap vor fi făcut călugăriţele din Tămâioara când s-au pomenit cu trei stareţe deodată şi ce încurcături caraghioase trebuie să fi provocat această triplă numire, care oglindeşte de minune mentalitatea şi seriozitatea celor din capul eparhiei. Preasfinţitul Ilarion, venerabilul nostru episcop, a dat o nouă dovadă că i-a venit timpul să-şi mute restul zilelor în liniştea unui schit, unde poate alterna Vieţile Sfinţilor *cu piticii lui Andersen şi cu halucinaţiile lui Verne, fără să păgubească pe Stăpânul cel din ceruri. Până atunci să încerce un act de voinţă şi să pună rânduială acolo unde a introdus vrajba. Noi ne facem datoria de organ obiectiv al opiniei publice din acest judeţ şi-i cerem respectuos, dar stăruitor, să aşeze în judeţul Galiniei nu pe favoritele ipocritelor sale slugi, ci pe aceea care într-adevăr merită să cârmuiască o mânăstire şi s-o reprezinte cu demnitate – când trebuinţa va cere.*

Am spus, şi nu ne e ruşine s-o repetăm: maica Zenaida, fostă un şir de ani casieră şi apoi mereu în consiliul duhovnicesc al Tămâioarei, este cea

mai pregătită şi deci cea mai indicată pentru slujba de stareţă. O spunem noi, şi o spune toată lumea care o cunoaşte. Această numire va fi desigur ratificată şi de către voturile soborului. În caz contrariu, preasfinţia sa are posibilitatea să… corijeze aceste voturi. Când e vorba de un element atât de valoros, ale cărui calităţi se pot deduce din însăşi eventualitatea unui curent ostil, se trece cu inimă uşoară peste tradiţii anacronice şi peste regulamente alcătuite fără prevedere.

Sau poate mânăstirea dispune de un alt element, mai meritos ca maica Zenaida? Ne închinăm. Persoana ne este indiferentă. Ceea ce pretindem e să se lămurească mai repede situaţia, pentru a nu prelungi un scandal dăunător prestigiului bisericii. În tot cazul, noi vom sta de veghe şi promitem cititorilor că-i vom ţine în curent cu tot ce se va mai urzi în această chestiune de interes obştesc. Avem speranţa că nu vom fi siliţi să recurgem la argumente care nu vor fi deloc pe placul preacuvioşilor şi preasfiinţilor de la sfânta episcopie…

Aşteptăm."

Vlădica Ilarion ascultă lectura articolului când zbârcind din nasu-i mic, când fluşturând din cap revoltat, când ştergându-şi câte o lacrimă care pornea uneori şi fără încuviinţarea lui. La sfârşit se înfurie rău şi lovi cu pumnul în masă.

— Ticălosul! Mă ameninţă! Hm! Gazetari, ai? Bandiţi de codru!

Apoi îşi mângâie pisoiul, care se speriase de lovitură, şi se ridică să-l plimbe prin odaie. După două-trei învârtituri, se mai linişti.

— Hm, dacă lucrurile se vor fi petrecut aşa, adică dacă *oamenii mei* – preasfinţia sa apăsă cu amărăciune pe aceste cuvinte – mă vor fi amăgit să numesc trei locţiitoare în loc de una, jurnalistul are dreptate. Aftusa aia, o ştiu eu: e o proastă. Zenaida e altceva… Face de stareţă. Nu-i aşa, diacone? Hei, prostule, ce taci?

Sofronie, care îşi cunoştea bine stăpânul şi ştia că nu el hotărăşte în cârmuirea eparhiei, ci mai ales preotul Costin, îşi făcuse obicei să nu-i strice clipele rare când îşi lua aere de dictator; de data asta însă îl contrazise.

— Nu-i aşa, preasfinte! E bună aceea pe care o va alege soborul.

Ilarion se îndârji.

— Eşti un prost, aşa cum e Costin, cum e Serafim, cum e Lavrentie şi cum sunt toţi acei care mă chinuiesc în fiecare zi cu hârtiile lor. Gazetarii ştiu mai bine decât voi… Şi p-ăi de la *Vocea judeţului* îi cunosc eu: toţi sunt oameni de bine şi buni creştini… O cunosc şi pe Zenaida. E şireată ca o vulpe şi îndrăzneaţă ca o sfârlează. Calităţi cum nu se poate mai potrivite pentru o stareţă. Căci cine e şiret e şi inteligent; şi cine e îndrăzneţ reuşeşte în toate. Auzi, mă prostule? Aşa că pe ea trebuie s-o punem stareţă. Să te duci la *Vocea judeţului*, să mulţumeşti din partea mea domnului Filip Cristian pentru articol şi să-

l încredinţezi că şi eu gândesc la fel cu domnia sa…

— Bine-bine, dar ce te faci cu legea, care porunceşte să fie alegere? Dar cu… avortul? îndrăzni ierodiaconul.

— Ai dreptate! Ptiu! Stricata şi nelegiuita! Şi pe asta vream eu s-o pun stareţă? Nici în ruptul capului! Hm, dar ce te faci cu ăia de la jurnal?…

Bucătăreasa anunţă pe protopopul de la Tămâioara. Episcopul fu apucat de-o bucurie copilărească.

— Să intre! Repede, repede!

Părintele Grigorie Seltea îşi făcu apariţia în ţinută de audienţă: tot costumul preoţesc, plus brâul şi culionul de catifea roşie, plus bastonul de iconom şi crucea de stavrofor **[67]** .

— Şi umblă, omule, mai iute, ce te mişti aşa încet? îl întâmpină Ilarion, tremurând de bucurie că are cine să-l informeze exact asupra stărilor de la Tămâioara. Stai pe scaun şi spune-mi tot. Să nu ocoleşti nimic şi să nu cruţi pe nimeni. Vreau să aflu adevărul curat.

Protopopul deschise servieta-i de muşama şi scoase o coală scrisă pe toate paginile.

— Preasfinţite stăpâne, întocmisem acest raport cu scop să vi-l înaintez prin poştă, dar mi-am luat seama şi vi l-am adus personal, fiind de natură foarte urgentă.

— Citeşte-l, frate, dacă l-ai adus! Ce-l mai suceşti în mâini? porunci episcopul, tremurând de nerăbdare.

Dar părintele Grigorie, om domol la fire, îşi drese mai întâi mustăţile, barba şi glasul, se asigură dintr-o privire de discreţia lui Sofronie, şi numai după aceea începu:

„Preasfinţite stăpâne, când am primit ordinul telegrafic, cu nr. 566/92… tocmai prohodisem pe răposata stareţă a mânăstirii Tămâioara şi mă căzneam să conving pe maica Zenaida cum că numirea maicii Tomaida, purtând un număr mai mare, rămâne singură valabilă…”

— Foarte rău! întrerupse episcopul. Zenaida e mult mai bună decât Tomaida.

Protopopul ridică din umeri şi continuă.

„…lucru foarte greu, deoarece Zenaida, fire încăpăţânată, ţinea una că ordinul cuvioşiei sale e valabil, întrucât a pornit întâiul din cancelaria episcopiei. Aşa că telegrama a fost salvatoare. Am citit-o îndată, în auzul tuturor, şi rezultatul a fost că maica Tomaida, şi ea fiind la fire ca şi Zenaida, s-a supărat şi a părăsit salonul stăreţiei, trântind uşa…”

— Auzi obrăznicie!

„Maica Zenaida a urmat-o, în aceeaşi stare sufletească fiind, iar cuvioasa Aftusa, noua numită, a leşinat…”

— Mă rog, mă rog, pentru ce a leşinat? De frica celor două netrebnice, sau de… căldură?

— Ba de frica telegramei…

Ilarion îşi plimbă câteva clipe limba pe cerul de platină al gurii, apoi izbucni în râs.

— Bravo, Aftusa! Celelalte erau să crape că li s-au anulat numirile, iar ea vrea să-şi dea sufletul tocmai fiindcă a fost ridicată în cinste! Aşa călugăriţă mai rar în ziua de astăzi! Ca în vremurile când se scriau vieţile sfinţilor. Bravo, Aftusa! Să ştii, protopoape, că… dar, mă rog, ce s-a făcut cu ea? Mai trăieşte?

— Trăieşte…

— Bravo! Ea e cea mai potrivită pentru stăreţia Tămâioarei. Avem pilde din trecutul monahismului, când locurile de cinste se dădeau tocmai acelora care fugeau de ele.

„…Şi dacă a leşinat, urmă părintele Grigorie, a fost dusă pe braţe în odaia de alături şi înviată în urma îngrijirilor domnişoarei doctoriţe, care era de faţă. Ca să nu-i pricinuiesc un nou leşin, care i-ar fi fost poate fatal, dată fiind vârsta-i destul de înaintată, am amânat instalarea pentru a doua zi dimineaţa. Când m-am prezentat însă la chilia cuvioşiei sale, m-a întâmpinat maica Glafira…”

— Aia cu… întrerupse episcopul, făcând cu ochiul către Sofronie.

Acesta îi răspunse afirmativ prin acelaşi semn, iar protopopul continuă:

„…şi mi-a dat de ştire, printre lacrimi şi sughiţuri, că maica Aftusa a dispărut! A mâncat seara bine, au mai stat de vorbă împreună, noaptea s-a dus la utrenie, şi din ceasul acela n-a mai văzut-o. A căutat-o prin mânăstire, a trimis în sat, a cercetat leasa din marginea livezii, s-a uitat să vadă dacă gheaţa e ruptă undeva, dar în zadar!

Pe când îmi povestea maica Glafira toate acestea, sosesc la faţa locului capii autorităţilor locale: pretorul, primarul şi şeful secţiei de jandarmi. Ne sfătuim cu toţii şi găsim cazul din cale-afară de grav. Apoi ne transportăm la cancelaria mânăstirii, unde, din iniţiativa pretorului, supunem unui amănunţit interogatoriu pe cuvioasele monahii Tomaida Popescu şi Zenaida Ionescu. Socotind unele răspunsuri cam încurcate, capul plăşii, cu toată opunerea mea, ordonă arestarea lor…”

— Bine le-a făcut! întrerupse Ilarion, căutând din ochi aprobarea ierodiaconului.

— Dar după ce vor fi eliberate, pretorul poate să-şi ia lumea în cap, răspunse acesta râzând.

„În ziua aceea, mânăstirea a fost răscolită din chilie în chilie. S-a căutat cadavrul în şira de paie, în grămezile de bălegar, în gropniţa cu oseminte, dar fără rezultat. Exasperat, pretorul a mai ordonat arestarea

uceniţelor Zenaidei şi Tomaidei, apoi încă a patru călugăriţe, bănuite de complicitate la crimă. De asemenea au fost arestaţi şi apoi lăsaţi liberi indivizii Nicolae Iapă şi Costandin Coleaşă, din satul Tămâioara. Arestatele au fost conduse sub escortă şi reţinute la secţia de jandarmi. Abia peste noapte, la orele 11,43, dispăruta a fost descoperită de către propriu-i căţel, în grămada de lână din podul propriei sale chilii. Fiind înştiinţat, m-am transportat îndată la faţa locului şi am luat măsuri riguroase ca să nu mai dispară. Iar dimineaţa, am dus-o cu mare greutate la stăreţie şi i-am dat în grijă soarta mânăstirii până la instalarea aceleia care va fi aleasă de sobor…”

— Gata?

— Gata, preasfinţite.

— Tragic, dar nostim, zise preasfinţia sa, sătul de râs. Acuma să-mi spui din gură ceea ce n-ai putut aşterne pe hârtie. Aş vrea să ştiu, de pildă, ce l-a făcut pe pretor să se poarte atât de brutal, mai ales cu Tomaida şi cu Zenaida, care tocmai avortaseră…

— Preasfinţite stăpâne, răspunse părintele Seltea, puţin strâmtorat, după cele ce se întâmplă în jurul vacanţei de la Tămâioara, ar trebui completată rugăciunea de la privighere în felul acesta: „…şi ne fereşte, Doamne, de ciumă, de foamete, de cutremur, de potop şi de *alegere de stareţă”*. Nu ştiu cum s-or fi făcând asemenea operaţii pe la alte mânăstiri, că la Tămâioara, numai ce s-a petrecut până acuma întrece orice închipuire. Cauzele? Una singură: legăturile, îngăduite de tradiţie, între lumea din mânăstirile noastre şi lumea de dincolo de zidurile mânăstirilor. Starea aceasta de lucruri oferă un câmp vast de intrigi şi de şoapte care se prind. Tot ce se va spune pe seama unei călugăriţe găseşte crezare. Şi iarăşi, tot ce se va scorni în sarcina unui cleric sau a unui mirean care a păşit o dată pe poarta mânăstirii, de asemenea se crede. Şi în împrejurări de acestea, care oriunde răscolesc patimi şi stârnesc invidii, e uşor de înţeles ce se poate petrece într-o obşte de călugăriţe, mai ales dacă nenorocirea face ca maicile direct interesate să fie nişte firi de teapa Zenaidei şi a Tomaidei, care n-au nimic călugăresc nici în firea lor, nici în viaţa pe care o duc…

— Dar, mă rog, întrerupse episcopul, ce-i cu ticăloasele astea? E adevărat c-au avortat?

Protopopul îşi îngădui să râdă. Răspunse:

— Nici vorbă de aşa ceva! Au umblat pe vifor ca să capete locul de frunte şi s-au ales cu junghiuri şi guturai. Dar potrivnicele lor, ca să le facă de râs, au scos zvon c-au lepădat. Vedeţi până unde merge patima? Şi câte vorbe d-alde astea nu circulă prin cuprinsul mânăstirii şi prin satele vecine! Bietul socru-meu, îngrozit, şi-a luat preoteasa şi fata şi le-a dus la douăzeci de kilometri de Tămâioara, să stea acolo până s-o face alegerea. Şi doar îl ştiţi că e omul cel mai nebăgăcios din

lume. Iar bunul părinte Flavian, câte îşi aude, şi mai ales câte nu-şi aude, să fie altul în locul lui, ar crăpa. Dar el e tare de boacă **[68]** , se ştie curat, după cum şi e, şi le zice de la obraz. Când simte că-l părăseşte răbdarea, bea un cinzec de ţuică, lasă culionul pe-o ureche, scuipă în palme şi pofteşte pe Satana la luptă… În sfârşit, ce să vă mai spun, preasfinţite stăpâne, decât că moartea regretatei stareţe a adus Diavolului o bucurie cum cred că n-a mai avut din timpurile iconoclaştilor. Ca să se curme cât mai repede această urgie, nu văd alt mijloc decât facerea urgentă a alegerii. Şi lucrul acesta stă în puterea preasfinţiei voastre…

— Bun! se grăbi Ilarion să aprobe. Alegerea să se facă chiar mâine; iar preacucernicia ta, în lipsa exarhului, care e bolnav, vei prezida biroul.

Protopopul îngălbeni la faţă ca în urma unui atac de ficat. Fără să mai stea mult la gânduri, îngenunche la picioarele episcopului, îşi împreună mâinile la piept şi-l imploră să-l scutească de această onoare.

— Am nevastă şi copii, preasfinţite stăpâne, şi n-aş vrea să-mi bag netrai în casă… Eu venisem să cer un mic concediu, ca până după alegere să se ştie că nici măcar în judeţ nu mă aflu… Dacă preasfinţia voastră socotiţi că motivele sunt exagerate, vă rog respectuos să-mi primiţi demisia din postul de protopop. Şi în acest caz însă, de concediu tot am nevoie…

Ilarion făcu ochii mari, privi la Sofronie, care-i făcuse şi mai mari, ridică din umeri şi acordă concediul cerut. Abia după plecarea părintelui Grigorie găsi că trebuie să râdă.

— Ştii că afacerea asta are haz, diacone?

— Ba încă prea mult, răspunse Sofronie îngrijorat. Şi când se face haz din cale-afară, nu miroase a bine. Mai ales că în cazul de faţă râde şi Dracu, nu numai oamenii…

Preotul Ion Costin, consilier-referent la secţia administrativă, intră fără să se mai anunţe. E încă tânăr, lung, osos, cu nas de uliu, cu ochi bănuitori şi puţin adus de spate. Trece drept un om inteligent, îndrăzneţ şi cam fără scrupule. E bârfit şi temut.

La vederea lui, episcopul crezu că trebuie să înteţească râsul; dar înfăţişarea serioasă a consilierului îi strică dispoziţia.

— Ei, cucernicia ta cu ce vii? Tot cu veşti tragicomice, ca protopopul de la Tămâioara?

— Preasfinţite, răspunse Costin după ce-i sărută dreapta, fără să se îndoaie prea mult, veştile pe care le aduc sunt numai tragice, nu şi comice. Văd *Vocea judeţului* pe birou şi deci nu vă mai pomenesc de articolul infam pe care desigur l-aţi citit; aud că a fost aci fratele Grigorie şi deci îmi închipui că v-a raportat amănunţit asupra situaţiei

de la Tămâioara; văd de faţă pe părintele diacon şi nu mă îndoiesc că l-aţi consultat asupra măsurilor de luat… (Sofronie înţelese ironia şi ieşi.) Aşa că mie nu-mi mai rămâne decât să vă comunic ceea ce încă n-aţi aflat: părintele exarh se zbate cu moartea, iar vicarul şi-a dat sufletul, numai de un sfert de ceas, pe patul spitalului…

Vlădica Ilarion fu brusc părăsit de voia bună. Bâţâindu-şi capul, duse cu mare greutate mâna la creştet, unde avusese senzaţia că a primit două lovituri de ciocan. Ochii-i mărunţi şi seci se căzniră să scoată măcar câte o lacrimă pentru fiecare din cei doi vechi şi credincioşi colaboratori ai preasfinţiei sale, dar nu izbutiră decât să se umezească puţin. Îşi împreună mâinile la piept şi, întorcându-şi faţa spre grupul cel mare de icoane, şuşui o scurtă rugăciune pentru odihna sufletului vicarului şi pentru însănătoşirea exarhului. Apoi îşi tremură dreapta în chip de cruce, oftă adânc şi rămase câteva clipe într-o pioasă reculegere.

— Într-adevăr, e tristă vestea pe care mi-o aduci, Costine.

Ultimul cuvânt fu urmat de un tremur nervos, cu bâţâieli orizontale ale capului, cu clănţăniri din dinţii de metal şi cu mânie revărsată asupra şiragului de mătănii galbene. Ca şi când ar fi vrut să-şi potolească nervii printr-o energică afirmare a voinţei şi a autorităţii sale, îşi propti pumnii în arcurile canapelei, îşi schimonosi faţa şi gemu înfuriat:

— Ticăloasele de călugăriţe l-au ucis! Am să fac raport la Sinod pentru desfiinţarea mânăstirii Tămâioara… Până atunci, hotărăsc ca Zenaida şi Tomaida să fie excluse din tagma călugărească, iar alegerea de stareţă să se facă chiar până în seară, sub privegherea cucerniciei tale. Am zis!

Şi se aşeză din nou pe dârdâială. Abia după ce referentul, care-i cunoştea bine toanele, găsi câteva cuvinte împăciuitoare, cu totul afară din subiect, nervii unchiaşului prinseră să se uşureze. Spre norocul Tomaidei şi al Zenaidei, ale căror isprăvi reveniră în mintea preasfinţiei sale, li se schimbă pedeapsa în izgonire din cuprinsul eparhiei, apoi repede într-un surghiun de două luni la o mânăstire mai de munte. Iar raportul către Sinod fu uitat.

— Părerea mea, zise Costin după ce se convinse că liniştea s-a întors în sufletul lui Ilarion, este ca deocamdată să nu se ia nicio măsură, care ar întărită şi mai rău spiritele. Să se facă mai întâi alegerea şi, desigur, cât mai neîntârziat. Azi sau mâine n-o să fie cu putinţă, dar peste trei sau patru zile negreşit. Şi nu sub supravegherea mea, ci a altui delegat al preasfinţiei voastre…

Episcopul păru o clipă că vrea să se aşeze din nou pe tremurici, dar amintindu-şi de concediul protopopului şi de scrisorile anonime în care se vorbea şi de preacucernicul consilier îl privi drept în ochi, apoi izbucni în râs.

— Bată-le păcatul de maici să le bată! Pe toţi v-au pus sub picioare! Hm, parcă te ştiam mai curajos…

Costin schiţă un zâmbet în colţul gurii, roşi puţin şi zise:

— Preasfinţite stăpâne, sunt împrejurări când curajul trebuie neapărat înlocuit cu fuga. Nu mă ştiu cu nimic vinovat, dar vizitele mele – oficiale sau particulare – la Tămâioara vor fi dat loc la bănuieli; iar în fierberea de acum, bănuielile se vor transforma în fapte pozitive. Vă rog să mă iertaţi… am nevastă şi copii… şi n-aş vrea să… Doamne fereşte!

— Nu-ţi trebuie şi un mic concediu… aşa, până după alegere? întrebă episcopul făcând cu ochiul către locul unde stătuse Sofronie.

— Tocmai vream să vă rog… Măcar zece zile… îmi iau nevasta şi mă duc la Brăila, la socru-meu, până s-o isprăvi zâzania de la maici.

Veselia pieri din nou de pe faţa bătrânului.

— Eu înţeleg teama cucerniciei tale, zise el cu glas amărât, dar ia spune-mi: pe cine să trimit? Vicarul s-a prăpădit, exarhul boleşte, protopopul s-a spălat pe mâini, cucernicia ta faci la fel; atunci, cu cine mai rămân? Vrei poate să-mi iau şi eu concediu?

— Ferească Dumnezeu de ceasuri rele! îndrăzni preotul, cu gândul la tinereţea nu tocmai plină de sfinţenie a chiriarhului său.

Apoi, văzând spaima ce se întipărise pe faţa lui, căută să-l liniştească.

— N-aveţi nicio grijă, preasfinţite stăpâne, că totul se va sfârşi cu bine. Puteţi delega pe părintele Cioclovanu, că e mai în etate şi nu prea a bătut drumurile mânăstireşti. Sau pe stareţul Simeon de la Sărindar, că are obraz argăsit, şi un scandal în plus nu-i va atinge nici familia, care-i lipseşte, nici viitorul, care-i este interzis.

Ilarion renunţă repede la ideea de a trimite în concediu şi pe referentul economic şi se opri la arhimandritul Simeon. Îl ştia cu apucături rele, dar se putea bizui pe calităţile-i diplomatice, unanim recunoscute.

— Dacă Simeon va scoate lucrurile cu bine la capăt, am să-l numesc exarh; ce zici?

— …Şi mai ales dacă va izbuti să aleagă pe cea mai bună, răspunse Costin, întorcând capul ca să se încredinţeze că nu mai e şi a treia persoană în birou.

Bătrânul tresări bucuros.

— Negreşit. Dar la care te gândeşti cucernicia ta?

— Preasfinţite stăpâne, îmi pare că v-am mai vorbit şi cu alt prilej despre frumoasele însuşiri ale maicii Irina, casieriţa mânăstirii şi ucenica fostei stareţe…

Ilarion rămase puţin pe gânduri, apoi închise ochii şi-şi trecu mâna prin puţinele fire de păr ce-i mai încurcau chelia.

— Alta?…

— Alta n-ar mai fi decât Aftusa, care ţine locul.

— Ah! Moleşita aia, cu Glafira, despre care curg denunţurile? Ferit-a Sfântul!

— Preasfinţite, regulamentul spune că episcopia recomandă soborului trei călugăriţe, dintre care să-şi aleagă una. Avem în Tămâioara patru mai de Doamne-ajută: Zenaida, Tomaida, Aftusa şi Irina. Pe care din ele urmează s-o lăsăm pe din afară? întrebă Costin, care ţinea morţiş să amestece şi pe Irina, fără ca singur să-şi lămurească scopul: dacă o voieşte pentru vrednicia ei, sau şi pentru a crea episcopului neplăceri. „Oricum, hotărî el repede, Irina face să fie stareţă, chiar dacă ramolitul ăsta nu mai merită vâlva unui scandal".

Ilarion se gândi mult. Îşi aminti vag că, pe când răposata Galinia era numai ucenică la stareţa Filareta, el a rămas o noapte în mânăstire, şi pe când tânăra călugăriţă îi pregătea patul, preasfinţia sa a încuiat uşa… Despre originea Irinei însă ştia mult mai puţin decât mânăstirea şi decât toţi cei din jurul său. Abia dacă a avut o dată un pic de bănuială. Totuşi, ezită să se pronunţe în favoarea ei. Apoi îndată râse de teama lui şi-şi dădu consimţământul.

Fură alese deci Irina şi Aftusa, iar din cele două mari pătimaşe se opriră la Zenaida, aşa, ca să astupe gura celor de la *Vocea judeţului*. Ordinul către stareţul de la Sărindar fu ciornit îndată, de către consilierul-referent. Scurt şi precis:

„Sunteţi delegat a prezida alegerea de stareţă de la mânăstirea Tămâioara, care va avea loc în ziua de 25 februarie a.c. Noi recomandăm în acest scop pe cuvioasele monahii: Aftusa Iordache, Zenaida Ionescu şi Irina Gheorghiu. Veţi avea grijă ca operaţia să decurgă în ordine desăvârşită. Ne-ar bucura mult dacă soborul va alege pe cea mai capabilă, indiferent de vârstă şi de alte consideraţii."

Aluzia era cusută cu aţă albă. Preasfinţia sa se înveseli la gândul că prin alegerea Irinei, care, în tot cazul, era crescută de Galinia, îşi va ispăşi, poate, un păcat din tinereţe, făcând totodată şi un serviciu mânăstirii Tămâioara. Concedie cu mulţumiri pe referentul administrativ şi se îndreptă, uşurat, spre canapeaua unde se ghemuise pisoiul.

XVII

Însărcinările date de către Clubul veseliei membrelor ghicitoare n-au dus la rezultatul dorit. Nici birlicii6 Macrinei, nici ghiocul Neonilei, nici bobii Fevroniei, nici ceaşca Leonidei şi nici arta cu care Domnica vede viitorul în crăpăturile din podul palmelor nu izbutiră să strice planurile celor două partide ce se pregăteau să pună mâna pe putere.

Le-au ameninţat cu friguri, cu lingori, cu pagube, cu judecăţi, cu îngeri şi cu draci, dar n-au obţinut de la ele decât unul şi acelaşi răspuns: „Ce-o vrea Dumnezeu! Numai să ştiu că mi-am făcut ambiţia…” Parcă ar fi fost vorbite.

De altfel, amestecul nesocotit al pretorului le îndârjise în aşa măsură, că nimeni nu se mai putea înţelege cu ele. Bănuieli mai mult sau mai puţin întemeiate îşi făcură loc în sufletul călugăriţelor, încât cel puţin jumătate din obştea Tămâioarei se învârtea în hora Ucigă-l-toacăi. Ca în astfel de împrejurări, bârfelile luaseră locul glumelor şi al ironiei răbdăreţe, iar scrisorile neiscălite curgeau spre toate vânturile. Nu vor scăpa necinstite cu astfel de răvaşe nici soţiile funcţionarilor care au cât de cât legătură cu mânăstirea, nici ale vizitatorilor mai statornici şi deci mai cunoscuţi. Cele mai multe însă vor lua drumul episcopiei, ca să distreze pe bătrânul vlădică în clipele când nu semnează hârtii oficiale, pe care nu le citeşte, şi când se plictiseşte de cărţile lui favorite.

Divorţul pretoriţei, fuga familiei părintelui Niculae, concediile protopopului şi consilierului-referent, zvonul despre apropiata suspendare a capului plăşii, în sfârşit, teama autorităţilor – bisericeşti şi laice – de a mai călca prin mânăstire, iar mai presus decât acestea, lucrarea osârdică a ciracilor trimişi de Scaraoschi pentru a tulbura apele duhovniceşti au încredinţat pe maicile mai slabe de înger că a sosit vremea, la care de altfel nu se gândiseră niciodată, să-şi răzbune răutăţi uitate. Iar maicile şi surorile cu mintea rămasă în făgaşurile copilăriei se jucau cu intrigile şi cu anonimele aşa cum s-ar juca nişte fetiţe mici cu păpuşile şi cu ursuleţii. Se bucurau că au prilej să râdă, închipuindu-şi că glumele lor nu vor avea alte urmări decât mici păruieli prin familii şi puţină bătaie de cap pentru cei de la sfânta episcopie.

De la sine înţeles că Zenaida şi Tomaida se găseau în centrul bârfelilor şi al sforăriei. Nimic din viaţă nu le scăpă nedescoperit, neexagerat şi nedat în vileag. Dar fiindcă micile lor păcate şi lipsuri nu puteau fi socotite, mai ales în judecata mirenilor, cine ştie ce grozăvenii, altele mai cu moţ erau scornite şi aruncate în cumpănă.

În tulburarea asta nemaipomenită la Tămâioara, bietul părinte Flavian făcea şi el ce putea: se ruga, împărţea sfaturi, arunca ameninţări şi ocăra atunci când întâmpina neruşinare. Iar când, obosit şi amărât, îşi vedea opera duhovnicească năruindu-se, fără nădejde de oprire, trimitea pe maica Emilia să-i cumpere un clondir de ţuică – în sat nu se mai ducea – şi se aşeza la taifas cu cinzecul şi cu îngrijitoarea. După primele înghiţituri blestema pe mai-marele iadului pentru îndrăzneala lui; pe la mijlocul sticlei, ar fi fost dispus la o învoială; iar când golea fundul… îl felicita pentru izbândă.

Cât despre maica Aftusa, slăbise în şapte zile ca după o lingoare

lungă. Nu făcea niciun act de administraţie, lăsând totul în seama secretarei şi a consiliului economic. Toată vremea se văicărea – nu atât pentru delegaţia ce i se dăduse şi cu care, la urma urmei, se putea obişnui, cât mai ales pentru necazurile ce se abătuseră asupra Glafirei. Îşi dădea seama bătrâna că, dacă episcopia ar fi lăsat-o în treaba ei, obrazul uceniţei n-ar fi fost atât de amarnic tărbăcit. Suferea şi ruga pe Dumnezeu şi pe sfinţii la care avea mai multă evlavie să aducă iarăşi – şi cât de curând – pacea în sufletele răvăşite ale maicilor.

Numai Irina părea că se dezinteresează de tot ce se petrece în jurul ei. Fire retrasă şi închisă, fără să fie posacă, de când cu moartea stareţei îşi impusese şi mai multă rezervă. Toate încercările unora şi altora de-a o sili să se amestece măcar cu un gest, cu o vorbă în vâltoarea patimilor dezlănţuite de trimişii lui Satan se loviră de un mutism neclintit. Călugăriţele puseră purtarea ei în legătură cu teama de a nu se face zgomot asupra tainei cu care venise pe lume. O lăsară însă în pace – atât pentru lipsa de interes ce ea arăta alegerii de stareţă, cât şi pentru faptul că oricare ar fi ocupat locul Galiniei cu greu s-ar fi lipsit de priceperea şi experienţa ei. Cunoştea bine lucrările de cancelarie şi se bucura de multă trecere şi de stimă pe la diferite autorităţi cu care interesele mânăstirii veneau în atingere.

Drept este că această atitudine a Irinei îi era recomandată şi de către cuviosul duhovnic. Ea nu-şi cunoştea părinţii. Ştia numai, din câte îi spunea răposata şi din câte singură îşi amintea, că fusese luată de la o mătuşă care o crescuse de mică, după ce a rămas orfană – întâi de tată, şi la un scurt interval, şi de mamă. Mai mult nimic. Şi nimeni nu îndrăznise să-i facă o cât de vagă aluzie asupra adevărului, de altfel numai bănuit de călugăriţe. Părintele Flavian, ca fost duhovnic al Galiniei şi în curent cu tot ce se şopteşte printre maici, cunoştea aceste lucruri şi, atât pentru cuminţenia şi seriozitatea ei, cât şi pentru alte însuşiri pe care le dorea cât mai curând folosite în slujba de stareţă, o sfătuise să stea deoparte, întrucât nu e încă vremea ei. Ceea ce s-ar putea refuza acuma cu mare scandal, peste doi-trei ani îi va fi oferit de toată obştea. Spera bătrânul ca în acest interval de timp să se stingă Ilarion; iar stareţa – fie Zenaida sau Tomaida, fie Aftusa – se va uza în aşa măsură, că trecerea Irinei la cârmă va fi socotită necesară de către întreg soborul.

Aceasta era situaţia în mânăstirea Tămâioara când sosi ştirea că s-au rânduit candidatele şi s-a sorocit ziua alegerii. Căci – să nu se mire cititorul – cuprinsul ordinului „strict confidenţial”, expediat preacuviosului stareţ de la Sărindar, fu cunoscut de maici înainte de-a ajunge la destinaţie… Prin ce minune? Foarte simplu. Episcopul îi destăinuise lui Sofronie, Sofronie – bucătăresei, bucătăreasa – vardistului, vardistul – altei bucătărese, de la care aflase că o maică se

afla în vizită la stăpânii ei, iar maica – era Ierofteea – a plecat îndată, să dea de veste Tomaidei că e lăsată pe din afară.

Foc şi pârjol s-a făcut maica Tomaida când a auzit că Irina e pusă printre candidatele episcopiei, iar cuvioşia sa nu. A holbat ochii, a învineţit, apoi a îngălbenit, a albit, iar s-a învineţit, până ce culoarea feţei s-a statornicit în roş-gălbui. Atunci s-a îmbrăcat şi a purces drept către cuvioasa secretară, pusă pe ceartă şi scandal. A găsit-o în cancelarie, înconjurată de vreo zece maici, care îşi aşteptau rândul să iscălească statele pe primul trimestru. N-a luat-o însă cu zurba, căci căzuse pe drum de două ori, în zăpadă, şi i se mai răcise năduful.

— Da' ce, Irino, ţi-a venit poftă să fii stareţă? Ţi-a crescut, soro, măseaua de minte? Că de vicleşug şi de prefăcătorie, văd c-ai întrecut şi pe dascălii dracilor. Ori îţi închipui că dacă eşti fata preasfinţiei sale ai dreptul să calci peste vârsta şi peste meritele altora? Las', că am eu ace pentru toate cojoacele! Mai vorbim noi…

Maica Irina se ridică palidă ca o moartă şi, fără să zică o vorbă, îşi strânse hârtiile de pe birou, apoi păşi cu demnitate prin faţa călugăriţelor, care-i făcură sfioase loc, şi trânti uşa după ea. Iar cuvioasa Tomaida, după ce-şi mai vărsă din foc, plecă şi ea, hotărâtă să împiedice alegerea până ce episcopia o va trece printre candidate. În acest scop, cum ajunse acasă, luă hârtie şi condei şi scrise preacuviosului Simeon, stareţul sfintei mânăstiri din Sărindar:

„Preacinstite şi preacuvioase părinte stareţ,

A suflat vânt dinspre scăpătat şi mi-a dat de ştire cum că sfânta episcopie ţi-a scris poruncă să vii la Tămâioara şi să alegi de stareţă pe cuvioasa Irina, fiica nelegiuită a răposatei Galinia şi a preasfinţitului Ilarion. Şi sunt încredinţată că vestea tare te-a bucurat. Te ştiu ambiţios şi pofticios şi-mi închipui că pleaşca asta ai socotit-o ca un semn că vei lua locul bietului părinte exarh, care trage să moară. Şi mai ştiu că mult îţi place – Doamne-Doamne! – să te învârteşti ca un cocoş printre maici şi să-ţi dai ifose de om cu putere, care în loc să fie pedepsit pentru isprăvile lui, i se dau însărcinări de încredere şi de mare cinste…

Treaba sfinţiei tale şi a celor care te bagă-n seamă. Facă-te şi arhiereu, nu numai exarh. Nu mă bag eu unde nu e treaba mea şi nu mă amestec unde nu e de nasul meu. Am însă o mică rugăminte să-ţi fac, preacinstite şi preacuvioase părinte. Anume: să te îmbolnăveşti cum ăi şti, ori să dai birul cu fugiţii, ca să se amâne alegerea până oi izbuti să mă treacă printre cele trei candidate. Te-am făcut scăpat de atâtea ori, şi acuma e rândul sfinţiei tale să arăţi cât de subţire ori cât de gros ţi-e obrazul.

La caz că dracul ambiţiei va fi mai tare decât duhul smereniei şi te va pune la cale să nu-mi faci acest hatâr, să ştii, taică Simeoane, că-ţi voi aminti lucruri foarte neplăcute, chiar în faţa soborului, când te vei aşeza în capul mesei ca să porneşti votarea. Iar pe ipocrita aia de Irina o voi

tămădui pentru veci de dorul stăreţiei, chiar de-ar fi să amărăsc bătrâneţile preasfinţitului nostru Ilarion.

Acuma alege, taică stareţe, şi trimite-mi răspuns chiar prin maica Ierofteea, căreia i-am încredinţat această scrisoare, pentru care îmi vei ierta sfinţia ta hârtia proastă şi peniţa ruginită, precum şi graba cu care a fost înseilată.

A sfinţiei tale soră întru Christos,

Tomaida.

P. S. Nu uita să-mi trimeţi binecuvântări şi să te mai rogi şi pentru mine păcătoasa.

T.”

După ce vârî scrisoarea în plic şi o încredinţă Ierofteii ca s-o ducă la destinaţie, Tomaida schimbă peniţa, nu şi scrisul, şi întocmi o altă epistolă, aceasta către Anton Spâneanu, senator din opoziţie, politician de marcă şi orator temut, vechi şi bun prieten al cuvioşiei sale.

„Dragă Puiule,

Nu ţi-am scris cam demultişor şi nu ne-am văzut şi mai demultişor. Pe tine te ţine politica la Bucureşti, iar pe mine – mântuirea în mânăstire. Şi tu pregeţi să-ţi mai aduci aminte de mine şi să vii să mă vezi, şi eu preget să calc atâta cale şi să mai vin la tine. Te-am tot aşteptat, vara trecută, să-mi treci pragul, dar n-ai catadicsit să te osteneşti. Hei, ce să-i faci?… Aşa e omul… Şi nu să zici că a fost o cunoştinţă întâmplătoare şi trecătoare!… Aşa e, dragă Puiule? Dar ce-ţi mai pasă?! Acuma nu mai sunt tânără… Doamne, şi când mă gândesc la ceasurile noastre de iubire, mă ia cu fiori şi-mi vine să te blestem în faţa icoanei că mi-ai răpit dreptul de a mai fi mireasă a lui Christos… Dar nu mă lasă cugetul. Şi atunci, mă rog pentru sănătatea şi pentru fericirea ta. Şi văd că rugăciunile mele au fost primite, că prea ai ajuns departe. Şi cu avere frumoasă şi cu vază în lume. Şi ai să ajungi şi mai departe, căci, cu toată uitarea ta, eu fac într-una rugăciuni către Domnul şi către Preacurata.

Şi acum, dragă Puiule, să nu te superi că-ţi cer să-mi faci un mic serviciu. Mititel de tot. Cred c-ai aflat şi tu din gazeturi ce foc s-a aprins în capul nostru, aşa că nu-ţi mai înşir toate câte se petrec aici de vreo săptămână încoace. Doar atâta vream să-ţi spun, că deştepţii de la sfânta episcopie nu m-au trecut printre cele trei candidate la stăreţie. Au pus pe maica Irina, ţeapăna aia a Galiniei, fiindcă – de! – e sânge din sângele preasfinţitului Ilarion… şi nu se putea s-o lase pe din afară. Şi uite ce te rog să faci mătăluţă. Am auzit că preasfinţia sa a fugit la Bucureşti, chipurile că are treabă la Senat, vorbă să fie! Du-te numaidecât la el şi stăruie să dea telegramă la cancelarie ca să mă treacă în locul Aftusei ori al Zenaidei, că pe fii-sa nu s-o îndura s-o lase la o parte. Dacă ai nevoie şi

de alte amănunte, ţi le va da maica Chesaria, care vine cu scrisoarea. Aş fi venit eu, dar mâine avem aici vizita unor inspectori de la Bucureşti şi trebuie să fiu de faţă. Poimâine însă, dacă mi-o ajuta Dumnezeu, voi pleca. Bineînţeles, numai în cazul când preasfinţia sa n-o vrea să schimbe lista. Fiindcă tot ai să vii tu la vară pe la noi, nu-i aşa, dragă Puiule? Ah, că tare mi-e dor să te mai văd! Să-ţi mai mângâi chelia aia lucioasă şi să te mai trag de cioculeţul ăla caraghios…

Te sărută dulce, Tina.

N.B. Dacă necazul mă va pune pe drumul Bucureştilor, aş vrea să nu dau ochi cu smochina aia de nevastă-ta, căci n-am vreme de stat acolo. Dar o zi tot rămân.

T.”

XVIII

Numai c-un ceas înainte, arhimandritul Simeon primise ordinul sfintei episcopii şi nu-şi mai găsea astâmpăr de nespusa şi surprinzătoarea bucurie care i-o pricinuise delegaţia de a prezida alegerea de la Tămâioara. Făcuse atâtea boroboaţe – şi înainte, şi după ce a ajuns stareţ –, încât se mira adesea cum a putut să scape neschilodit şi cu rasa pe el, ba încă să ajungă să se menţină în fruntea unei mânăstiri de mâna întâia. Chiar zilele trecute abia a scăpat de revolta unei jumătăţi de sat şi de mazilire, graţie tactului şi bunătăţii arhimandritului Lavrentie, care făcuse ancheta.

Iar astăzi, ce minune! delegat al preasfinţiei sale să prezideze alegerea stareţei unei mânăstiri, de unde în atâtea rânduri fusese izgonit cu ruşine şi unde nu-i era apreciat decât chipul cu adevărat atrăgător şi talentul de cântăreţ şi de slujitor al altarului. Iar mâine, cu siguranţă exarh al mânăstirilor! Al tuturor mânăstirilor din eparhie!…

Dar după ce silabisi scrisul mărunt şi pripit al Tomaidei, fără să-şi piardă nădejdea că va lua locul lui Lavrentie, îşi dădu însă seama c-a întâlnit un adversar cu care nu trebuie să-şi încerce norocul. O cunoştea bine pe Tomaida, şi se scutură numai la gândul că o va vedea înfuriată în faţa preacuvioşiei sale. Îşi aminti că suferă de hernie şi găsi momentul potrivit să-şi facă operaţie… Slobozi dar pe Ierofteea cu binecuvântări şi cu vorbe de pace şi dădu ordin să i se pregătească – trăsura, hotărât să-şi ceară concediu chiar de pe patul spitalului.

XIX

Anton Spâneanu, vechi vizitator şi prieten al mânăstirilor de călugăriţe, în ale căror chilii se odihnea în fiecare vară câte o lună, două, luase cunoştinţă din ziare de scandalul de la Tămâioara şi făcuse un haz nespus. A râs mai ales când a dat cu ochii de numele Tomaidei, pe care o ştia zurbagie şi a cărei prietenie o cam uitase de vreo doi ani încoace. Şi poate că prea de timpuriu… Totuşi, nu se putu opri să nu-şi amintească clipele de plăcută uitare pe care i le dăruise, mai întâi sora Tina, apoi multe veri de-a rândul monahia Tomaida. Şi, înduioşat de lucruri care au fost, Spâneanu ar fi făcut cu dragă inimă ceva pentru prietena părăsită şi uitată. Dar ce? Cunoştea la perfecţie mecanismul alegerilor pentru Cameră şi Senat, dar n-avea nici cea mai slabă idee de ritualul după care o simplă călugăriţă se transformă în stareţă, deşi, după cum am văzut, nu era străin de mânăstiri. Nici cu episcopul n-avea prilej să stea de vorbă, deoarece vlădica Ilarion nu apăruse niciodată la Senat de la deschiderea sesiunii în curs. Aştepta deci un cuvânt de la Tomaida ca să-i arate că n-a uitat-o şi că, în tot cazul, e foarte bucuros să-i poată da o mână de ajutor.

Se înţelege deci că, în această dispoziţie fiind, a făcut o primire caldă Chesariei şi i-a făgăduit că va vorbi cu Ilarion chiar în după-amiaza aceea, la Senat.

Bătrânul apăru la începutul şedinţei, ghemuit într-o rasă aspră de mohair. Spâneanu i se prezentă îndată ce găsi un moment favorabil şi se felicitară reciproc: unul pentru „bătrâneţe verde”, iar celălalt pentru „tinereţe veşnică”. Ilarion îl cunoştea pe senator nu numai în calitate de om politic, dar şi de bun creştin. Ridicase o falnică biserică pe una din cele două moşii ale sale, iar pe la mânăstirile pe unde trecuse lăsase urme de largă dărnicie. Preasfinţia sa îi aminti cu plăcere de această virtute rară în ziua de astăzi, iar Spâneanu aduse vorba, fără multă introducere, despre alegerea cu bucluc de la Tămâioara. La auzul acestui nume, voia bună pieri de pe faţa episcopului, ochii-i albiră încă pe cât erau, iar capul prinse a bâţâi odată cu mâinile, pe care în zadar căuta să le ascundă în mânecile largi ale rasei. Observând schimbarea, Spâneanu îl mai linişti cu un compliment bine găsit, apoi iar îi pomeni de Tămâioara. Îl aştepta Chesaria acasă şi trebuia să-i ducă un răspuns precis.

— Te rog, domnule Spâneanu, să nu-mi vorbeşti de chestiunea aceasta, îl imploră bătrânul, din gură şi din ochi totodată. Crede-mă că am fugit de la episcopie tocmai ca să nu mai aud nimic de ticăloasele alea care mi-au stricat liniştea… Te rog!

— Dar, preasfinţite, vream să vă spun numai atât: că dacă aţi da un ordin telegrafic să fie trecută şi maica Tomaida printre candidate în locul Irinei, care e prea tânără, sau în locul Aftusei, care e prea bătrână, toată zarva asta s-ar potoli, şi alegerea s-ar face în linişte, aşa

cum o cere datina mânăstirească…

Ilarion păru o clipă să fie de acord, dar imediat îl luă un tremur, că atrase atenţia celorlalţi prelaţi de pe bancă. Spâneanu nu mai stărui. Se înclină respectuos şi se depărtă înălţând din umeri. Aşa că Chesaria se întoarse cu nădejdea foarte slabă a unei noi intervenţii, pe care senatorul i-o făgăduise mai mult din obişnuinţa de-a nu refuza, căci era aproape sigur că nu va mai încerca să-l înduplece pe episcop.

XX

Cum puse piciorul în Gara de Nord, maica Tomaida se duse de-a dreptul la telefon, ca să afle cu câteva minute mai devreme de soarta ultimului demers făcut de Spâneanu pe lângă vlădica Ilarion. Acesta se plânse de îndărătnicia subită care îl apucase pe înaltul prelat şi o sfătui să-i ceară audienţă. Vrând-nevrând, maica Tomaida n-avu încotro şi urcă scările hotelului fără prea multă nădejde. Dădu servitorului cartea de vizită şi aşteptă la uşă, tremurând ca de frica unei sentinţe teribile. Omul se întoarse cu ochii holbaţi.

— Maică, a spus preasfinţia sa că dacă nu plecaţi într-o clipă, iese cu bastonul…

Fără să mai ceară vreo lămurire, călugăriţa schimbă repede câteva feţe şi o luă pe scări la vale.

De la hotel şi până la Spâneanu călcă toate regulile de circulaţie, n-auzi claxoane, nici strigătele birjarilor, nici semnalele tramvaielor, şi totuşi izbuti să ajungă pe drumul cel mai scurt şi cu toate oasele în bună stare.

Întâlnirea între cei doi fu emoţionantă, mai ales că „smochina” lipsea din Bucureşti.

— …Să-ţi fie ruşine pe sub mustăţi că au trecut doi ani fără să te osteneşti ca să mă vezi, sau măcar să-mi trimeţi un rânduleţ, prin poştă!…

Dintr-o aruncătură de ochi pe faţa încă fragedă a Tomaidei, domnul senator îşi dădu seama că într-adevăr e vinovat.

— Iartă-mă, dragă Tino, se rugă el, îmbrăţişând-o pocăit.

Maica îi luă capul între mâini şi-l examină cu atenţie.

— La obraz te ţii binişor, dar părul ţi-a albit de tot. Dar lasă, că-ţi stă mai bine aşa. Îmi place bărbatul să fie ori negru, ori alb. Nu pot suferi mustaţa căruntă… Ah, închipuie-ţi, dragă Puiule, că hodorogul de vlădică n-a vrut să mă primească! Ba m-a ameninţat că, dacă nu-i dau pace, rupe bastonul pe mine! Îl face praf! Auzi, auzi! Îţi mai aduci tu aminte, dragă Puiule, din seara aia când m-ai sărutat întâi?… Ce zici, dragă, de ruşinea asta pe care mi-a făcut-o preasfinţia sa? Ştii că veniseşi cu nevastă-ta să faceţi Sfânta înviere la Tămâioara… N-aţi

găsit loc la arhondărie şi v-a primit măicuţa mea, să-mi tragă păcatul pe lumea cealaltă! Cum ai dat cu ochii de mine, cum mi-ai pus gând rău… Am priceput eu numaidecât, că chiar aşa de proastă nu eram. Ah, şi cât m-am rugat de Măicuţa Domnului să mă întărească şi să mă păzească! Ţi-ai mai scurtat mustăţile, ori mi se pare? Parcă aveau vârfurile mai lungi… Te-ai purtat ca un păgân şi ca o fiară… Nici rugămintea, nici lacrimile mele nu te-au înduioşat… Ah, dar nu vreau să-mi mai aduc aminte!…

Măicuţa oftă lung, cu ochii peste cap, iar Spâneanu, înduioşat, încercă să-şi reconstituie în minte tocmai ceea ce sfinţia ei ar dori să uite.

— Ai dreptate, dragă Tino: am fost păgân şi sălbatic…

— Iar eu – slabă de minte şi de putere…

— Natura îşi cere drepturile ei, indiferent dacă individul poartă surtuc sau rasă…

— Şi Diavolul pe-ale lui…

După masă, Tomaida îşi aminti brusc că nu venise la Bucureşti să înnoade firul dragostei cu Anton Spâneanu şi curmă poezia.

— Dragă Puiule, dacă mă mai iubeşti, să faci pe dracu ghem şi să hotărăşti pe vlădica să mă treacă printre candidate. Altfel, să ştii de la mine că plec din Tămâioara. Pentru nimic în lume n-aş suferi să-mi fie Zenaida stareţă. Ori îngâmfata aia de Irina. Vreme mai este, întrucât alegerea trebuie să se amâne, că n-are cine s-o facă. Vicarul a murit, părintele exarh e pe ducă, dacă nu s-o fi şi dus, iar ceilalţi au dat birul cu fugiţii.

Îngrozit de câte îi auzise urechile, Anton Spâneanu, care îşi tot frământa mintea în căutarea celui mai bun mijloc de a-şi servi prietena, aruncă o părere, numai aşa, ca să vadă cum o primeşte Tomaida:

— Ce-ai zice, drăguţă, dacă aş aduce chestiunea la tribuna Senatului?…

Ochii călugăriţei străluciră de-o bucurie nu prea cuvioasă.

— Păi tocmai asta vream să te rog şi eu, dragă Puişor! De ce eşti senator, dacă nu ca să vorbeşti acolo despre necazurile ţării? Mai ales că lumea te cunoaşte de bun creştin, beleaua de la Tămâioara nu mai e o taină pentru nimeni, căci gazeturile au avut grijă s-o dea în vileag, şi deci nimeni nu are să-ţi ia în nume de rău că ai să spui o vorbă aspră despre un episcop care a dat în mintea copiilor, şi în contra unor slujbaşi care profită de bătrâneţea lui şi de slăbiciunea unor călugăriţe stăpânite de dracul mândriei şi al zavistiei…

Spâneanu cântări lucrurile cu mai multă seriozitate şi păru că se codeşte. Într-adevăr, scandalul de la Tămâioara devenise public, un succes de tribună putea să obţină uşor, mai ales că obiectul nu era lipsit de picanterie, dar nu făcea cu asta un şi mai mare rău bisericii, şi

în special instituţiei monahale?

Ghicind ce-l frământă pe prietenul reprezentant al naţiunii, maica Tomaida îi încolăci gâtul cu mâinile-i albe, moi şi calde şi îl sărută între ochi şi vârful nasului.

— Asculţi tu, dragă Puiule? Dacă faci fapta asta, să ştii de la mine că-ţi şterge Dumnezeu păcatul săvârşit acum douăzeci şi doi de ani într-o mânăstire de călugăriţe…

Puţin enervat, Spâneanu îi strânse mâinile drăgăstos şi o privi drept în verdele ochilor.

— Draga mea, lucrul e uşor şi l-aş face cu tot talentul de vorbitor care mi se atribuie, căci şi pe mine mă doare inima de cele ce se petrec, dar nu ştiu ce întorsătură ar putea surveni. Mă tem deci să n-am pe urmă remuşcări. Tu eşti… cât de cât călugăriţă şi deci cu mai multă putere de jertfă şi de resemnare decât noi mirenii: n-ai putea să închizi ochii şi să laşi totul în voia Domnului?… Îţi va veni rândul la conducere mai târziu, că încă eşti tânără, iar ideea de monahism n-o să piară în intrigăraia de la Tămâioara… Gândeşte-te că însuşi Fiul lui Dumnezeu s-a resemnat să primească pătimiri şi moarte, pentru binele obştesc…

Tomaida sări înfuriată.

— Eu să închid ochii ca să se urce Irina ori Zenaida în capul meu?! Tu eşti nebun, dragă Puiule! Domnul Christos s-a lăsat să fie răstignit fiindcă ştia că după trei zile are să învieze; dar eu, dacă nu pui acu mâna pe stăreţie, n-o mai pup câte zile oi avea. Haide, nu te prosti taman acum, la bătrâneţe, mai ales că şi pe tine te-a jignit preasfinţia sa! Auzi dumneata, gogeamite senator – şi ce senator! – să nu poată căpăta de la o rablă de episcop un lucru atât de neînsemnat!… Hm, îmi pare rău c-am bătut atâta drum de pomană… Mai bine mă rugam de părintele Sofronie ori de bucătăreasa preasfinţiei sale… Să fiu în locul tău, mi-ar fi ruşine să mai calc pe la Senat, dragă Puiule…

Anton Spâneanu făcu haz de grija pe care Tomaida o purta demnităţii sale de membru al maturului corp şi-i făgădui, ca să-i fie pe plac, o nouă încercare pe lângă Ilarion. Şi numai în cazul când bătrânul rămâne neînduplecat, va apela la alte mijloace. Poate chiar la talentu-i oratoric şi deci la calitatea de senator.

XXI

Părintele Flavian, cinstitul şi energicul duhovnic al maicilor din Tămâioara, sta de taifas cu sticla, cu maica Emilia, care-i îngrijeşte bătrâneţile, şi cu sine însuşi.

— Hm! Auzi ’mneata ce e în stare să facă o codiţă de drac! Pentru că maica Tomaida şi cu maica Zenaida au avut gust să fie stareţe, a

trebuit să se întâmple moarte de om şi să se răscolească o ţară de la un capăt la celălalt!

— Ce „codiţă”, cinstite părinte? se încontrează cuvioasa Emilia. Maicile astea au întrecut şi pe dracu ăl bătrân! Ascultă-mă pe mine, că nu grăiesc minciuni!

Părintele duhovnic îşi ţinu firul, ca şi când n-ar fi auzit întreruperea Emiliei.

— Se prăpădi părintele Lavrentie, Dumnezeu să-l ierte! Muri părintele vicar, când mai avea o fugă de voinic până să zică şi el Doamne-ajută. Că peste un an, cel mult doi, s-alegea episcop. Se îmbolnăvi moş vlădica, tocmai când se credea uitat de către arhanghelul Mihail! Se temea că i-o fi moartea din reumatism, ba de la ficat, şi când colo, o să i se tragă din ambiţul Tomaidei. Dacă ar fi bănuit preasfinţia sa una ca asta, peste trei mânăstiri o punea stareţă, nu numai peste Tămâioara! Hei, da’ parcă ştii de unde o să-ţi vină ameţeala? Uite că nu ştii. Chiar dacă se cheamă că eşti arhiereul lui Christos.

— Da’ ce i s-a întâmplat, cinstite părinte, ipiscopului, că nu prea am priceput cum s-au întors lucrurile. Din căzătură i-a venit damblaua, ori din supărare?

— Dacă i-ar fi venit din căzătură, ar fi zis gurile ticăloase că a băut un păhărel mai mult sau că împiedicatu-s-a pe când se juca cu pisica. Şi nici vreo plată n-ar fi avut de la Dumnezeu. Dar aşa, cum le-a pus Necuratul la cale, s-ar putea să fie socotit în ceruri ca un mucenic. Că doar pentru credinţă şi pentru dreptate pătimeşte.

— Preasfinţia sa pătimeşte, iar maica Tomaida zburdă de bucurie. Zice că dacă ar fi vrut sfinţia ei, ar fi dărâmat guvernu’, dar n-a vrut să facă prea mare zarvă şi s-a mulţumit numai cu dimisia ministrului nostru, al bisericilor şi al mânăstirilor. Şi că damblaua ipiscopului se trage din nedreptatea pe care i-a făcut-o ei… Sfinţia ta ce părere ai? Şi are ea aşa fapte bune, încât să-i ţie Dumnezeu parte mai abitir decât unui ipiscop?

Cuviosul duhovnic mai dădu un cinzec pe gât, îşi şterse părul de pe lângă gură cu şervetul pe care îl ţinea în buzunarul anteriului, tuşi duşmănos şi numai după aceea răspunse.

— Preacuvioasă şi preacinstită maică Emilio, s-a scris şi s-a grăit de către marii călugări din toate limbile şi din toate veacurile că duşmanul de moarte al mânăstirilor şi deci al nostru, al călugărilor, este Satana. El, adică Satana, nu-şi doreşte altă fericire mai mare decât să vadă sfintele mânăstiri desfiinţate şi pe monahi lepădându-şi rasele, ca astfel să poată duce mai cu lesnire războiul împotriva credinţei lui Christos. Fiindcă atunci ar rămâne să apere credinţa cea adevărată numai preoţii de mir; şi cum ei, adică preoţii de mir, neavând vreme destulă pentru aşa osteneală, căci sunt legaţi şi de familie, nu numai

de biserică, până la urmă ar trebui să vină a doua oară apostolul Pavel, ca să întărească iarăşi stâlpii *Evangheliei*. Dar în ţara noastră, aşa cum stau lucrurile, Satana nici nu-şi mai bate capul cu sfintele mânăstiri. Le-a lăsat în seama mirenilor, ca să le desfiinţeze. Că au slobozenie, adică mirenii, să intre în mânăstiri când vor, să facă acolo ce poftesc şi să plece când li s-a făcut lehamite de vorbă şi de petrecere cu maicile şi cu călugării. Ba şi cu chirie se aşază unii pe timpul verii, ca şi când numai în cuprinsul sfintelor mânăstiri ar fi verdeaţă şi aer pentru întărirea bojogilor. Şi astfel se amestecă viaţa bieţilor monahi, încât nu mai ştiu ce-i cu ursitoarea lor. Că se îmbracă în straie călugăreşti, dar nu sunt călugări. Şi hălăduiesc mai mult după tipicul mirenilor, dar mireni nu sunt. Şi iacă, asta este pricina tulburărilor din Tămâioara. Nefiind călugăriţe decât cu haina, cele două maici s-au repezit să facă alegere după obiceiul mirenilor; şi nefiind mirence, au făcut cinul de râs şi de batjocură. Că dacă s-ar duce o viaţă cu îngrăditură la mijloc: aici călugării, aici mirenii, maica Tomaida n-ar fi avut chip să se împrietenească cu domnul Anton Spâneanu, iar domnul Anton Spâneanu n-ar fi avut prilej să ne batjocorească în sfatul ţării, sub cuvânt că ne apără, şi să aducă nenorocirea pe capul unui arhiereu care n-avea altă vină decât că îmbătrânise în jeţul miniştrilor lui Christos… Acuma pricepi care-i lucrarea Satanei şi care este a omului, preacuvioasă şi preacinstită maică Emilio?

Dar maica Emilia nu răspunse la întrebare, fiindcă îi trebuia mai multă vreme ca să se încredinţeze că Anton Spâneanu e mai vinovat decât Diavolul. Cunoscuse viaţa de mânăstire, dintru început, în amestecătură cu mirenii, şi deci nu şi-o putea închipui băşcăluită de aceştia. Dar ceva tot zise şi sfinţia ei:

— Bine că nu s-a întâmplat şi mai rău!

Părintele Flavian vru să-şi umple cinzecul, dar la urmă renunţă şi-şi făcu o cruce voinică.

— Să nu zici vorbă mare, cuvioasă maică Emilio, că nu se ştie ce s-ar mai putea isca din toate acestea. Dacă în două-trei zile nu se face la un fel cu stăreţia noastră, să ştii de la mine – de n-aş grăi într-un ceas blestemat! – c-o să avem revoluţie… Să dea Dumnezeu să rămâi eu de minciună, dar, după câte s-au întâmplat până în ceasul de faţă, tare mă tem că diavoliţa aia de Tomaida a făcut contract cu mai-marii oştilor drăceşti…

— Trăsni-le-ar Cel-de-sus pe amândouă! blestemă cuvioasa Emilia din toată inima, închinându-se cu toată evlavia.

Părintele Flavian oftă dintre adâncuri şi trase cu mâna două cercuri în văzduh. Zise:

— Mă tem să nu fie prea târziu. Că dacă Dumnezeu ar fi avut grijă să nu se tulbure pacea mânăstirii şi credinţa mirenilor, atâta cât mai

este, trebuia să le trăsnească din ceasul în care a murit biata Galinia. Le-am fi dus la cimitir pe câteşitrele o dată, că tot se strânseseră atâţia popi şi protopopi… Le-aş fi tras o *Veşnica pomenire*… să nu se mai scoale Tomaida şi Zenaida nici la a doua înviere!

Aci, duhovnicul tuşi aşa de vârtos, că sperie pe maica Emilia. Apoi îşi umflă pieptul şi cântă *Veşnica pomenire*, forţând glasul şi umflându-şi nările, cu ochii închişi şi cu mâinile încleştate de masa la care şedea.

— Îţi place? Uite aşa le-aş fi cântat, numai să le fi văzut pe targă, cu mâinile încrucişate pe piept şi cu lumânări între degete…

Maica Emilia îşi făcu cruce, îngrozită, dar nu cuteză să grăiască. Iar părintele Flavian, după ce controlă clondirul să vadă la ce înălţime se mai află prăştina-i favorită, o lăsă ceva mai moale.

— Hm, dacă mureau de mici copile, ar fi fost şi mai bine, că numai de zavistii s-au ţinut în mânăstire. Tii, cum de n-au greşit moaşele când le-au tăiat buricele, să le spintece şi burtişoarele? Sau când le-au scăldat, să le fi scăpat din mâini şi să se fi opărit păcatelor cu apă clocotită. Piereau două boţuri de carne şi scăpa atâta lumuliţă de necaz.

— Ba mai bine să nu se fi născut defel! sări maica Emilia, înspăimântată de cruzimea duhovnicului.

— Aşa era şi mai nimerit, încuviinţă cuviosul Flavian. Să fi fost mamele lor sterpe, ori să fi trântit câte un dolofan de băiat. Că muierea e iarba Satanei. Cine o paşte turbează, iar cine nu, moare de inimă rea că n-a păscut-o…

— De ce vorbeşti, părinte, cu păcat, că nu sunt toate femeile la fel! îl contrazise maica Emilia supărată. Nu vezi c-o iei când prea la deal, când prea la vale?

Flavian o privi lung, ca şi când o vedea pentru întâia oară.

— Hm! Dacă n-ai fi avut un picior mai scurt şi nasul de-un cot, la fel ai fi fost şi sfinţia ta. Ţi-ai fi deschis chilia la toată lumea, ai fi dobândit astfel neamuri la Ierusalim, şi cine ştie ce gărgăuni ţi-ar fi intrat în cap. Aşa, pocită şi urâtă cum eşti, ai văzut că nu e rost de altceva şi te-ai aşezat pe post, pe rugăciune şi pe… bârfeală. Grăiesc eu minciuni, cuvioasă Emilie?

Maica îşi scoase ochelarii şi privi la duhovnic cu ciudă şi cu amar. Zise:

— Apăi, aşa te-am pomenit şi aşa ai să mori: cu pornire asupra neamului femeiesc. Îndată ce auzi de vreo tulburare pe undeva, chiar la sfârşitul pământului de-ar fi, îţi verşi focul pe bietele femei, parcă numai ele ar fi vinovate de toate relele câte se întâmplă. Nu mai e bărbat, nu mai e drac! Da' bine, părinte, nu e şi femeia făcută tot cu mâna lui Dumnezeu? De ce stai, părinte, de atâţia amari de ani între maici şi nu te duci să-ţi cauţi de mântuire în mânăstirea sfinţiei tale? Ba zi aşa: una îţi bate limba, şi alta îţi spune inima.

— Oho, opreşte-te aci, ca să le luăm pe rând. Mai întâi şi mai întâi, nu-i adevărat că tot ce a făcut Dumnezeu a ieşit fără cusur. Nu te închina deloc, că măcar la un cinzec de rachiu tot trebuie luat şi el niţel la socoteală. Uite aşa. Mă rog, ce nevoie era să facă dealuri şi să nu facă pământ neted, ca faţa asta de masă, să te plimbi, mă rog, numai cu mâinile la spate şi cu pălăria pe-o ureche? Că până urci un deal îţi iese sufletul din tine; iar când îl cobori, parcă te tot izbeşte cineva cu pumnul după ceafă…

— Zici aşa fiindcă s-a întâmplat să fie aşezată cârciuma peste deal… Şi-ţi vine greu… mai ales la întoarcere, când se înmoaie picioarele, cuteză maica Emilia, încredinţată că şi lui Dumnezeu îi face plăcere.

— Iar cu femeia îmi închipui că lucrurile s-au petrecut cam aşa: după ce a ticluit pe Adam şi l-a văzut aşa popândău, fără prieteni, fără rude, ce şi-a zis Tatăl ceresc: „Ia să-i fac şi lui un tovarăş care să-i ţină de urât. Dar un tovarăş care să nu prea semene cu el. Să fie mai puţintel la trup, mai slab la minte, fără mustăţi şi mai plăcut la vedere. Aşa, ca o păpuşă frumoasă, cu care să se joace şi să mai schimbe o vorbă.” Apoi i-a luat o coastă şi a croit pe cocoana Eva. Acuma, vezi sfinţia ta, maică Emilio, socoteala lui Dumnezeu n-a fost rea; atâta numai, că n-a ieşit după dorinţa sfinţiei sale. Că muierea, în loc să fie o tovarăşă cinstită bărbatului, să-l iubească şi să-l corconească, s-a pus degrabă în slujba Dracului, ca prin ea să se tulbure lumea. Unde se iveşte ea, s-a şi stricat pacea şi judecata cea sănătoasă. Hi, de n-ar fi lighioana asta pe pământ, s-ar duce de râpă toate patimile şi toate răutăţile. Nemaiavând pe cine să înzorzoneze în fel şi chipuri, bărbaţii ar munci mai puţin, ar trăi mai în belşug şi ar avea şi bănişori pe la bănci…

— Aşa o fi, cum zici sfinţia ta, dar fără muieri, cum focului s-ar înmulţi omenirea? îl strânse cu uşa maica Emilia.

Duhovnicul înghiţi în sec cu ochii la cinzeacă, apoi se scărpină în vârful nasului şi zise:

— Foarte uşor! Să fi lăsat Dumnezeu lege ca după fiecare ploaie să iasă un rând de bărbaţi din pământ, aşa cum ies ciupercile… Hi, ce viaţă tihnită şi fericită ar fi fost pe astă lume! E drept că tot ar fi avut oamenii de lucru cu Satana, dar de el te scuturi mai uşor. O cruce bună, un bob de tămâie, un blestem straşnic, şi se duce de-şi pierde din urmă. Muierea însă nu fuge şi nu se astâmpără, chiar de-ar fi să arzi un vagon de tămâie şi să-ţi faci un milion de cruci…

— Grăieşti din sticlă, cinstite părinte, şi deci cu păcat, îl dojeni cu smerenie maica Emilia. Şi-a vârât Necuratul codiţa, d-aia s-a făcut la noi atâta tulburare. Nu sunt de vină bietele călugăriţe…

— Ba nici vorbă! se împotrivi cuviosul duhovnic. Şi-o fi vârât Dracul coada, dar nu între maici, ci între picioare, şi s-a tot dus biruit

şi ruşinat. Eu mă prind că, din ceasul în care Tomaida şi cu Zenaida au plecat după stăreţie, toţi diavolii care făceau de gardă în Tămâioara au ieşit de pe unde erau ascunşi şi s-au adunat în vârful Gurgumeului, ca să privească de la distanţă… Fiindcă să mă crezi sfinţia ta, maică Emilio, că oricât ar fi dracii de iscusiţi, tot n-ar fi izbutit ce-au izbutit cele două cuvioase surori ale sfinţiei tale… Şi dacă şi-au dat ei seama, adică dracii, că Tomaida şi Zenaida îi întrec în viclenie, le-au lăsat singure, ca nu cumva amestecându-se ei să facă vreo greşeală şi să iasă lucrurile mai prost…

— Să le fie de cap! încheie maica Emilia scărpinându-se după ureche.

Duhovnicul oftă lung, mai gustă din cinzec, apoi îşi clătină capul a pagubă şi zise:

— N-ar fi de mirare ca după cele întâmplate, să se abată mânia lui Dumnezeu asupra noastră, a popilor şi a călugărilor. Că aşa a fost înainte de căderea Ierusalimului: toţi fruntaşii lui Iuda, preoţi şi norod, au înmulţit fărădelegile şi au spurcat casa Domnului. Asta îmi pare că pe vremea împăratului Iedechia. „…Cine-mi va da în pustie sălaş mai de margine? Că voi părăsi pre poporul meu şi mă voi duce de la el, că toţi defăimează şi toţi se întrec în desfrânări.” Astfel a strigat proorocul Ieremia, amărât de cei ce lăsaseră pe Iehova şi slujeau lui Vaal. Iacă aşa merg lucrurile şi în vremea noastră, maică Emilio. Toţi s-au abătut, şi cler, şi popor, şi împreună netrebnici s-au făcut. „Săgeată rănitoare este limba lor, viclene sunt graiurile lor. O, păstori care risipiţi şi pierdeţi oile păşunii mele, iată, eu voi izbândi asupră-vă, după meşteşugirile voastre cele rele!” Aşa a ameninţat Dumnezeu, prin gura Ieremiei proorocul, pe popii care jertfeau idolului ce se chema Vaal. Dar ei, orbii şi nebunii, n-au ascultat, şi mai mult batjocoreau şi defăimau pe trimişii Domnului. Şi s-a mâniat Dumnezeu şi a năpustit asupra lor pe împăratul haldeilor. Atunci a luat Navuzardan, mai-marele bucătarilor împărăteşti, pe Saraia, preotul cel dintâi, şi pe alţi preoţi mai mici, şi i-a dus înaintea lui Nabucodonosor, care i-a bătut până şi-au dat sufletul în ghearele Satanei. Apoi au ucis haldeii pe cei tineri cu sabia, „şi spre copii nu s-au milostivit”, cum spune *Scriptura*. Iar la urmă au surpat zidurile Ierusalimului, şi pe cei rămaşi i-au dus în robie la Vavilon…

— Pentru rugăciunile sfinţilor părinţilor noştri, Doamne Iisuse Christoase, fiul lui Dumnezeu, miluieşte-ne pre noi!

— Amin! răspunse duhovnicul, fericit că aude glasul secretarei.

Maica Irina, tristă şi rece, ca o statuie de marmură, sărută dreapta parfumată cu rachiu a lui Flavian şi-i întinse o hârtie. Duhovnicul mângâie părinteşte degetele fine ale călugăriţei, apoi încercă să descifreze scriptura la lumina lămpii, cu gând c-o fi vreo notă de la cârciumă sau, în cazul cel mai fericit, un pomelnic, urmat, fireşte, de

ceva mărunţiş. Când văzu însă că hârtia are pecete, îl trecu un fior rece prin inimă şi o înapoie grabnic casieriţei.

— Citeşte-o tu, Irinuţo tată, că-mi fug slovele dinaintea ochilor. Dar mai întâi să-mi spui dacă e veste rea, ca să mă ţin bine pe scaun…

— Nici rea, dar nici tocmai aşa bună; e un ordin de la locotenenţa episcopală, îl lămuri Irina, râzând.

Părintele Flavian se ridică speriat de pe scaun, îşi strânse caţaveica la gât, se închină cu deosebită evlavie către sfintele icoane şi ascultă rezemat de perete.

„Cuvioase părinte,

Vă invităm să convocaţi de urgenţă soborul acelei sfinte mânăstiri şi să procedaţi la alegerea unei stareţe în locul răposatei monahii Galinia Petrescu.

Vor candida, conform regulamentului pentru disciplina monahală, următoarele trei cuvioase maici: Aftusa Iordache, Zenaida Ionescu şi Tomaida Popescu.

Rezultatul ni-l veţi comunica îndată, prin curier special.

Veţi avea grijă ca alegerea să se facă în perfectă ordine, cuvioşia voastră fiind răspunzător de cea mai mică tulburare ce s-ar ivi.”

— Să nu te bagi, cinstite părinte! ţipă maica Emilia scăpând cârligele din mâini. Mai bine să te dea afară, să te trimită în surghiun decât să te faci mai grozav decât protopopul şi decât ceilalţi care s-au dat la o parte. Să ştii de la mine că cinstea sfinţiei tale până aci a fost!…

Părintele Flavian prinse zâmbetul încurajator de pe buzele Irinei, de care, la drept vorbind, nu prea avea nevoie, îşi însenină faţa-i îndurerată de cele petrecute până atunci, mai privi hârtia oficială pe-o parte şi pe cealaltă şi râse, aşa, numai pentru el. Zise:

— Iată în sfârşit un ordin înţelept! Dacă vlădica Ilarion şi cei care mănâncă pâine albă pe lângă el s-ar fi gândit de la început la taica Flavian, nu s-ar mai fi tulburat şi ţara şi iadul şi cerul… Ai să vezi sfinţia ta, preacinstită şi preafricoasă maică Emilio, ce mai mieluşele am să fac eu mâine din Zenaida, din Tomaida şi din toate câte se ţin de poalele lor! Pe mine nu mă cheamă nici Costin, nici Nae, nici Grigorie, nici Simeon şi nici Ilarion; mă cheamă Flavian! În peste treizeci de ani de slujbă la Tămâioara, oi fi băut eu sute şi mii de clondire, dar cu alte păcate nu mă ştiu. Aşa că-mi dă mâna să privesc pe om în faţă şi să pun pe fiecare la locul ce i se cuvine. Aşa e, maică Irino?

— Precum ziceţi, îl încredinţă secretara, râzând din toată inima.

Părintele Flavian, care ţinea la ea ca la ochii din cap, îi puse o mână după ceafă şi o sărută lung pe frunte. Apoi îi mângâie părul cu

vârful degetelor.

— Să nu fii tristă că te-au scos de pe listă. A făcut o faptă rea cine te-a pus. Vremea ta n-a sosit încă. Peste doi-trei ani, [cel] mult patru, trag nădejde, dacă oi mai trăi, să te văd la locul de cinste şi de grea răspundere. Până atunci, răbdare şi cuminţenie.

XXII

În ziua următoare, cuviosul Flavian se duse la biserică mai de dimineaţă ca de obicei şi făcu sfinţirea apei, spre mirarea călugăriţelor şi a părintelui Niculae, care habar n-aveau de ordinul cel mai proaspăt. Fiind cuvioşia sa de rând la slujbă, pomeni pe Aftusa şi pe Irina în chip deosebit, iar la ecteniile sfintei liturghii intercală rugăciuni pentru a întoarce mila lui Dumnezeu „asupra acestui sfânt locaş şi a celor ce cu credinţă şi cu evlavie locuiesc într-însul”.

— Ce e, frate Flavian? Ce s-a întâmplat de te trudeşti atâta ca să câştigi îndurarea Celui-de-sus? întrebă cu stăruinţă popa Niculae.

— Mi-e teamă că ai să ieşi pe fereastră dacă ţi-oi spune, îi răspunse duhovnicul râzând semnificativ.

Părintele Niculae înţelese despre ce e vorba şi se asocie şi sfinţia sa la rugăciunile duhovnicului, însă nu fără oarecare teamă că Dumnezeu se va lăsa păgubaş de mânăstirea Tămâioara.

După slujbă se formă un alai, în frunte cu părintele Flavian, care ducea o *Evanghelie* grea de bogată, şi cu popa Niculae, care se ostenea cu crucea cea mai mare de pe sfântul Preastol **[69]** şi porni spre fosta trapeză, în sunetele tuturor clopotelor mânăstirii. În urma preoţilor merg două grupuri de cântăreţe, cu cărţile deschise la locul unde scrie „Rugăciuni pentru casa care se surpă de duhuri necurate”. Cântă maicile pe glasul al doilea, cu toată evlavia şi cu frică mare, căci, în necunoaşterea adevărului, îşi închipuie bătaie grozavă de la ucenicii lui Scaraoschi.

— „Precum de demult ai izbăvit pre cei trei coconi din cuptorul cel de foc, scapă-ne, Milostive, şi pre noi de nevoia ce ne-a cuprins… Mulţimea îngerilor, a apostolilor, a proorocilor, a mucenicilor şi a cuvioşilor, rugaţi pre Dumnezeu să gonească de la noi aprinderea ispitelor celor drăceşti, şi plângerea noastră întru bucurie s-o întoarcă. Preasfântă Fecioară, ajutătoarea celor cuprinşi de viforul primejdiilor, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi, păcătoasele…”

Când soborul maicilor, în frunte cu cei doi slujitori ai altarului, ajunse la locul orânduit, unde maica Irina adusese din vreme şi în mare taină cele trebuincioase pentru alegere, părintele Flavian stropi cu agheasmă pe toate feţele şi prin toate ungherele – tot se temea să nu-şi fi trimis şi Scaraoschi vreun reprezentant –, apoi îşi drese glasul

cu un tuşit energic şi noduros, făcu semn maicilor să-şi plece genunchii şi citi din *Molitfelnic:*

— „Doamne-Dumnezeul mântuirii noastre, cel ce eşti întărirea celor ce spre tine nădăjduiesc, depărtează, goneşte şi împrăştie toată lucrarea diavolească, toată nălucirea Satanei, toată bântuiala puterii celei potrivnice şi asupritoare de la sfânt lăcaşul acesta şi de la cei ce cu evlavie locuiesc într-însul şi poartă semnul de biruinţă asupra dracilor, adică crucea ta cea izbăvitoare. Cel ce ai făcut cerul şi pământul, începutul şi sfârşitul, cel ce ai dat oamenilor spre ascultare dobitoacele cele cu patru picioare şi necuvântătoare, întinde mâna ta cea puternică şi cercetează această zidire a ta şi-i trimite ei înger de pace, înger tare, păzitor sufletului şi trupului, carele să certe şi să gonească de la dânsa pre tot vicleanul şi necuratul Diavol. Amin."

După aceea, cuviosul Flavian, ca să fie împăcat sufleteşte că a făcut tot ce i-a stat în puterea lui de preot pentru izgonirea dracilor din Tămâioara şi pentru izbăvirea maicilor, de uneltirile acelora, suflă cruciş, de trei ori, pe deasupra soborului, zicând tot din carte şi tot de trei ori:

— „Să se zdrobească sub semnul închipuirii crucii tale toate puterile cele potrivnice!"

Încredinţat acum că nici urmă de drac nu se mai află prin apropiere şi deci poate să dispună cum o vrea de voinţa celor peste o sută de călugăriţe îngenuncheate în faţa sfinţiei sale, zâmbi mulţumit pe sub mustăţi şi dădu slobozenie soborului să se ridice. Apoi, după ce mai cercetă privirile şi feţele maicilor, ca să vadă semne iscate de lucrarea cea dinlăuntru a fiecăreia, iarăşi zâmbi mulţumit şi iarăşi îşi drese gâtlejul, ca pentru a grăi în sobor.

— Maicilor, am primit aseară poruncă de la preasfinţitul locotenent episcopesc să vă adun fără zăbavă şi să facem alegere de stareţă. Vor candida maicile: Aftusa, Tomaida şi Zenaida. Din aceste trei, cuvioşiile voastre veţi alege una, adică pe aceea socotită mai vrednică de cinste. Eu… nu mă bag, nu m-amestec. Porunca ce mi s-a dat cere să supraveghez votarea şi să îngrijesc ca totul să se petreacă în linişte şi în frica lui Dumnezeu. Aşa că n-am decât o rugăminte să vă fac: să votaţi pe muteşte. Să nu mişcaţi buzele şi să nu deschideţi gura nici măcar spre a răsufla. Pentru aşa lucru, aveţi nasul la îndemână. Pe aceea dintre cuvioşiile voastre care n-o asculta de această poruncă duhovnicească să cadă lepra lui Ghezi şi blestemul celor trei sute şi optsprezece sfinţi părinţi, care s-au adunat la Nicheia în al şaptelea sobor. Amin!

Înspăimântate de ameninţarea duhovnicului, maicile, cu toată dorinţa unora de a scoate măcar o vorbă, două, fură nevoite să voteze în cea mai desăvârşită tăcere. Ca nişte mute primiră peticele de hârtie albă, tot aşa îşi trecură creioanele din mână în mână, şi fără pic de

grai aruncară voturile în cratiţa din faţa părintelui Flavian. Toate planurile, clocite încă din timpul zăcerii Galiniei de către cele două mari partide în luptă, se irosiră în faţa cuvântului preoţesc, rostit solemn şi răspicat.

După terminarea votării, părintele Flavian se asigură mai întâi să nu-i privească cineva peste umăr, şopti o rugă de iertare pentru sineşi, apoi purcese la cercetarea buletinelor, citind Aftusa şi pe unele din acelea pe care sta scris Tomaida sau Zenaida, cu toate că îşi agăţase pe nas două perechi de ochelari. La urmă, maica Irina, sub supravegherea enervată şi de prisos a Zenaidei şi a Tomaidei, numără liniuţele trase în dreptul fiecărei candidate şi dădu rezultatul votului, rar, apăsat şi lămurit:

– Maica Aftusa – 89 voturi

– Maica Zenaida – 7 voturi

– Maica Tomaida – 6 voturi

La auzul sfârşitului, maicile răsuflară uşurate şi se închinară cu evlavie către sfintele icoane. Din ochii multora se porniseră lacrimi. Bătrânele se apropiară de duhovnic şi-i sărutară dreapta. O mare greutate li se luase de pe suflet.

Ca să nu se creadă că au făcut venin la inimă, sărutară dreapta lui Flavian şi cele două candidate rămase mofluze.

— Blagosloviţi şi mă iertaţi pre mine păcătoasa, a grăit Tomaida, vânătă la faţă, dacă nu şi la suflet.

Iar maica Zenaida, care, oricum, se frământase mai puţin decât Tomaida, şi-a cerut blagoslovenie şi iertare mai cu gura plină şi mai puţin vânătă:

— Blagosloveşte, preacinstite părinte, şi mă iartă pre mine păcătoasa şi nevrednica.

— Dumnezeu milostivul şi iubitorul de oameni să te blagoslovească şi să te ierte, a răspuns fiecăreia părintele Flavian, fericit că Diavolul n-a avut putere, până la urmă, nici asupra celor mai rele.

Iar Tomaida şi cu Zenaida, ca să dovedească şi soborului, şi Satanei că a fost la mijloc numai o luptă trecătoare pentru mai-mărime, iar nu o duşmănie care să dureze până la judecata cea de apoi, au ieşit din trapeză împreună, ba chiar poftindu-se una pe alta la uşă, ca grecii din anecdotă.

— Văzuşi, soro, pentru cine ne luptarăm noi? grăi Zenaida după ce se văzură scăpate de ochiul teribil al duhovnicului.

Tomaida zbârci din buze şi din nas.

— Ba eu, drept să-ţi spun, nu prea mi-am bătut capul pe cât ar fi trebuit, fiindcă m-aşteptam să te aleagă pe tine… Că de mi-ar fi spus mintea că are să iasă Aftusa, aş mai fi umblat pe ici şi pe colo, n-aş fi stat cu mâinile în sân.

— Bei o ţuiculiţă înainte de masă?

— Auzi întrebare!

Şi braţ la braţ, cele două adversare… politice intrară la Zenaida ca să se cinstească şi să se omenească, dovedind prin aceasta că Diavolul a ieşit cu totul biruit şi scărmănat din acest război între surori, pe care el însuşi îl stârnise şi-l întinsese.

Maica Emilia a întâmpinat pe cuviosul părinte Flavian la intrarea chiliei duhovniceşti.

— Cinstite părinte, ce să zic, o fi el Diavolul destul de tare, dar cu sfinţia ta şi-a găsit naşul…

Părintele Flavian a râs ca de-o vorbă ce-ţi gâdilă inima, apoi a zis:

— Să mai poftească şi altă dată, dacă-i dă mâna!

Maica Emilia şi-a făcut două cruci mari – una pentru izbânda şi pentru curajul părintelui duhovnic, iar a doua de teamă să n-audă Diavolul şi să-şi mai încerce vreo ambiţie…

— Cinstite părinte, a îndrăznit ea mai pe urmă, oare să fie maicile din Tămâioara atât de păcătoase?…

Părintele Flavian a luat deodată o înfăţişare aspră, apoi, ţinând seamă că întrebarea a pornit de la maica Emilia, deci dintr-o inimă curată, a zâmbit duios şi astfel a răspuns:

— Ehei!… Prea pretenţioasă eşti şi sfinţia ta! Las’ să aibă şi Satana bucuriile lui, că de n-ar fi aşa, s-ar înteţi cu şi mai vârtos război asupra mânăstirilor…

Şi nimic n-a mai grăit maica Emilia. Iar părintele Flavian a încheiat capitolul alegerii de pomină de la Tămâioara c-o înghiţitură zdravănă din sticlă şi cu un tuşit de om care a ştiut să lupte şi să biruiască.

1932

UCENICII SFÂNTULUI ANTONIE

Pentru mântuire…
Porunceşte Scriptura: *„Plângeţi-vă păcatele voastre…”*
Zice autorul acestor cărţi: *„Râdeţi de păcatele altora…”*
Doua căi, aceeaşi ţintă… Rămâne să alegeţi…

Cuvânt înainte

Bunul Dumnezeu a vrut să facă om care să-i semene întru totul – şi n-a izbutit…

Eu, dimpotrivă, m-am trudit aproape treizeci de ani să creez un om care să nu-mi semene – şi tot zadarnică mi-a fost osteneala…

Autorul

I - După lăsata-secului

Cuviosul Ghelasie, obosit de seara lăsatului de sec, pe care o prelungise până către slujba utreniei, în tovărăşia prietenului şi vecinului Ghervasie, deschise un ochi abia când soarele de început de martie, obosit şi el, aruncă o privire roş-gălbuie pe fereastră. Apoi îl închise la loc, căscă în rate şi încercă să-şi continue somnul, ca omul fără griji prea mari şi fără ceasuri fixe.

Deşteptaţi de căscatul stăpânului, Matei şi Năstase, doi cotoi voinici şi norocoşi, căscară la rândul lor tot aşa de lenevos, dar nu-şi mai regăsiră somnul. Matei, care dormea sub plapumă, avu gust să-şi ascută limba-i aspră de degetele lui Ghelasie, care pesemne că încă nu-şi pierduseră mirosul de sos de friptură.

Măgulit de linguşirea cotoiului, cuviosul Ghelasie se lăsă gâdilat, abia înăbuşindu-şi râsul sub mustăţile-i sărace şi galbene.

Ca să nu rămână mai prejos de fratele său, Năstase, care odihnea la capul stăpânului, scoase o coadă lungă de sub el, o trânti de câteva ori de pernă ca s-o scuture de scame şi de purici, apoi o întinse către nasul cuviosului. Acesta, foarte simţitor la atenţia motanilor, râse căscând şi, amânând somnul, îi răsplăti cu mângâieri duioase pe spinare şi pe sub burtă.

Apoi iar căscă. Un căscat de mântuială, care aducea cu lătratul unui câine supărat de muşte, şi vru să afle cât e ceasul. Pentru acest lucru, însă, trebuia să se ridice în capul oaselor şi să privească peste tăblia patului, osteneală la care renunţă. Îi veni mai lesne să crape uşa şi să întrebe pe vecinul de dincolo de sală:

— Frate Ghervasie!

Dar cuviosul Ghervasie dormea greu, un somn cu gemete, cu plesnituri şi cu sforăieli.

— Ghervasie!

— Hmmm?

— Cască ochii şi uită-te la ceas.

Dar Ghervasie nu căscă nimic, ci se întoarse pe partea cealaltă. Ghelasie se scărpină a ciudă după ureche şi încercă din nou să se ridice. Şi iar îşi luă seama.

— Băăi Ghervasie!

— Mmm?

— Ia vezi, mă, cât e ceasul?

— Nârooo…

Înfuriat, Ghelasie slobozi o mână pe marginea patului şi, făcând un act de voinţă, apucă un lemn răznit de lângă sobă şi izbi cu el în uşa de vizavi, care sări din clanţă şi se deschise de perete. Ghervasie se trezi speriat şi scoase un „hău" din burta-i ţestoasă, de se mişcară ferestrele din ţâţâni.

— Ci te deşteaptă, omule, că s-apropie vremea de toacă! Ce e somnul ăsta pe tine?

Cunoscând de unde i se trage sperietura, Ghervasie pufni prin buzele-i răsfrânte aşa de supărat, că-şi zbârli mustăţile şi barba, şi mişcă păianjenul de deasupra, care, după obiceiul locului, nici el nu se prea scula cu noaptea în cap.

— Hei, da' ce, ai căpiat? Vrei să-mi spargi uşa?

— Scoal' în sus, că e târziu. Ce înseamnă atâta somn? Ai uitat ce-i scrie călugărului? Să postească mult şi să doarmă puţin…

Părintele Ghervasie opri un căscat ce nu se mai isprăvea şi apoi răspunse:

— A postit sfântul Antonie şi au privegheat cei de la Mânăstirea Neadormiţilor şi pentru un păcătos ca mine… Dar tu te-ai sculat?

— Eu… nu ştii cum sunt? Mă îngrijesc mai mult de sufletul altora…

— Eşti un făţarnic.

— Eşti un fariseu.

— După ce mănânci cât şapte, e foarte drept să dormi măcar cât doi…

— Cuvioasa Anastasia gusta numai seara – puţină pâine de orz – şi dormea cu capul pe pietre…

— Se prea poate… Dar sfânta Anastasia se trăgea din singlitici **[70]**, şi înainte de a se face călugăriţă a înghiţit destule bunătăţi şi a dormit numai pe moale. Dar păcătosului de mine, care m-am născut în sărăcie, trăiesc în lipsă şi o să mor în mizerie, mi se cade să uit legile măcar la lăsatul secului de brânză…

Ghelasie râse tare.

— Taci, că te trăsneşte Dumnezeu! Ai o sută douăzeci de kilograme, ticălosule!

— Nu bârfi, Ghelasie, că dai în păcatul celor care osândesc. Osânza mea s-a adunat din inimă largă şi din duh umilit, după cum uscăciunea ta vine din răutate şi din mândrie…

— O să ţi se tragă moartea din lăcomie şi iadul din somn…

— Mai bine din lăcomie şi din somn decât din pizmă şi din defăimare. Tot o să fie Dracu mai îndurător. Cei şapte coconi din Efes au dormit trei sute şi şaptezeci şi doi de ani, şi tot au moştenit împărăţia cerului…

— Pe ei i-a adormit Dumnezeu, ca să arate oamenilor precum că învierea morţilor nu e lucru de şagă.

— Pentru asta nu era nevoie să doarmă patru veacuri, mă săracule cu duhul!

— Taci, ticălosule, că nu eşti în stare să tâlcuieşti Scripturile, nu vezi? Mai bine te-ai uita la ceas.

Ghervasie îşi dezlipi genele şi-şi trimise ochii în căutarea orologiului. Îl descoperi pe ladă **[71]** adică la locul lui, dar aşezat într-o dungă, aşa că, cu toate sforţările făcute, nu izbuti să-şi servească vecinul.

— Da’ ce, tu n-ai ceas?

— Al meu… a stat.

— Foarte bine. Călugărul nu se cade să trăiască după ceas. Nu-l sileşte nici slujba, nu-l zoreşte nici nevasta…

— Parca nu erai aşa prost la vorbă, mă Ghervasie! Se vede că tulburelul ăla d-aseară… Hei, ridică-te în sus şi spune-mi cât e ceasul, n-auzi?

— Unsprezece…

— Minţi!

— Scoal’ şi controlează.

— Te-a părăsit îngerul smereniei… Vai de sufletul tău, Ghervasie!

— Te-ai tâmpit din mâncare şi din somn.

— Asta să mi-o spui când îi dormi pe scaun, ca ucenicii sfântului Pahomie, nu acuma, când ai făcut bureţi la gură, bârfitorule!

— Achindineanule!

— Clevetitorule!

— Defăimătorule!

— Vameşule!

— Desfrânatule!

— Somnorosule!

— Asta să mi-o spui când îi dormi spânzurat de funie, ca sfântul Eftimie.

— „Omul să facă ce poate”, grăieşte fericitul Augustin.

— „Călugărul să doarmă îmbrăcat şi încins cu frânghii” porunceşte cuviosul Venedict.

— Dea-ţi-ar Domnul duhul umilinţei…

— Şi de la tine să-l ia pe-al neputinţei…

— „Când sunt slab, atunci sunt puternic”, a grăit marele Antonie.

— Sfântul Antonie s-a gândit la uscăciunea trupului, iar nu la slăbiciunea firii… Ţi-am spus de-atâtea ori să nu te mai încurci în Scripturi, zăbavnicule la minte!

— Hei, lasă acuma scripturile şi spune-mi cât e ceasul, că trebuie să plec pe lac, blagoslovule!

Ghelasie se opinti să se ridice, dar îl pridi un căscat teribil şi se lăsă din nou pe pernă.

— Mi-e lene. Uită-te tu.

— Şi mie…

— Dar bine, mă Ghervasie, azi intrăm în postul cel mare! Tii, dar păcătoşi mai suntem! La vremea asta se cădea să fim în rugăciune… Să fi făcut măcar câte-o sută de mătănii până acu…

Ghervasie se îngrijoră la faţă. Iar când auzi de mătănii se înfioră tot şi începu să cânte pe glasul al şaselea, urmat îndată de Ghelasie:

— „Suflete al meheu, suflete gal meu, pentru cehe dormi? Sfârşitul se apropie şi vei să te tuhuhurburi. Deşteaptă-te dar, ca să se milostivească spre tine Hristogos Dumneezeeeu, cel ce este pretutindenea şi pre toaaate lehe pliineeeeşteee…”

— Hai să ne sculăm, Ghelasie…

— Scoal’ întâi tu, că trebuie să cauţi vârşile.

— Dar tu nu trebuie să faci rugăciunea pentru amândoi?

Ghelasie zbârci din nas, căscă şi se frecă pe frunte.

— Nu ştiu de ce mi-e capul cam greu…

— Dacă ai băut două clondire!…

— Minţi, c-am băut patru amândoi. Adică… eu unu, şi tu trei…

— Fie şi aşa, dar scoal-odată!

— Trebuie curaj, mă Ghervasie…

— „Să nu fii somnoros!” porunceşte Solomon.

— Solomon… mai bine şi-ar fi văzut de păcatele lui. Auuaah!

— Căscat de om prost. Scoal’ în sus, n-auzi? Când oi zice trei, să fim amândoi în picioare. Un, doi, trei!

Nu se mişcă nici unul.

— Trebuie curaj, mă Ghervasie. Ia numără pân’ la douăzeci.

Ghervasie numără până la treizeci, dar tot nu se ridicară. Izbucniră

în râs.

— Ticăloşi mai suntem, mă Ghelasie!

— Mai bine zi leneşi. Aauuah! Ia vezi, Năstase taică, e ceasul nouă?

Cotoiul căscă şi închise dintr-un ochi.

— S-au molipsit şi cotoii de la noi… Ia te uită tu, Matei.

Matei mişcă uşor din gene şi continuă să toarcă din caieru-i închipuit.

— Hei, Ghelasie! Scoal' odată, n-auzi? Că râde Dracu de noi.

— Las' să râză, că-l înfundăm noi în postul ăsta…

— Aşa e. Şapte săptămâni!

— Lungi şi grele…

— Grea e călugăria, mă Ghelasie…

— Scoal', mă Ghervasie, că trebuie să mergem şi la biserică. Ce e lenea asta pe tine?

— Azi începe slujba mai târziu. S-au gândit bine sfinţii părinţi… Că după lăsata de sec, cât de călugăr să fii, şi tot mai atârni în pat…

— Aşa e… dar atârnatul ăsta s-a cam făcut lege la unii călugări.

Ghervasie strânse un căscat între dinţi şi începu să cânte:

— „Lege s-au făcut mie porhuncilee tagale Doaagoagoahoaamnee…"

— Ghervasie!

— Eeee?

— Hai să ne sculăm!

— Hai!

Cuviosul Ghervasie îşi trecu degetele prin leasa de pe piept, apoi prin barbă, îşi frecă ochii, nasul, căscă, se întinse şi… rămase pe loc.

Ghelasie se scărpină în creştet, în barbă, scoase un picior deasupra plăpumii şi, aducându-şi aminte de când era diacon, se umflă în pieptu-i slab şi chel şi dădu drumul unui chiot de sperie motanii:

— Scu-la-ha-ha-haţi-văăăăă!

Ca şi când s-ar fi găsit în biserică, la început de priveghere, ieromonahul Ghervasie îşi netezi gâtul cu un tuşit energic şi cântă pe glasul al optulea – prelung, scârţâit şi nazal:

— „Veniţi să ne îâăâânchiiimăăăăăm şnhihimii săă căăhăhădeeeem… Veniii…"

— Ghervasie!

— Heeeee?

— Ce, ai înnebunit? N-ai citit în Pidalion **[72]** că sfinţii părinţi opresc pe clerici să zbiere ca boii şi ca vacile? Nelegiuitule!

— Ştiu: canonul 75 al Sinodului al 6-lea…

— Uite, mă, că nu eşti chiar aşa de prost!…

— Eşti un măgar!

— Îţi mai lipsesc urechile.

— Şi ţie coada.
— Şi ţie samarul.
— Măi frate Ghelasie!
— Ce e, mă frate Ghervasie?
— Hai să ne sculăm…
— N-avem încotro…

Ghervasie îşi răscoli pieptul în răspăr, mai căscă o dată, ghemoti plapuma cu picioarele, apoi îşi dădu o comandă de unul singur şi se ridică pe marginea patului. Aci, zăbovi să-şi facă planul.

Îşi privi picioarele-i groase ca un butuc şi împodobite cu păr aspru şi creţ şi socoti, pe bună dreptate, că are nevoie mai întâi de izmene. Le căută cu ochii şi le dovedi aruncate peste ceaslovul de pe analog **[73]** … Se scârbi în sufletul cuvioşiei sale şi ceru iertare cărţii sfinte, căci săvârşise necuviinţa fiind netreaz.

După izmene îi trebuiau ciorapii. Descoperi unul stâlcit într-un ungher, iar pe celălalt urma să-l caute.

Îşi dădu o comandă energică şi plecă după izmene. Le ridică, mulţumit că nu le găsise într-o poziţie şi mai necuvioasă, şi sărută ceaslovul, fără să-şi facă cruce. Se închină abia după ce-şi vârî picioarele în sidile.

Al doilea ciorap îl găsi în cofa cu apă. Nu-l supăra faptul că era leoarcă, fiindcă mai avea curaţi, cât pricina că toată noaptea îşi potolise setea din apă murdară… Scrâşni din măsele şi-şi vărsă focul pe vecin.

— Ghelasie!
— Ei?
— Trăsni-te-ar Dumnezeu!
— De ce, mă rog?
— Las', că-ţi spun eu.

Pantalonii, după multă căutare, îi dovedi… sub plapumă; pieptenele – un fel de greblă mai mică – îl găsi sub masă, prosopul sub pat, anteriul după sobă, şi culionul în lighean…

— Ghelasie!
— Hău!
— Trăsni-te-ar Maica Domnului!
— Să te trăsnească pe tine!

Ieromonahul Ghelasie rezolvă problema îmbrăcatului mult mai uşor, pentru motivul că se culcase cu hanţele pe el. N-avu nevoie decât să-şi tragă ghetele în picioare şi să-şi lege părul. Să-şi toarne o oală cu apă pe faţă şi să se şteargă cu prosopul curat, pe care-l ţinea spânzurat aproape de tavan, ca să nu-l înhaţe motanii.

— Gata?
— Gata.
— Blagosloveşte şi iartă.

— Dumnezeu şi Maica Domnului să ne ierte pe amândoi şi să ne blagoslovească.

— Amin!

Părintele Ghervasie privi resturile de pe masă şi înghiţi în sec. Părintele Ghelasie privi şi el, fără să dea vreun semn. Priviră şi cotoii şi se linseră pe bot. Apoi, ochii tuturor se pironiră asupra a două crâmpeie de cârnat rămase în fundul unei străchini – şi avură cam acelaşi gând criminal…

— E post, taică, grăi Ghelasie către cotoi.

— Şi ce post! întări Ghervasie, cu gând de cârtire.

— Trei zile, numai toacă şi clopot…

— Ba chipu' ni se dă seara o felie de varză acră…

— Să fie în pomana părintelui Isidor…

— Mă ia frigurile când mă gândesc că tocmai joi o să căpătăm fiertură de la cazan.

— Cinci boabe de fasole…

— Hm, e bună şi fasolea… dacă ar avea cârnaţi deasupra…

— Lasă, mă frate Ghervasie, că măcar aşa siliţi dacă nu ne-om mai netezi şi noi drumul către mântuire…

— Drept e. Ş-apoi, ne-am îndopat aseară să ne ţie o săptămână…

— Numai carne şi carne. Parcă Dracu n-a avut altă treabă zilele astea decât să sperie peştele ca să nu intre în vârşi…

— Să vezi, Ghelasie, că astăzi o să umplu închizătoarea cu peşte… Fac prinsoare pe ce vrei.

— Păi nu ştii povestea din Pateric? Cică a dovedit stareţul o lighioană de muiere în chilia unui cuvios călugăr, chiar în sâmbăta Paştelui! „Bine, frate, zice bietul stareţ, nu puteai să mai aştepţi până mâine?" „Cinstite părinte, răspunde vinovatul, puteam să aştept şi până poimâine, că sunt deprins, dar crezi că încornoratul o aduce când vreau eu? A adus-o astăzi, ca păcatul să fie înzecit, şi bucuria lui – însutită…"

— Rea dihanie mai e şi Dracu, Ghelasie!

— Şi noi îi făcurăm pe plac. Şi cu câtă uşurinţă! Dacă n-aveam peşte, trebuia numaidecât să ne îndopăm cu carne? Să fi mâncat ridichi şi praz şi cartofi de la cazan…

Ghervasie oftă a căinţă… fără să-şi poată lua ochii de la cârnaţi. Zise:

— Lasă, frate Ghelasie, că zilele astea ne răscumpărăm noi păcatul. Să postim, mă rog, după tipicul cel mare. Aşa, ca nişte ucenici ai sfântului Antonie, cum se cheamă că suntem. Folosim şi sufletului, şi trupului. Tu eşti uscat de-a gata, însă eu, dacă oi cântări cu vreo cinci oca mai puţin, n-aş avea decât să mulţumesc lui Dumnezeu.

…Dar ochii de la cârnaţi nu şi-i dezlipeau. Văzând ispitirea, Ghelasie luă ispita s-o dea cotoilor. Ghervasie însă se împotrivi:

— Măi frate, ştii că ninivetienii, ca să scape de prăpăd, au pus şi dobitoacele la post. Că-i ameninţase proorocul Iona pentru fărădelegile lor. Ce-ar fi dacă aste trei zile am ţine şi cotoii nemâncaţi? Ba chiar şi porcii şi căţeaua şi păsările. Au destulă osânză ca să nu se ogârjească aşa, cu una, cu două.

Părintele Ghelasie se uită jalnic la cei doi prieteni cu coadă, pe care-i iubea ca pe ochii din cap. Îi crescuse de mici, îi purica, îi îmbăia, îi lua la plimbare pe ceair şi pe lac, îi ospăta la masa lui, îi culca în plapuma lui, îi socotea mai mult chiar decât pe nişte fraţi întru Christos. Dar ca să-i pună la post, pentru păcatele sfinţiei sale, nicicând nu-i trecuse prin minte. Îşi bătuse o vreme capul să-i înveţe a sta smeriţi când el îşi face pravila, dar nu izbutise. Mai încercase încă să-i abată de la alte păcate şi n-a fost chip până nu le-a făcut operaţia cuvenită.

Îi netezi pe cap şi pe spinare şi le ceru părerea:

— Auziţi, taică, ce zice vrăjmaşul ăsta? Să vă pui la post aspru, pusnicesc. Trei zile: numai varză acră, crudă – şi aceea după apusul soarelui… Vă convine, tăiculiţă?

Drept răspuns, cotoii ciuliră urechile către strachina cu cârnaţi şi se linseră pe bot.

— Mi-e milă de ei, Ghervasie. Ori glumeşti tu aşa?

— Deloc!! răspunse vecinul, pornit pe spăsenie. Să postească toată vietatea, ca să aibă Dumnezeu dovadă de căinţa noastră pentru îndoparea de aseară şi de mai înainte. Să nu fie nici pricină de ispitire. Că dacă tu flămânzeşti şi ei se înfruptă în faţa ta şi din mâna ta, are Dracu mai multă putere să te îndoaie. Ascultă-mă pe mine.

— Barem să le dăm crâmpeiele astea de trandafiri, stărui Ghelasie rugător.

— Nimic. Vrei să-ţi vie apă în gură şi să păcătuieşti cu gândul?

Şi luând strachina cu cârnaţi, porni să-i arunce în umblătoare. Ştiindu-l pişicher, Ghelasie se luă după el, ca să se încredinţeze că nu-i bagă în sân. Motanii îi urmară nedumeriţi.

— Măi frate Ghervasie, dă-i, mă, pisicilor, că e păcat să-i arunci…

Părintele Ghervasie păru o clipă că se înmoaie, dar îşi aduse aminte de fapta unui călugăr din Tebana care şi-a ucis ucenicul ca să scape de ispită şi lăsă friptura să cadă în umblătoarea cât un puţ.

— Trăsni-te-ar Dumnezeu, Ghervasie! îl blestemă Ghelasie în numele motanilor.

Apoi îşi mângâie prietenii:

— Lasă, taică, nu vă scârbiţi, că în trei zile nu muriţi voi. După aceea am să vă cumpăr lapte de la baba Leanca, să vă îndop cu peştişori prinşi de ticălosul ăsta şi să vă dau slobozenie să vânaţi la vrăbii cât îţi pofti.

Părintele Ghervasie îşi drese barba, satisfăcut, confiscă cheia de la

magazioara cu grăunţe şi plecă să caute sculele din baltă; motanii rămaseră trişti lângă umblătoare, iar Ghelasie se scărpină după ceafă şi se rezemă în uşă ca să-şi facă un plan de lucru. Trebuia să-şi cureţe chilia, să cerceteze porcii, căţeaua şi orătăniile şi să citească pravila călugărească.

Se uită la ceas: nouă.

Amână curăţenia pentru după slujbă, lăsă rugăciunea până o potoli lighioanele şi coborî în dosul casei.

Cei trei porci, deşi nu tocmai flămânzi, îl întâmpinară cu reproşuri. Ca să-i liniştească şi să-i îmbuneze, îi scărpină pe sub fălci şi-i trase prieteneşte de urechi. Apoi îi vesti, cam cu gura goală, că sunt puşi la post; şi trecu la păsări, care şi ele dădeau semne de tulburare.

Are cuviosia sa, în deplină stăpânire, şase găini şi-un cocoş, patru raţe şi un răţoi, două curci şi un curcan, două gâşte şi un gâscan, precum şi cinci bibilici, cu bibiloiul respectiv.

Când deschise uşa coteţului – o fostă chilie, acum dărăpănată – fu primit cu mari protestări. Găinile îşi arătară supărarea pentru întârziere prin uitături poncişe şi cotcodăceli de cloşcă; raţele îl primiră cu lătrături de ţaţe ştirbe; gâştele, mai mândre, îi întoarseră pur şi simplu spatele; curcanul îi trase o înjurătură ţigănească, iar bibilicile îl priviră sever şi aşteptară explicaţii.

Părintele Ghelasie le dădu bună dimineaţa cu glas de om vinovat şi se apucă să le numere. Apoi să le cheme pe nume şi să le întrebe de sănătate.

— Costache taică, te mai ustură creasta de ger, taică? Cum o mai duci cu nevestele, taică? Tu ai şase, ticălosule, şi eu n-am nici una. Să-ţi fie ruşine pe la cioc!… Găinuşele taichii ale frumoase şi ale cuminţi… Bibilicile taichii, coconiţele taichii, să nu mai strigaţi „păcat” în postul mare, că v-aude lumea şi mă faceţi de râs, taică… Muierile taichii ale isteţe şi bune de gură… Să faceţi ouă, taică, să înmulţim ceata, taică. Bă Makensen, gâscan prost, Costache are şase neveste şi se simte în stare să mai treacă şi în târla vecinilor. Calcă-ţi muierile, moşulică, să facă ouă – ca să-ţi ridici neamul. Să nu rămâie sterpe, precum odinioară era să se întâmple cu fetele lui Lot. Dar nu acu, ci după o săptămână, ori după trei zile, până trece canonul cel mare şi postul orânduit pentru voi de fratele întru Christos, Ghervasie ieromonahul… Răţuştele taichii ale frumoase şi mult clevetitoare, v-aţi îngrăşat ca nişte stareţe, mânca-v-ar taica. Hei, Pilat, unde ţi-e gândul? Nu era locul tău în mânăstire, ci într-un harem, ticălosule!… Mânca-v-ar taica să vă mănânce pe voi… dar nu acuma. Să treacă postul. Până atunci să ouaţi şi să trăiţi în pace şi în bună înţelegere, cum porunceşte *Scriptura*. Aţi auzit voi? Şi să vă mai lăsaţi de fărădelegi, că e săptămână mare şi nu se cade… Hei, Averescu! N-auzi? Ce stai aşa îmbufnat şi gata de război? Mai rabdă şi tu, că destul

de bine ai huzurit în bătătura mea. Post, taică, post, nu glumă.

Curcanul, mândru şi pretenţios, îl înjură a doua oară şi refuză să-şi strângă aripile. Părintele Ghelasie, ştiindu-l arţăgos şi greu de împăcat cu vorbe goale, îi dădu pace şi deschise uşa de perete.

— La plimbare, tăiculiţă. Că e frumos şi cald. Mai căutaţi şi voi câte-un mugurel de iarbă, câte-o muscă, mai pietricele, mai seminţe rămase prin lujeri, că timp de trei zile se odihneşte părintele Pimen bucătarul şi mai răsuflă şi maţele celor îmbuibaţi. La revedere!

Nouă şi jumătate.

Părintele Ghelasie intră în bucătărioara sfinţiei sale şi puse în cunoştinţă şi pe Irodiada, o căţeluşă blândă şi inteligentă, despre hotărârea teribilă şi nestrămutată a părintelui Ghervasie. Apoi o pofti şi pe ea la soare, şi trecu la analog, să-şi facă rugăciunea de dimineaţă.

— „Slavă ţie, Dumnezeul nostru, slavă ţie!

Din pat şi din somn m-ai ridicat, Doamne; mintea mea o luminează, şi inima şi buzele mele le deschide, ca să te laud pre tine, Sfântă Treime: sfânt, sfânt, sfânt eşti, Dumnezeule! Pentru rugăciunile tuturor sfinţilor tăi, miluieşte-ne pre noi…

Doamne miluieşte, Doam'luieşte, Doam'leşte, Doam'leş', Doam'leş', Doam'leş', Doam'leş', 'mleş', 'mleş', 'mleş', 'mleşte, Doamne miluieşte…

Doamne, nu mă lipsi pre mine de binele tău cel ceresc!

Doamne, izbăveşte-mă de muncile cele veşnice!

Doamne, luminează-mi mintea, căci este întunecată de reaua şi vicleana poftă!..

Doamne, eu ca om am greşit; dar tu ca un Dumnezeu îndurător, văzând neputinţa sufletului meu, mă iartă şi mă miluieşte.

Doamne miluieşte, Doam'luieşte, Doam'leşte…

Doamne, dă-mi cuget bun ca să-mi mărturisesc păcatele mele.

Doamne, dă-mi lacrimi şi umilinţă şi aducere aminte de moarte!

Doamne, dă-mi răbdare, blândeţe şi voie nebiruită!

Doamne, sădeşte în mine rădăcina bunătăţilor şi frica de tine!

Doamne, apără-mă de oamenii gâlcevitori, de draci, de patimile trupului şi de alte lucruri necuvioase!

Sfinte îngere, cel ce stai înaintea pătimaşului meu suflet şi a vieţii mele celei ticăloase, nu mă lăsa pre mine păcătosul, nici te depărta de la mine pentru neînfrânarea mea.

Nu da loc Dracului celui viclean să-mi stăpânească în silnicie acest trup slab şi muritor.

Întăreşte mâna mea cea neputincioasă şi mă îndreptează pre calea mântuirii! Amin!"

II – Amestecul Satanei

Luntrea părintelui Ghervasie nu se deosebeşte întru nimic de luntrea cu care sfântul apostol Petru îşi făcuse meseria de pescar pe marea Tiberiadei. Un trunchi de stejar scobit fără prea multă artă şi împins pe apa liniştită cu ajutorul unei lopeţi cioplite dintr-o ulucă de salcie.

A avut el părintele Ghervasie şi lopeţi de stejar, înflorate cu briceagul chiar de mâna cuvioşiei sale, dar le-a uitat seara în malul lacului şi i le-au şterpelit pescarii mireni din satul apropiat. La cea noduroasă şi necioplită, pe care o are acum, nu râvneşte nimeni, aşa că o poate lăsa oriunde şi fără nicio grijă. Dar cuvioşia sa nu pare mulţumit că răutatea oamenilor îi răpeşte plăcerea de-a avea o sculă care să înveselească ochiul. Priviţi-l cu câtă silă o apucă de coadă şi cu cât necaz scuipă în palme, parcă ar stuchi în obrazul borfaşilor care-i strică socotelile.

Lacul pe care-şi mână părintele Ghervasie butucu-i scobit n-are acum nimic mai de luat în seamă. Din pricina iernii mai mult ploioasă decât viforoasă şi geroasă, n-a hălăduit sub gheaţă decât o parte din luna lui Ghenar. Nici măcar timpul necesar pentru a fi curăţat de brâul de trestie care-l înconjoară.

E lin şi străveziu. Deşi n-a avut în cursul iernii decât guturaiuri scurte şi slabe, s-a aşezat cu burta la soare şi nu dă niciun semn de viaţă. Ba ceva mai mult. Şi-a acoperit fundul cu cer şi cu noroi, iar pe mândrul soare, cât e el de puternic şi de fudul, l-a silit să se coboare în mijlocul iezerului, fără să-l întrebe măcar dacă are gust să se scalde, când n-au dat dosul decât patru „babe”, din nouă câte sunt.

Vietăţile nu-l tulbură. Peştele, obosit şi bolnav de inimă după şapte zile de goană turbată împotriva lui, s-a vârât prin colţuri calde, după cum îi e dodia **[74]** şi neamul.

Toată săptămâna brânzei a avut lacul de suferit din pricina lui. A fost înţepat cu cârlige, strecurat prin năvoade, jupuit de lotci şi pocnit la nimereală cu lopeţile pescarilor, mireni şi călugări.

Dat-au slobozenie sfinţii părinţi ca în săptămâna care încheie câşlegile şi întâmpină postul cel mare să se înfrâneze lumea de carne şi să mănânce peşte şi brânză, pentru a fi trecerea mai lesnicioasă de la belşug la răbdare. Şi cum peştele sălăşluieşte în lac, a trebuit vânturată apa, răscolit nămolul şi brădişul, frânte trestiile din cale, speriate broaştele şi bâtlanii, pentru a-l înhăţa şi apoi jertfi pentru îndestularea pântecelor respectuoase de regulile calendarului pravoslavnic.

Dar osteneala pescarilor – cu şi fără rasă – n-a cules roade mari. Lacul, ce-i drept, n-a opus nicio rezistenţă. Molâu şi lălâu cum e, n-a făcut nicio mişcare ca să-şi apere avutul. Nu s-a umflat, nu s-a îndârjit,

n-a fluşturat măcar din coadă. Ori să-şi fi încreţit fruntea ca să arate precum că îndrăzneala năvălitorilor nu-i e tocmai pe plac.

Peştele însă, ştiind că e în joc propria-i piele, s-a apărat cum a putut. Crapii s-au prefăcut în porci şi s-au vârât în mâl; somnii s-au băgat în scorburi şi au tăcut chitic, iar ştiucile şi şalăii şi-au găsit scăparea în rădăcinile stufărişului. S-a mai rătăcit la drumul mare doar câte un biban orb şi surd de bătrâneţe, câte o roşioară proastă şi puradichiul cel ţepos şi chior, care s-a ferit de urgia părinţilor canibali şi a nimerit în cazanul cu borş fierbinte al călugărilor sau în oala afumată a vreunei Mariţe din satul vecin.

Tac şi broaştele. Nu de frica şerpilor, care încă nu s-au deşteptat din somnul lung şi obligator al iernii, şi nici de-a pescarilor. S-au căţărat pe coame de cocioace ori şi-au scos numai boturile din apă, şi nu suflă o vorbă sau o notă. Nu le e nici a sfadă, nici a cântat. Le place să se lase răsfăţate de soarele îndeprimăvară şi s-au înţeles să amâne răfuielile şi concertele pentru mai târziu.

Malurile, lungi şi strâmbe, vara încinse cu brâu verde, sunt acum pustiite de pârjol. Trestia şi papura, rămase netăiate – fie că n-a fost gheaţa vârtoasă, ca să ţină omul, fie că nu s-au găsit cumpărători cu case dezvelite sau fabricanţi de coşuri şi de rogojini – se năpârlesc cu foc, ca întinerirea să se facă fără stânjenirea uscăturilor. Doar pe cocioacele singuratice au rămas – în bătaia vântului şi de râsul soarelui şi al vrăbiilor – strujeni blestemaţi de soartă să fie înăbuşiţi şi batjocoriţi de înseşi odraslele lor.

Părintele Ghervasie a ocolit un cocioc şi se îndreaptă zorit către un boţ de stuf priponit de un par zdravăn de salcâm. Are o vârşă adăpostită aci şi cată să-i facă o vizită.

E om pururea vesel şi glumeţ cuviosul Ghervasie, dar acu pare încruntat şi noros. Nu-l supără soarele, pe care l-a dorit ori de câte ori i s-au isprăvit lemnele de la magazie, nu-l înţeapă muştele, nu i s-a îmbolnăvit vreun copil, nu l-a înşelat nevasta – de astfel de griji e scutit – şi nici plimbarea pe lac nu-l împovărează. De douăzeci şi şase de ani duce război cu peştii şi cu şerpii din fundul copacului pe care l-a găurit şi l-a botezat „luntre”. Iar din beţia de aseară n-a mai rămas nici urmă. Discuţia veselă pe care a avut-o, din pat, cu vecinul şi un pumn de apă rece cu care şi-a înviorat ochii şi obrajii i-au alungat şi puţinul amar de pe limbă, şi greutatea de la ceafă.

Nici postul nu-l îngrijorează. Drept, e că de când a primit darul preoţiei şi deci un pic de câştig şi puterea de a lega şi a dezlega, s-a cam dezobişnuit de el. Dar încă n-a început să-i gherlăie maţele. Mai degrabă ar pofti acu la o foaie de varză acră ori la o pătlăgică murată decât la un mijloc de şalău prăjit ori la o bucată de plăcintă.

Altceva îl tulbură. Şi anume, teama că va găsi peşte în vârşi. Toată săptămâna care trecu n-a prins, în cele trei mreje nouţe pe care le are,

decât doi bibănaşi mai răsăriţi, dar care se usucă pe grătar, şi vreo trei ştiuculiţe, mai lungi în cap decât în trup. Pricina? Nici vreme potrivnică, nici nepricepere, nici furt, ci… lucrarea Diavolului. I-a gonit peştele din vârşi, ca să-l facă pe el şi pe bunul Ghelasie să mănânce carne. Iar acum îi va umple sculele, ca să-l scârbească de post. Sunt pline Vieţile Sfinţilor de astfel de batjocuri ale Satanei.

Într-adevăr, se pare că Dracu nu prea a dormit în noaptea trecută.

— Ptiu, ucigă-te-ar crucea! răcni Ghervasie când scoase din vârşă un lin de-o jumătate de kilogram şi o plătică de patru ori mai mare.

În vârşa ce urmă găsi două ştiuci voinice şi pline de icre.

— Ptiu, trăsni-te-ar sfântu' Ilie!

Iar din cea de a treia vârşă scoase ca la cinci kilograme de amestecătură: şalău, ştiucă, biban şi caracudă.

— Ptiu! Ptiu! Ptiu! Bătu-te-ar urgia lui Dumnezeu să te bată! O săptămână întreagă nu te-a slobozit inima să laşi măcar ştiucile astea borţoase să intre, ticălosule şi împieliţatule! Lasă, că n-am să-ţi fac eu pe gust! Am să-l închiz în coteţ şi să-l ţin acolo până vor veni mirenii să-l cumpere şi să-l mănânce. În zadar îţi bâţâi tu coada, că bucuria n-o să ţină mult. Mânca-te-ar iadul să te mănânce!

— Blagosloveşte, cinstite părinte! se auzi atunci un glas din spate.

Părintele Ghervasie lăsă pe Dracu şi întorcându-şi capul dădu cu ochii de căciula mocănească a ierodiaconului Ilarie. Îi răspunse rece, ca unuia pe care nu-l iubea:

— Domnul!

— E rost de saramură?…

— Ai uitat că e post?

— Eu am prins vreo cinci oca, numai unul şi unul!…

— Aruncă-l înapoi, în apă, că te duce Dracul în ispită să-l mănânci.

— Dacă-l arunci sfinţia ta, îl arunc şi eu…

— Eu… nu mă tem de ispită. Pot să stau cu el – fript şi prăjit – la nas o săptămână întreagă, fără să aibă Satana vreo putere…

— Şi eu la fel…

— Să nu te pună Dracul să te spurci, că nu mai vezi împărăţia lui Dumnezeu…

— A primit Dumnezeu în împărăţia lui tâlhari şi ucigaşi, dar pe un biet călugăr care a înghiţit un şalău a doua zi de lăsatul secului!… Până la Paşti, mă şi pocăiesc…

— Te leg cu darul meu de urmaş al celor şaptezeci de apostoli, să nu te atingi de peşte până la Bunavestire.

— Bine, bine… N-am să mănânc până mi-o sosi miros din bucătăria sfinţiei tale… Cred că atunci dezlegarea vine de la sine…

— Până la ziua de Paşte, n-are să iasă din bucătăria mea alt miros decât de ceapă sârbească spartă cu pumnul şi de fasole afumată în cazanul de obşte…

— Să-ţi ajute Maica Domnului!

— Asemenea!

Cotoii îl aşteptau pe punte. Ei nu înţelegeau ce-i cu postul. Îi obişnuise să le aducă peştişori şi se lingeau pe bot.

— E post, taică, e postul cel mare al învierii Domnului. Măcar trei zile să ţineţi şi voi. Auzi, Năstase?

— Miaau!

— Miau-nemiau, aşa e cum vă spun eu. Răbdare la cataramă, că altfel nu e rost de mântuire. Înţelegi tu, Matei, ce zic eu?

Ghervasie opri luntrea lângă închizătoare şi aruncă vânatul, fără să-l mai mângâie, cum îi era obiceiul. De ce să-şi mai facă inimă rea şi lui, şi cotoilor? Totuşi, nu se putu abţine să nu spună o vorbă dulce linului auriu şi ispititor.

— De, măi băieţaş, de ce n-ai intrat ieri, că făceam din tine un rasol, mmm! Colea, ştii, cu undelemn de la bidon, cu pătrunjel uscat – că ăl verde n-a ieşit –, cu oţet de vin, mmm! Şi cu negru vârtos… Să mănânci şi să bei până-ţi trosnesc urechile… Ale mele, nu ale tale. Ori să te fi schimbat într-un pui de ciulama, mmm! Mirenii nu ştiu ce va să zică ciulamaua de lin. E mai gustoasă ca a de ciuperci şi chiar ca a de iepure. Mmm! De, n-ai avut noroc, n-ai avut! Nici tu şi nici eu. O să te mănânce acu vreun ciofrângar din oraş, năclăit de părintele Paisie de la arhondărie în ulei de floarea-soarelui. Ori poate chiar vreun ţigan din Căldărari. Mmm! Ucigă-l-ar crucea pe Dracu. Nu-i aşa, Năstăsică?

— Miaauu!

— Acuma, poftim la închisoare. Ai să oftezi aci până s-o găsi unul care nu posteşte. Mmm! Numai gândindu-mă la tine, şi o să păcătuiesc faţă de canoane şi de tipic. Trăsni-l-ar Dumnezeu pe Satana! Ce zici, Matei taică?

— Miaau!

După ce căpăcui închizătoarea bine şi înţepeni luntrea de uscat, părintele Ghervasie mângâie motanii şi-i îmbărbătă întru răbdare, apoi urcă, scuipând, la chilie.

Găsi pe Ghelasie făcând mătănii.

— Hei, măi frate, te-ai rugat şi pentru mine?

Ghelasie îl mustră dintr-o privire şi-şi continuă aplecările în faţa sfintelor icoane şi a candelei aprinse.

Deşi avea gust de şagă, aşa, mai mult de inimă rea, văzându-şi însă prietenul atât de cufundat în rugăciune, Ghervasie îmbrăcă anteriul, îşi mai deretică părul şi-şi plecă şi el genunchiul. Numai unul. Cântăreşte cu cincizeci de kilograme mai mult decât Ghelasie şi nu poate să se lase. Se închină, îndoaie piciorul drept cu mare chin, apoi se ridică gâfâind şi abia se decide să mai repete.

Ghelasie atârnă numai şaizeci şi cinci de chile. E în stare deci să

facă o sută de mătănii veritabile fără să sufle a oboseală. Pentru această uşurinţă, Ghervasie e încredinţat că o mătanie de-a cuvioşiei sale e mai bine primită la Dumnezeu decât treizeci de-ale lui Ghelasie

S-aude toaca.

Foarte târziu astăzi, căci aşa au orânduit marii tipicari să înceapă slujba a doua zi, după duminica brânzei.

O toacă parcă deosebită de cea din săptămâna trecută. Atunci se anunţau slujbe obişnuite, neprelungite cu citiri din sfântul Ion Scăraru, cu mătănii, şi cu maţe în suferinţă. Are în sunetele ei ceva ameninţător şi totodată dătător de nădejde. Parcă ar avea aerul că repetă porunca sfântului Ioan Botezătorul când a ieşit la Iordan ca să boteze: „Pocăiţi-vă, că s-a apropiat împărăţia cerurilor!" Adică: răbdaţi, chinuiţi-vă burţile, sângeraţi-vă genunchii, tociţi-vă limbile şi vegheaţi în nedormire, căci osteneala voastră nu va fi zadarnică. La sfârşitul postului vă aşteaptă cununa mântuirii şi răsplata bunătăţilor veşnice.

În vreme ce se pregătesc pentru a merge la biserică, ieromonahii noştri îngână pe glasul al optulea, cu evlavie, cu teamă… şi cu gândurile aiurea:

— „Uşile pocăinţei deschide-mi-le mie, Dătătorule de viaţă, că mânecă duhul meu la biserica ta cea sfântă, purtând lăcaş al trupului cu totul spurcat. Ci ca un îndurat, curăţeşte-l cu mila milostivirii tale."

III – „Doamne şi stăpânul vieţii mele…"

Sfânta şi dumnezeiasca mânăstire în care se mântuiesc ieromonahii Ghelasie şi Ghervasie are o biserică mare, unde se oficiază în timpul verii şi un paraclis adăpostit în clădirea trapezei, unde cuvioşii monahi şi cinstiţii fraţi proslăvesc pe Dumnezeu cu foc în sobă.

Obştea de aci nefiind prea numeroasă – în vremurile pe care le trăim, călugării se prăsesc foarte anevoie –, nu iau parte la slujbe în zilele de lucru decât şapte-opt părinţi şi fraţi. Ceilalţi sunt ţinuţi pe la diferite ascultări: care econom, care la vite, care la pescărie, la beci, la vie şi aşa mai departe. Unii sunt prea bătrâni ca să-şi ducă picioarele mai departe de bucătărie şi de chelărie. Iar duhovnicii şi preoţii, adică boierii sfântului locaş, nu catadicsesc să treacă pragul bisericii decât în săptămânile când oficiază şi la praznicele împărăteşti mai de seamă.

De altfel, acum, când lumea ascultă prohodul Domnului tolănită în pijama sau meditând în faţa unei halbe şi a unui taler cu cârnaţi pe varză, nu mai are nici Dumnezeu pretenţiile de odinioară. E foarte mulţumit dacă măcar în sfintele mânăstiri mai sună clopotele de trei ori pe zi şi-i mai laudă minunile şi bunătatea un preot şi doi călugări, care să nu fie şi ei prea plictisiţi de vechimea Sfintelor Scripturi şi de

prezenţa mută a mucenicilor cu paveze şi cu săbii şi a cuvioşilor cu fălci fără obraji şi cu bărbi crescute după capriciile zugravilor.

Astăzi însă e începutul postului mare, orânduit chiar de sfinţii apostoli, în amintirea celor patruzeci de zile pe care le-a postit însuşi mântuitorul lumii. De aceea, paraclisul abia mai încape mulţimea părinţilor şi fraţilor.

Au venit toţi arhimandriţii şi ceilalţi care poartă cruci şi bederniţe **[75]**, deşi sunt încredinţaţi foarte că împărăţia lui Christos li se cuvine chiar numai în cinstea bătrâneţilor sau a rangurilor pe care le au. Nu lipseşte nici casierul şi nici economul, cu toate că sfinţiile lor au despre mântuirea sufletului alte concepţii decât Antonie şi decât părintele Achindin prescurarul.

Singur părintele stareţ e absent din ceata proistoşilor şi a dregătorilor. Şi lipsa preacuvioşiei sale bucură mult pe călugări. Este aci o tradiţie ca în primele zile ale Păresimilor, mai-marele obştii să stea închis în chilie, petrecându-şi vremea în nedormire, în nemâncare, în mătănii, în lacrimi şi în rugăciuni necurmate, pentru a întoarce mila lui Dumnezeu, izgonită brutal şi… tradiţional în săptămâna brânzei şi chiar cu mult înainte. Strana lui stă goală. S-a rezemat de ea vecinul din dreapta, care este protosinghelul Arsenie, marele eclesiarh. E înalt şi plin. Nasu-i cârn, c-o nare puţin crestată, pare a nu fi aşezat întocmai la jumătatea feţei brăzdate de firicele roşii. Ochii-i sunt mici, spălăciţi şi se mişcă greu, sprâncenele – lungi şi groase, iar barba – roşiatică şi nu tocmai lungă – e mai deasă sub bărbie şi mai galbenă dedesubtul mustăţilor.

În capul de cinste al stranei stângi, lângă jeţul regal, vegetează arhimandritul Porfirie, fost stareţ şi mare dregător la o sfântă episcopie. Are faţa scofâlcită şi vânătă, barba – lungă, alb-gălbuie şi rară, nas subţire şi adus de mijloc. Văzându-l aşa de smerit şi cu camilafca roasă de molii aruncată la întâmplare deasupra potcapului, ai credinţa că e ori sfânt, ori beat.

Cuviosul Daniil, casierul mânăstirii, ocupă locul dintre ierodiaconul Ruvim şi duhovnicul Nectarie, care stă în jeţul din faţa stranei arhiereşti. E înalt şi slab, cu ochii mari, brăzdaţi de vinişoare roşii, şi cu o barbă mai mult vânătă decât albă, lungă, deasă şi inutil de dreaptă. Priveşte numai la candela răstignirii şi la degetul arătător de la mâna dreaptă, care, obişnuit să numere bani, se freacă aproape încontinuu de cel mare.

A venit şi părintele Pimen, şeful bucătarilor. Căci azi, mâine şi poimâine, cazanele şi străchinile se găsesc în vacanţă canonică. O vacanţă – ce-i drept – nu tocmai meritată, căci lucru mare nu s-au tocit ele în cursul anului. Au fiert tot buruieni plăpânde, şi peşte orb, care n-au nevoie decât să ia miros de abur şi să se facă bune de mâncat.

Nu e tânăr părintele Pimen, dar nici bătrân. Poate că nici el nu-şi cunoaşte vârsta exactă. Dar e slab – păcat de meseria lui! – murdar şi păros ca un pustnic din veacul al patrulea. S-o fi spălat vreodată de când e bucătar, nu s-o fi spălat, treaba lui; în starea de faţă însă, o înălbire a feţei ar fi cu neputinţă. N-ar folosi nici săpunul, nici cărămida, nici hârtia zgrunţată. Numai o boală – ferească-l Dumnezeu! – care să-i ia un rând de piele l-ar mai schimba la culoare.

La spatele stranei arhiereşti, adică în hotarul dintre naos şi pronaos, se închină cuviosul Ignatie, monarhul absolut al poloboacelor şi zăcătorilor. E scund, ghebos, slab şi galben, parcă nici n-ar fi gustat vinul! Mustăţi are numai în colţul buzelor, iar drept barbă – câteva firişoare roşii în jurul celor doi negi din bărbie. Ţine capul plecat şi ochii aproape închişi.

Toţi călugării poartă camilăfci, semnul renunţării, şi toţi sunt încinşi cu curele – „spre omorârea trupului şi înnoirea duhului". Unii au venit acoperiţi cu mantile, „podoabe de nestricăciune şi de curăţie", şi toţi ţin mătănii în mâini, „sabia duhului carele este cuvântul lui Dumnezeu, spre rugăciunea din tot ceasul, către mântuitorul Christos".

Pe feţele tuturor – de la cea cu urzeala roşie a eclesiarhului Arsenie şi până la cea brăzdată de îndelungată răbdare a văcarului Patapie – se citeşte grijă şi evlavie. Grijă pentru postirea lungă, grea şi complicată cu toate şurubăriile tipicului savait[76], şi evlavie pentru cinstirea rânduielii lăsate de sfinţii părinţi şi pentru dulceaţa citirilor din aceste zile…

— „Doamne şi stăpânul vieţii mele! Duhul trândăviei, al grijii de multe, al iubirii de stăpânire şi al grăirii în deşert nu mi-l da mie. Iar duhul curăţeniei, al gândului smerit, al răbdării şi al dragostei dăruieşte-l mie, robului tău… Aşa, Doamne împărate, ajută-mă ca să-mi văd greşalele şi să nu osândesc pe fratele meu, că binecuvântat eşti în vecii vecilor. Amin!"

Aşa se roagă, în faţa uşilor împărăteşti, ieromonahul Nicanor, cu evlavie şi cu frică de Dumnezeu.

Călugării repetă în taină şi încep şirul de mătănii, care va dura până în Miercurea Sfintelor Patimi…

E rândul cântăreţilor.

În dreapta glăsuieşte prietenul nostru Ghervasie. Are voce de bariton necivilizat, dar nu lipsită de dulceaţă. Iar cuviosul Ghelasie, vecin cu strana, îi ţine isonul şi-l ajută când i se pune ceva în gât şi când are nevoie să răsufle.

— „Vremea postului s-o începem luminat, supuindu-ne pre noi nevoinţelor duhovniceşti. Să ne lămurim sufletul şi să ne curăţim trupul. Să postim – precum de bucate, aşa şi de toată patima, desfătându-ne cu bunătăţile Duhului, ca să ne învrednicim a vedea

preacinstita faţă a lui Christos Dumnezeu şi sfintele Paşti, duhovniceşte bucurându-ne.”

Protosinghelul Arsenie, ştiind pe Ghervasie cam şugubăţ, chiar când e vorba de lucruri foarte serioase, îl urmăreşte din ochi, să vadă întrucât cuvintele sfântului Teodor Studitul, tâlcuite pe glasul al doilea, se potrivesc cu ceea ce simte şi gândeşte el. Dar nu observă nimic necuvios. Şi nici făţărie. Se pare că e într-adevăr hotărât să nu ia cu inimă uşoară rânduiala aspră care începe.

În strana stângă cântă ierodiaconul Ilarie. E slab şi cu părul în trei jumătăţi de culori. Are voce foarte nepotrivită cu înfăţişarea-i uscată, dar potrivită – aşa cum stă bine – cu a cântăreţului din dreapta.

— „Călătoria bunătăţilor s-a deschis. Cei ce vreţi să vă nevoiţi – intraţi, încingându-vă cu nevoinţa cea bună a postului… Cel ce face aceasta va primi cununa cea adevărată de la împăratul Christos, în ziua judecăţii.”

Ghervasie observă puterea neslăbită, ba chiar înteţită, a vocii defteriului **[77]** şi-şi aduse aminte de convorbirea avută pe lac. Dădu un cot lui Ghelasie, de alături.

— Să ştii că ticălosul ăla de diacon a mâncat ce i-a rămas de-aseară… dacă nu şi mai mult.

— Se poate, răspunse Ghelasie, bănuind şi o mică gelozie la bunul său vecin şi prieten.

Iar Ilarie glăsuieşte ca în ziua de praznic:

— „Să nu ne lăudăm, ca farisehul, fraaţihilooor…”

Eclesiarhul şi protosinghelul Arsenie se coboară tacticos din strană, îşi şterge ochelarii, apoi nasul şi mustăţile, pe-o basma căpătată la vreun parastas, agaţă sticlele unde se cuvine şi citeşte de la sfântul Ion Scărarul, *Cuvânt pentru post*.

— „Îndrăcirea pântecelui curată făţărnicie iaste. Că săturat fiind, strigă că iaste lipsit; şi plin fiind şi crăpându-se, strigă tare că-i iaste foame. Îndrăcirea pântecelui iaste amăgire ochilor, care puţin primesc, dar pre toate deodată a le înghiţi sfătuiesc. Iudeul se bucură de sâmbătă şi de praznic, iar monahul cel lacom cu pântecele cu multă vreme înainte numără zilele câte sunt până la Paşti. Robul pântecelui socoteşte cu care bucate va prăznui, iar robul lui Dumnezeu – cu care daruri se va îmbogăţi. De iaste cu putinţă, dă pântecelui tău hrană care îl umple şi lesne se mistuieşte, ca prin săturare, socoteala lui cea nesăţioasă s-o oprim, iar prin grabnica răsuflare, ca de un bine să ne izbăvim. Stăpâneşte-ţi pântecele mai înainte de a te stăpâni el pre tine. Cel ce pre al său pântece şi-l grijaşte şi totodată pre duhul curviei a-l birui voieşte asemenea iaste celui ce cu untdelemn caută a stinge aprinderea. Ia seama că Dracu şade lângă stomac şi face pre om să nu se sature, măcar pre tot Eghipetul de l-ar mânca şi pre tot Nilul de l-ar bea. Iară dupre îndestulare se duce împuţitul, şi pre cel al curviei îl

trimite. Voievodul dracilor iaste luceafărul cel ce au căzut, iar voievodul patimilor iaste gâtlejul pântecelui. Postul iaste silă a firii, curmare a înfocării, a gândurilor rele tăiere, slobozenie de visuri, curăţire a rugăciunii, luminătoriu al sufletului, străjer al minţii, uşă a umilinţei, pază a vorbirii prea multe, uşurare de somn, sănătate a trupului, uşă şi desfătare a raiului…"

„Cuvântul" Sfântului Ioan-cel-cu-scara, citit de pildă de părintele Pimen, ar fi mai adăugat încă la evlavia cu care călugării s-au pornit pe post şi pe mătănii, dar rostit de preacuviosul Arsenie, care nu atârnă mai puţin de o sută şi treizeci de kilograme, stârni un pic de veselie şi un murmur de şoapte, care fură repede curmate de cântarea Tripesneţului **[78]**.

— „În muntele Horiv, cu postul curăţindu-se, Ilie a văzut pre Dumnezeu. Să ne curăţăm şi noi inima cu postul, şi vom vedea pre Christos. Doamne şi stăpânul vieţii mele, duhul trândăviei, al grijii de multe, al iubirii de stăpânire şi al grăirii în deşert nu mi-l da mie. Iar duhul curăţeniei, al gândului smerit, al răbdării şi al dragostei, dăruieşte-l mie, robului tău…"

— „Aşa, Doamne împărate, ajută-mi ca să-mi văz greşalele şi să nu osândesc pre fratele meu, că binecuvântat eşti în vecii vecilor. Amin!"

IV – După pilda celor din cetatea Ninive

Ferice de vietăţile domestice care au norocul să trăiască pe la uşile călugărilor! Lipsiţi de familie, de rude mai la îndemână, cât şi de prieteni – prietenia între călugări e lucru rar – aceşti umili ostaşi ai lui Christos îşi mai îndulcesc pustiul singurătăţii îngrijind un pisic, un câine, un porc sau o pasăre. O îngrijire cu adevărat părintească. Toată duioşia pe care un părinte o pune în mângâierea unui copil drag, călugării o risipesc, cu o dărnicie care stârneşte hazul, răsfăţând un crai de cocoş, o bibilică guralivă şi rea sau o pisică vicleană şi leneşă.

Vezi călugări în toată firea, unii cu bărbi albe şi cu ranguri de proistoşi, cu câtă mulţumire adună rămăşiţele de peşte de la masa de obşte – când se dă –, le înfăşoară într-o foaie de jurnal, sau chiar în batistă, ca pe un lucru de preţ, ca să le ducă motanului, care nu mai prinde şoareci decât ca să se distreze şi ca să nu-şi lase un obicei moştenit din neam în neam.

E de neînchipuit ca un călugăr, oricât de lipsit şi de flămând, să capete o cană de lapte sau un boţ de carne şi să înghită fără să-şi împărtăşească mica-i lighioană care-i ţine tovărăşie răbduroasă.

Protosinghelul Arsenie, marele eclesiarh, cât e el de dugos **[79]** şi de hapsân, tot are la uşa casei un dulău ciobănesc, din care a făcut un adevărat număr de circ. Vă închipuiţi cât trebuie să se fi trudit

preacuvioşia sa până să înveţe pe Achepsim – i-a dat nume de monah – să facă mătănii!

Se ridică Achepsim, câtă mi-ţi-i potaia, în picioarele dindărăt, apoi se apleacă până atinge duşumeaua cu botul. E în stare să facă această gimnastică până scoate limba de-un cot. Dar şi răsplata e bună. Stăpână-său face parte din administraţia mai de sus a mânăstirii. Are venituri de unde nu vrea Dumnezeu, are bucătărie proprie, are bucătar, mai mult sau mai puţin, orătănii în ogradă şi peşte din cel oprit de pravila… celor mici. Toate aceste bunătăţi le împarte fără nici o zgârţă cu norocosul Achepsim.

Părintele Ioanichie, fostul paracliser, a săvârşit o adevărată minune c-o jigodie de purcel. S-a dus el într-o zi pe la nişte rubedenii pe care le descoperise la vreo trei poşte de mânăstire şi s-a înapoiat cu un purceluş de-o lună şi jumătate. Şi-a făcut cuvioşia sa planul să-l crească cu buruieni şi cu ostii **[80]** de pe la bucătăria cea mare, până o căpăta pe el o sumă cu care să-şi înnoiască rasa-i prea peticită şi culionul rupt pe poale, înverzit pe pereţi şi ros pe dunga fundului. Dar cum el n-are decât o singură încăpere, c-o rogojină drept pat şi cu alta – asta mai tocită – drept plapumă, n-a făcut mutre faţă de jigodie, mai ales că putea să ia pildă din vieţile cuvioşilor cu cinste în calendar.

L-a opărit sfinţia sa cu leşie, ca să-l cureţe de jeg şi de micile lighioane, şi în mai puţin de zece zile l-a obişnuit să doarmă pe rogojină şi să-şi pună capul, ca un copilaş cuminte, pe cărămizile înfăşurate într-o zdreanţă de fost anteriu.

Mai mult şi-a bătut capul până să-l dezveţe de baia favorită a neamului porcesc. Şi a izbutit. Stai şi te cruceşti când vezi pe Palamon – numele episcopului respectiv – cum se opreşte în marginea şanţului cu apă şi cu noroi, îşi umple nările de miros, soarbe şi câteva picături, încearcă temperatura, când cu un picior, când cu celălalt, se uită pe furiş, să vadă dacă nu-l observă cineva, apoi se scutură nervos, ca şi când s-ar fi îmbăiat, şi se depărtează grohăind. Drept e că acasă găseşte ceva mai bun decât în groapa cu noroi. Părintele Ioanichie, care nu se spală de la gât în jos decât prins de o ploaie straşnică numai în cămaşă, pe câmp deschis, are grijă să facă porcului duşuri în toată regula, de câte două şi trei ori pe zi. Îl scarpină pe spinare, pe burtă, îl trage de urechi şi de coadă şi-i toarnă apă de sus, cu stropitoarea, până-i face dedesubt şi oleacă de noroi. Apoi îl spală bine şi-l pofteşte la odihnă sau la mâncare. După cum e vremea sau cheful.

Zilele acestea a împlinit Palamon vârsta respectabilă de trei ani, şi stăpână-său nici gând n-are să-l vândă. A mai ţesut găurile mai mici ale rasei, a mai peticit… peticile, a îndoit poalele pentru a treia oară, dar pe Palamon nu-l vinde. S-a obişnuit aşa de mult în tovărăşia lui, încât i s-ar părea că se desparte de-un adevărat frate şi că tot restul vieţii n-ar mai avea timp să-şi ispăşească păcatul de a-l fi trimis de

bunăvoie şi fără nicio vină la fabrica de şunci şi de cârnaţi.

Stareţul are şi el doi cotoşmani, amândoi cenuşii, fără nicio pată de altă culoare, pepeni de graşi şi zurbagii nevoie mare. Sunt hrăniţi, se înţelege, cu tot ce cămara mânăstirii şi a stăreţiei are mai bun; sunt plimbaţi în trăsură şi în sanie şi respectaţi de toată obştea. În schimb, sunt obligaţi să se boxeze în faţa părintelui stareţ. De cele mai multe ori în glumă, dar câteodată se bat de-a binelea. Pe unul îl cheamă Andrei, iar pe celălalt – Franţ.

— Ia dă-i o labă, taică! porunceşte preacuvioşia sa bunăoară lui Franţ, după ce l-a făcut să creadă că Andrei i-a mâncat din drepturile lui.

Porunca e repetată până ce cotoiul începe să se uite crunt, se zbârleşte şi trânteşte o labă în capul celuilalt.

— Nu te lăsa prost, Andrei! îl zgândăreşte stareţul pe cel lovit.

Andrei înţelege că e ofensat şi-şi răzbună îndoit. Până când bătaia se înteţeşte în toată regula, spre bucuria stăpânului, care se prăpădeşte de râs.

Arhimandritul Porfirie n-a avut de lucru. Plictisit de bătrâneţe, care nu-l mai lasă nici să citească, nici să se ducă la biserică decât cu mare greutate, a rugat pe un fiu de spovedanie din satul vecin să-i aducă un pui de mâţă. Şi cum s-a brodit, tocmai una rea şi din cale-afară de mofturoasă. Îi face bietului unchiaş multe zile amare. Toată ziulica cere mâncare dar nu mănâncă decât de două-trei ori. Priveşte chiorâş în farfurie, o linge puţin pe margine, apoi stucheşte şi întoarce nasul.

Una-două, se cere afară. Ziua ca şi în puterea nopţii. Se ridică bătrânul – câteodată destul de mânios – şi-i deschide uşa. Dar mâţa, capricioasă, numai ce scoate capul, ca şi când ar vrea să vadă cum e vremea – dacă e bună sau dacă a răsărit luceafărul –, apoi strâmbă din nas şi din mustăţi şi se întoarce la culcuş, ca după un ceas iar să ţipe că doreşte ceva.

Şi nu-i place să doarmă decât pe pieptul arhimandritului. Se simte bine pe părul alb şi moale şi are chef să toarcă doar când îşi vâră capul sub barba lungă şi mătăsoasă.

Numai mizerii îi face moşului. Rar de-i mai descreţeşte fruntea zburdând în jurul ciucurilor de la macatul de pe pat sau căznindu-se să prindă boţul de hârtie legat de capătul unei sfori, pe care Porfirie îl târăşte prin casă.

Şi totuşi n-o îndepărtează. I-a alungat urâtul şi i-a dat de lucru.

Părintele Achindin, prescurarul, n-are la uşa casei decât un singur cocoşel golaş, căpătat de la nişte creştini, veniţi cu sărindare. Nu l-a tăiat, nici l-a vândut. L-a văzut ghebos şi ruşinos şi l-a aciuiat în chilie. De altfel, n-avea nici coteţ şi nici nu-i da mâna să facă un asemenea oleab **[81]** pentru o stârpitură de pasăre.

Încet-încet, cocoşul, batjocorit pesemne între ai lui, văzându-se omenit şi corconit, lasă ruşinea şi timiditatea şi se împrieteneşte cu stăpânul adoptiv. Ouă – desigur – nu-i face, şi nici găini n-are să-i calce, dar îi cântă pe limba lui şi cu instrumentul pe care i l-a pus Dumnezeu în gură.

La început, abia scotea câte un „cutcurigu" răguşit şi speriat, la vremea când toţi cocoşii îşi arată glasurile, dar mai apoi l-a obişnuit părintele Achindin să cânte şi fără vreme. Numai ce-l mângâie pe creastă sau pe chelia gâtului şi-i zice:

— Mânca-l-ar taica pe Cocoşilă să-l mănânce! Ia cântă, taică!

Cocoşilă, ca toate vietăţile vitregite de soartă, e foarte simţitor la mângâierile cuviosului, şi de bucurie îşi umflă pipota şi strigă:

— Cutcuriguu!

— Mai tare, taică!

— Cucuriguuu!

— Şi mai tare! M-ai făcut de ruşine, taică!

Atunci, bietul ghebos – mai de ascultare, mai de ambiţie – îşi adună toate puterile şi ţipă cât îl ţine gura:

— Cutcuriguuuuu!

Ierodiaconul Cosma şi-a aciuiat un berbec. L-a cumpărat de miel, ca să-l mănânce. A prins însă milă şi dragoste de el şi nu s-a îndurat să-l mai taie. L-a crescut cu tărâţe, cu mălai, cu buruieni, mai cu pâine din tainul sfinţiei sale, până l-a făcut gogeamite berbec. O adevărată mândrie pentru el! E voinic şi lânos, poartă coarnele cu vârfurile răsucite înainte şi ciucuri în amândouă urechile.

Adesea îl ia părintele Cosma cu sfinţia sa pe ceair, la plimbare. Când îl întărâtă vreun călugăr, vai de dosul lui! Până nu-l izbeşte măcar o dată nu-l lasă.

Sunt însă unii părinţi care merg prea departe cu dragostea lor pentru lighioane. De pildă cuviosul Tarasie, care a fost multă vreme baci la oi. Obişnuit să aibă droaie de câini la stână, nu s-a putut lipsi de ei nici după ce a fost dispensat de această ascultare. Ţine la uşa casei nu mai puţin de patru dulăi. Toţi voinici şi arţăgoşi. Îi ţine legaţi tocmai fiindcă nu vrea să-i îmblânzească.

Douăzeci de ani în şir a trăit bietul om cu frica de lupi şi de tâlhari şi i se pare că şi acum, numai pentru motivul că încă nu s-a cotorosit de mirosul de zer şi de caş, ar putea să fie călcat dintr-un ceas în altul.

Şi e om sărac părintele Tarasie. Cerşeşte prin satele apropiate, pe la vizitatori şi pe la fraţii mai avuţi, ca să-şi ţină potăile.

Cuviosul Axentie, clopotarul, are şi el şapte pisici. Şi niciun motan.

Le-a învăţat, amărâtul de el, pe lapte, pe peşte şi mai ales pe jumări de ouă. Toţi banii – mulţi-puţini, pe care-i primeşte de la stat pentru îmbrăcăminte – îi dă pe lapte şi pe ouă. Ba îşi mai vinde şi tainul de vin. Iar când nu-i ajunge cât are, fură ouă de prin cuiburi,

fură peşte de prin închizători şi nu le lasă să rabde.

Se povestesc şi în *Vieţile sfinţilor* multe lucruri frumoase, unele minunate, relativ la prietenia dintre călugării izolaţi în pustiurile Egiptului şi Asiei Mici şi fiarele sălbatice.

Despre marele Sava sfinţitul se povesteşte că, umblând odată prin pustiul Ruba, a întâlnit în cale un leu voinic căruia îi intrase o ţeapă în picior. Se văicărea bietul rege al animalelor îşi implora din ochi ajutorul sfântului. După ce acesta i-a uşurat rana, leul, recunoscător, s-a luat după el. Sava nu l-a îndepărtat, ci l-a mângâiat şi l-a primit în ceata lui, care se compunea din fratele Flais şi un măgar. Când trimitea ucenicul cu vreo trebuinţă undeva, însărcina pe leu să păzească măgarul. Şi leul se umilea şi asculta de poruncă. Apuca dobitocul de căpăstru şi-l ducea la păşune şi la apă. Până când a îndemnat Dracul pe fratele Flais de-a căzut în păcatul muierii. Atunci, ca să afle sfântul Sava de fărădelegea ucenicului, a poruncit Dumnezeu leului să înghită pe măgar.

În aceleaşi împrejurări s-a pripăşit tot un leu în mânăstirea sfântului Gherasim, de la Iordan. Şi tot aşa i s-a dat însărcinarea să îngrijească de unicul catâr al mânăstirii. Într-o zi însă, catârul fiind furat de tâlhari, stareţul a aruncat vina pe leu şi l-a pedepsit să facă de-aci înainte corvoada pe care o făcea dobitocul cel cu urechi lungi şi cu glas urât.

Părintele nostru Ghelasie are prea multe vietăţi ca să le înveţe pe toate să facă mătănii, să se ia la trântă şi să cânte la poruncă. Şi prea mult le iubeşte pe toate ca să-şi aleagă dintre ele favorite. Căci – trebuie lămurit – şi păsările, şi căţeaua, şi cotoii fac parte din averea sfinţiei sale. Părintele Ghervasie are drept numai la cei trei porci, de care, să vorbim cinstit, tot Ghelasie se îngrijeşte mai mult. E mai uşor în mişcări şi mai îndemânatic în treburile mai mărunte. Părintele Ghervasie se simte mai la largul lui să vâneze peştele din lac şi să cânte psaltichia în biserică. Ceea ce nu-l împiedică să-şi vâre adesea lingura în oala cu fiertură de pasăre a vecinului sau să bage mâna în cuib şi să ia oul cald, abia părăsit de găină. După cum şi Ghelasie se înfruptă din ştiucile şi din caracudele sfinţiei sale, fără să-i ceară întotdeauna blagoslovenie.

Pe ziua de azi, cuviosul Ghelasie, târomit de abuzul făcut aseară cu mâncare şi cu băutură, s-a sculat, cum am văzut, mai târziu şi mai mofluz. În celelalte zile însă, face ochi odată cu soarele şi cea dintâi grijă îi e să-şi vadă lighioanele.

Le dă bineţe, le strigă pe nume şi nu scapă una nemângâiată şi necercetată.

Găinile sunt chemate după culoarea penelor: Porumbaca, Ţigăncuşa, Gălbioara, Bălaşa, Moţata şi Golaşa. Pe cocoş l-a botezat Costache, după numele unui frate care speriase satele vecine cu

crailâcurile lui.

Bibilicile, ca nişte cucoane ce sunt, poartă nume boiereşti: Lucreţia, Virginia, Caliopia, Cecilia şi Marieta. Pe bibiloi l-a botezat ca în basme: Moţ-împărat.

Gâştele poartă numele unor femei gureşe din satul cel mai apropiat: Leanca şi Mariţa. Iar gâscanul e înscris în actele de stare civilă sub numele de… Makensen.

Celor două curci le-a dat nume biblice: Sara şi Salomia. Iar curcanului războinic: Averescu.

Răţuştele sunt botezate cu nume de călugăriţe: Taisia, Varvara, Eraida şi Agatoclia. Răţoiului, puţin cam molâu, i-a zis la început Domnul Fleaşcă, iar mai apoi i-a dat numele lui Pilat din Pont.

Pe porci i-a năşit părintele Ghervasie. Cel gras şi cârn răspunde la numele părintelui stareţ: Gherasim. Iar cel lung în bot şi cam costeliv are cinstea şi nenorocirea să amintească cruzimile săvârşite asupra creştinilor de împăratul roman şi păgân Diocleţian.

Pe scroafă o cheamă Eudoxia împărăteasa care a prigonit pe sfântul Ioan Gură-de-aur. Iar pe căţeluşă, tot din dorinţa părintelui Ghervasie, o cheamă Irodiada…

După ce le dă, cum am spus, bună dimineaţa şi le întreabă în bloc de sănătate şi dacă au dormit bine, dacă n-au încercat hoţii şi dacă nu s-a uitat vulpea pe fereastră, părintele Ghelasie ia păsările la rând, una câte una, şi le caută, ca un bun gospodar mai întâi de ou. Apoi se uită foarte atent – asta la trei zile – pe la încheieturi şi pe sub pene, să vază dacă nu cumva au dobândit păduchi şi ploşniţe; le dibuie pe picioare şi pe creastă, ca să constate dacă nu s-a ivit vreun semn de vărsat; le examinează grijuliu şi pe limbuţe, se chiorăşte la câte una până în fundul gâtlejului, şi numai după aceea le scoate din coteţ şi le aruncă grăunţe. Când porumb, când grâu secăros şi neghinos, când orz, când numai tărâţe ori coji de pâine muiete în apă.

Dacă nu e zorit de altă treabă, nu se urneşte de lângă ele până nu isprăvesc cu mâncarea. Simte o plăcere aproape copilărească să le vadă cu câtă îndemânare îşi încarcă guşile şi câtă grijă au bărbaţii să nu le rămână nevestele flămânde. Iar când, după dejun, aceştia cată să-şi arate alte însuşiri, părintele Ghelasie, cu riscul de-a păcătui împotriva rânduielilor monastice, îi aplaudă şi-i îndeamnă la păcat.

— Aşa, taică! Hai şi tu, Pilat, că-ţi ia Costache turta de pe foc! Bravo, Makensen! Hi, Costache, ai să dai de dracu… pe lumea cealaltă… Tocmai în fund de iad o să-ţi trăieşti viaţa cea fără de sfârşit. Dar poate c-o să-ţi fie judecata mai uşoară, fiindcă n-ai cunoscut Scripturile; însă ai trăit în mânăstire şi ai săvârşit fapte pe care nu le-ai văzut la stăpânii tăi. Ticălosule!

Când are câte-o cloşcă pe ouă, aproape că uită să-şi facă şi pravila. Îi poartă grijă mare să nu-i lipsească nici grăunţele, nici apa, şi să nu

rămână uşa sau fereastra deschise, ca să fie ispitită a părăsi ouăle.

Iar când creşte atâtea neamuri de pui, numai el ştie câte nădufuri trage. Se spânzură prin salcâmi după frunză, pe care le-o dă tocată şi amestecată cu mălai, ori numai mălai cu apă, sau grăuncioare de mei păsăresc, după mărimea şi după neamul puilor, are grijă să fie câteva tocuri de apă la dispoziţia lor şi îndeamnă mereu pe taţii respectivi să-i ferească de şobolani şi de ereţi, măcar în timpul când sfinţia sa e ocupat cu somnul şi cu cele duhovniceşti.

Cât pentru Matei şi Năstase, cei doi motani ai cuvioşiei sale, se bucură de un tratament mai de favoare, numai pentru faptul că locuiesc sub acelaşi acoperământ.

Se folosesc de acelaşi culcuş, de aceleaşi farfurii şi străchini şi se ospătează din aceleaşi feluri de bucate. Dar minuni nu ştiu cotoii să facă. Numai atât i-a învăţat părintele Ghelasie: să-i dea laba şi, fireşte, să spună când li-e foame sau când vor să vadă cum e vremea afară. A încercat părintele Ghervasie să-l deprindă pe Năstase a bate tactul cu coada, când sfinţia sa cântă pe psaltichie, dar nu prea a izbutit lucru mare. Ori Năstase e greu de cap, ori maestrul n-are aptitudini pedagogice. Patru luni i-au trebuit motanului până să priceapă că părintele Ghervasie nu poate cânta până ce n-o face el săltări şi căderi din coadă. Dar nu prea le face cum trebuie. Când Ghervasie cântă tropăreşte **[82]**, Năstase bate stihiraric **[83]**, şi viceversa. Iar când Ghervasie dă într-o cascadă de digorgoane şi de trigorgoane **[84]**, cotoşmanul se zăpăceşte de-a binelea. Ba adesea i se întâmplă să uite că la muzica bisericească se întrebuinţează numai măsuri întregi, şi-şi mai trimite coada şi pe alături. Ori o transformă pur şi simplu într-o baghetă. O suceşte, o răsuceşte, o trânteşte de masă ori de pat şi o dă pe spate, până i se face lehamite şi se întoarce cu poponeţul către nasul cântăreţului. A dovedit el că acesta e cel mai bun mijloc ca să scape de corvoadă şi-l foloseşte des. Chit că ar fi ocărât şi chiar cinstit c-o urecheală ori cu vreo scatoalcă după ceafă.

De porci se mai îngrijeşte şi cuviosul Ghervasie. Iarna le toacă dovleac, iar vara le aduce ştevie şi borhot de la bucătărie. Iar Ghelasie le dă rămăşiţe de mâncare şi le ia seama să nu se ucidă între ei şi să nu se adune prea multă murdărie în coteţ. Mai are grijă sfinţia sa să-i mângâie c-o vorbă bună şi să-i scarpine pe sub burtă după ce au fost insultaţi şi chiar loviţi de Ghervasie. Căci cuviosul părinte Ghervasie nu-i hrăneşte numai ca să-i prefacă în bani sunători şi în cârnaţi; mai are cu ei şi alte socoteli. Nu degeaba i-a dat unuia din porci numele stareţului, iar celorlalţi – nume urâte de toată suflarea pravoslavnică.

Se ştie că, după regulile puse de către sfinţii Vasile, Casian, Benedict, Serapion, Macarie, Pafnutie şi alţi sfinţi părinţi, stareţul are într-o mânăstire puteri aproape de monarh absolut. Niciun călugăr n-are dreptul să-i discute autoritatea, nimeni nu poate protesta

împotriva poruncilor lui. Mai cu seamă atunci când are şi trecere mai multă la conducerea eparhiei respective.

Părintele Ghervasie cunoaşte toate acestea şi deci nu îndrăzneşte să se răzvrătească pe faţă. Închide ochii şi rabdă toate nedreptăţile, fiindcă ştie că dacă şi-ar răci gura nu i-ar fi de niciun folos. Ci mai mult şi-ar înmulţi veninul şi şi-ar atrage năpaste asupră-i.

Îşi răzbună însă pe Gherasim… cel din coteţ. Ori de câte ori simte nevoie să bârfească pe stareţ, căşună pe bietul porc:

— Hei, preacuvioase! Cum îţi merge… mântuirea? Bine, ha? Te cred! Când ai stăpânire peste proşti, dată de către sfinţii Ierusalimului pământesc, care vor vedea Ierusalimul ceresc când oi ajunge eu patriarh al Ţarigradului, cum să-ţi meargă rău? Tâlharule! Unde sunt banii de pe vin?… Ţi-ai făcut casă la oraş, ai? Fă-ţi în cer, nemernicule, nu pre pământ, unde o arde focul şi o strică cutremurul. Crezi tu c-o să pupi sânul lui Avraam? Mai degrabă va trece cămila prin urechile acului, ticălosule!

Când vede trecând un călugăr cu anteriul ferfeniţă şi cu picioarele goale sau oploşite amarnic în sandale de lemn, ia un băţ şi împunge pe „stareţul” din coteţ:

— Spurcatule şi tiranule! Ce-ai făcut lâna de la patru sute de oi? Ai vândut-o, ha? Îţi mai lipsea un balcon la casa pe care ţi-ai făcut-o la oraş, ha? Ori ai dat banii cu camătă? Deschide ochii ăia umflaţi de somn şi de trai bun, ticălosule, şi vezi cum umblă bieţii părinţi goi şi desculţi şi întoarce-ţi faţa de la Satana, c-o să te ajungă blestemele săracilor şi o să te mănânce viermii de viu, scorpie îndrăcită ce eşti!

Iar când ciorba de la cazan e din cale-afară de rea, se duce cu oala şi o varsă toată în jgheabul porcilor.

— Na, mănâncă tu, diavole în chip de om! O mai miroşi, ha? Eşti deprins numai cu pui de orătănii şi cu purcei de lapte, ai? O să te puie Dracu în frigare când t-ei cărăbăni la iad, ş-o să sfârâie untura de pe tine încât să împută tot sălaşul diavolilor şi al nelegiuiţilor. Şi n-o să ai nici pic de apă ca să-ţi stingi dogoarea din piept, necum patruzeci de butii cu vin la cheremul preacuvioşiei tale…

Când se întâmplă – lucru rar – să n-aibă nimic împotriva stareţului, îşi astâmpără mâncărimea de pe limbă legându-se de „împăratul” Diocleţian.

— Hei, fârtate, ce mai faci luminăţia ta? Bine, sănătos? Ha? Te scarpini de jeg, ha? Las’, c-o să te opăresc c-o căldare de leşie, să-ţi pară că faci baie în palatul de la Râm. Şi o să te frec cu peria de duşumele, să-ţi pară că te gâdilă sclavele şi ţiitoarele… Ticălosule! Unde ţi-o fi sufletul pe lumea cealaltă? În focul cel veşnic, la un loc cu Domiţian şi cu Maximian şi cu Nerone, şi cu Dechie, cu fiara de gineritău Galerie şi cu toţi antipaţii şi ighemonii care s-au îndrăcit asupra lui Christos. Va fi privind de acolo, din mijlocul pârjolului, cum

strălucesc cununile muceniciei pe fruntea lui Gorgonie şi a lui Doroftei şi a lui Petru şi a episcopului Antim al Nicomidiei… Ucigaşule şi spurcatule! Ai omorât pe sfântul Pantelimon şi pe Cosma şi pe Damian, care doftoriceau în Chilichia, fără arginţi. Şi ai omorât pe Anastasia fecioara şi pe Eufimia din Haldchedon, şi pe sfântul Sevastian, şi pe cei patru fraţi pietrari care n-au vrut să cioplească chipuri de idoli fără glas… Ş-ai ucis pe sfinţii patruzeci de mucenici şi pe Dorofteea, fecioara din chesaria Capadochiei, şi pe Ecaterina şi pe Varvara şi pe Meftodie de la Tir şi pe Marchelin episcopul, pentru că n-au vrut să se lepede de credinţa cea adevărată şi să se închine dumnezeilor de aur şi de aramă… Fiară îndrăcită şi blestemată! Ţi s-a părut că tot nu te-ai făcut vrednic de răsplătirile Satanei, şi ai dat poruncă să fie ucişi Dimitrie şi Gheorghe, dregători şi căpetenii de oşti împărăteşti. Ba ai trimis în surghiun chiar pe împărăteasa şi pe fiica ta, soţia blestematului de Galerie, fiindcă nu s-au orbit de tirania ta şi au slujit în taină Mântuitorului. Ptiu!

Câteodată, părintele Ghervasie se aprinde aşa de tare în mânia lui, încât uită că are în faţa lui nişte porci nevinovaţi şi-i loveşte de-a binelea.

Cu „împărăteasa” se poartă mai delicat. Cel puţin aşa crede el.

— Bonjur! Ce mai faci, măria ta? Ce mai roboteşti? Cu ale gurii cum te mai împaci? Ha? Hrăneşte-te bine, să faci doisprezece purcei, că ne trebuie pentru iarnă scurteici de vulpi şi căciuli de astrahan… Târfa dracului! Dacă ar fi fost părintele stareţ în locul sfântului Ioan Hrisostom… cred că nu l-ai mai fi trimis în surghiun… Este?

Cititorul va fi înţeles că atâtea vietăţi la bătătura celor doi călugări mai aveau şi alt rost decât să-i distreze şi să le mănânce grăunţele şi resturile de la masă. Oameni săraci, fără alte venituri sigure decât o sută de lei pe lună subvenţie de la stăpânire şi altă sută de pe la slujbe făcute creştinilor, în calitate de preoţi, au căutat să şi le înmulţească prin muncă cinstită şi potrivită cu haina de călugăr. Căci, deşi au ciorbă de la cazan, pâine de la pitărie şi lemne de la ocolul silvic, tot le mai trebuie şi lor o haină, o rufă, o încălţăminte, un potcap, ba şi mai de ale gurii câte ceva. Cât de călugăr să fii, dacă n-ai în chilia ta o sticlă de untdelemn – şi pentru candelă, şi pentru tigaie – şi dacă nu poţi să-ţi mai procuri un pic de lapte, măcar pentru piept şi pentru gâlci, înseamnă să umbli gol puşcă şi să te hrăneşti câineşte.

Ghervasie şi-a făcut rost din capul locului, adică de când a isprăvit cu ucenicitul, de luntre şi de vârşi. Iar Ghelasie, mai îndemânatic în cele mărunte, s-a pomenit crescător de păsări.

Dar cum nici unuia, nici celuilalt nu le era de ajuns cât câştigau, s-au luat după alţi cuvioşi părinţi şi au prăsit râmători. Pe unii îi îngraşă, pe altul îl taie, pe alţii îi vând de mititei – şi astfel au mai

adăugat un capitol la venituri.

Trebuie să mai spunem iarăşi că părintele Ghervasie nu ia pentru sine din coteţul cu peşte decât bibani şi ştiuci. Rar câte un şalăiaş sau alt peşte mai nobil. Ce e mai bun vinde ca să-şi facă haine şi ce-i mai trebuie. Iar părintele Ghelasie nu jertfeşte pentru stomacul sfinţiei sale decât pui şi ouă. Pentru nimic în lume n-ar băga el în oală pe Mariţa, pe Gălbinuşa, pe alde Lucreţia ori pe Agatoclia. Chiar când e vorba să dea spre ucidere un pui mic, şi tot nu se hotărăşte cu inima uşoară. Gândeşte că l-a crescut de când a ieşit din găoace, l-a ferit de guzgani şi de păsări răpitoare, l-a hrănit din mână, de când nici nu ştia să caşte ciocul, şi-i e milă ca de copilul lui. Când îl vinde, e altceva. Nu-l vede nici cu guler roşu, nici fudul în farfurie.

Şi ori de câte ori prinde un pui, fie ca să-l taie, fie ca să-l vândă, se fereşte cât poate ca să nu stârnească frica printre păsări. De aceea lighioanele sfinţiei sale sunt aşa de domestice, că se lasă proaste când pui mâna pe ele şi se urcă chiar nepoftite pe umerii şi în capul părintelui Ghelasie.

Se înţelege deci mirarea lor, a tuturor vietăţilor părintelui Ghelasie, când se văzură onorate numai cu o vizită pur şi simplu şi lăsate cu stomacurile în voia soartei.

Se opriră mai întâi în faţa coteţului comun şi, după ce aşteptară în zadar preţ de-o jumătate de ceas, îşi arătară nedumerirea cloncănind, cotcodăcind, măcăind şi şoşotind.

Iar când văzură că se ridică soarele peste pipotele pustii, trecură în faţa casei şi protestară zgomotos, dar respectuos. Numai Costache îşi permise îndrăzneala să ciocăne în uşă, şi curcanul să îngâne o înjurătură sau un blestem.

Apoi se liniştiră şi aşteptară întoarcerea stăpânilor de la biserică. Altceva nu era de făcut. În timp de vară se mai găseşte câte-un grăunte de ciugulit prin ogradă, dar la 4 martie – ioc! Căci pietricelele şi nisipul n-au rost în guşă decât introduse după alte feluri de bucate. Iar verdeaţa pirpirie din straturile cu usturoi de toamnă nu putea fi înghiţită decât în cazul unei flămânziri prea din cale-afară.

Când sosi cuviosul Ghelasie de la biserică, fu înconjurat din toate părţile şi i se cerură explicaţii în cinci limbi păsăreşti. Îl traseră de anteriu şi de pantalonii deja ciuguliţi pe poale, îi tăiară drumul, îi săriră pe umăr, îl rugară, se mai răstiră la el, până îl înduioşară.

— Măi frate Ghervasie, eu nu prea înţeleg de ce să postească şi bietele jivine, când nici păcate n-au făcut şi nici la judecata viitoare n-or să fie poftite. Dacă e vorba să ne ispăşim neascultările şi îmbuibările din săptămâna brânzei şi de mai înainte, apoi datori suntem ca numai noi să suferim în răbdare, nu şi aceste suflete nebotezate şi necuvântătoare…

După ce răspunse unei înjurături pe şleau a curcanului, pe care-l

bănuia vinovat, cuviosul Ghervasie se arătă neînduplecat.

— Drept e, cum grăieşti tu, că aceste lighioane nu vor avea cuvânt înaintea Scaunului nici pentru faptele noastre şi nici pentru ale lor. Dar iarăşi se cade să iei aminte că Dumnezeu nu este fără de nicio socoteală faţă de strigările lor. Când a încuiat cerul trei ani şi şase luni, de n-a dat pic de ploaie pe pământ, să nu crezi tu că l-a descuiat numai de dragul lui Ilie şi al văduvei din Sarepta-Sidonului. S-a înduioşat mai mult de ţipetele dobitoacelor necuvântătoare – şi pentru mila lor a tras cu buretele şi peste ticăloşia oamenilor…

— Tu eşti prost, mă Ghervasie. Ce are a face urgia venită de la Dumnezeu şi cu înfometarea la care supunem noi aceste fiinţe nevinovate? Căci, ia aminte la cele ce-ţi grăiesc: cu cât lighioanele astea fără păcat vor suferi mai mult şi vor striga mai tare, din pricina capului tău nevolnic întru tălmăcirea Scripturilor şi a tainelor Tatălui, cu atât greşelile noastre se vor înmulţi, şi mila lui se va depărta de la noi. Să posteşti tu, ticălosule, până s-o topi toată osânza de pe tine şi ţi-o atârna pielea peste şolduri, dacă vrei să capeţi izbăvire…

— Nu fi dobitoc, măi frate Ghelasie, se răţoi Ghervasie, cu gura cam pe jumătate.

Şi luând *Sfânta Scriptură* îşi căută îndreptăţire în capitolul profeţiei lui Iona.

— Ascultă, cârtitorule, şi ia aminte că nu din prostie, nici din răutate am pus jivinele la post, ci din înţelepciunea pildelor de urmat.

Îşi drege glasul şi citeşte din Biblie.

— „Şi s-a făcut cuvântul lui Dumnezeu către Iona a doua oară, zicând: «Scoală şi mergi în Ninive, cetatea cea mare, şi propovăduieşte într-însa după cuvântul cel dintâi care am zis ţie». Şi s-a sculat Iona şi a mers la Ninive, precum i-a zis Domnul. Şi Ninive era cetate mare lui Dumnezeu, cale ca de trei zile. Şi a început Iona a intra în cetate, cale de-o zi, şi a propovăduit zicând: «Încă trei zile, şi Ninive se va prăpădi». Şi au crezut oamenii din Ninive lui Dumnezeu şi au propovăduit post şi s-au îmbrăcat în saci, de la cel mare până la cel mic al lor. Şi a venit cuvântul la împăratul Ninivei, şi s-a sculat împăratul de pre scaunul său şi s-a dezbrăcat de hainele sale şi s-a îmbrăcat în sac şi a şezut în cenuşă. Şi s-a spus şi s-a poruncit în Ninive, de la împăratul şi de la boierii lui, zicând: «Oamenii şi dobitoacele şi boii şi oile să nu guste nimic, nici să pască şi apă să nu bea». Şi s-au îmbrăcat oamenii cu saci, şi vitele n-au păscut şi au strigat lui Dumnezeu cu de-adinsul şi s-a întors fiecare din calea sa cea rea şi de la strâmbătatea ce era în inimile lor, zicând: «Cine ştie? Doar de-i va părea rău lui Dumnezeu şi se va milostivi şi se va întoarce de la întărâtarea mâniei sale, şi nu vom pieri!» Şi a văzut Dumnezeu faptele lor, că s-au întors din căile cele rele, şi i-a părut rău pentru răul care poruncise să le facă lor şi i-a iertat…” Hei, acuma ţi s-a

deschis capul, măi frate? Vezi, că dacă ninivetienii n-ar fi pus la post şi dobitoacele şi boii şi oile, n-ar fi dobândit iertare de la Dumnezeu…

Dar Ghelasie, mereu cu ochii şi cu urechile către păsări, nu se lăsă înduplecat.

— Mai întâi, observă el, că şi boii şi oile sunt dobitoace şi nu înţeleg de ce Sfânta Scriptură face băşcăluire… Al doilea: păcatele noastre, oricât de neplăcute ar fi în ceruri, nu se potrivesc nici din depărtare cu ale ninivetienilor, încât să silim şi raţele şi gâştele să se roage pentru iertarea lor…

— Păi tocmai de aceea, fiindcă n-am greşit atât de tare încât să trimită Dumnezeu prooroci la noi, nici postul pe care l-am dat jivinelor nu se potriveşte cu cel dat de cei din cetatea Ninevei. N-auzişi, surdache, că ei au oprit vitele până şi de la adăpat? Ori păsările tale şi cotoii şi căţeaua şi porcii slobode sunt să se ducă în lac şi să bea cât vor pofti. Lasă, mă Ghelasie, nu te mai scârbi atâta, că nu se prăpădesc în trei zile. Şi văzând Dumnezeu suferinţa noastră îndoită: şi pentru pântecele nostru, şi pentru al lor, va judeca tot aşa ca şi pe vremea lui Iona proorocul: „Uite, mă, bieţii călugării ăştia, atât se căiesc pentru păcatele lor – multe, puţine –, că nu s-au codit să silească la nevoinţa postului chiar şi pre lighioanele fără grai şi fără prihană.” Acuma pricepi, Ghelasie?

Dar Ghelasie tocmai privea la cocoş, care, neînţelegând Scripturile şi nici socotelile lui Ghervasie, apucase pe Agatoclia de moţ şi se pregătea să spurce postul.

— Hei, Costache! strigă Ghervasie când văzu nelegiuirea. Te trăsneşte Dumnezeu, ticălosule!

Dar Costache, ca Costache! Crezând că-l îndeamnă ca de obicei, se urcă pe nevasta favorită a lui Pilat şi o ghemoti sub labele-i grele şi noduroase.

— Huo! ţipă cuviosul Ghervasie. Asta se cheamă preacurvie, scârbosule!

Ghelasie râse tare, apoi îşi făcu cruce.

— Mă Ghervasie, eu bănuiesc că ori te-ai scrântit la cap, din vinul ăla d-aseară, ori îţi arde de glumă. Lasă, creştine, lighioanele în pace şi vezi-ţi de slăbiciunile tale…

— Doamne fereşte! se oprinti Ghervasie.

Şi, ca să arate că nu şăguieşte, smulse din cingătoarea lui Ghelasie cheia de la cămara cu grăunţe şi intră în chilie, să facă rânduială.

Bietul Ghelasie se închină ca de-un lucru pe dos şi, lăsând bietele păsări fără nicio speranţă, intră şi el în chilie, nedumerit şi trist, cu cotoii mieunând în urma lui.

V – Lemarghie şi Gastrimarghie

Cititorul a înţeles că părintele Ghelasie e un călugăr liniştit şi cu bună rânduială în viaţa cea de toate zilele. Dar nici cuviosul Ghervasie nu s-a născut în altă zodie. Atâta numai, că o ia câteodată mai la o parte cu drumul şi se încăpăţânează – fie pentru o zi sau numai pentru un ceas – în câte-o idee mai mult sau mai puţin năstruşnică.

Încolo, amândoi sunt buni, curaţi la suflet, citiţi în cele bisericeşti şi sârguitori în cele gospodăreşti. Acuma, că bea Ghervasie ceva mai multişor, n-ar fi nimic, fiindcă şi Ghelasie are partea lui: că doarme mai cu spor. Dar la mâncare se potrivesc de minune. Şi cât priveşte gusturile, şi cât priveşte cantitatea. Grăsimea însă se adună, toată pe trupul lui Ghervasie, iar Ghelasie rămâne mereu uscat, deşi nu suferă, după cum am văzut, nici de nesomn, nici de inimă acră. Aşa e sadul **[85]** unuia şi aşa e sadul celuilalt.

Cât pentru vârstă, e ceva mai vechi biletul părintelui Ghervasie. Numai cu două luni şi douăzeci şi şase de zile. Împlineşte adică sfinţia sa patruzeci şi opt de ani şi cinci luni marţea viitoare, în săptămâna a doua a sfântului şi marelui post, pe când părintele Ghelasie împlineşte numai patruzeci şi opt de ani, două luni şi patru zile, tot marţea care vine.

Pe Ghervasie l-a chemat din botez Gheorghe, iar pe Ghelasie – Grigore.

Ghervasie s-a născut în judeţul Vâlcea, pe aproape de Drăgăşani, iar Ghelasie – în judeţul Olt, cam tot în preajma Drăgăşanilor. Vorba lui Ghervasie: „Ne desparte numai un pârâiaş”.

Ghervasie a intrat în mânăstire la etatea de douăzeci şi şase de ani, după ce a încercat mai întâi cum e pâinea de om însurat. A nimerit, sărmanul, o tovarăşă de uşi multe, şi când şi-a dat seama că nu mai e de trăit cu nebuna, a părăsit lumea şi s-a dus la călugărie. Mai întâi la Turnu, în Argeş, apoi aci, unde l-am descoperit.

Părintele Ghelasie, dacă s-ar fi însurat, poate că la fel ar fi pătimit şi el. Pentru că nu întotdeauna se împlineşte proverbul cu sacul şi cu peticul. În drumul atât de sucit şi de crăcit al vieţii, nu o dată ţi-e dat să vezi un pitic care şi-a luat sarcina să guverneze un tălălău de muiere, sau un vlăjgan de bărbat care s-a înhămat la jug cu o biată stârpitură. O gloabă de cal care-şi hârâie sufletul să ducă după el un haram de căruţă şi doi bidivii fără oase, abia struniţi, batjocoriţi cu trasul unei teleguţe zburdalnice şi firave.

Cuvioşia sa, adică părintele Ghelasie, a avut de copil înclinări către cele casnice şi către cele bisericeşti. Acasă făcea adesea pe „baba de vatră” şi pe monitorul cloştilor, al gândacilor şi al porcilor. Iar la biserică punea foc în cădelniţă, ieşea cu sfeşnicul înaintea popii şi ajuta ţârcovnicului să stârnească praful cu mătura, şi păianjenii cu peria în băţ.

Când a fost să împlinească şaisprezece ani, l-a adus unchiul

Chesarie la mânăstire. Chipurile numai aşa în plimbare şi în vizită. Dar Grigore, născut să trăiască în oastea cea fără soldă a lui Christos, a rămas aci, şi rămas a fost şi va fi.

După moartea unchiului, ieromonah şi duhovnic, i-a moştenit chilia, în care s-a aciuiat mai târziu şi cuviosul Ghervasie.

În cele patru luni cât a stat la Turnu, părintele Ghervasie – pe atunci fratele Gheorghe – abia a învăţat să rabde şi să mulgă vacile, căci să taie lemne, să tragă cu coasa şi să-şi facă cruci ştia de acasă. Iar aici, în sfânta mânăstire a lui Radu Mihnea, a avut parte să fie dat de ascultare în seama părintelui Gherotie, nacealnicul de la pescărie. Care nu cunoştea numai vicleniile peştelui şi pe ale pescarilor, ci şi dulceaţa şi meşteşugul celor opt glasuri ale muzicii bisericeşti.

În acest timp a învăţat fratele Gheorghe cum se poartă o luntre, care, ca şi femeia, e foarte năzuroasă la început; a mai învăţat cum se cheamă diferitele neamuri de peşte şi tot ce trebuie să ştie un om de baltă şi de năvod.

Apoi l-a deprins părintele Gherotie cu slovele vechi; şi numai după ce a ajuns să citească Psaltirea în biserică, l-a pus să urce de la pa de jos la pa de sus, să coboare pe aceleaşi trepte, să le urce din nou, sărind câte două şi câte trei, să le coboare şontăcăind, şi iarăşi să se repeadă ca vulturul şi să se lase cu paraşuta.

După ce s-a împrietenit bine cu toate semnele psaltichiei şi a dat dovadă că ştie cum se atinge un oligon şi cum un psifiston, cum se coboară un epistrof şi cum se îngână varia, cum se răsuceşte omalonul **[86]** când are un apli dedesubt, cum se tace la cruce şi cum se miorlăieşte la diezuri şi la efesuri **[87]**, a luat *Anastasimatarul* **[88]**, de la glasul întâi, şi l-a dus cu toată cinstea cuvenită până la al optulea.

Astăzi, părintele Ghervasie trece, cât priveşte meşteşugul, drept cel mai de seamă cântăreţ din mânăstire. Nu prea îl ajută însă vocea. E puternică, dar e crăpată. Când îl auzi pentru prima oară ai impresia că ori are mai multe beregăţi, ori mai cântă doi-trei la spatele cuvioşiei sale.

Părintele Ghelasie a deprins de la unchiu-său Chesarie numai să citească slovele vechi. Adică atâta cât ştia şi răposatul. Şi citeşte, nu glumă! Îi turuie gura de parcă ar avea mai multe limbi – şi toate mişcate prin curent electric. În mai puţin de zece minute îţi dă gata o catismă, iar psalmul 103 de la vecernie, abia apucă popa să îngâne două-trei din cele şapte rugăciuni, că el l-a şi isprăvit.

Pentru cântări însă nu l-a ajutat urechea. Glas ar avea, să mai dea şi pe la alţii, dar nu-l poate struni cumsecade. Face la jumătăţi de tonuri de te iei cu mâinile de păr. Răcneşte unde trebuie să plângă şi plânge tocmai unde trebuie să salte. O dă pe nas când se cuvine să se coboare în stomac şi se urcă în cap tocmai acolo unde se cere să se

proptească în nas sau în cerul gurii. Dar călugării s-au obişnuit cu el. Nu-i mai ia seama decât un străin şi părintele Ghervasie când vrea să-l necăjească.

— Măi Ghelasie, zice Ghervasie, eu să fiu ca tine, mai bine m-aş împuşca decât să-mi tot bat joc de biata psaltichie…

Dar nici Ghelasie nu-i rămâne întotdeauna dator.

— Şi eu, în locul tău, mai bine mi-aş tăia limba decât să mănânc patru cuvinte din cinci care trebuiesc rostite…

Căci, am uitat să spunem, părintele Ghervasie s-a bâlbâit la limbă. Mai tare păcat face când slujeşte sfânta liturghie ori când deschide gura să zică măcar *Lumină lină* sau *Acum slobozeşte*. Nu se lămureşte decât primul şi ultimul cuvânt. Rar de se mai poticneşte şi pe la mijloc. De pildă când iese cu sfintele daruri: „Preapreasfinţitul – pâl-pâl-pâl-pâl-pâl – vecii-veciiloooor!”

În schimb, părintele Ghelasie nu mănâncă o silabă măcar, dar nici virgule nu întâlneşte în calea sfinţiei sale. Abia dacă mai dă peste câte un punct o dată la două pagini. Şi macină cuvintele aşa de repede, că atunci când slujeşte ca preot, până citeşte el ectenia cea mare, cântăreţul nu poate îngâna decât doi-trei *Doamne miluieşte* şi *Preasfânta născătoare de Dumnezeu*.

Vreţi poate să cunoaşteţi în amănunţime şi chiliile în care se mântuiesc prietenii noştri? Să mărturisim dinainte că nu prea se aseamănă cu adăposturile monahilor care au vieţuit cândva în Eghipet şi în Asia Mică. Aceştia trăiau la început în corturi mici, sau rătăcind sub cerul liber, îndurând foamea, arşiţa, frigul şi vecinătatea reptilelor şi a fiarelor neîmblânzite.

Şi chiar mai târziu, după ce marele Pahomie, ucenicul sihastrului Palamon, a organizat primele chinovii, pe o insulă a Nilului, şi după ce sfinţii Vasile, Ioan, Casian şi Benedict au extins şi completat începutul făcut de el, mulţime de călugări dornici să-şi chinuiască trupul de dragul lui Christos se ascundeau prin peşteri şi prin scorburi, se prefăceau a fi nebuni ca să-i batjocorească lumea şi deci să guste plăcerea umilinţei, având credinţa că astfel sufletul va fi mai repede curăţit. Unii îşi făceau sălaşe pe stâlpi înalţi de piatră, alţii se îngropau până la umăr în pământ, îşi legau greutăţi de corp sau rătăceau prin locuri pustii, ani îndelungaţi, uitând gustul pâinii, al mâncării calde şi fără să vadă fiinţă omenească.

Viaţa cea mai aspră, care nu cunoaşte nicio limită în chinuirea trupului, au dus-o înşişi marii întemeietori ai monahismului creştin.

Sfântul Antonie a vieţuit vreme de douăzeci de ani ascuns în nişte ruine părăsite, gol, flămând, muşcat de şerpi şi mereu chinuit de Satana.

Pahomie cel mare a sihăstrit un timp într-un loc pustiu care era plin de spini şi de şerpi. Când se întorcea la peşteră, cu crosna **[89]** de

lemne şi cu mâinile şi picioarele însângerate, îşi aducea aminte de patimile Mântuitorului, şi durerile îi păreau mai uşoare. Ba chiar plăcute.

Arsenie, plictisit de onorurile pe care le avea la curtea împăratului Teodosie, în calitate de profesor al copiilor acestuia, a fugit într-o bună zi în pustie, ca să fie mai departe de oameni şi mai aproape de Dumnezeu. Toată vremea şi-o trecea în rugăciuni şi în post, ştergându-şi mereu lacrimile ce fără încetare îi curgeau din ochi.

Şaizeci de ani a trăit cuviosul Onufrie singur în pustie, legumind fructele unicului smochin ce se afla prin partea locului şi adăpându-se cu roua de pe iarbă. După ce i-au putrezit hainele de n-a mai rămas nimic să se ţină pe corp, îşi acoperea goliciunea cu barba şi cu părul din cap, care-i crescuseră până la pământ.

Ilarion şi-a săpat chilia în forma unui mormânt, nu departe de Gaza. Purta haină aspră de păr, nu gusta nimic zile întregi la rând, mereu fiind chinuit de vedenii cu femei goale şi cu mese bogate.

La vârsta de optsprezece ani, Sava Sfinţitul şedea închis într-o peşteră cinci zile pe săptămână, rugându-se şi împletind câte zece coşniţe pe zi. La treizeci şi cinci de ani, s-a mutat în pustiul Iordanului, unde îşi amăgea stomacul cu rădăcini şi cu miez de trestie. Când a socotit că tot nu va fi pe placul Domnului, s-a mutat într-o scorbură – în plin pieptul unui munte pustiu, de unde nu se putea coborî să-şi ia apă de la izvorul din vale decât cu ajutorul unei frânghii. Cică o dată au venit nişte tâlhari să-l… jefuiască. Dar nu izbuteau să se urce la el. Văzându-le cazna, marele pustnic le-a slobozit frânghia în ajutor…

Mai târziu, către adânci bătrâneţe, supărat de călugării pe care îi statornicise într-o mare lavră **[90]** s-a ascuns în peştera unui leu, pe ţărmurile Gadarei.

Macarie Egipteanul şi-a lăsat mireasa oftând neîmbrăţişată şi s-a ascuns într-o peşteră pe care a descoperit-o în munţii Nitriei.

Cuvioasa Apolinaria, fiica lui Antemie Antipatul, a trăit îmbrăcată bărbăteşte într-o vale pustie şi mlăştinoasă.

Grigorie Decapolitul şi-a dus zilele într-o peşteră plină de draci, care se prefăceau adesea în chip de şerpi şi se încolăceau de trupul lui şi-l muşcau.

Pavel din Teba s-a retras în vârful unui munte, unde se hrănea din pâinea pe care i-o aducea un corb.

Sfântul Simeon Stâlpnicul a pus să-i astupe peştera la gură, şi astfel a stat patruzeci de zile fără mâncare şi fără pic de apă. S-a urcat apoi în coama muntelui şi şi-a ferecat acolo un picior în lanţuri, ca astfel să nu-şi mai ferească trupul de arşiţă, de ploi, de frig şi de înţepătura muştelor. Iar când a fost descoperit, şi-a mutat domiciliul în vârful unui stâlp de piatră înalt de treizeci şi şase de coţi, unde a sălăşluit

treizeci de ani, hrănindu-se cu linte înmuiată în apă.

Cuvioasa Maria Egipteanca, după ce şi-a risipit tinereţea cu dărnicia unei mari desfrânate, a fugit, cuprinsă de remuşcări, în pustiul Iordanului. Timp de patruzeci şi şapte de ani n-a întâlnit picior de om în calea ei. A luptat la început cu amintirea meselor copioase, pe care le înlocuia acum cu rădăcini de ierburi; şi zile întregi i se frigeau buzele în căutarea unei picături de apă.

În vremea noastră, cuvioşii călugări nu mai trăiesc ascunşi prin peşteri şi nu mai suferă de foame şi de frig din pricina vreunui stareţ tiran şi hapsân.

Şi nici cu Dracul nu se luptă atât. După secole întregi de războaie cumplite, au început să obosească şi Satana, şi călugării, până ce a intervenit între ei un armistiţiu tacit, apoi o pace în toată regula. Ce-i drept neiscălită, dar cu atât mai trainică.

După aceea n-au zăbovit să se simpatizeze, aşa, ca doi vecini care s-au duşmănit ani de zile până şi-au dat seama că, în definitiv, nu prea aveau pentru ce să se duşmănească.

Nici Dracul nu se mai preface în şerpi şi în balauri ca să-i muşte şi să-i înfricoşeze, nu le mai tulbură visele cu femei şi ospăţuri rare, nu se mai căzneşte să le răstoarne chiliile ori să-i arunce în mare, nu-i mai pândeşte noaptea pe la colţuri ca să le dea cu parul în spinare, precum odinioară cuviosul Moise Arapu, şi nici în catastiful lui nu mai scrie toate mărunţişurile. A lăsat îndeletnicirea aceasta pentru îngerii lui Dumnezeu.

Călugării, recunoscători, şi oamenii care caută liniştea cu orice preţ nu-l mai suduie nici ei pe Necuratul, nu-l mai ucid cu frânghii ude, nu-l mai batjocoresc cu scuipat, nu prea îi mai strică somnul cu rugăciuni şi cu mătănii, nu-l mai ostenesc să-i îndemne la mâncare bună şi la veşminte noi şi nici nu-l mai silesc să-şi completeze cunoştinţele teologice în vederea unor eresuri noi şi a unor eventuale sinoade ecumenice…

Prin urmare, prietenii noştri, Ghervasie şi Ghelasie, sunt aşa cum pot să fie în împrejurări de astăzi doi călugări buni. Nu zgândăresc luleaua Dracului, dar nici nu-l lasă s-o fumeze aşa cum ar vrea el. Dorm bine, mănâncă de sătui, nu suferă de sete, nici de ger, nici de soare, cunosc şi şaiacul şi alpacaua, şi sandalele şi ghetele cu scârţâitor, însă dorul după ochi de muiere l-au lăsat în satele de unde au plecat. Şi nici Dracul, pentru motivele arătate, nu şi-a mai pus în minte să le întărite sângele.

Coteţul în care adăpostesc şi hrănesc pe Gherasim, pe Diocleţian şi pe Eudoxia e poate mai mulţumitor la vedere decât peştera fostului preceptor al odraslelor împăratului Teodosie; iar chilia în care domneşte Costache cu Pilat, cu Moţ-împărat, cu Averescu şi cu Makensen n-a avut-o nici Antonie cel Mare, nici Onufrie şi nici Maria

Egipteanca.

Casa în care se mântuiesc întru Domnul cei doi călugări, aşa cum se înţelege mântuirea în leatul de la Christos 1933, nu e cine ştie ce grozăvenie de vilă, dar e posibil ca nici „palatul" sfântului Vasile, de la mitropolia Chesariei Capadochiei, să nu fi fost mai de deochi.

Închipuiţi-vă o clădire pătrată, cu înveliş de tablă neagră, cu burlane de tinichea ruginită pe la colţuri, cu pereţii văruiţi în alb, fără niciun fel de ornamente, cu cerdacuri închise în geamlâc, în faţă ca şi în dos, cu sălile pardosite cu cărămidă lată şi tocită de vechime.

Casa are patru odăi, despărţite la mijloc printr-o sală largă, aşternută cu un preş lung de cânepă. Două odăi sunt stăpânite vremelnic de către cuviosul Ghelasie, şi două, tot în trecere, de către cuviosul Ghervasie.

În odăile din faţă, mai mari şi mai însorite, cei doi vecini şi fraţi întru Domnul îşi au instalate dormitoarele, paraclisele şi… bibliotecile, după gusturi cu totul deosebite, iar în celelalte două şi-au făcut câte-o maşină de gătit, sau numai de încălzit.

Să vizităm mai întâi pe părintele Ghelasie, care, după cum am văzut, e înzestrat de la Dumnezeu cu oarecare îndemânări femeieşti.

În faţa uşii, la intrarea în dormitor, sfinţia sa ţine o roată de papură pentru şters picioarele, iar atârnată în cui – o perie de haine „pentru vizitatorii nespălaţi", vorba lui Ghervasie. Înăuntru – toate lucrurile de trebuinţă şi toate mai-măruntele ce se pot închipui.

Un pat de fier cu poze pe tăblii, înfăţişând – una un dans oriental, iar cealaltă un cioban doinind din fluier. Salteaua de paie este acum înghesuită sub cea de lână, care nu rareori e umilită să se strâmtoreze sub greutatea surorii de paie, după cum părintelui Ghelasie i se pare că e mai mult sau mai puţin păcătos.

Peste saltele aşterne cuvioşia sa o velinţă simplă de lână, apoi cearceaful igliţat pe poale de mâna-i puţin bărbătească, iar deasupra – un macat migălit greu de maica Aglaida, soră bună, care se mântuieşte de mai puţină vreme în mânăstirea Răteşti.

Ca să-ţi dai seama dacă odaia e pardosită cu scânduri sau cu pământ, trebuie să te chiorăşti sub pat, ori să ridici un colţ de velinţă. Căci peste tot a aşternut părintele Ghelasie ţesături de cânepă sau din rămăşiţe, dăruite de sora călugăriţă şi de creştini pentru pomenire. Îi place să păstreze scândurile mereu albe, să calce pe moale şi să vadă înaintea ochilor numai dungi şi vergi în toate culorile cunoscute.

La fereastră mai ţine încă un pat, pentru niscai rude ce ar veni să-l cerceteze sau pentru un vizitator prins de neguri în cuprinsul mânăstirii. Acesta e de lemn, mai simplu, cu saltea de paie, macat roşu de lână şi la căpătâi moţat c-o pernă făţuită curat şi fără desene.

La răsărit, între cele două paturi, hălăduieşte un scrin mare, rămas de la duhovnicul răposat. E simplu, de tei, vopsit în negru şi cu patru

sertare. În cel de sus ţine rasa şi anteriul de zile mari; în cel de jos de tot – încălţămintea de care n-are imediată nevoie, iar în cele două din mijloc – rufăria, îmbălsămată, ca şi hainele, cu miros de sulfină, precum şi gologanii căpătaţi din coteţe şi de pe la sfintele masluri.

Deasupra scrinului, peste faţa de pânză cu cheiţe de arnici roşu, a îmbulzit părintele Ghelasie, pe lângă obiecte de folos, cum e lampa într-un picior, cutia cu chibrituri şi un sfeşnic de aramă cu lumânare în vârf, o mulţime de mărunţişuri. Păpuşi de cauciuc, care refuză să stea culcate, statuete de gips reprezentând femei goale, Napoleoni cu picioare crăcănate, o solniţă şi un cocoş de sare, lucrate de ocnaşi, o perniţă de mătase, înţepată cu vreo douăzeci de ace de toate calibrele, un ou de sare, altul de piatră, vreo patru de găină, încondeiate artistic, un michiduţă de lemn, care se dă tumba dacă-l tragi de-o sfoară, apoi o puzderie de poze aşezate în rame de carton sau sprijinite de celelalte obiecte.

Vă închipuiţi câtă osteneală pe părintele Ghelasie până le şterge pe toate de praf şi le reaşează în poziţiile pe care le-au avut.

În peretele din fund, deasupra patului, spânzură un covor turcesc, acoperit de un tablou mare, cu chipul părintelui Ghelasie de pe când era numai ierodiacon.

În partea dinspre soare-răsare – mulţime de icoane, toate înrămate frumos şi aşezate numai după consideraţii estetice, în jurul Sfintei Treimi. O candelă mare veşnic aprinsă şi cu untdelemnul mereu împrospătat are menirea să cinstească prezenţa atâtor sfinţi şi să amintească stăpânului de veşnicia vieţii de dincolo. Iar analogul de lemn, de lângă scrin, cu filele ceaslovului înnegrite la colţuri de atâtea întoarceri şi cu mătăniile de canon tocite de numărătoarea închinăciunilor, îi spune în toată clipa că e monah şi că e dator să îndeplinească la ţanc pravila poruncită de sfinţii părinţi.

În dulapul scobit în porţiunea de perete dintre uşă şi fereastră, ţine de toate părintele Ghelasie: prescuri uscate, perii, cremă pentru ghete, o cruce de lemn şi una chipurile argintată, zahăr, cafea, chibrituri, vreo trei borcane cu dulceaţă şi câteva cărţi: *Biblia* (de Buzău), un tom din Efrem Sirul, *Liturghierul, Molitfelnicul, Cura lui Kneip, Agatanghelul*, primul volum din *Călugări şi femei* şi *Sfârşitul omului*.

Tot aci mai păstrează o sticluţă cu agheasmă mare, lumânări şi cele trebuincioase pentru candelă. Precum şi două linguriţe de argint, cu care serveşte oaspeţii mai de seamă sau pe care îi bănuieşte el a fi mai ceva decât alţii.

Să trecem acum la părintele Ghervasie.

Chilia cuvioşiei sale are, după cum se bănuieşte, aceleaşi dimensiuni, tot două ferestre mari şi luminoase, tot o sobă de zid cu patru fumuri, tot patru pereţi văruiţi şi tot cu duşumea e pardosită. Pare însă mai largă, şi aceasta din cauză că nu e încărcată, ca a lui

Ghelasie.

La intrare n-a aşezat sfinţia sa nimic pentru şters. Când vine de afară plin de noroi şi îşi aduce aminte că trebuie să-şi cureţe tălpile cele de la cizmar sau cele de la Dumnezeu, se foloseşte de papura vecinului. Iar când iese din chilie şi bănuieşte ceva praf pe culion ori pe rasă, nu se mai întoarce înapoi, ca să nu-i meargă rău, ci toceşte peria lui Ghelasie.

Înăuntru, lucrurile, multe-puţine, pe care le are le ţine curate şi fiecare la locul ce i se cuvine. Afară bineînţeles de cazul când o bucurie sau o supărare îl face să arunce culionul într-un ungher şi botforii unde s-ar cădea să stea locul curat.

Părintele Ghervasie are un singur pat, de lemn, cu tăblii, vopsit în turchez-închis **[91]**, cu o saltea de amestecătură: canură **[92]** de lână, păr de bou, fulgi de pasăre şi talaş de la părintele Loghin dogarul.

Perne care să-l ferească de răceala peretelui nu şi-a făcut însă, fiindcă nu simte nevoia şi fiindcă are patul o blană lată. Cearceafuri nu foloseşte decât la plapumă. Pe pat aşterne numai în seara când îşi schimbă cămaşa de noapte. Cică să se simtă şi el de două ori pe lună „boier", ca Ghelasie. Doarme pe-o velinţă, care nu trebuie mereu spălată, ci numai scuturată de praf şi de purici. Capul şi-l odihneşte pe o singură pernă uriaşă de puf, înfăţată regulat în fiecare sâmbătă după vecernie.

De la uşă până la pat, aşterne o şuviţă de velinţă, dar nu calcă pe ea decât în ciorapi şi în papuci. Chiar şi cu picioarele goale, însă numai când e sigur că nu lasă urme. Încălţat circulă pe duşumeaua goală. Dacă se toceşte nu-l priveşte, iar dacă se murdăreşte se spală şi se usucă.

Şi o spală, nu glumă! Cel puţin o dată în două săptămâni. Neputând să se aplece, din cauza grăsimii, a pus coadă periei şi măturii, înfăşoară şi cârpele în vârful unui băţ, şi aşa face toată operaţia, adică din picioare sau de pe scaun.

Neavând scrin, ca vecinul din faţa uşii, şi-a cumpărat o ladă, în care-şi ţine la un capăt albiturile, la celălalt negriturile, iar la mijloc rasa de mohair şi anteriul de păr de cămilă.

De spălat, se spală ca şi Ghelasie: în bucătărie. Ţine însă şi în dormitor un lighean, pe care-l foloseşte ca scuipătoare şi ca scrumieră.

În locul dintre ferestre, are sfinţia sa o masă mare, pe care se sprijină: cărţile, cutia cu tutun, chibriturile, foarfecele, pieptenele şi o oglinjoară, câştigată cu câţiva ani în urmă la bâlciul ce se face în satul vecin.

Cărţi are mai multe ea părintele Ghelasie. *Biblia, Vieţile Sfinţilor* (12 volume), *Agheasmatarul, Molitfelnicul*, *Puţul de grâu, Necazurile părintelui Ghedeon, Oglinda omului celui dinlăuntru, Explicarea viselor, Educaţia sexuală*, un dicţionar latin-român, câteva cărţi de muzică

bisericească şi altele.

Icoane are cam la fel cu vecinul, dar aşezate după ierarhie. Decât să supere pe sfinţi, a preferat să supere ochiul omului iubitor de frumos. Nu mică i-a fost însă bătaia de cap până să aleagă între sfântul Gheorghe şi sfântul Dumitru, între Ioan Botezătorul şi apostolul Petru, între sfântul Vasile şi între Ioan Gură-de-aur, între arhanghelul Mihail şi între colegul său Gavriil. A mai folosit şi Scripturile, a mai cerut şi părerea lui Ghelasie, a mai ispitit şi pe câte un proistos iscusit în cele sfinte, iar la marea nedumerire s-a călăuzit după vârstă şi după datele din calendar. De alfabet s-a ferit ca de ciumă, căci altmintrelea ar fi trebuit să aşeze pe Gheorghe înaintea lui Petre, pe sfântul Mina înaintea sfântului Vasile, şi pe cuvioasa Anastasia înaintea Maicii Domnului.

Alte poze nu ţine în chilie părintele Ghervasie.

Pereţii şi soba sunt tot aşa de albe şi de curate ca şi la Ghelasie. Atât numai, că pe când Ghelasie ţine sculele de ceai şi de cafea în bucătărie, Ghervasie le ţine între sobă, din care pricină găseşti aci în tot momentul o pată de cafea sau de cenuşă lăsată de fundul ibricului.

Amândoi cuvioşii îşi deretică chiliile în fiecare zi. La Ghelasie durează această operaţie câte un ceas şi uneori câte două, iar la Ghervasie – cam de cinci ori mai puţin. N-are nici atâtea buclucuri şi nici nu le gâdilă prea mult. Dar mai niciodată nu deretică ei în acelaşi timp. Până vine Ghervasie de pe apă, Ghelasie a isprăvit şi cu orătăniile, şi cu măturatul.

Astăzi însă, fiind rânduiala cea veche stricată de îndelungata lenevire sub plapumă, îşi scuturară chiliile amândoi odată.

Părintele Ghervasie şi-a ghemotocit părul sub căciula moale de postav, iar părintele Ghelasie l-a ascuns sub o basma cu miros de tămâie, înnodată femeieşte deasupra frunţii.

Părintele Ghervasie, având bulendre mai puţine şi chef de dibuit aproape deloc, a măturat numai locurile slobode, n-a mai vârât mătura pe sub pat, n-a mai scos la aeriseală decât plapuma şi perna şi a lăsat praful să-l şteargă cu altă ocazie.

Ghelasie, şi el fără gust de migăleală, e silit totuşi să zăbovească, întrucât prăznuirea lăsatului de sec s-a făcut în dormitorul cuvioşiei sale. Masa e plină de firimituri şi de oase, de farfurii şi de pahare murdare, iar farfuriile, ca după o cină cu care nu te lasă tipicul **[93]** să te întâlneşti în fiecare zi.

Şi nici pe sub masă nu e tocmai curat. În locul unde a stat sfinţia sa nu se vede niciun semn de ospăţ cu răsfăţ, dar sub scaunul lui Ghervasie e bucluc mare. Parcă ar fi mâncat mai mult pe covor decât pe masă.

— Măi frate Ghelasie, mă primeşti să-ţi ajut şi eu? se oferi el ca un vinovat, foarte puţin convins că o să fie acceptat.

— Fugi d-aci, că mai rău strici, îl înfruntă Ghelasie. Dacă vrei să-mi ajuţi, mătură şi tu sala şi aprinde focul în bucătărie, pentru vase.

— Eu?!

— Tu!

— Eu… Ghervasie?

— Tu… Ghervasie!

— Ai uitat, mă rog, că sunt mai bătrân ca tine cu două luni?

— Dacă eşti mai bătrân şi eşti mai prost…

— Nimeni vreodată nu şi-a pus musafirii să spele farfuriile din care au mâncat, mojicule!

— Da' ce, tu ai fost musafirul meu, vită încălţată?

— Ai mâncat mai mult ca mine, şi tot cu pântecele lipit ai rămas, ereticule!

— Numai la boi se cunoaşte burta după masă…

— Crezi tu oare că Avraam a pus pe Dumnezeu să-i spele strachina după ce l-a ospătat cu lapte de capră? Ori împăratul şi proorocul David a dat cu ştergătorul prin farfuria din care a mâncat mierea şi brânza cu care l-au primit cei din Galaad? Ori sfântul şi cuviosul Teodosie a spălat blidul din care a sorbit lintea sfântului Marchian? Mi se pare că eşti prea îndrăzneţ…

Dar Ghelasie n-avea gust nici de vorbă, nici de ceartă. Îi trânti uşa în nas şi-şi văzu de treabă. Ghervasie înghiţi scoverca şi se scărpină după ceafă. Apoi, ca datornic ce era, apucă mătura de coadă şi mătură pe sală, cu toate că era rândul lui Ghelasie. După ce azvârli gunoiul din făraş, lăsă praful să iasă singur pe uşă şi aprinse focul în maşioara din bucătăria lui. Apoi puse tingirea cu apă pentru vase.

— Scoate hârburile afară, mizerabile!

— Na, da' să nu crăpi vreo farfurie, că te pui s-o plăteşti îndoit. Şi să freci cratiţele pe fund până ţi-i face mustaţa în ele…

Ghervasie înghiţi ceea ce trebuia să răspundă şi se supuse scrâşnind din măsele.

Spală şi gâfâie. Şi-a aruncat scufia, s-a descheiat la gât şi şi-a suflecat mânecile până deasupra coatelor. Când vine rândul cratiţelor, şuieră lung şi necăjit.

— Ghelasie!

— Ei!

— Trăsni-te-ar Dumnezeu!

Se întinde, se mai scarpină pe unde nimereşte, apoi întinge spălătorul în cenuşă şi se aşază pe frecat.

— Ghelasie!

— Ei!

— Trăsni-te-ar Maica Domnului!

Ghelasie trece cu paharele în bucătăria lui şi face haz de necazul prietenului.

— Aşa-ţi trebuie! Te-am învăţat cu năravi, chilipirgiule!
— Mizerabile!
— Trândavule!
— Uscatule!
— Spurcatule!
— Nelegiuitule!
— Borţosule!
— Adventistule!
— Tâlharule!
— Banditule!
— Individule!
— Dacă sfântul Pahomie ar fi spălat vasele din care mâncau ucenicii lui, n-ar mai fi astăzi în calendar…
Ghelasie se opri din ştersul paharelor şi-şi puse mâinile în şolduri.
— Ori ai avea pretenţia să-ţi fiu ucenic?
— Nu numai că am pretenţia, dar eşti dator, ticălosule, să-mi dai ascultare, întrucât atârni mai uşor decât mine – şi la cântar, şi la numărul zilelor, şi la psaltichie…
— Dacă judecata ta ar fi cea bună, ar trebui să ascult mai întâi de Gherasim cel din coteţ, să fac mătănii părintelui Avacum de la bolniţă şi să slujesc celor şapte măgari ai mânăstirii, care, oricum, zbiară mult mai tare decât preacuvioşia voastră. Tu eşti dator să mi te pleci, fiindcă ai venit în casa mea ca un nemernic în pământul lui Israel, iar acum mi te-ai făcut ca un păgân şi ca un vameş…
— Nu m-ai poftit tu, bârfitorule? Că-ţi stăteau odăile mobilate cu păianjeni şi erai ameninţat să-ţi trimeată stareţul cine ştie ce nespălat, sosit cu traista-n băţ, din cele patru vânturi. Bicisnicule!
— Parc-ai fi bucătarul lui Nabucodonosor… Sau un porc de Crăciun…
— Şi tu… o vacă lăuză…
Ghelasie făcu pe supăratul şi trânti uşa. Ghervasie izbi cu piciorul într-a lui, de se duduiră pereţii. Apoi, în vreme ce ştergea vasele spălate, încercă să-şi alunge foamea cântând pe glasul al şaselea.
— „Adam din rai s-au izgonit, cu mâncarea împărtăşindu-se, ca un neascultător. Moisi văzător de Dumnezeu s-au făcut, cu postul curăţindu-şi sufletul. Pentru aceasta, cei ce voim să fim locuitorii raiului să ne lepădăm de hrana cea nefolositoare, şi dorind să vedem pre Dumnezeu, să potolim patimile cele sufleteşti şi să gonim zburdările cele trupeşti…”
Când îl auzi cântând, Matei crezu pesemne că se găseşte în preajma prânzului şi părăsind locul dintre sobă, unde se aşezase resemnat, se urcă pe masă şi încercă să-şi mişte coada după gramatica muzicii bisericeşti. Lui Ghervasie i se făcu milă, şi poftă de râs, dar avu răbdare să termine cântarea.

— Mânca-l-ar taica de pisoi voinic şi deştept… Mai deştept decât stăpână-său… şi mai cu scaun la cap decât el… Auzi, taică, ce spune la carte? Să posteşti patruzeci de zile, ca Moisi, altfel nu pupi împărăţia lui Dumnezeu…

Ghelasie deschise uşa lui cu zgomot şi aruncă spălătorul în a vecinului.

— Huo! Ţi-ai pierdut capul? Vorbeşti cotoiului de împărăţia cerului, nelegiuitule?

— Da' de ce nu? Mai întâi că el e mai deschis la cap decât tine; şi al doilea, cu atâtea oprelişti, pe care le-au pus sfinţii părinţi, pe capul creştinilor şi mai ales pe-al călugărilor, numai dobitoacele necuvântătoare mai pot nădăjdui să treacă porţile raiului…

— Huo! Posteşti şi totodată huleşti cele sfinte! Mai bine te-ai îndopa şi ai lăuda pre Dumnezeu şi pre sfinţii lui, ticălosule!

— Ce-ţi pasă ţie dacă eu sunt în stare să postesc şi să hulesc în acelaşi timp? Ăsta e un merit deosebit, nătărăule. Ş-apoi, Dumnezeu e mai deştept decât tine şi ştie deci că temei neclătit se poate pune numai pe cele ce zac în inimă, iar nu pe cele ce ies din gura cea fără zăbale…

— Inima ta e în stomac, şi sufletul în vârful buzelor celor bârfitoare, fariseule!

— Ai sictir!

Cuvântul a căzut greu. Amândoi se întristează la faţă şi-şi caută pacea în roboteală.

După ce şterse vasele, părintele Ghervasie le aşeză la uşa lui Ghelasie, apoi pofti pe Matei la plimbare şi se apucă să deretice prin bucătărie, cu mişcări de om necăjit. Alungă cu mătura murdăria de pe plită, alungă praful dintre sobă, cu un suflu puternic, dădu vătraiul la locul lui, cu vârful papucului, şterse masa pe care spălase vasele, mai mult cu mâneca decât cu otreapa, plimbă mătura de câteva ori pe scânduri, mai suflă o dată pe plită, şi la urmă ieşi în cerdacul din dos, ca să arunce gunoiul.

Deşi nu avea chef de nimic, se rezemă de pălimar şi privi tocmai la salcia uriaşă şi îmbobocită din dreptul părintelui Ignatie, apoi către pădurea tristă de peste lac, fără să cugete la ceva. E drept că sportul acesta al gândului nu prea îl cunoştea el, dar acum mai era şi altceva decât obişnuinţa, care-l împiedica să se întrebe măcar de ce salcia înfloreşte înaintea arţarului şi cocorii sosesc înaintea rândunelelor.

Îi era foame… Şi când ţi-e foame nu mai interesează alte fleacuri.

Simţea ca o gâdilitură supărătoare, de la stomac spre beregată, şi uscătură în cerul gurii.

Scoase ceasul din buzunarul pantalonilor şi dădu dreptate burţii: era două şi un sfert.

Vru să-şi stăvilească neastâmpărul printr-un căscat forţat, dar când

îşi închise gura la loc şi-şi deschise ochii, zări parmacul de care era priponită închizătoarea peştelui şi simţi apă în gură. Erau acolo câţiva somni buni de fiert cu borş… cu leuştean… şi cu ardei iute… Şalău minunat pentru rasol, ştiucă bună de prăjit şi o plătică lată şi groasă pentru saramură… Să mănânci, mă rog…

Se scărpină după ceafă, înghiţi în sec şi se mută în cerdacul din faţă.

Irodiada îşi părăsi îndată culcuşul din târnă, unde înghiţea probabil aceleaşi noduri seci, şi se apropie gudurându-se.

— Ţi-e foame, taică?

Căţeluşa înţelese întrebarea şi-i răspunse afirmativ, prin fâţâituri din coadă şi prin scâncete lipsite de demnitate. Dar Ghervasie găsi tocmai momentul să-i amintească lucruri de care era vinovată… nevasta lui Irod Antipa.

— Târfa dracului! Ţi-e foame, ha? Sfântul Ioan Botezătorul a trăit în pustie, hrănindu-se cu muguri şi cu afine, pentru spăşenia unor proşti ca bărbatu-tău şi a unor ticăloase ca tine… Şi fiindcă te-a mustrat pentru fărădelegile tale, ai pus la cale pe fii-ta, altă curvă, să joace în faţa faraonului şi apoi să pretindă capul sfântului… Ticăloasa! Ar fi putut să ceară jumătate din împărăţie, ori castele de cleştar şi butoaie de aur! Dar Satana, care lucrează mai mult prin partea femeiască, a îndemnat-o să asculte de porunca ta şi să vrea uciderea omului lui Dumnezeu, botezătorul şi înaintemergătorul lui Christos, fiindcă şi-a îngăduit să-ţi ceară socoteală că ţi-ai lăsat bărbatul – curva dracului! – şi ai luat pe frăţine-său… Pentru ce ai făcut ticăloşia asta, spurcato? Fiindcă era împărat, ai? Ori fiindcă o fi fost mai tânăr şi mai voinic? Huo! Hi, că nu s-a brodit părintele stareţ în locul sfântului, că nu i-ai fi mai tăiat capul… Şi cum a jucat fii-ta Salomi în faţa împăratului, fa? Goală de tot… ori numai aşa, până la buric? Eu bănuiesc că goală toată, altfel, oricât de nătărău ar fi fost Irod şi oricât de ameţit de băutură, n-ar fi mers până la uciderea trimisului Domnului, numai fiindcă i-au plăcut schimonoselile Salomiei… Acum ţi-e foame, ai? Măcar de-aş şti că plesneşti în şaisprezece, şi trei zile nu-ţi dau nimic. Dacă-ţi convine să bei apă aşa, pe burta goală, n-ai decât să te cobori la gârlă. Mâncare – ioc!

Dar Irodiada, care nu înţelegea din vocabularul părintelui Ghervasie decât cinci-şase cuvinte, îl privi lung, cu ochii-i nevinovaţi şi rugători, strâmbă o dată din cap, ciuli de două ori din urechea stângă şi de două ori din coadă, apoi se lungi pe pântece şi-şi rezemă capul de piciorul lui. Ghervasie uită îndată de împărăteasa Egiptului, de fiică-sa şi de barbarul sfârşit al Botezătorului, şi nu văzu la picioarele sfinţiei sale decât un biet dobitoc bun şi nevinovat, care habar n-are pe cine reprezintă aci şi pentru care motiv e osândit să rabde de foame.

O mângâie pe cap, pe bot, pe burta-i albă şi pe spinarea-i perceată **[94]** cu negru, apoi o trase prieteneşte de urechi şi o întări pentru răbdare.

— E post, Irodiado… E postul cel mare, taică, şi se cuvine să-l cinstim după pravilă. Posteşte, taică, şi tu, trei zile, ca să milostivim pe Dumnezeu asupra noastră, să nu ne bântuie cu foamete, nici cu ciumă, au cu holeră, ori cu războiul cel dintre noi. Trei zile nu mori, tăiculiţă. Şi chiar flămândă de tot n-am să te las… Ne dă chelarul diseară varză acră… şi o s-o împărţim frăţeşte, taică.

Irodiada înţelese ceva, căci se ridică repede şi plecă tristă spre culcuş.

Simţind prezenţa lui Ghervasie în cerdac, păsările, care tot nu plecaseră din faţa casei, se urcară pe pălimar şi începură să ciocăne în geam, altele în uşă. Cuviosul deschise ca să le încurajeze şi pe ele, dar fu îmbulzit de liotă.

Se făcu o gălăgie infernală. Raţele, gâştele, găinile, curcile, dar mai ales bibilicile năvăliră în cerdac şi cerură de mâncare. Ghervasie deschise gura să le spună o vorbă dulce, dar fu nevoit să răspundă, pe acelaşi ton, unei sictireli a curcanului.

Sosiră în grabă şi cotoii, după ce se milogiseră în zadar de stăpânul şi prietenul lor Ghelasie. Îşi făcură loc printre păsări şi se proptiră în faţa lui Ghervasie.

— Miaau!

Ghervasie se uită lung la ei şi i se făcu milă: şi de cotoi… şi de el. Dar, îndărătnic în hotărâre, cum era, ridică din umeri a neputinţă. Apoi, mucalit cum îl ştim, îi veni o idee năstruşnică.

Intră repede în chilie şi se înapoie cu cartea de predici a sfântului Doroftei. Se aşeză tacticos pe scaun, o deschise cu evlavie la locul dorit, îşi drese gâtul, îşi făcu trei cruci ca să-l ierte şi Dumnezeu şi cuviosul Doroftei, de va păcătui cumva, şi citi cu glas, pentru vietăţi… şi pentru el:

— „Fraţilor! Cine vrea să se curăţească de toate păcatele săvârşite în curgerea anului, întru aceste zile, mai întâi se cade să se ferească de îmbulzeala mâncării, căci din mâncarea cea multă se naşte toată răutatea. Să se ferească a nu dezlega postul fără de mare nevoie. Să nu caute hrană pentru îndulcirea gâtlejului şi să nu se îngreuieze pre sine cu saţul mâncării şi al băuturii, ci să mănânce numai cât să-şi ţie viaţa. Că două sunt lăcomiile: una este când cineva caută a avea totdeauna bucate multe şi bune, însă nu mănâncă mult. Unii ca aceştia, când dau peste o bucată după pofta lor, o mestecă mult în gură, ca să se prelungească gustul şi dulceaţa ei. Aceasta se cheamă *lemarghie*, adică lăcomia gâtului. Altul se luptă cu mâncarea multă şi nu caută bucate gustoase, ci, ori bune de sunt, ori proaste, tot într-un fel le socoteşte, fără numai cată să fie multe ca să-şi umple stomacul şi

să-şi umfle pântecele. Aceasta se numeşte *gastrimarghie*, adică lăcomia pântecului. De acestea trebuie să fugim cu toată luarea-aminte dacă vrem să ne curăţim de păcatele noastre. Că acestea nu folosesc nici trupului şi aţâţă şi patimile, iar celui ce le face i se socotesc drept păcate. Dar avem datorie nu numai pântecele să-l păzim, ci să postim şi cu limba. Să fugim, fraţilor, de grăirea de rău, de minciuni, de înjurături, de vorbe deşarte, de mânie şi de tot păcatul carele se face cu limba. Aşişderea să postim şi cu ochii, ca să nu vedem cele necuvioase, să nu cântăm fără de ruşine unde nu trebuie şi să nu privim fără frică acolo de unde izvorăşte primejdia. Să oprim de asemenea şi mâinile, şi picioarele de la toată fapta rea. Şi aşa postind, fraţilor, să ne apropiem de ziua cea sfântă a învierii, întineriţi de isnoavă **[95]** şi curaţi şi vrednici de împărăţia sfintelor taine. Să ieşim întru întâmpinarea Domnului nostru Iisus Christos, că vine călare pre mânzul asinei, ca să intre în cetatea Ierusalimului, şi să-l primim cu stâlpări de finic **[96]** şi cu ramuri de măslin. Amin!”

În acest moment, părintele Ghelasie, care aştepta în dosul uşii cu epitrahilul de gât şi cu *Molitfelnicul* în mână, ieşi la arătare şi, abia înăbuşindu-şi râsul, începu să citească al patrulea dintre blestemele sfântului Vasile:

— „Dumnezeule cel veşnic, carele ai izbăvit neamul omenesc din robia Diavolului, izbăveşte pre robul tău Ghervasie ieromonahul, fratele nostru, de toată lucrarea duhurilor celor necurate… Porunceşte viclenilor şi necuraţilor draci să se depărteze de la sufletul şi din trupul lui Ghervasie ieromonahul, ca fiind păzit de toată ispitirea Diavolului să vieţuiască întru curăţie şi credinţă şi să slăvească numele tău cel sfânt, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin!”

Ghervasie avu răbdare să asculte rugăciunea până la sfârşit, mai râzând, mai închinându-se, dar când văzu că Ghelasie se pregăteşte să înceapă alta, puse mâna pe *Molitfelnic*.

— Hei, ai căpiat? Cui îi citeşti tu moliftele sfântului Vasile?

— Ţie, dar cui? Nu vezi că te-ai zăpăcit la cap? Un om întreg la minte nu ţine predici pisicilor şi curcilor…

Ghervasie se scărpină în vârful capului.

— Nu mai ştiu ce să fac de foame, mă Ghelasie…

Acesta îl privi batjocoritor, moţăind din cap.

— Aferim călugăr! Sfântul Eftimie mânca te miri ce, numai sâmbăta şi duminica, şi a trăit până la adânci bătrâneţe, sănătos la cap şi la trup; iar tu răbdaşi o jumătate de zi, şi te îmbolnăvişi la creier. Dar mie nu-mi pasă de tine că te poţi hrăni patruzeci de zile numai cu osânza de pe spinare, ticălosule, ci de aceste jivine fără grai, care nici păcat au făcut, nici Scripturi nu citesc, nici judecata viitoare nu aşteaptă. Fă bine şi dă-mi cheia de la cămară, să le dau grăunţe, că te ajunge mânia lui Dumnezeu.

Ghervasie privi cu înduioşare la pisici, la căţea şi la păsări, care nu pricepuseră nimic din sfaturile sfântului Doroftei, şi vru să scoată cheia din buzunar. Dar pilda ninivetienilor îi opri mâna la jumătatea drumului.

— Nu se poate, mă Ghelasie. Las' să rabde şi ele trei zile, că n-or muri. Destul au fost corconite şi îndopate de când au ieşit din găoace. Numai aşa vom mai dobândi puţină trecere la Dumnezeu. O să mai scormonească şi ele pe ici, o să mai ciugulească pe dincolo, până şi-or amăgi guşiţele. Iar cât pentru motani, n-au decât să plece la vânat, că şoareci şi vrăbii sunt berechet. Numai să nu le dăm din mâna noastră. Să cunoască Dumnezeu, dintru aceasta, cât suntem noi de însetaţi după iertarea păcatelor şi după mântuirea sufletelor noastre…

Apoi tuşi cuviosul Ghervasie, ca să-şi facă însuşi curaj, şi ieşi la lucrul grădinii, ca să uite foamea.

Ghelasie mângâie cotoii pe cap şi pe coadă, mângâie curcanul pe guşă, trase pe Costache de creastă şi pe Agatoclia de cioc, chemă pe nume, la rând, tot poporul, apoi cu mare greutate evacuă cerdacul şi porni şi el pe urma lui Ghervasie.

VI – Rabdă robii lui Dumnezeu

E 4 martie stil nou, şi totuşi ne găsim în plin început de primăvară. Pesemne că şi Dumnezeu, alarmat în cele din urmă de tulburarea produsă în sufletele pravoslavnicilor de schimbarea calendarului, s-a hotărât să vină în ajutorul celor năpăstuiţi.

A poruncit norilor să topească bruma de zăpadă ce mai clocea pe la adăposturi şi să spele iarba de rugină. Iar cocorilor – să pornească în formaţii milităreşti şi să ia văzduhul din stăpânirea croncanilor.

De mai bine de-o săptămână, soarele, sigur acum că nu mai e niciun pericol să degere, a început să umble iarăşi pe pământ. Deocamdată cu oarecare prudenţă. Dă de veste urzicilor şi păpădiei c-a început postul cel mare; porunceşte ierbii să scoată capul fără teamă de moarte grabnică; felicită usturoiul de toamnă c-a avut curaj să pornească la drum împotriva legilor lui Făurar, dar previne piersicii şi caişii, grăbiţi să prăznuiască pe Sfinţii 40 de mucenici tot pe stilul vechi, să nu pătimească la fel cu Baba Dochia din poveste.

Prietenia timpurie a soarelui de primăvară e primită cu sentimente deosebite: la oraş, la ţară şi în mânăstire.

Orăşeanul – obişnuit să aibă totul de-a gata: căldura făcută de servitoare sau dată gratuit de caloriferele statului, caldarâmuri îngrijite de primărie, apă în perete, closet alături, olteanul la poartă, în brutării şi în restaurante niciodată secetă şi foamete – aruncă galoşii, îşi pune pardesiul în locul paltonului şi trece mai departe.

Niciun fel de manifestaţie pentru adevăratul stăpân al pământului şi al văzduhului, care este soarele. Afară de cazul când n-are pardesiu: atunci îl primeşte cu ocări şi-i rezistă în palton şi în galoşi.

În schimb, la ţară toată suflarea îl binecuvântează. Şi gospodarii, şi dobitoacele. Cu atât mai zgomotos cu cât se arată mai devreme.

Ies câinii de prin coşurile cu paie, unde s-au zgribulit o treime din an, şi se întind, miraţi că sunt aşa de lungi şi că pot să respire fără să-şi miroase coada.

Ies vacile de prin coşare, cu vederile pe jumătate pierdute de întuneric, fericite că-şi pot usca picioarele de umezeală, că sunt slobode să se ţesale iarăşi singure, frecându-se de toate colţurile, şi să constate, cu mirare că nu le-a putrezit coada şi că tot mai au păr pe burtă şi carne pe coaste.

Dar bieţii oameni! După ce timp de aproape cinci luni de zile au înotat în zăpadă până la brâu sau în noroiul până la genunchi, din uliţele nepietruite de la întemeierea regatului şi desfiinţate de gloabe care au pretenţia să bea apă după paie de grâu şi după coceni desfrunziţi de vânt, pot în sfârşit să-şi croiască poteci pe lângă garduri şi să circule măcar ca bucureşteanul din Tei, ca ieşeanul din Nicolina după retragerea Bahluiului şi ca gălăţeanul din Bădălan.

Pe orăşean, soarele de primăvară nu-l îndeamnă – cel puţin în martie – la nimic mai de seamă, dar pe omul de la ţară îl scoate îndată de după sobă şi-i arată gardurile rupte, pomii din grădină încărcaţi de sălaşe de omizi, plugul ruginit de zăpada ce s-a topit pe învelişul şopronului şi dealurile părăsite, care aşteaptă vizita oilor măcar aşa, ca să le mai vadă şi să mai audă talanga.

Oamenii mari pleacă apoi să semene orz şi ovăz, în lipsa berzelor şi a ciocârliilor; gospodinele pun cloşti pe ouă, mai scot păduchii de lemn de prin case, mai deschid ferestrele pecetluite de la Sfinţii Arhangheli, mai uşurează gunoiul de sub pat şi cenuşa din fundul sobei, sau îşi numără crăpăturile pe tălpile picioarelor, iscate de drumul viscolit sau înglodat, până la fântână şi înapoi.

Ţâncii îşi aruncă bucuroşi traistele cu cărţi şi cu rămăşiţe de mămăliguţă prăjită şi pleacă, în după-amiezele fără „domni **[97]** ”, să arate scamelor **[98]** ciulinii care le-au dijmuit lâna în vara trecută şi poienile pe unde au păscut şi pe unde, cu ajutorul lui Dumnezeu, vor mai paşte încă. Îşi pregătesc bricegele pentru tutelci, ascund ouă pentru marchitanii care vând lâniţă, alviţă şi zahăr de gheaţă, şi aşteaptă să se ivească prin pomi şi pe lângă pâraie singurele jucării cu care îşi încântă copilăria: fluturii.

Şi soarele se simte mai bine la ţară. E mai la largul lui. La oraş, vrând-nevrând, trebuie să menajeze cheliile lustruite, braţele pudrate şi parfumate şi gâturile ce se întind până în sân şi până sub omoplat şi n-au poftă să fie opărite decât la Mamaia şi la Tekirghiol. N-are voie

soarele să facă vizite decât atunci când îl pofteşte slujnica, obligat fiind să nu intre însoţit de muşte, să nu se aşeze pe sofale şi să nu bea cerneală din călimară. Să nu calce pe parchet, nici pe asfalt, să nu intre prin grădinile cu fleici şi cu cârnaţi, să nu privească pe ferestrele cinematografelor, să fugă din faţa stropitorilor oficiale, să nu se urce în tramvaie, să nu umble prin baruri şi prin bodegi şi să nu mănânce îngheţată.

Pe când la ţară se simte ca la el acasă. Umblă pe unde vrea, intră unde-i place şi iese nepoftit de nimeni. Fie singur, fie cu praf sau cu muşte după el. Nu întâmpină nici piei pe care să le coloreze, nici mobilă pe care s-o decoloreze, nici gânditori pe care să-i stingherească tocmai în momentul când caută o rimă sau numără perii din coada unui microb, nici chelii sensibile, nici sprâncene sau mustăţi vopsite, nici umbrele şi nici nu e obligat să salute, să zâmbească şi să ştie franţuzeşte.

E pur şi simplu de capul lui.

Dar la mânăstire cum se simte soarele? Şi cum îl primesc călugării?

Dacă la oraş, printre muritorii cu Buickuri şi cu titluri academice, se crede oarecum stingher, în mânăstiri se socoate pur şi simplu umilit. E prea mare Dumnezeu aci şi prea multă importanţă i se dă lui Satan. Tot ce e bun vine de la Dumnezeu, şi tot ce e rău purcede de la Diavolul. Soare, lună, stele, porci, viţei, curci, balauri, iarnă, vară, ştevie, aur, pâraie, oceane, zefire, simune, mogâldeţe de dealuri şi munţi pierduţi în nori – toate sunt vârâte în aceeaşi oală, care se cheamă pe limba lor, a călugărilor, „făptura lui Dumnezeu”.

A venit iarna? Aşa a vrut Dumnezeu. I s-a rupt pisicii coada? Satana e de vină. A început primăvara de la sfântul Haralambie? Aşa a binevoit Cel Preaînalt. A bătut piatra peste grâul gata de seceră? Dracu trebuie blestemat.

Se prăjesc în faţa soarelui şi dau slavă lui Dumnezeu. Îşi întind boarfele la soare şi nici nu-l bagă în seamă. Se hrănesc din purtarea lui de grijă şi mulţumesc lui Dumnezeu şi stareţului.

De altfel, prea puţin îi interesează pe călugări contribuţia soarelui, a norilor şi a pământului la îndestularea stomacului lor. Din secolul al patrulea, când sfântul Pahomie a organizat cea dintâi chinovie, lista lor de bucate – cea oficială – a rămas cam aceeaşi, adică aşa de săracă încât nu mai poate suferi reduceri nici când e foametea cea mai grea. O bucată de pâine sau de mămăliguţă, un blid cu leşie de fasole ori de ştevie, unse cu untdelemn la un praznic mare, tot li se dă: şi în vreme de belşug, şi la vreme de lipsă. De aceea, niciodată n-au motive să se bucure sau să se întristeze de starea câmpului, a viilor şi a pomilor decât în măsura în care iau parte la bucuriile sau la suferinţele laicilor pentru care se roagă.

Totuşi, soarele, deşi adânc jignit în mândria lui, mai ales când e

silit să sufere comparaţii cu pustnicii nespălaţi şi nepieptănaţi – ca Antonie, Sisoe, Onufrie şi alţii – sau cu arhierei ca Gură-de-aur şi Vasile al Cezariei, nu-i ocoleşte niciodată. Şi nici nu-i vizitează cu gând de răzbunare. Le dezgheaţă lacul, le încălzeşte straturile de legume din grădiniţe, îi caută şi prin chilii când are pe unde să intre şi le usucă albiturile, vorba vine, deşi ar avea câteodată motive să se ferească de ele…

Pe ziua de azi se pare că s-a oprit în special asupra sfintei mânăstiri unde se mântuiesc prietenii noştri Ghervasie şi Ghelasie. După ce a dat o raită pe acoperişurile chiliilor, ca să şteargă de pe fierul scorojit ultima urmă de umezeală şi apoi şi-a aruncat o uitătură pe fereastră ca să vadă cum le e bafta călugărilor după lăsatul de sec, s-a ridicat în drumul lui, şi acum îi observă dintr-o rână cum se prăjesc în faţa chiliilor în aşteptarea clopotului pentru pavecerniţa **[99]** cea mare sau cum dibuie fără prea multă treabă prin firimiturile de grădiniţe.

Arhimandritul Porfirie, uscat şi alb, a ieşit pe banca de la poartă, silit mai mult de dracul de pisoi, care are chef să doarmă şi să toarcă totodată la aer şi la soare…

Protosinghelul Arsenie şi-a schimbat potcapiul cu o căciulă mare şi albă şi s-a proptit, numai în dulamă şi în papuci, în mijlocul micii stupine, ca să asculte freamătul miilor de albine din cutiile dreptunghiulare şi bâzâitul celor din preajma urdinişurilor, care fac scurte recunoaşteri, arzând de nerăbdare să-şi revadă pădurea dragă de peste lac.

Cuviosul Pimen, nacealnicul bucătarilor, profită de vacanţă ca să-şi mai dreagă hanţele. S-a aşezat greceşte pe prispa-i de pământ, şi-a priponit ochelarii sparţi pe după cap şi face treabă de maestru. Căci are găuri, are ac şi aţă, dar n-are petice.

Cuviosul părinte Ioanichie s-a retras cu porcul într-un colţ mai însorit şi-l scarpină duios pe sub burtă.

Ierodiaconul Ilarie, numai în pantaloni şi o cămaşă, se luptă cu târnăcopul ca să scoată din rădăcini puieţii de salcâm şi de prun răsăriţi în clădării pe lângă gardul ce-l învecinează cu ieromonahul Grighentie. Cântă şi fluieră de bucurie că e soare şi că poate să-şi mai dezmorţească oasele.

Prietenii noştri lucrează despărţiţi, parcă ar fi certaţi. Ghervasie, scurt şi gras, cu pantalonii largi, legaţi pe sub cele trei burţi ce se suprapun, şi-a descheiat cămaşa la piept, şi-a făcut pletele coc în vârful capului şi curăţă grădina de lujerii uscaţi. Dar nu e în apele lui. Vrea să fluiere, aşa, ca să uite foamea şi ca să „nu se arate oamenilor că posteşte”, dar nu merge. Încearcă să cânte ceva de-ale postului şi se opreşte la cea dintâi mărturie.

Şuieră a lipsă, strâmbă din nas şi suspectează pe Ilarie, care cântă ca în zile de belşug.

Cuviosul Ghelasie, cu anteriul de lucru nelipsit de pe el, cu părul ghemolit sub căciuliţa-i de postav şi cu foarfecele în mână, caută uscături prin pruni mărunţi, căci n-are nici el chef să se spânzure pe sus. Îi e foame şi mai ales îl doare inima de vietăţile puse la post forţat.

— Măi Ghelasie, zise Ghervasie, scos din fire de voioşia lui Ilarie, să ştii că blestematul ăla de diacon e sătul…

Ghelasie trase o clipă cu urechea spre cel acuzat şi ridică din umeri.

— O fi mâncat ce i-a mai rămas d-aseară… printre dinţi.

— Aşi, printre dinţi! A halit azi-dimineaţă ce-a găsit pe masă, nu l-ai auzit cum zbiera în biserică? Iar acu s-a înfruptat cu peşte…

— Se poate una din două; se poate şi una, şi alta…

— Şi eu nici o ţigară n-am fumat măcar! se căină Ghervasie privind crunt spre cel presupus călcător de lege.

Ghelasie îl ştia pe Ghervasie că fumează ca la uşa cortului şi râse de atâta răbdare.

— Oricât te-ai ţine tu, tot te miroase Satana când ăi trece prin vama tutunului…

Ghervasie lărgi nările, închipuind că trage fum, apoi înghiţi un şir întreg de noduri.

— Măi frate Ghelasie!

— Ei!

— O ţigară tot am de gând să fumez. Ce-o fi o fi.

Şi, aruncând sapa, începu să urce gâfâind spre casă.

— Vezi că n-ai răbdare? îl necăji Ghelasie. Dacă fumezi, n-ai decât să şi mănânci…

Ghervasie se scărpină din creştet până după ceafă, îşi răsfiră printre degete părul creţ de pe piept şi scoase un şuierat de jale. Apoi se întoarse la sapă. Încercă să-şi uite foamea de mâncare, şi mai ales de tutun, în lucru şi în cântări bisericeşti. Dar nu izbuti. Voioşia lui Ilarie îl scotea din răbdări. Lui Ghelasie i se făcu milă şi-i veni în ajutor.

— Măi frate Ghervasie, eu cred că o ţigară poţi să fumezi fără să păcătuieşti mare lucru. Numai să nu-ţi facă rău pe stomacul gol…

Ghervasie, ştiindu-şi stomacul mai puţin delicat decât îl bănuia Ghelasie, luă îndemnul acestuia drept batjocură şi puse sapa în mişcare. În acest moment, ierodiaconul Ilarie, ca şi când i-ar fi ghicit năduful, aprinse o ţigară cât degetul de groasă. Ghelasie îl văzu.

— Ghervasie!

— Mm?

— Ia te uită la Ilarie…

Cuviosul Ghervasie adulmecă de la două sute de metri buşneagul ce ieşea de sub mustăţile ierodiaconului şi simţi cum îl trec năduşelile.

— Hei, ai pus luleaua în gură? Nu ştii că e începutul postului mare, ghiavole? Ia fă bine şi te afumă cu tămâie, că de unde nu, te spui stareţului ca să te puie la canon…

Ilarie râse mitocăneşte.

— Ehe! Părintele stareţ o fi trăgând cu pipa…

Ghervasie şi Ghelasie îşi încrucişară privirile.

— Adevărat, grăi cel din urmă. Cine ştie ce-o fi făcând preacuviosul în casă?…

Ghervasie îşi plesni limba de dinţi.

— Te pomeneşti că stă închis tocmai ca să poată mânca şi bea nestingherit… De la porcul ăla te poţi aştepta la orice.

Apoi, după ce înghiţi o înjurătură – e doar postul mare –, deveni îngăduitor.

— La urma urmelor, fiecare răspunde pentru păcatele lui înaintea lui Dumnezeu. Nici eu nu postesc pentru el, nici el nu posteşte pentru mine. Este?

— Este.

Vru să mai zică o vorbă, dar i se păru că prinde în aer un fir de fum de la Ilarie şi-şi lărgi nările. Decepţionat, începu să cânte:

— „Vremea postului s-o începem luminat, supuindu-ne pre noi nevoinţelor duhovniceşti. Să ne lămurim sufletul şi să ne curăţim trupul. Să postim, precum de bucate, aşa de toată patima, desfătându-ne cu bunătăţile duhului…”

— Hei, Ghervasie! Auzi ce spune la Triod: „să postim nu numai de bucate, ci şi de alte patimi”. Prin urmare şi de tutun…

— Posteşte, te opresc eu? se leapădă Ghervasie. Apoi îşi aruncă ochii, fără voie, la Ilarie şi oftă a duşmănie. Gândi: „Dracu îl scoase p-ăsta cu ţigara înaintea mea!” Trei zile, frate Ghelasie, nu bag în gura mea decât apă. Am zis.

— O să fie cam mult…

Ilarie scoase un nor de fum pe nas. Ghervasie scăpă o înjurătură necălugărească. Apoi lăsă sapa şi se duse puşcă în săliţa care desparte coteţul păsărilor de „bucătăria de vară”. Scoase un vraf de păpuşi de tutun cumpărat cu kilogramul şi păstrat într-o firidă şi îşi vârî nasul între ele. Respiră parfumul dracului preţ de cinci minute, cu setea celui care era să moară asfixiat, apoi le puse la loc şi se întoarse la sapă.

— Am fost mai tare decât Dracul, Ghelasie. N-a izbutit decât să mi-l dea niţel pe la nas…

— Acu la nas… şi peste un ceas pe nas.

— Doamne păzeşte! Trei zile… n-oi putea eu să ţiu, dar două n-au ce-mi face toţi dracii din iad.

— Să te văz.

Se aşeză din nou pe lucru. Dar foamea îl supără rău pe Ghelasie.

— Măi Ghervasie!

— Ei!

— Dar burta ce-ţi mai face?

Ghervasie avu senzaţia că aude despre unul care şi-a făcut harakiri.

— Nu puteai să taci, omule? D-abia mai uitasem.

— Hei, Ghervasie, n-ai idee ce bună ar fi acu o ciorbă de urzici… ori măcar o strachină de zeamă de varză cu hrean… să mănânci pân-ăi crăpa… Da' să iei şi o ţuiculiţă înainte…

Ghervasie tuşi energic.

— Ori să fie o ciorbă de bureţi cu zeamă de varză şi cu ardei… Ştii, cum îţi place ţie…

Ghervasie înghiţi cu oftat.

— N-ar fi de lepădat nici o strachină de fasole făcăluită, cu mămăligă caldă… Să mănânci, mă rog, până o plesni cureaua la pantaloni…

Ghervasie vru să-i tragă o ocară, dar socoti la urmă că e mai înţelept lucru să facă haz.

— Tu eşti prost, mă Ghelasie, nu te pricepi la lucruri alese. Nici fasole, nici zeamă de varză, nici urzici. Să fie, măi băiete, un rasol de ciuperci cu usturoi şi cu oţet de vin, să le iei cu mâna de coadă, să le dai prin nişte mujdei şi să mănânci pân-ăi da cu potcapiul după câini…

Ghelasie înghiţi în sec.

— Ciupercile ar fi bune, dar e pericol de zăpăceală la cap. Eu aş vrea mai curând o supă de raci. Să pisezi cojile bine, să strecori zeama prin sită curată şi deasă şi să mănânci…

— Eşti prost, nu spui eu? Zeama aia ai face-o mai bine pilaf, cu gâturi de raci. Să mănânci până ţi s-or încleşta fălcile şi să bei vin d-ăla care a prins rugină în sticle…

— Ba poate să fie şi din butoi, nu numai din sticlă. Să nu-l bei însă după pilaf, că-i strici gustul. După scordolea **[100]** e mai bun…

— Aşi, mai pierzi o jumătate de zi până să pisezi nucile şi să le frământi cu untdelemn ca să iasă scordoleaua! Faci scurtă la mână şi-ţi trece şi foamea, şi setea până să fie gata. Mai repede iese un rasol. Cât fierbe ceapa, tu pregăteşti usturoiul, şi până fierb racii îţi pregăteşti stomacul, ştii colea c-o drojdioară ori c-o prăştină…

Dar Ghelasie nu era băutor.

— Ce mai atâta zăbavă cu ciuperci, cu raci, cu fasole, cu urzici, când ai cotineaţa plină cu peşte? Iei o plătică, o pui frumos pe grătar, o mai ungi cu untdelemn, mai storci şi puţină lămâie, apoi să mănânci şi să bei până ţi-or trosni urechile…

Ghervasie simţi că turbează.

— Să-ţi trosnească ţie capul, ticălosule! Ai poftit la saramură de plătică în lunea dintâi a sfântului şi marelui post? Trăsni-te-ar Maica

lui Christos! Ptiu!

Ghelasie râse şi-şi mută catarama peste o gaură. Dar Ghervasie nu mai fu în stare să lucreze. Aruncă sapa şi se duse să se certe cu porcii, care guiţau de mama focului.

— Vi-e foame, ai? Rabdă, Gherasime, că destul te îndopi în dulce cu toate bunurile mânăstirii! Cămara e pe mâna ta, lăptăria îţi stă la dispoziţie, ograda cu păsări ai primit-o zestre de la tat-tu, iar viişoara a dăruit-o Radu Mihnea numai pentru burdihanul tău… Vrei raţă? – Raţă. Vrei brânză? – Brânză. Vrei peşte? – Peşte. Vrei găină? – Găină. Acu mai rabdă şi tu măcar aste trei zile, că pe urmă o să dai de icre de ştiucă cu untdelemn de la bidon şi o să-ţi crească burta la loc. Ghiavole spurcat! Nu-i aşa, cucoană Eudoxia? Şi măriei tale ţi-e foame? Din gros, ai? Îţi huruie maţele, ai? Îţi vine să crăpi, ai? Târfa dracului! Mai bine crăpai cu un sfert de ceas înainte de a-l surghiuni pe sfântul Ioan Gură-de-aur. Ce-ai avut cu el, spurcat-o? Predica bine? Predica. Tâlcuia *Sfânta Scriptură* bine? O tâlcuia. Ducea viaţă frumoasă şi plăcută lui Dumnezeu? Ducea. Era iubit de norodul dreptcredincios din Constantinopole? Era. Atunci, care a fost pricina supărării maiestăţii voastre, curva dracului? Fiindcă nu se sfia să vorbească în biserică şi în faţa poporului de stricăciunile tale şi ale celor de la curtea împărătească? Nu vorbea el, afurisito, ci duhul lui Dumnezeu, prin rostul alesului său. Te-ai unit cu episcopul Teofil, plin de răutate şi de venin, fiindcă râvnise el la scaunul din Constantinopole, şi cu îngâmfatul de Epifanie al Chiprului şi aţi scornit împotriva sfântului toate porcăriile şi toate măgăriile câte vi le-a suflat Satana la ureche. Iar prostul de bărbat-tu – arde-l-ar focul cel veşnic şi mânca-l-ar viermii cei neadormiţi! – a crezut minciunile voastre şi l-a surghiunit pe sfânt, pe marele luceafăr al bisericii lui Christos, pe Ioan cel cu sufletul şi cu gura de aur. Ptiu!

— Ghervasie! Mai bine i-ai da un ştiulete de porumb decât s-o înjoseşti şi pe ea, şi pe Zlataust. N-ai grijă, că dacă ar fi fost purceaua împărătească, s-ar fi purtat mai bine decât nebuna de Eudoxia. S-aude?

Ghervasie încercă să râdă, dar nu reuşi pe deplin. Nu era de râs. Mângâie porcii pe râturile care-şi cereau tainul printre gratii şi-i întări întru răbdare.

— Răbdaţi, tăiculiţă, răbdaţi ca să întoarcem milostivirea lui Dumnezeu asupra păcatelor noastre. Nici mai mult, nici mai puţin decât atâta cât oi răbda eu, stăpânul şi prietenul vostru. Mai mâncaţi de pe spinare, mai de pe burtă, şi beţi apă din gros. Trei zile nu e un an. Ori măcar două… Uitasem c-am mai lăsat una…

— Ghervasie!

— Eeeee!

— Vine toaca şi n-ai lucrat aproape nimic. Mai mare păcat faci, nu vezi? Cârteşti, bârfeşti şi vorbeşti numai de ale pântecului. Au un citişi

singur ce scrie ava Doroftei? Că nu numai cu burta să postim, ci să fugim şi de grăirea de rău, de vorbe deşarte, de mânie şi de tot păcatul carele se face cu limba. Posteşte, taci, roagă-te şi lucrează. Altfel, o iei pe urma fariseului din *Evanghelie*…

Ghervasie îşi recunoscu greşeala şi înfipse sapa în pământ. Dar cum se întâmplă că scoase tocmai un cotor de gulie, rămas din toamnă. Îl luă în mână, îl curăţă de pământ, apoi îl coji cu briceagul, până rămase un fir de miez numai bun de mâncat. Îl duse pe la nas, îl vârî în gură şi se făcu că-l muşcă. Apoi îl aruncă departe, în lac, mulţumit c-a avut putere să se împotrivească ispitei.

După aceea continuă să caute lujeri uscaţi şi cotoare de varză şi de floarea-soarelui şi să le dea afară. Dar lucrul mergea anapoda. Nu din pricina grăsimii, ci din alta. Îi era foame de nu mai vedea limpede înaintea ochilor.

— Măi frate Ghelasie!

— Vrei să spui că nu ţi-e foame?

— Măi Ghelasie, să mă ierte Dumnezeu, c-oi grăi cu păcat, dar parcă nu-mi vine să cred că sfântul Sava împletea câte douăsprezece coşuri pe zi şi nu băga nimic pe sub nas…

Ghelasie făcu ochii mari şi scăpă foarfeca din mână.

— Ptiu, bătu-te-ar mânia lui Dumnezeu de păcătos! Du-te şi mănâncă, spurcatule, că o să cazi în erezie, nu vezi? Mai bine îndoapă-te şi laudă lucrurile lui Dumnezeu şi minunile sfinţilor săi decât să stai flămând şi să bănuieşti de minciună pe sfântul şi marele Sava. S-aude?

— S-aude, dar… poţi să faci jurământ că ţie nu ţi-e foame?

— Fireşte că mi-e foame, dar rabd întru tăcere şi rocodesc **[101]** întru şi mai mare siluire a trupului, precum făceau sfinţii cuvioşi prin pustiurile Egiptului şi ale Palestinei. S-aude?

Ghervasie râse batjocoritor, dădu un vârf de picior sapei şi se duse la Ghelasie să-i cerceteze cureaua. Când văzu catarama mutată, îi trimise un ghiont în spate şi începu să cânte pe glasul al optulea:

— „Pre fariseul ce se îndrepta pre sine lăudându-şi faptele l-ai osândit, Doamne, iar pre vameşul ce s-a smerit şi cu suspinuri a cerut iertare l-ai îndreptat. Că nu primeşti cugetele cele măreţe şi inimile cele umilite nu le defăimezi…”

Ghelasie, la rându-i, dibui cingătoarea lui Ghervasie şi, dovedind că foamea n-a lăsat încă nicio urmă, îi trimise un ghiont drept în buric şi cântă pe al patrulea glas:

— „Ca fiul cel desfrânat am venit şi eu, îndurate, carele toată viaţa am cheltuit întru îndestulare. Primeşte-mă acum, când mă pocăiesc, Mântuitorule, şi mă miluieşte…”

Ghervasie îi trânti un picior în spate şi cântă pe glasul al treilea:

— „Cunoscând, suflete al meu, osebirea vameşului şi a fariseului,

urăşte glasul cel trufaş al aceluia, iară acestuia pofteşte-i rugăciunea cea cu umilinţă şi strigă: «Dumnezeule, milostiveşte-te spre mine păcătosul şi mă miluieşte!»…”

Ghelasie se aşează lihnit pe un lujer uscat de fasole. Ghervasie căscă şi oftă laolaltă, apoi se lăsă şi el gemând în faţa lui Ghelasie. Şi se puseră să cânte împreună, aşa, întru cinstea lui Dumnezeu şi pentru amăgirea stomacului:

— „La mulţimea faptelor mele celor rele cugetând eu ticălosul, mă cutremur de înfricoşata zi a judecăţii. Ci îndrăznind spre mila milostivirii tale, ca David strig ţie: «Miluieşte-mă, Dumnezeule, dupre mare mila ta!» Postind oarecând Iosif, a scăpat de amestecarea femeii cea fără de lege, şi împărăţia a dobândit. Cu postul a căpătat David biruinţă asupra celui de alt neam şi împărăţie a aflat. Să păzim şi noi bărbăţia lui Iov, neviclenia lui Iacov, credinţa lui Avraam, curăţia lui Iosif şi vitejiile lui David, ca prin înfrânare să luăm biruinţă asupra vrăjmaşilor, şi întru Domnul să ne încununăm. Postul omoară patimile cele de suflet pierzătoare şi desfătările cele ucigătoare şi cu adevărat aşază pornirile şi mişcările inimii. Deci să-l primim cu credinţă şi cu osârdie…”

Apoi tăcură, oftară discret, ca vameşul, îşi vârâră palmele pe sub curele şi priviră înaintea ochilor. Ghelasie – spre lac şi dincolo de lac, în pădurea goală şi neagră, iar Ghervasie – în geamlâcul din dosul casei, căutând să dea gândului alte drumuri care să ocolească stomacul şi să astupe ţipetele porcilor înrăiţi de nemâncare.

Ghelasie măsură din ochi suprafaţa lacului şi socoti că un pod ar fi imposibil – nu din cauza lăţimii, nici a stufărişului şi nici a adâncimii, ci a costului şi a inutilităţii lui. De unde să cheltuiască mânăstirea milioane? Şi ce să facă cu el? De patru sute de ani, călugării îl trec cu luntrile şi chiar înot, iar în timpul iernii face Dumnezeu pod peste tot. Când face; iar când n-are gust sau e ocupat în altă parte, vine baba Catrina cu lapte şi cu ouă, de la sat, pe poarta cea mare. Cu o întârziere de un sfert de ceas nu îngheaţă nici laptele, nici ouăle şi nici baba…

Când văzu că-i vine pe nas miros de ochiuri cu mămăligă şi de lapte fiert, cuviosul Ghelasie lăsă lacul şi îşi mută ochii pe mirişte a dintre apă şi pădure.

Tot porumb şi grâu se seamănă aci. Câteodată mei păsăresc. Un stareţ mai gospodar ar face din această fâşie de pământ o grădină mare de zarzavat. Sau o bostănărie, din care să mănânce toate satele dimprejur. Ori să semene cartofi. Nu se cere nici roată cu cai, nici grădinari pricepuţi şi nici atâta udătură. Cu ce mai dă Dumnezeu din nori şi cu reveneala din pădure, ar fi de ajuns să se facă, mă rog, cât oala de mari… Numai de drag să-i coci în cuptor şi să-i mănânci fierbinţi… Să te îneci de aburul cald… să nu te mai saturi…

Cuviosul Ghervasie privi cercevelele şi geamlâcul, scorojite de ploaie şi de soare şi chiar putrede pe alocuri, şi reluă o veche socoteală: cu banii pe care i-o prinde pe Gherasim şi pe Diocleţian, să înlocuiască lemnul putred şi să vopsească peste tot, să dea pe la geamuri cu chit, că cel vechi s-a fărâmiţat de ploaie, şi să facă o scară nouă de stejar.

Crede sfinţia sa că suma va fi suficientă. Porcii sunt deja mari şi graşi, iar preţurile – bunişoare. Fie că-i vor vinde vii, fie tăiaţi. În cazul din urmă, ar putea opri şi pentru casă câteva kilograme de untură… E mare lucru să ai grăsime la cămară… Prăjeşti un cartof, pui câteva ouă în tigaie, rumeneşti un peşte, în lipsă de untdelemn, şi chiar întingi cu pâine în cratiţa înfierbântată atunci când te-ajunge zorul şi n-ai ce mânca…

Vor opri, fireşte, şi ceva din partea slabă, două-trei picioare pentru piftii, ba vor umple chiar şi câţiva trandafiri cu usturoi şi cu ardei… Sunt grozavi de buni după ce se mai usucă pe coş… Chiar fripţi pe grătar n-au niciun cusur… Ori aşezaţi pe varză călită… Să mănânci cu mămăligă caldă şi să bei vin din oală… Apoi să deschizi cutia de tutun şi să faci o ţigară cât degetul de groasă…

— Ghervasie!

— Mmm?

— Auzi, toacă…

Se priviră scărpinându-se în cap şi râseră ca doi vinovaţi. Apoi se ridicară căscând şi plecară să se îmbrace pentru pavecerniţa **[102]** cea mare, cântând împreună:

— „Doamne al puterilor, fii cu noi! Că pre altul, afară de tine, ajutor întru necazuri nu avem. Doamne al puterilor, miluieşte-ne pre noi!…”

VI – Doi motani indiscreţi

Orătăniile părintelui Ghelasie sunt obişnuite, încă din copilărie, să mănânce dis-de-dimineaţă din mâna stăpânului lor şi numai după aceea să plece după viermişori, după pietricele şi după seminţe risipite de vânt. Aceasta bineînţeles în timp de vară, când chiar găină sau raţă să fii, şi tot îţi face plăcere să ieşi din culcuşul cu găinaţi şi să dai o raită pe la poartă şi prin cimitir, fie că a mai rămas un colţişor flămând în guşă, fie că eşti burduf de sătulă. Căci, în vreme cu ger şi cu zăpadă, când stau mult la îndoială dacă face să-şi mai răcească târtiţa pentru un ou, primesc porţia dublă, ca să vegeteze şi să viseze pe lemnele încrucişate din coteţ.

Ziua de astăzi, însă, ieşi cu totul din obiceiurile şi din cunoştinţele lor calendaristice. Cuviosul stăpân le vizită, după cum am văzut, cu

mare întârziere, şi în loc de grăunţe le dădu sfaturi şi le pofti pe uşă afară. Apoi plecă la biserică.

Îl aşteptară să-i ceară socoteală, abia stăpânindu-şi revolta, dar în loc de mâncare li se oferi o… predică de către cuviosul părinte Ghervasie, şi în urmă fură luate la goană ca nişte năimite şi ca nişte cerşetoare.

Ce să facă acum, flămânde şi obijduite? Să arunce cu pietre – nu puteau. Să spargă magazioara cu merinde – şi mai puţin. Să-şi caute alt stăpân? – n-aveau încă un motiv atât de puternic.

Îşi arătară indignarea cum putură: mai cloncăniră, mai măcăiră; cocoşul ţipă de câteva ori ca un disperat, curcanul înjură şi blestemă ca la uşa cortului, răţoiul scăpă şi el câteva cuvinte grele, apoi plecară prin ogradă, fiecare cu nevestele după el.

Dădură o raită printre brazi şi intrară în cimitirul aproape gol de cruci şi de morminte. Se strecurară, care cum putură, în mica livadă a părintelui Serafim, se mai înşiruiră pe marginea lacului, şi osteneala nu le fu chiar zadarnică. Fie lipsa cât de mare, dar dacă te mişti niţel, pasăre sau om de eşti, tot mai amăgeşti stomacul, cât de cât.

Găsiră ceva seminţe de laur prin măciucile doborâte de iarnă şi sparte de ger sau de picioare, îşi închipuiră că iarba e verde şi-i mai ciuguliră colţurile abia mişcate de cele patru zile ale lui martie, dodiră **[103]** în cimitir câteva flori de primăvară, care obişnuiesc să plece la drum cu zăpada în cap şi le raseră de pe faţa pământului, mai dovediră pe lângă lac seminţe de ridichi şi cotoare de varză, mai înghiţiră nisip şi pietricele, până-şi momiră foamea. Apoi se retraseră liniştite în cuprinsul cui le are.

Numai bibilicile, neam delicat şi ţâfnos, refuzaseră să caute ace în carul cu fân şi urcându-se pe gard începură să strige în gura mare că face „păcat” părintele Ghelasie ţinându-le nemâncate până la namiezi.

— Păcat! Păcat! Păcat!

Până zări Moţ-împărat ceva verdeaţă în curticica de alături a ieromonahului Vitalie. Atunci le făcu semn să tacă şi să-l urmeze. Păşiră rar pe vârfurile ulucilor, până în dreptul vecinului, mai spionară cu ochii şi cu urechile, iar când se încredinţară că nu e pe dincolo nici om, nici câine, nici pisică, săriră gardul, şi în zece minute nu mai rămase nici fir din brazda cu ceapă de toamnă a părintelui Vitalie. Abia după această ispravă se hotărâră să plece, mai mult de ochii lumii, pe urma celorlalte rubedenii.

Cei doi motani luară şi ei atitudini diferite.

Matei se aşeză pe pălimarul cerdacului, în două labe, îşi răsuci coada în jurul poponeţului, îşi ascuţi ochii şi urechile şi căută să-şi uite foamea râzând de văicărelile bibilicilor. Niciodată n-a simpatizat el pe aceste vietăţi guralive şi prea puţin folositoare pentru om. Când le întâlneşte în cale îşi lărgeşte nările şi mârâie la ele, iar când le aude

strigând pe gard ori pe la poartă, le întoarce spatele şi fuge. Acuma însă, văzându-le la ananghie, găsi o plăcere deosebită să le privească şi să facă haz de concertul lor necăjit.

Năstase însă profită de ocazie că rămâne singur şi se luă după cei doi stăpâni şi prieteni. Căscă gura mare în faţa lor, îi mângâie pe picioare cu capul şi cu coada, se mai văicări în limba lui, până văzu că nu e rost să-i convingă că i s-a lihnit burticica. Atunci, miorlăi ceva pe sub mustăţi şi plecă prin vecini. Ce era să facă? Dacă n-ai, cauţi; nu găseşti, ceri; nu-ţi dă, furi. Fie că ai două picioare, fie că mergi în patru.

Se strecură printre uluci, în grădina părintelui Vitalie. Ştiindu-l însă prea puţin iubitor de animale, ba chiar bătăuş, trecu mai departe la arhimandritul Porfirie. Nici bătrânul nu era aşa darnic, dar nu vedea bine, şi Năstase spera, la caz de forţă majoră, să-i şterpelească ceva.

Cercetă cu amănuntul prin dosul chiliei şi nu dovedi nicio uşă şi nicio fereastră deschisă. Trase cu urechea şi n-auzi niciun fel de zgomot. Se urcă tiptil pe casă şi luă seama la coş. Nici fum, nici miros nu ieşea de pe el. Se coborî uşor pe tablă şi iscodi curticica din faţă. Nicio mişcare. Se căţără cum putu pe stâlpul din dreapta şi se lăsă jos. Uşa închisă, ferestrele la fel, şi perdelele lăsate, deşi era namiaza mare. Nezărind nici pe Corcoduşa bătrânului pe afară, bănui că înăuntru se petrec lucruri interesante.

Curios şi îndrăzneţ ca o pisică flămândă, se căţără pe burlanul de tablă, cu riscul să-şi rupă ghearele, şi privi printr-o şuviţă de geam, pe care n-o astupase perdeaua. Bătrânul şi cu mica-i şi capricioasa-i prietenă mâncau lapte dintr-o strachină…

Năstase înghiţi în sec şi coborî revoltat. Apoi sări pe gardul dinspre ierodiaconul Ilarie, se aşeză cum putu pe coadă şi-şi ridică nasul în văzduh. Un foarte vag miros de peşte prăjit îi lărgi nările şi-i cutremură stomacul. Respiră prelung, şi când se încredinţă că nu s-a înşelat plecă să-i dea de urmă.

Între Ilarie şi stăreţie locuieşte duhovnicul Grighentie, un bătrân avar, care nu mănâncă decât ceea ce primeşte de la cazanul de obşte, şi nimeni n-a văzut o firimitură din mâna lui; nici om, nici câine, nici pisică. „Prin urmare, gândi Năstase, mirosul de peşte nu poate să vină decât de la Ilarie sau din bucătăria stareţului.”

Cotrobăi cu ochişorii-i verzi şi ascuţiţi prin faţa chiliei ierodiaconului şi văzând că uşa e închisă şi ferestrele perdeluite, ca şi la Porfirie, se urcă din nou pe acoperiş. Îşi lungi gâtul peste marginea de dincolo şi băgă seamă că şi în dos e închis şi pustiu.

Îl prinse mare mirare, întrucât bucătăria lui Ilarie e aci, iar mirosul tot mai puternic de peşte prăjit era sigur acum că de la el iese.

Îşi strâmbă corpul, şi dintr-o săritură se găsi deasupra coşului. Aci îşi

dădu seama imediat că fumul subţire ce se strecoară prin sita de sârmă din chepeneagul urloiului nu e de lemn, nici din coceni, ci de friptură de peşte. Aşadar, părintele Ilarie, pentru mai bună pază, îşi mutase bucătăria în sobă…

Năstase, în completă neputinţă de a pătrunde înăuntru, se mulţumi să tragă cât mai mult parfum pe nas şi pe gură, apoi strâmbă din cap şi porni mai departe pe coama acoperişului. Traversă indiferent şi chiar plictisit partea duhovnicului harpagon şi se aşeză din nou pe coadă, în colţul din stânga palatului stăreţesc.

De la sine înţeles că nu-l interesează nici ciubucele trase pe sub streaşina clădirii, dreasă de curând, şi nici antena de aramă de deasupra, prin care preacuviosul Gherasim ascultă „radiojurnalul” şi glasul unduios al lui Fănică Luca. Observă mai întâi că storurile de la ferestre nu sunt lăsate. Apoi ridică nasul şi constată că fumul ce iese pe coşul din fund nu prezintă nimic suspect. Îşi aruncă ochii spre bucătărie şi văzu uşa de perete, iar pe părintele Pavel, bucătarul, făcându-şi provizie de lemne în dosul stăreţiei.

Neştiind ce să creadă, vru să se coboare ca să caute pe cei doi motani ai părintelui stareţ, să-i întrebe cum stau cu sănătatea şi mai ales cu ale gurii. Zărind însă uşa deschisă la podul duhovnicului, intră înăuntru fără multă speranţă că va găsi ceva de mâncare. Şi nu se înşelă. Podul părintelui Grighentie e pustiu ca un cap de om normal. Nici măcar o ceapă sau o gutuie spânzurată pe undeva. Doar un şoricel rătăcit din drum îşi căuta loc să treacă dincolo la Porfirie. Năstase strâmbă din nas, dar nu se linse pe bot, fiindcă nu obişnuia să mănânce şoareci. Îi prindea pe unde îi găsea şi-i invita la joacă. După ce îşi făcea cheful, le zdrobea oasele şi-i lăsa locului sau îi depunea la uşa părintelui Ghervasie. Acum, fără poftă de joc, cum îl ştim, îl înhăţă dintr-o săritură, îl strânse în dinţi şi-l invită să treacă pe lumea cealaltă.

Păru o clipă să-i încerce gustul, dar renunţă repede. Tot mai spera să-şi facă prânzul cu bucate obişnuite.

Se reîntoarse în colţul terminus al şirului de chilii şi luă din nou seama pe la stăreţie. Niciun miros în văzduh, nicio activitate pe la bucătărie.

Intrigat, se coborî în curtea duhovnicului, sări gardul şi o întinse drept la părintele Axentie. Era curios să vadă cum se află cu stomacul cele şapte mâţe ale sfinţiei sale.

Îl găsi scuturând rogojina de praf şi de ce-o fi mai avut pe ea. Pisicile dormeau pe prispă, bot în bot şi cu burţile la soare. Fără să-şi mai ceară blagoslovenie de la cel mai mare, Năstase merse drept la ele, ca să constate a ce le miroase botişoarele: a peşte? A jumări de ouă? Dar cuviosul Axentie îi bănui gânduri mai necurate, şi-l luă la goană.

Amărât şi cu vederile împuţinate de foame, bietul cotoi sări pe un geam spart drept în săliţa chiliei schimnicului Antonie.

Renumitul nevoitor întru cele pustniceşti se hrănea de obicei cu puţină pâine şi ceapă. Şi numai atunci când flămânzirea prea mare nu-i mai îngăduia să facă mătănii şi să-şi citească rugăciunile. Iar băutură, obişnuia numai apă curată de la izvor. Aşa îl cunoştea lumea şi aşa trebuie să fi fost, cu toate că nu arăta prea firav la trup şi prea galben la faţă. Dar Năstase îl găsi mâncând pâine cu… slănină. Îşi schimbase meniul, probabil ca să nu miroasă a ceapă…

Cotoiul socoti că a dat peste chilipir şi-şi fâţâi coada. Cuviosul Antonie însă, bănuind probabil că a venit Diavolul ca să-şi arate pe faţă bucuria, ba chiar să-i amintească prezenţa unei carafe pline sub pat, apucă un curmei şi rosti un blestem. Când eşti schimnic şi mănânci slănină în săptămâna mare, nu se cade să ai de martor nici măcar pe Satana.

Bietul Năstase abia nimeri gaura pe unde intrase. Cât pe-aci să se aleagă şi cu o vătămare.

După o scurtă zăbavă dincolo de gard, se hotărî să încerce la părintele Arsenie. Era cu neputinţă, gândi el, ca mâncăciosul Achepsim, dulăul arhimandritului, să stea flămând până la acest ceas.

Dar casa marelui eclesiarh se află tocmai în fundul mânăstirii, şi Năstase era prea grăbit, să facă atâta cale. Mai ales că n-avea nici speranţa unei izbânzi. Poate că dulăul a mâncat tot. Ori nu s-a sculat şi se supără când cineva, care mai e şi pisică, îi strică somnul. Aşa că se reîntoarse la stăreţie. Era mai aproape. Şi-l intriga lipsa bucătarului de la datorie. Cu atât mai mult cu cât ştia bine că rost de cotoi pe varză e întotdeauna pe la locuinţa celui mai mare.

Ierodiaconul Evloghie, ucenicul de mână dreaptă al părintelui stareţ, tocmai vorbea în faţa uşii deschise cu nişte vizitatori de la oraş care aveau evlavie să fie blagosloviţi de preacuviosul Gherasim. Le explica sfinţia sa pentru care motiv nu li se poate împlini creştineasca dorinţă. Părintele stareţ stă retras, nu mănâncă, nu bea, nu vorbeşte, se roagă şi meditează. Desigur, la cele sfinte. Trei zile şi trei nopţi. Era tradiţia ca întreaga săptămână de la începutul sfântului şi marelui post să nu vadă faţă de om şi să nu bage nimic în gură. Abia la vecernia de sâmbătă să-şi curme retragerea, să ia un ceai cu pâine uscată şi să apară în mijlocul fiilor săi duhovniceşti. Acum însă nu mai e cu putinţă să se dezintereseze şase zile de mersul mânăstirii. Vizite oficiale, procese pentru încălcări de hotare şi pentru „scornituri de-ale duşmanilor”, inspecţii peste inspecţii, lipsă de încredere în nacealnicii aşezaţi pe la diferite treburi, drumuri lungi şi obositoare la vie, zăboviri forţate şi prelungite în oraş, toate acestea îi răpesc atâta vreme părintelui stareţ, că abia poate să rupă trei zile dintr-un an ca să-şi mai facă în taină şi în linişte îndatoririle călugăreşti. Şi mult i-ar

mai place părintelui Gherasim, cu toate că nu e bătrân, să se ocupe numai de cele călugăreşti! Să se roage, să facă mătănii, să postească… Ar fi în stare să nu mănânce cinci zile pe săptămână, ca sfântul Eftimie, şi să nu lipsească de la biserică. Dar dacă nu se poate… Trei zile pe an, însă, tot stă închis şi se roagă, postind şi lăcrimând pentru păcatele oamenilor şi pentru neputinţa preacuvioşiei sale de-a nu avea vreme să împlinească zi cu zi şi ceas cu ceas podvigul **[104]** călugăresc…

Vizitatorii găsiră argumentul foarte puternic şi plecară mâhniţi că n-au avut posibilitatea să sărute dreapta unui stareţ atât de însetat după cele sfinte. Dar Năstase nu crezu sau n-auzi spusele cuviosului Evloghie şi, furişându-se pe la spatele lui, pătrunse în sala stăreţiei şi se piti în dosul unei canapele. Credea el că vătaful ucenicilor părintelui stareţ se va înapoia pe coridor şi va putea să-l urmeze, fie în sufragerie, fie în bufet.

Dar Evloghie încuie uşa pe din afară şi plecă în mânăstire.

Bietul cotoi începu a bănui şi el că mai-marele mânăstirii flămânzeşte într-adevăr pentru mântuirea sufletului şi regretă că s-a prins aci. Ori poate că a şi mâncat? Dar dacă o fi acum la masă?…

Îşi ascuţi urechile şi ascultă la uşă. Nici cel mai mic zgomot.

Aşteptă să apară vreun ucenic cu mâncare sau cu farfuriile goale. Nimic!

Dar unde sunt cei doi cotoşmani, de nu dau nici un semn de viaţă?

Îşi dublă vederea şi descoperi uşa de la cerdacul din dos puţin crăpată. O împinse cu capul şi-şi făcu loc. Cunoscând bine toate colţurile, dintr-o săritură fu pe masa de lângă perete.

Dincolo e cămara cu sticle înfundate şi cu miere. Ştia aceasta dintr-o vizită anterioară… Totuşi, s-ar putea, întâmplător, să se găsească şi ceva de mâncare.

Fiind geamul deschis, îşi făcu loc ca vai de el printre ocheţele mici ale gratiei de fier, dându-şi în chipul acesta şi mai bine seama cât e de flămând, şi se strecură dincolo.

În odaia dintre cămară şi salonul secundar, odaie care serveşte de dormitor preacuvioşiei sale, se auzea vorbă. Năstase bănui că stareţul îşi mângâie cotoii… sau poate că le citeşte şi el ceva din cartea sfântului Doroftei. Imediat, însă, prinse sunet de furculiţă, clefăituri şi îndemnuri la mâncare.

Simţi că se învârteşte casa cu el. Vru să ţipe, să tragă cu ghearele pe uşă, dar se potoli, repede şi aşteptă mila Celui Preaînalt. Părintele stareţ îşi iubea numai pisicii lui.

Şi Cel Preaînalt îi ascultă rugăciunea.

După puţină aşteptare, care totuşi i se păru destul de lungă, mai-marele obştii îşi trecu merindele… duhovniceşti în cămară. Un purcel fript la tavă, din care lipseau picioarele de dinapoi şi urechile; o

farfurie cu unt proaspăt, din care lipsea ca o pătrime; o cutie de ton, înjumătăţită; o bucată uriaşă de caşcaval găurit; o farfurie cu icre de ştiucă, una cu bucăţi de plăcintă, un cotor de salam, coji de ouă şi pâine. Atât cât să-i ajungă părintelui Gherasim şi cotoilor preacuvioşiei sale în cele trei zile de post, de rugăciune, de mătănii, de tăcere şi de meditaţii.

Vă închipuiţi bucuria lui Năstase.

Felicită – în gând, fireşte – pe părintele stareţ pentru curajoasa înfruntare a Scripturilor, îşi bătu joc de sfaturile lui Ghervasie şi de opreliştele sfântului Doroftei şi se ospătă împărăteşte, în timp ce stareţul fuma şi citea jurnalul ca să i se facă somn…

Nici Matei nu ţinu seamă de predica părintelui Ghervasie şi de pilda celor din Ninive. După ce ascultă preţ de-un sfert de ceas văicărelile bibilicilor, îşi aduse aminte că e la fel de flămând şi-şi căută tovarăşul să se sfătuiască. Negăsindu-l, renunţă să mai încerce un demers pe lângă stăpân şi hotărî să-şi afle norocul prin vecini.

Primul gând îi fu la părintele Vitalie. Nu de alta, căci îl ştia şi el că e hapsân, dar fiindcă era mai aproape şi tocmai ieşise la poartă.

Şi mai ştia că părintele Vitalie n-are chef să tragă aer, rezemat de parmaci, decât îndată după masă. Şi că fără ochelari sfinţia sa nu vede mai departe de vârful nasului. Ori a citit prea mult, gândi Matei, şi-l dor ochii, ori vrea să arate lumii că în prima zi a postului nu vrea să vadă ce se petrece în văzduh şi nici pe pământ.

Îi ascultă tuşitul şi-l găsi ca de om care a mâncat bine şi a tras şi o ţigară, două după masă. Îi examină pântecele cât o măgură şi văzu cureaua încinsă tot pe dedesubt, ca de obicei. Trase cu urechea la respiraţia greoaie, ca de om gras, după o masă îmbelşugată. Observă că uşa e deschisă şi se linse pe bot. Un miros uşor de varză cu carne îi aminti zilele frumoase de Crăciun.

Intră în bucătărioară, dar nu găsi nimic d-ale mâncării. Nici o fărâmiţă de pâine măcar.

Îşi lărgi nările şi o luă pe dâra mirosului. Dublându-şi toate simţurile, descoperi în coridorul întunecos care duce la umblătoare o oală mare, ferecată cu pânză şi cu sfoară, iar deasupra oalei – un hartan de pâine învelit în jurnal şi o furculiţă pusă de-a curmezişul.

Mirosi oala, mirosi şi furculiţa şi se încredinţa că ieromonahul Vitalie va cânta canonul cel mare al sfântului Andrei cu gâtlejul uns de sarmale. Nu era momentul să-l condamne şi nici să-l felicite. Trebuia procedat repede.

Trase cu dinţii de sfoară, dar nu cedă. Înfipse ghearele în înveliş, dar nu izbuti – nici pânza s-o rupă, nici oala s-o răstoarne.

Oftă a neputinţă şi se mulţumi să spele furculiţa. Apoi ieşi pe unde intrase şi o tuli drept în partea de dincolo, la chilia cuvioşilor monahi

Acachie şi Isaia. Îi ştia de oameni săraci, dar avusese prilej să le cunoască şi dărnicia.

Găsind aci totul ferecat – şi uşi, şi ferestre –, se căţără pe-un arac rămas din toamnă, cu lujeri de fasole, şi se urcă pe acoperişul umblătoarei, care la mânăstiri formează un puţ adânc în partea din dos a chiliilor. Când se chiorî, aşa, de curiozitate, prin spărtura din coamă, zări pe cuviosul Isaia zgribulit şi cu uşa închisă, cinstindu-se cu pâine şi cu ouă fierte…

Bănuind că sfinţia sa şi-a mutat sufrageria într-un loc atât de puţin potrivit ca să nu-l vadă tovarăşul postind, rânji ca un ticălos, apoi scoase un „miau”, ca să-şi arate prezenţa. Dar părintele Isaia, în loc să-l poftească la masă, îşi făcu cruce, îşi întoarse spatele şi continuă să îmbuce hoţeşte.

Matei, ofensat, îl stuchi de sus, apoi se încovoie pe după marginea acoperişului chiliei şi pătrunse în pod, pe sub streaşină. Căci chiliile din acest şir sunt vechi, aproape în stare de ruină, cu ferestre unde nu te aştepţi şi întărite unde n-ai gândi.

Un clefăit uşor şi un miros de brânză de Brăila, fabricată în satul vecin, îl duse la o descoperire senzaţională. Cuviosul părinte Acachie, înfăşurat într-o dulamă groasă şi cu capul înfundat într-o căciulă de oaie, se înfrupta în dosul coşului, din pâine şi brânză. Desigur pentru aceeaşi pricină ca şi fratele său întru Christos.

Bietul Matei ciuli mucalit din urechi şi închise şiret dintr-un ochi. Apoi, silit de stomac să-şi uite demnitatea de cotoi boierit, se postă în faţa lui Acachie, cu aer de milog.

— Miaau!

— Tu eşti, drace?

— Miaau!

— Nu ţi-a dat părintele Ghelasie să mănânci?

— Miaau!

— Vrea să arate că posteşte, ai?

— Miaau!

Părintelui Acachie i se făcu milă şi-i dădu puţin miez de pâine. Matei îl mirosi cu toată bunăvoinţa, dar nu-l mâncă. Nu cunoştea gustul pâinii fără pic de unsoare.

— Miaau!

Acachie îl ocărî ca pe-un cerşetor mofturos şi-l pofti să plece. Apoi se milostivi şi-i dădu din mână boţul de brânză ce-i mai rămăsese, însoţit de-o mângâiere prietenoasă pe spinare.

— E bună, taică?

Era bună, fireşte, dar prea puţină – abia cât să întărite şi mai rău stomacul motanului.

— Miaau!

— Nu mai e…

Matei se făcu că nu pricepe, doar-doar va mai scoate călugărul ceva de pe undeva. Dar acesta, în lipsă de alte bunătăţi, îşi continuă prânzul cu pâine goală.

Văzând că n-are încotro, Matei îşi răsuci coada în semn de mulţumire sau de protest şi se reîntoarse la gaura de pe umblătoare. Însă părintele Isaia nu mai era acolo. Îşi încolăci iarăşi coada şi o luă întins pe coama şirului de chilii, până la capăt. Nu se mai opri nicăieri. Erau aci numai călugări săraci şi evlavioşi.

Se coborî în curtea părintelui Avemelec, şi de aci porni, fără multă tocmeală, către casierul sfintei mânăstiri.

Părintele Daniil a deschis larg ferestrele din mijlocul geamlâcului şi se închină cu evlavie în dreptul lor, cu faţa spre răsărit, numărând plecăciunile făcute Domnului, pe şiragul uriaş de mătănii de lână.

Nu-l stinghereşte faptul că-l văd fraţii. Cu atât mai bine: să ia pildă de la cuvioşia sa şi să se roage şi ei. Şi apoi, de gura celor clevetitori nu-i chip să scapi. De te fereci în chilie, vor scorni câte Dracul le suflă la ureche. Făcându-ţi pravila la lumina zilei, te vor categorisi printre făţarnici, şi mai mult nimic. Iar opreliştile Scripturii s-au învechit şi s-au banalizat. „Să nu ştie stânga ce face dreapta” şi „Nu te arăta oamenilor că posteşti” sunt vorbe pe care nu le respectau întocmai nici marii cuvioşi din Tebaida şi din Paflagonia.

Matei se urcă pe banca de la poartă şi-l cercetă cu ochi pătrunzători, printre uluci. După încovoierile mici şi cam forţate faţă de lungimea şi uscăciunea trupului, bănui că şi cuvioşia sa a călcat tipicul.

Îşi linse buza de sus şi se strecură în curte. Se căţără pisiceşte pe burlanul de ploaie, apoi o coti la dreapta pe mica streaşină de tablă, menită să scurgă apa de pe geamlâc, şi se opri în marginea ferestrelor deschise. Când părintele Daniil făcu – poate din greşeală – o plecăciune mai adâncă, Matei îşi luă inima în dinţi şi intră în cerdac. De-aci, mâşa-mâşa pe pălimar, până se coborî pe spatele unui scaun şi apoi pe sala din mijloc.

Ca unul ce nu e încă trecut în statele mânăstirii, Matei făcea prima vizită cuviosului casier. Nu-i fu însă greu să deosebească sufrageria şi bucătăria de celelalte încăperi.

Trase cu urechea la uşa bucătăriei şi auzi zgomot. Pricepu imediat că fratele Niculae, ucenicul părintelui Daniil, spală vasele; şi-şi muşcă limba. Vru să-i ofere ajutorul, dar se temu să nu fie refuzat. Cercetă uşa de la sufragerie şi o găsi închisă. Trecu descurajat în cerdacul din dos, şi aci purcese cu coada între picioare către dulapul din fund. Îl mirosi atent pe dedesubt şi pe la încheieturi şi-şi linse mustăţile. Se uită înapoi cu ochi vicleni, ridică urechile drept în sus, ca să le pleoştească îndată de vârf, apoi jucă totul pe-o singură carte. Ce-o fi o fi. La urma urmei, ce-o să-i facă dacă l-o prinde? Nici la postul de

jandarmi n-o să-l ducă, nici la judecata soborului n-are să-l trimită. Cel mult o vergea pe spinare şi o fugă sănătoasă.

Îşi înfipse ghearele zdravăn şi-şi făcu loc între uşile dulapului. Cu mirosu-i ager, deosebi în întunericul dinlăuntru un foarte uşor parfum de marinată, lângă unul greu de brânză şi altul mai plăcut de plăcintă. Nu era desigur nici locul, nici timp să aleagă, dar nu putu să se împotrivească ispitei, şi căută peştele înecat în untdelemn şi în foi de dafin.

Îl descoperi repede, închis într-un borcan de sticlă. Rezistă străchinii cu brânză, ce-i făcea semne, şi se căţără pe vasul de marinată. Încercă să apuce cu dinţii de sfoara înfăşurată pe marginea capacului de pânză, dar, grăbit şi enervat cum era, călcă cu picioarele din urmă în strachină şi căzu cu ea grămadă, urmat imediat de câteva farfurii deşarte şi de însuşi borcanul cu marinată.

Speriat de această voinicească ispravă, Matei ceru protecţia unui vraf de jurnale şi aşteptă urmările.

Fratele Niculae, alarmat de zgomot, nu zăbovi să vină la faţa locului şi să constate stricăciunea căşunată aşa, din cer senin. Se închină ca în faţa unei minuni şi fugi să raporteze celui mai mare.

Între timp, hoţul ieşi din ascunzătoare, îşi vârî capul în borcanul spart şi înhăţă o coadă de şalău cât o zi de post. Apoi se repezi cât îl ţinură picioarele şi o zbughi pe unde intrase, în huiduielile fratelui Niculae şi întru sminteala părintelui Acachie, care tocmai trecea cu doniţa la apă.

Când ajunse Matei acasă, găsi pe Năstase lingându-şi botul la soare. Îl pofti la ospăţ, dar Năstase îl refuză politicos, fără să-i explice dacă e sătul ori dacă nu obişnuieşte să mănânce de furat. Se mulţumi numai să-i cureţe capul de sos, ca şi Matei să-i spele în urmă mustăţile de unt proaspăt şi de zahăr de pe plăcintă. Apoi se lungiră cu burţile la soare şi aşteptară urgia lui Dumnezeu.

— Te uiţi, mă Ghelasie? grăi Ghervasie când ieşiră spre biserică şi-i văzu tolăniţi pe caldarâm. Nişte lighioane fără cuvânt şi fără judecata omului, şi nu mai fac atâta caz de foame. Dar noi, călugări şi preoţi, cu capul plin de Scripturi, să nu putem înfrâna stomacul de la poftele lui? Am fi mai prejos, de judecata acestor pisici şi mare pată am căşuna pe rasa de monah…

Dar Ghelasie observă burţile cam umflate şi nu dădu niciun răspuns. Ba chiar se bucură în sinea lui la gândul că motanii se vor fi ospătat mai înainte de a se întoarce milostivirea lui Dumnezeu asupra păcatelor lui Ghervasie…

Dar nu zări pe Irodiada. Să fi înţeles ea spusele Bibliei despre jertfa celor din Ninive? Ori a plecat după cerşit şi după furat? Se întristă la gândul că năstruşnica idee a lui Ghervasie îi va împinge vietăţile către fapte urâte şi mai pedepsite de canoane decât însăşi nepostirea, dar

amână răfuiala, ca să nu-şi strice inimile cu care mergeau să guste frumuseţile negrăite ale canonului ieşit din pana inspirată a sfântului Andrei Criteanul.

VIII – Slăbiciunea firii omeneşti

E linişte peste tot. Nu se mai aud nici cocorii, a încetat şi freamătul ramurilor goale, tulburate de vântul ce se pornise dinspre baltă, s-a pierdut şi gâlgâitul clopotelor trase pentru slujba pavecerniţei.

În toată mânăstirea – nicio mişcare, nicio ţipenie. Nu se vede şi nici nu s-aude nici om, nici dobitoc, nici pasăre. Un călător abătut aci de oboseala drumului şi de apropierea înserării ar bănui că vremea somnului începe în sfintele mânăstiri înainte de apusul soarelui. Sau că un vânt otrăvit, adus de Satana de pe cine ştie ce meleaguri ciumate, a stins într-un ceas toată suflarea ca să împuţineze oastea lui Christos şi să-şi pregătească astfel biruinţa asupra celui ce l-a gonit din cer.

Dar sfinţii şi cuvioşii călugări nici n-au murit, nici nu s-au culcat să doarmă. Ci s-au adunat în paraclisul cel mare, ca să cânte sau să asculte canonul sfântului Andrei.

S-au dus toţi în păr, de la bătrânul arhimandrit Porfirie până la cuviosul Pimen bucătarul, de la eclesiarhul Arsenie până la nevinovatul părinte Ioanichie cel cu porcul minunat. Numai părintele stareţ continuă să postească şi să se roage, ferit de vederile fraţilor, dar, izolat cum e, mai expus loviturilor întunecatului vrăjmaş al neamului omenesc…

Toţi sunt înfăşuraţi în rase şi în camilăfci, iar părintele Antonie, schimnicul vestit pentru marea lui înfrânare, a venit îmbrăcat în mantia-i plisată, semn al nestricăciunii şi al curăţiei…

Şi toţi au stomacurile goale… fiindcă aşa porunceşte tipicul călugăresc să se cânte stihurile sfântului Andrei: fără nicio tulburare a gâtlejului. Căci „pântecele flămând ajută la stăruinţa în rugăciune şi aduce cunună sufletului”, scrie fericitul Macarie către monahii de sub ascultarea sfântului Pahomie cel Mare.

Au sosit şi călugări străini de loc… De prin Tebaida şi din Anatolia… Din pustiul Iordanului şi mai departe, dinspre Eufrat… Cuvioasa Maria Egipteanca a venit în rasa dăruită de stareţul Zosima, iar marele Arsenie – cu nelipsitu-i şervet, în care-şi adună lacrimile ce-i curg fără încetare…

Sfântul Antonie şi cu Pavel din Teba şi-au părăsit ascunzătorile din stufişurile Nilului şi au venit: primul rezemat în toiagul cu care a speriat pe ciracii lui Scaraoschi, iar al doilea mai gârbov încă, îmbrăcat în rasa-i împletită din frunze de finic **[105]** …

Sfântul Pahomie a lăsat pe bătrânii pustnici din Paba în grija Celui-de-sus şi a venit însoţit de Sur, de Pafnutie, de Cornilie şi de preaiubiţii săi ucenici Orsisie şi Teodor cel sfinţit…

Iar sfântul Onufrie n-a sorbit azi nici rouă, nu şi-a luat nici porţioara de smochine şi a sosit în grabă, înfăşurat, ca şi în pustiul de lângă Ermopoli, în părul capului şi în barba-i nesfârşită…

Cuviosul Ilarion a părăsit peştera de lângă Gaza şi a venit, nemâncat din zile uitate şi îmbrăcat în mantia de piele dăruită de sfântul Antonie…

A venit şi chinuitul Ioan Colibaşul, şi cuvioasa Apolinaria, şi Sara, şi Singlitichia, şi Melania Romana, şi Sava cel sfinţit, şi Pimen cel Mare, şi Macarie Alexandreanul, şi Marcu din Etiopia, precum şi Atanasie din Athon, însoţit de Maxim cel cu chiliile de frunze şi de cuviosul Grigorie Sinaitul…

Toţi au venit încă de la începutul slujbei, aşa cum scrie la cartea bunului călugăr; numai sfântul Teodosie, aflându-se în ceartă aprigă cu împăratul Anastasie, a cărui minte se vătămase de eresul lui Eutihie şi a lui Sevir, a sosit abia după ce părintele eclesiarh şi cu ieromonahul Vitalie – primul în dreapta, şi al doilea în stânga – ajunseră pe la jumătatea canonului cel mare…

— „Miluieşte-mă, Dumnezeule, miluieşte-mă!

Se apropie sfârşitul, suflete, se apropie, şi nu te grijeşti, nu te găteşti! Vremea se scurtează, scoală-te! Aproape, lângă uşă, e judecătorul. Ca un vis şi ca o floare trece vremea vieţii… Pentru ce în deşert ne tulburăm?

Miluieşte-mă, Dumnezeule, miluieşte-mă!

Somaniteanca a primit pre cel în drept cu gând bun, iar tu, o, suflete, n-ai adus în casă nici străin, nici călător…

Izvor de viaţă te-am câştigat pre tine, surpătorul morţii, şi-ţi strig din inimă, mai înainte de sfârşit: greşit-am! Milostiveşte-te şi mă miluieşte!

Cuptorul patimilor arde sufletul meu, ci cu roua milei tale potoleşte-l, cel ce ai izvorât nepătimire prin răstignirea ta.

Preasfântă Născătoare de Dumnezeu, miluieşte-ne pre noi!

Cuprins sunt de furtună şi de întreitele valuri ale păcatelor. Ci tu, o, maică, mântuieşte-mă şi mă scoate la limanul pocăinţei.

Gol sunt spre a intra în cămară. Gol sunt şi de a merge la nuntă şi la cină. Candela mi s-a stins, fiind fără untdelemn, cămara mi s-a închis pe când eu dormeam. Cina s-a mâncat, iar eu, fiind legat de mâini şi de picioare, am fost lepădat afară.

Trupul mi-am spurcat, sufletul mi-am întinat, peste tot m-am rănit. Ci ca un doftor, Christoase, tămăduieşte-mă prin pocăinţă. Spală-mă, Mântuitorule, şi arată-mă mai curat decât zăpada.

Suflete al meu, suflete al meu, scoală! Pentru ce dormi? Sfârşitul se

apropie şi vei să te tulburi. Deşteaptă-te dar, ca să se milostivească spre tine Christos, cel ce este pretutindenea şi toate le plineşte…”

Ieşirea din biserică se face, ca întotdeauna, după ierarhie şi după vechime. În frunte – preotul care a slujit, apoi arhimandritul Porfirie, slab şi gârbov, cu ochii aproape ascunşi de sprâncene, şi cu barba vârâtă în gulerul blănii de vulpe. Urmează cuviosul Arsenie, apoi Daniil, Vitalie, Ghervasie, Ghelasie şi ceilalţi, până la paracliserul de rând.

După terminarea slujbei din biserică, părinţii călugări obişnuiesc să se mai întrebe de sănătate şi câteodată chiar de cele duhovniceşti; acum însă, răpiţi fiind cu mintea de frumuseţea cântărilor şi de uşurinţa pântecului, precum şi mai conştienţi ca orişicând de greutatea răspunsului pe care-l vor da în faţa dreptului Judecător, păşesc încet, în pasul bătrânului din frunte, tăcuţi, smeriţi şi gânditori. Abia când clopotul cel mai mic îndrăzneşte să spargă această linişte senină, care învăluie întreaga mânăstire cu clinchetele lui slăbănoage, se mai trezesc şi cuvioşiile lor din meditaţii, îşi zâmbesc ironic, se lovesc cu coatele şi chiar îşi suflă un cuvânt de puţintel haz.

Şi au dreptate. Pentru o felie de varză acră nu era nevoie de atâta zgomot. Sune clopotul pentru masă în zilele de dezlegare, când mai găseşti la cazanul părintelui Pimen o strachină de borş cu peşte orb, sau una de fasole lăsată într-adins mai tare, ca să mai fiarbă şi în stomac. Atunci merită să se facă oarecare gălăgie. Dar acuma?

Astfel gândesc toţi, dar nu cârteşte niciunul. Dimpotrivă. Proistoşi, care au bucătari şi ucenici şi deci n-au nevoie să se ostenească în persoană ca să-şi ridice „mângâierile” de la cazan ori de la chelărie, îşi cer acuma blagoslovenie de la smeritul Isidor, nacealnicul puţinelor cu varză şi cu murături, şi aşteaptă răbdători să li se dea tainul scris în pravile pentru începutul Păresimilor. Aceasta ca să arate celor mai tineri că preacuvioşiile lor, cu toată cinstea în care se află, se închină în faţa sfertului de varză, deşi le-ar da mâna să înceapă postul cu icre de ştiucă şi cu marinată de măsline. Căci puterea de a lega şi a dezlega n-a dat-o Christos preoţilor ca s-o folosească numai pentru alţii, ci şi pentru ei înşişi atunci când sunt încolţiţi de nevoi…

Nici măcar farfurii sau străchini nu şi-au adus fruntaşii mânăstirii. Şi Porfirie, şi eclesiarhul, şi casierul, şi Policarp economul şi-au luat varza în mâna goală şi o duc la chilie în podul palmelor, cum ar duce anafură sau însuşi trupul Mântuitorului…

Ghervasie priveşte cu neîncredere smerenia lui Arsenie şi a lui Daniil, apoi ia porţia lui Ghelasie şi o aşază peste a sfinţiei sale. Îl văzuse că-i face ochi prea dulci şi-i era teamă să nu cadă în ispită.

— Nici varză goală nu mă laşi, omule, să mănânc? îi observă acesta cu drept de supărare.

— Nici. Timp de patruzeci de zile, Mântuitorul n-a luat nimic în

gură. Nici măcar o lingură de zeamă – darmite un sfert de varză!

— Mântuitorul ar fi putut să postească o sută de ani, şi chiar până la sfârşitul veacurilor, fără să-i cadă leşin la inimă! Tu te potriveşti cu Dumnezeu, nevlegule?

— Păi atunci nu mai era Dumnezeu, mă zevzecule! Luase şi el fire omenească. N-ai citit în Scripturi? Dar Moise cum a răbdat şase săptămâni pe muntele Sinai?

— L-a întărit Dumnezeu, ca să fie vrednic a primi tablele legii. Dar tu poţi să rabzi până la marginea gropii, şi n-ai să pupi minunea din muntele Sinai. Şi apoi, să mă ierte Cel-de-sus, ai fost tu lângă Moise ca să vezi dacă n-a luat în gură măcar acolea, o zmeură ori o fragă? Iar dacă o fi avut obicei să fumeze, să nu tragă el din ţigară măcar de două ori pe zi?

Când auzi Ghervasie de ţigară, simţi că i se usucă buzele şi i se dublează beregata. Şi… o lăsă mai moale.

— Barem două zile, mă Ghelasie…

Când ajunseră acasă, cotoii tocmai se deşteptaseră dintr-un somn lung şi însorit şi se întindeau pe treptele de piatră de la intrare.

— De foame se întind, grăi Ghelasie amărât.

Şi-i fu ruşine să-i întrebe de vorbă. Dar Ghervasie îi strigă pe nume şi le mulţumi pentru ascultare.

— Mânca-i-ar taica de băieţi smeriţi şi cuminţi! Ca nişte călugări adevăraţi.

Motanii îl priviră batjocoritor şi se linseră semnificativ pe botişoare.

— Eu fac prinsoare că sunt sătui, grăi Ghelasie, aproape vesel.

Dar Ghervasie nu crezu.

— Doamne fereşte! Tu ştii că şoarecii nu le plac, iar la vrăbii nu sunt obişnuiţi. Ce erau să mănânce? Mană din cer? Nu-i aşa, tăiculiţă, că, vă osândeşte degeaba?

Drept răspuns, cotoii îşi scoaseră limbile şi le învârtiră pe sub mustăţi.

— Tu nu pricepi, mă Ghelasie, ce vor ei să spună? Cică ar dori să bage ceva pe sub nas, dar zor mare nu e. Au început să se obişnuiască. Nu-i aşa, Năstăsică? Mai bine te-ar chema pe tine Ghelasie decât pe lacomul ăsta de stăpână-tău.

Apoi, ca să întărâte încă foamea lui Ghelasie, îi arătă porţiile de varză, făcând cu ochiul.

— Ce bună ar fi acum tăiată mărunţel, apoi rumenită în tigaie şi cu cârnaţi deasupra! Da' să fie şi un clondir cu vin – ştii, din ăla de care bea părintele stareţ…

Ghelasie îşi lărgi fălcile, le strânse la loc şi oftă printre dinţi. Ghervasie se rugă lui Dumnezeu ca să-l întărească, apoi încuie varza în bucătăria sfinţiei sale şi căută surcele, ca să aprindă focul în sobă.

Rândul lui Ghelasie să-l certe.

— Crezi tu că Moise când a postit patruzeci de zile şi-a luat godinul cu el în vârful muntelui? Ori sfântul Macarie Egipteanul o fi avut teracotă în peşteră? Dacă vrei să-ţi pedepseşti trupul pentru îndestularea de până azi-noapte, nu-l supune numai foamei, ci şi setei şi frigului… Umblă desculţ prin ciulini şi prin mărăcini, ca sfântul Pahomie; culcă-te cu femei desfrânate fără să te atingi de ele, ca sfântul Vitalie; aşează-te într-o peşteră plină de şerpi veninoşi, ca sfântul Grigorie Decapolitul; leagă-ţi fiare de grumazi, ca Isachie de la Pecerska Kievului, ori urcă-te în vârful salcâmului şi stai acolo măcar trei nopţi, dacă nu treizeci şi şase de ani, ca sfântul Simeon Stâlpnicul. Îmbracă-ţi anteriul cel bun şi ia-ţi culionul de catifea de mătase, ca să nu te arăţi oamenilor că posteşti. Dar nu te întinde pe saltea moale şi la căldurică de douăzeci de grade, fătarnicule!

Ghervasie se gândi la plapuma-i groasă, care singură putea înlocui, în noapte de martie, o sobă încălzită. Bucurându-se că are prilejul să-şi îndatoreze vecinul, aruncă surcelele peste cerdac.

— Poftim! Ca să n-ai pricină de cârtire şi nici de sminteală!

Şi cântând condacul **[106]** canonului mare – *Suflete, suflete al meu!* – porni voios pe treptele ce duc la gârlă.

Ghelasie privi lung în urma lui, apoi ridică din umeri şi-şi căută orătăniile. Le găsi în dosul casei, resemnate, dar fără gând să intre la culcare. Mângâie curcanul pe creastă, trase pe Costache de cioc, pe Makensen de guşă, pe Agatoclia de coadă, pe bibiloi de moţ, apoi se uită cu duşmănie după Ghervasie şi îi făgădui ceva în gând.

Porcii ţipaseră până-şi pierduseră glasul. Acum stau culcaţi pe câte-o ureche, cu ochii închişi numai pe jumătate şi se văietă în surdină, ca nişte robi ce nu se mai bucură de mila stăpânului.

Ghelasie îi mângâie uşor pe râturi, îi scărpina pe unde ajunse, le grăi cuvinte de îmbărbătare, pândind cu gând de înşelăciune mişcările lui Ghervasie.

Acesta, inspectând închizătoarea peştelui, observase cu strângere de inimă că deasupra apei plutesc icre de ştiucă. Şi călcându-şi hotărârea luată de dimineaţă de a evita să mai umble cu peşte în aceste trei zile rânduite pentru flămânzire, trase cuşca afară şi constată că plătica, din care spera să scoată o jumătate de kilogram de icre, nu vrea sau nu poate să mai aştepte. Ca să nu piardă bunătate de icre, o scoase din închizătoare împreună cu ştiucile însărcinate şi le urcă la bucătărie, spre nelegiuita operaţie.

Agonisi o strachină plină. Le curăţi de pieliţele albe, le dădu sare, şi cu multă greutate se stăpâni să nu vâre măcar degetul în gură.

Apoi despică peştele bine şi-l sără la rându-i, întru a sa nestricăciune.

În acest timp îi veni părintelui Ghervasie o idee îndrăzneaţă. Citise

în *Pateric* despre un cuvios călugăr, care, vrând să-şi încerce puterea de abstinenţă, răbda de foame privind un şir de smochine atârnate deasupra patului. Vârî sfori de tei prin boturile peştelui şi-l atârnă şi pe el în cerdacul din dos, căci înăuntru ar fi fost în primejdie să se strice. Aduse şi ultimul cârnat din pod şi-l puse lângă varză. Mai adăugă un clondir de prăştină, apoi invită pe Ghelasie şi pe cei doi cotoi să privească aceste bunătăţi şi să le cânte din epistola cea către corinteni a sfântului Pavel…

— „Fraţiloooor, toate îmi sunt slobode, dar nu toate îmi sunt de folooos… Toate îmi sunt slobode, ci eu nu voi să fiu biruihihit de cevaaa… Bucatele pântecelui şi pântecele bucatelor; dar Dumnezeu şi pre acela, şi pre acelea le va stricaaaa… Că nici furii, nici lacomii, nici beţivii, nici bârfitorii, nici curvarii, împărăţia lui Dumnezeu nu o vor moşteniiiii… Drept aceea, fiţi îndelung răbdători, fraţii mei, până la venihihirea Doooomnuluuui. Luaţi pildă de pătimire rea şi de îndelungată răbdare, de proorocii care au grăit întru numele Domnuluuuui. Iată, fericim pre cei ce au răbdaaat. De răbdarea lui Iov aţi auzit, şi sfârşitul Domnului l-aţi văzut. Că mult milostiv este Domnul şi înduraaaat."

Bietul Ghelasie îşi închipui la iuţeală icrele spumegând de untdelemn şi de lămâie, ştiucile prefăcute în borş cu leuştean, în rasol cu usturoi, în saramură cu ardei, prăjite în tigaie, şi apăsă cu mâna pe stomac. Apoi îşi făcu o cruce şi plecă strângându-şi fălcile ca să nu cârtească. Se duse drept la bucătărioara de vară, unde ţinea merinde pentru lighioane. Vârî un fier între belciuge, şi dintr-o smucitură scoase lacătul. Apoi îşi îndestulă prietenii: porcii – cu rămăşiţe de mâncare şi cu lături, pe care le strângea într-o găleată anume, iar păsările – cu grăunţe de orz şi de păpuşoi.

Dar unde să fie Irodiada?

Părintele Ghelasie o căută îngrijorat, bănuind că e supărată ori că a leşinat de foame în vreun ungher şi nu poate să se mai ridice. Abia o găsi, pitită în gluga de lemne vechi de lângă gardul dinspre Vitalie.

O pofti să iasă de acolo şi i se răspunse scurt, încet şi fricos. Vârî mâna după ea, o mângâie, îi făgădui mâncare, dar căţeluşa tremura vargă, cu botul pe labe, şi refuză să-l asculte.

Ce să aibă Irodiada? se întrebă cuviosul, mirat, fiindcă o ştie blândă, supusă şi foarte simţitoare când i se arată prietenie. Se gândi atunci s-o momească cu ceva mâncare, dar n-avea de nici unele. Nici măcar o cojiţă de pâine. S-ar fi urcat în pod să taie un căpătâi de cârnat, dar îl simţea Ghervasie. Şi cam înciudaţi, cum erau acum, cearta ar fi fost gata.

— Irodiada! Fetiţa taichii! Ce te doare, taică? Eşti supărată că te sileşte nebunul ăla să flămânzeşti? Te doare ceva? Te-a lovit vreun diavol de frate, sau te-a pişcat dihorul? Ce ai, taică, de stai aşa

fricoasă şi înghesuită?

Dar Irodiada se încăpăţâna să rămână în gluga de lemne. Ghelasie îşi vârî din nou dreapta după ea şi dădu de coji de ouă… De unde să fie? Le dibui şi constată că sunt sparte de curând. Cine să le fi adus aci? Şi mai ales cine să le fi mâncat? Dihorul? Nu l-a mai văzut şi nu l-a mai simţit de două luni. Irodiada? I se făcu ceaţă înaintea ochilor. O ştia incapabilă să mănânce altceva decât ceea ce primea din mână. Şi totuşi, ea a mâncat ouăle…

Opri un blestem ivit pe buze, pentru Ghervasie, şi intră în coteţul păsărilor. Îşi pusese în gând să nu umble după ouă în zilele hotărâte pentru nemâncare, dar acuma trebuia să-şi dea seama de fapta Irodiadei.

Într-adevăr: nu găsi în cuiburi niciun ou. Nici măcar cuibarele.

Ce se întâmplase? Biata căţeluşă întrecuse în răbdare pe toate celelalte vietăţi de pe lângă casa stăpânilor săi. Când a văzut însă că stăpânii pleacă la vecernie fără să-i arunce o firimitură, n-a avut încotro şi a plecat drept la casa eclesiarhului. Era prietenă cu Achepsim, dulăul părintelui Arsenie, care o mai ajutase o dată, când îi lipseau stăpânii de acasă. Sosise însă prea târziu. Jupân Achepsim glojdorise oasele de miel fript pe care i le dăduse cine îl are, de nu mai rămăsese din ele decât cioturi bune de aruncat la gunoi. N-avea deci nicio putere să-i potolească stomacul. S-a uitat lung şi cu tâlc spre cămara îndestulată a celui ce-l ţine la uşa casei, a strâmbat din cap a neputinţă şi şi-a cerut scuze.

Irodiada, cu toate că după ce luase cunoştinţă de prânzul lui Achepsim era şi mai îmboldită de foame, n-a mai dat târcoale prin mânăstire, ci s-a întors cuminte acasă. Ca să uite necazul, şi-a căutat de lucru. O deprinsese Ghelasie să-i aducă ouăle pe care păsările nechibzuite le lasă pe unde le vine sorocul; şi a plecat în cercetare. N-a găsit însă decât un singur ou, la rădăcina socului dinspre părintele Serafim. L-a luat binişor în dinţi şi a pornit cu el spre casă. Pe drum însă, nervoasă cum era, l-a strâns prea tare între fălci şi a simţit ud în gură. Speriată de ispravă, i-a dat drumul şi l-a privit cu jale. Apoi… cu interes. Şi-a adus aminte că părintele Ghelasie tot aşa îl face înainte de a-l mânca: îl sparge şi-l pune în tigaie. Poate că uneori îl înghite şi neprăjit…

Şi-a apropiat nasul şi a găsit că mirosul nu e prea atrăgător. În tigaie are alt parfum. Dar mai era loc de mofturi? Ignorând eventualitatea unei îmbolnăviri, şi-a vârât botul în gălbenuş. Până să-i simtă gustul, înghiţise tot. A ghicit însă, din ceea ce a mai găsit pe mustăţi, că… nu e tocmai rău.

Ca să se convingă mai bine, a purces îndată către coteţ. Şi cum ştia seama pe aici, nu i-a fost greu să descopere două cuibare clocite şi trei ouă proaspete. Nefiind sigură că face un lucru îngăduit şi în folosul

stăpânului, a socotit că e mai înţelept să prânzească în altă parte şi s-a ascuns în gluga de lemne. Abia după ce şi-a îndestulat stomacul a fost în stare să judece mai pe îndelete şi să-şi dea seama că a făcut un lucru rău. Atunci a fost cuprinsă de remuşcări şi n-a îndrăznit să mai iasă din ascunzătoare…

— Trăsni-te-ar Dumnezeu, Ghervasie! grăi Ghelasie când văzu dezastrul.

Căci lui nu-i era de cele câteva ouă pierdute şi nici de neascultarea căţeluşei, cât se temea că odată învăţată să fure, cu greu o va mai dezbăra.

Şuieră a neavere şi se porni spre ceartă cu tovarăşul. Iar pornirea îi fu şi mai aprigă când auzi pe vecinul Vitalie blestemând pe „ăi care au păsări şi nu le dau să mănânce”. Desigur că sărise careva gardul şi făcuse stricăciune.

Dar când deschise uşa şi intră în sală, simţi un miros uşor de friptură, şi nările-i prinseră a se gâdila fără să mai aştepte dezlegare. Iar supărarea împotriva lui Ghervasie se prefăcu într-un mare semn de întrebare.

Îl găsi ocupat ca în zi de praznic şi-şi făcu trei cruci, cu plecăciuni până la pământ.

— Ai căpiat, măi frate? Din postire desăvârşită, ai trecut la robia pântecelui?

Părintele Ghervasie întoarse plătica de pe plită, puse mălai în tingirea de mămăligă, mai vârî un lemn în maşină şi apoi binevoi să-i răspundă.

— Dimpotrivă. Am să-l fac pe ticălosul de pântec să treacă prin toate sudorile iadului. Văzând smerenia mea precum că ispitirea cu peşte crud, cu icre nebătute şi cu cârnat fără miros n-a avut putere întru a ne întoarce de la înfrânare – nici pe noi şi nici pe motani –, ce m-am gândit? Ia să încerc, cu ajutorul lui Dumnezeu şi cu rugăciunile tuturor sfinţilor, una şi mai şi. După cum vezi frăţia ta, fac saramură de plătică şi mămăliguţă caldă. Mâncarea noastră iubită. Să le aşezăm pe masă, ca şi când ar urma să mâncăm, să punem şi câte un păhărel de rachiu între ele, să parfumăm saramura cu ardei d-ăl bătăios, apoi să ne aşezăm cu nasul deasupra farfuriilor şi să cugetăm la nemurirea sufletului. Că aşa vom fi şi mai vrednici de mila lui Dumnezeu. Poţi foarte uşor să nu mănânci când n-ai de ce te lipi; dar să te înfrânezi cu masa plină, asta e, mă rog, un lucru aproape peste firea omenească. Şi răsplata de la Cel-de-sus va fi împătrită şi înzecită. Nu m-am gândit eu bine, frate Ghelasie?

— Tu bine te-i fi gândit, răspunse acesta sec, dar nu prea te ştiu în stare să te joci cu focul…

— Vei vedea. Când vrea omul, taie firul de păr în patru. Ş-apoi, „nu merge după poftele tale”, zice Iisus lui Sirah. E post, post să fie!

Trei zile nu moare nimeni nemâncat. Cu atât mai puţin un călugăr cuvios.

— Parcă o scurtaseşi la două…

— A fost o clipă de slăbiciune, pentru care rog pe Dumnezeu de iertare. Dar acum, iată, sunt hotărât cu desăvârşire să nu iau în gura mea decât tocmai miercuri seara, după apusul soarelui, un ceiuleţ – de s-ar putea gol. Iar dacă flămânzirea va da trupul întru mare slăbire, voi adăuga, cu blagoslovenia sfinţiei tale, o cojiţă de pâine uscată.

— Şi… o să te ţii şi de tutun? îl ispiti Ghelasie privindu-l batjocoritor.

Ghervasie tresări ca în faţa unui răspuns greu, înghiţi ceva şi grăi cu aspru glas:

— Şi! Războiul Satanei va fi mai vârtos aci, dar şi biruinţa mă atrage.

Ghelasie ridică neîncrezător din umeri. Apoi încuie peste tot, astupă crăpăturile pe unde s-ar fi putut strecura afară miros de friptură şi îşi scoase anteriul, ca să dea o mână de ajutor. Era acuma curios să vadă în ce chip se va isprăvi râvna aceasta spre cele pustniceşti, ce-l cuprinsese de năprasnă pe Ghervasie.

Aduse din bucătăria cuvioşiei sale o lămâie şi o sticlă cu untdelemn grecesc şi se apucă să frământe icrele. Ghervasie se bucură că-l ascultă şi înteţi focul. Apoi întoarse plătica pentru ultima oară, îşi aminti că n-a pus sare în tingirea de mămăligă şi pregăti un castron de pământ cu apă caldă şi cu ardei, întru întâmpinarea fripturii.

— S-o coci bine… că ai s-o înghiţi cu lăcomie şi să nu-ţi facă rău, îl preveni Ghelasie în râs.

— Asta are să se întâmple joi după sfânta liturghie. Dar nu saramură de plătică voi dori atunci, ci zeamă de fasole din mila părintelui Pimen…

Apoi luă peştele de pe plită, îl bătu pe coaste cu latul cuţitului, îl suflă de cenuşă după care îl rupse în două şi-l pofti să ia loc în castron.

— Ian te uită, frăţioare…

Ghelasie întrerupse o clipă frecatul icrelor şi privi galeş, apoi duşmănos, aburul ce icnea din carnea albă a peştelui. Ghervasie îi pricepu gândul şi vru să-i arunce o glumă, dar n-o găsi. Cu frică mare şi cu cutremur îngădui nărilor să prindă puţin miros de saramură piperată, apoi înghiţi noduri, poate chiar amigdalele, îşi şterse sudoarea de pe frunte şi apucă făcăleţul. Până să mestece el mămăliga, isprăvi şi Ghelasie cu icrele. Le împănase cu ceapă tocată mărunt, le umflase cu un pahar de untdelemn de Hios şi făcuse dintr-o strachină două.

Rânduiră masa pe tăcute, cu şervete, cu furculiţe, cu sticla de rachiu între mămăligă şi între saramură, şi se aşezară cu frică şi cu evlavie. Apoi, cu ochii ţintă la bunătăţile destinate a le încerca puterea

de răbdare, se căzniră cuvioşiile lor să îndrume gândul către înălţimi. La judecata cea mare, la sânul lui Avraam, la focul Gheenei, la cetele sfinţilor şi la fericirea ce-i aşteaptă pe monahii vrednici, întru împărăţia cea veşnică.

Dar nu izbutiră. Golul din stomac nu lăsa mintea să se înalţe, iar mămăliga caldă şi cu friptura de plătică erau mult mai aproape decât cerul…

Oftară neputincioşi şi rămaseră pe pământ. Făcură sforţări de laudă ca să privească în străchinile cu icre spumoase şi să vadă pe cuvioşii de demult rătăcind prin pustii şi prin peşteri sălbatice, lungiţi de soare şi strânşi de frig, înţepaţi de muşte şi muşcaţi de şerpi, nespălaţi şi cu părul crescut în voie, prigoniţi de fiare, de oameni şi de draci, ispitiţi de femei şi aruncaţi în lanţuri grele de hegemoni şi de antipaţi căzuţi în eresuri, dar nu izbutiră să vadă decât… icre de ştiucă. Şi nu simţiră decât maţe răzvrătite, apă multă în gură şi moleşeală în trup.

Îşi şterseră frunţile de năduşeală, îşi mângâiară bărbile, gata să le smulgă, îşi strânseră fălcile între măsele, dar nu-şi pierdură cumpătul. Nici ei şi nici motanii. Aceştia încercară chiar să toarcă, cu ochii închişi şi cu coadele răsucite împrejur, ca şi când n-ar fi cunoscut nicicând gustul peştelui şi al icrelor proaspete. Şi cu cât aburul din mămăligă şi din saramură se rărea, cu atât răbdarea mucenicească a celor patru se întărea.

Văzând că minunea e încă mai mare decât şi-o închipuise, cuviosul Ghervasie răscoli jarul din maşină şi puse un sfert de cârnat la fript.

— Te cam întreci cu gluma, îi obiectă Ghelasie când simţi că i se lungeşte omuşorul.

— Fără frică! îl încuraja şi se încuraja Ghervasie. Am pornit război împotriva dracului lăcomiei, se cade să-l ducem cu toate armele. Şi până la capăt. Nu vezi tu că şi motanii s-au pătruns de scoposul nostru? Ai mai văzut tu până în ceasul de faţă pisici privind nepăsătoare la strachina plină de peşte?

Ghelasie se miră şi el de indiferenţa motanilor, îşi făcu cruce, dar tot nu-i ieşi din minte că-şi vor fi îndestulat stomacul cumva şi pe undeva. Pilda Irodiadei îi sta mărturie.

După ce se rumeni cumsecade crâmpeiul de trandafir, Ghervasie scoase grătarul din maşină şi-l dădu pe la nas, apoi îl trecu repede în faţa lui Ghelasie. Acesta se înfiora şi făcu o mişcare să-l înhaţe. Dar Ghervasie îi aminti de răbdarea călugărilor de sub ascultarea sfântului Macarie Alexandreanul, care, primind un coş de struguri de la un om milostiv, i-au purtat de la un nas la altul, fără să se atingă vreunul de ei…

— Se poate, oftă lung Ghelasie, dar eu sunt mai slab. Dacă m-o împinge Diavolul la păcat, ai să răspunzi pentru mine.

Ghervasie aşeză grătarul în mijlocul mesei şi simţi cum i se năruie

răbdarea.

— Măi Ghelasie, să fie adevărat că sfântul Macarie a luat la goană cămila pe care i-o trimisese Satana încărcată cu mâncări boiereşti?

Ghelasie îl mustră aspru din ochi, apoi îl înfruntă cu vorba:

— Mai bine ai face să mănânci decât să pui la îndoială răbdarea pustnicilor…

Ghervasie se închină nervos şi vru să întindă mâna după furculiţă. Dar se reculese repede şi-şi căută scăparea în cântări orânduite pentru astfel de împrejurări.

— „Doamne al puterilor, fii cu noi, că pre altul, afară de tine, ajutor întru necazuri nu avem. Doamne al puterilor, miluieşte-ne pre noi!…”

Ghelasie, fără gust de cântare sau de rugăciune, n-avu încotro şi făcu pe defteriul, dar cu mai puţin curaj:

— „Doamne, de n-am avea pre sfinţii tăi rugători şi bunătatea ta milostivindu-se spre noi, cum am îndrăzni, Mântuitorule, a te lăuda pre tine, cel preaslăvit neîncetat de către îngeri? Ştiutorul inimilor, iartă sufletele noastre!…”

Continuă Ghervasie.

— „Ziua trecând, mulţămesc ţie, stăpâne. Seara, rogu-mă să-mi dăruieşti noapte fără de păcat, Mântuitorule, şi să mă mântuieşti de greşalele zilei…”

Urmează Ghelasie:

— „Toate puterile cereşti ale sfinţilor îngeri şi ale arhanghelilor, rugaţi-vă lui Dumnezeu pentru noi păcătoşii…”

Părintele Ghervasie se pomeni deodată cu jumătatea buzei de sus tremurând şi încetă cântarea. Ghelasie observă şi fu cuprins de milă.

— Măi Ghervasie, ţie nu ţi-e bine…

— Frati-miu… ce să fac… de mâncare aş mai răbda cum aş mai răbda, dar de tutun nu mai pot. Simt că înnebunesc. Şi… ştii că sfântul Arsenie tot alunga somnul până îşi dădea seama că e aproape să-şi piardă minţile… Atunci se culca şi dormea… La fel am să fac şi eu. Nu s-alege nimic din tot postul nostru dacă mâne dimineaţă mă veţi lega cobză şi mă veţi duce la balamuc…

Şi se ridică gâfâind, să plece după tutun. Apoi se temu că Ghelasie, rămânând singur, îşi va pierde răbdarea şi-l rugă să se ducă el.

— Alege din ăla mai uscatul… şi să nu iei mai mult de-o ţigară… zdravănă.

Cum se văzu de unul îşi aduse aminte de scrisoarea apostolului Pavel către Timotei: „…Când ţi se slăbeşte stomacul, să iei puţină băutură”, şi puse clondirul în gură. Era dator să facă tot posibilul să înşele pântecele ca să nu mai pretindă bucate. Dar nu bău mult. O gură cât o ceaşcă bunicică.

Ghelasie îi aduse cutia plină cu tutun tocat şi-l sfătui astfel:

— Măi Ghervasie, eu te cunosc bine şi ştiu că fără iarba dracului tu nu eşti în stare să te ţii. Iar dacă bagi fumul în stomacul gol, are să-ţi fie şi mai rău… De ce nu vrei, omule, să mâncăm acu, până nu se răceşte mămăliga?… Că de ispită tot nu scăpăm. Şi o să ne pară rău după mămăliguţa asta moale şi caldă…

— Doamne fereşte! protestă Ghervasie. Dar tu, nemaiavând voinţă, poţi să bei un păhăruţ de rachiu întru îmbunarea pântecelui. A dezlegat sfântul apostol Pavel, pentru Timotei. Mie însă nu-mi trebuie…

Ghelasie oftă de focul mămăligii şi sorbi din pahar.

Iar Ghervasie oftă pentru slăbiciunea fratelui şi aprinse ţigara.

— Măi Ghervasie… Cu un păhăruţ, mai rău făcui stomacului…

Şi-l mai umplu o dată. Ghervasie îşi clefăi fălcile şi înghiţi şi el unul. Cu regret… Şi oftă…

— Ce n-am vrea să facem noi, măi frate Ghelasie! Dar uite că suntem fire omenească, nu suntem fire îngerească. Însuşi mântuitorul Christos, nemaifiind la fire Dumnezeu, s-a simţit slăbit de scurgerea sângelui şi a cerut apă ca să bea…

— …Şi i s-a dat oţet! scrâşni Ghelasie umplând din nou paharele.

— Amestecat cu fiere! îl completă Ghervasie aruncând mucul de ţigară.

Apoi apucă păhărelul cu prăştină şi, tot mai pornit spre evlavie şi spre smerenie, făcu o plecăciune prietenului, grăind din gură şi din inimă:

— Blagosloveşte, frate şi împreună-slujitorule, şi-mi iartă mie păcătosului câte am greşit cu cuvântul, au cu lucrul, au cu gândul şi cu toate simţirile mele…

— Dumnezeu să te blagoslovească, frate şi împreună-slujitorule, îi răspunse Ghelasie cu aceeaşi dulceaţă în glas.

Apoi goli al treilea păhăruţ.

Ghervasie privi către bucate, cu mare dispreţ, aşa, ca spre un lucru care nu te poate nici mântui, dar nici băga chiar în fundul iadului… Şi începu iarăşi să cânte.

— „Miluieşte-mă, Dumnezeule, miluieşte-mă! Vino, ticăloase suflete, împreună cu trupul tău, de te mărturiseşte ziditorului tuturor. Ci te părăseşte acum de dobitocia cea mai dinainte şi adă lui Dumnezeu lacrimi de pocăinţă…”

Urmează Ghelasie:

— „Miluieşte-mă, Dumnezeule, miluieşte-mă! Ilihihie, cel ce s-au purtat în care, suindu-se cu căruţa bunătăţilor, s-au înălţat spre cer oarecând. Deci la suirea aceasta cugetă, o, suflete al meu!…”

Ghervasie trase cârpătorul cu mămăligă şi rupse o bucăţică, pe care o frământă cântând:

— „Duhul umilinţei luând, să vărsăm lacrimi pentru

răscumpărarea sufletelor, lăudând pre Christos în vecie…”

Ghelasie îşi apropie o strachină cu icre şi începu să le înţepe cu furculiţa, cântând:

— „Cărnurile cele de porc şi căldările şi bucatele cele eghipteneşti, mai vârtos decât cele cereşti, ai voit, suflete al meu, ca şi de demult nerecunoscătorul norod, în pustie…”

Apoi aşteptară în tăcere să înceapă celălalt… cu mâncarea. Dar voinţa se vede că încă nu li se slăbise. Crezând că această minune se datorează rachiului, mai cinstiră câte-un păhărel şi mai adăugară şi pilde din Scripturi.

Zise Ghervasie:

— Postul a făcut pre Ilie văzător vedeniei, în peştera cea din Horib, unde a zărit pre Domnul… şi a încuiat cerul ani trei, şi luni şase…

Grăi Ghelasie:

— Prin post a căpătat Elisei găzduire la Somaniteanca…

— Trei săptămâni a flămânzit Daniil în groapa leilor şi a înmuiat şi pre hiare să postească…

— „Dracu nu iese decât numai prin rugăciune şi prin post”, zice Marcu evanghelistul.

— Pe Lazăr l-a dus postul drept în sânul lui Avraam…

— Pe apostolul neamurilor l-a suit până la al treilea cer…

— De vrei să fii tare la minte, împilează-ţi trupul…

— „Au un vezi că şi soarele mai vesel e după noapte? Şi privighetoarea mai dulce după somn? Şi sănătatea mai dorită după boală? Deci şi masă mai cu haz este după post…”

— Cine a grăit cuvintele astea, frate Ghelasie?

— Sfântul Vasile.

— Drept a vorbit! Băgaşi tu de seamă că niciodată n-am găsit noi atâta dulceaţă în zeama asta de borhot, ce-i zice prăştină?… Şi tot aşa de mare dulceaţă am găsi şi în icre, şi în saramură, şi în fripturica de cârnat… încât chiar de ar fi să ne biruiască Satana şi să încetăm postul, am dobândi iertare de la Dumnezeu numai pentru pofta cu care i-am mânca bunătăţile pe care ni le-a dăruit nouă…

— Şi pentru slăbiciunea firii noastre…

— Nu suntem îngeri, frate Ghelasie…

— Nici draci…

— Maria Egipteanca a mâncat trei pâini şi jumătate în şaisprezece ani… Va să zică tot a mâncat ceva…

— Sfântul Ilarion, cât era de sfânt, şi tot mânca şi el cincisprezece smochine pe zi…

— De ce n-am eu smochine, mă Ghelasie, că nu m-aş mai prăpădi după fasole şi după peşte…

— Nicicând n-a oprit sfântul Vasile pe călugări de la mâncare… Atât numai a pomenit: că să mănânce fără să cârtească…

— Iar sfântul apostol Pavel zice că sfinţenia noastră stă în a ne depărta de muieri… de mâncare nici n-a pomenit…

— Tare o fi ea, pravila călugărului…

— Dar pravila stomacului e şi mai grozavă…

Ghervasie privi la Ghelasie şi băgă de seamă c-a început să-i cam albească ochii… Apoi se întoarse către motani şi văzu că sunt pe cale să-şi bată joc de toate opreliştile.

Ghelasie se uită la Ghervasie şi constată cu spaimă că-i bâţâie tot capul, nu numai colţul buzelor, şi că barba şi mustăţile s-au răzvrătit de la sine… Zise:

— Măi frate Ghervasie, tu crezi c-a stat cuviosul Andronic douăzeci de ani în aceeaşi peşteră cu o femeie, fără să cadă în păcat?…

— Dar tu, măi frate Ghelasie, crezi că sfântul Ilarion cel mare a fost în stare să locuiască şapte ani în casa unei văduve şi să scape neprihănit?…

Se priviră înspăimântaţi de îndoiala ce foamea le strecurase în suflete şi-şi dădură răspuns prin fapte. Ghervasie înfipse furculiţa în coastele plăticii, iar Ghelasie în coadă…

Mai băură şi prăştină, mâncară şi cârnaţii, iar la urmă de tot înghiţiră şi icrele. Se temeau la început că n-or binevoi să se lase mâncate cu mămăligă, dar se înşelaseră. După atâta post şi după atâtea cântări sfinte şi cotrobăiri prin scripturi, precum şi după o jumătăţică de prăştină oţerită, era foarte firesc să nu mai facă nazuri nici stomacul, nici bucatele…

— Măi Ghervasie, dacă ascultam noi sfatul cuviosului Pimen, care ne învaţă că nu se cade a urgisi prea mult stomacul, n-am fi mâncat peşte şi cârnaţi în cea dintâi zi a sfântului şi marelui post, oftă Ghelasie tulburat.

Ghervasie strânse sticla de mijloc în semn că ar mai bea, dar nu mai are ce, şi zise:

— Mare şi înţelept a fost cuviosul Pimen! Nu e fiară mai rea pe lume ca omul nemâncat. Doar o zi flămânzirăm, şi era cât pe-aci să ne schimbăm firea noastră de oameni ai păcii în fire de oameni ai vrajbei. Începusem să cârtim şi să hulim…

— Iar de răbdam până mâine seară, mare minune ar fi fost dacă nu cădeam în eres, aşa după cum căţeaua şi bibilicile au căzut în păcatul furtişagului şi al înşelăciunii.

— Grozav lucru e şi stomacul, mă Ghelasie! Când e gol, nu-ţi dă pace nici să dormi, nici să te rogi, nici să cugeţi cu cap de călugăr şi nici să cânţi cum se cuvine…

— Mai ales când vede bine că ai şi nu vrei să-i dai…

— Să mă ierte Dumnezeu, dar eu bănuiesc că nici sfântul Antonie n-ar fi mâncat muguri, cu plătica şi cu cârnaţii pe masă… Sfinţii ăştia mari, mă Ghelasie, or fi postit ei, nu zic ba, dar s-au deprins cu

foamea ca ogarul turcului cu perele pădureţe. Dacă ar fi avut el, adică ogarul turcului, alte bunătăţi, fii sigur că nu şi-ar fi mai strepezit măselele cu poame sălbatice… Nici pentru toate vieţile viitoare… E?

— E.

— Şi dacă ar fi avut marele cuvios Onufrie o strachină cu icre de ştiucă lângă el, n-ar fi mai aşteptat până să se coacă smochinele… Este?

— Este.

— Unde mai pui că noi, cei de pe-aici, suntem supuşi la ascultări, nu trăim de capul nostru prin pustii şi prin crăpăturile munţilor?! Poţi tu, preot fiind, să slujeşti în biserică o săptămână, ori măcar două zile, nemâncat?

— Nu poţi.

— Dacă, de pildă, părintele Isachie clopotarul s-ar hrăni cu rădăcini de iarbă, ar mai fi în stare să urce până în vârful clopotniţei?

— Şi să tragă patru clopote deodată?

— Cântăreţ de strană fiind, poţi tu să sui până la ga de sus cu burta goală? Că doar n-o să lauzi pe Dumnezeu mormăind prin preajma lui pa de jos! Şi nici psaltichia nu te lasă. Un oligon sau două chentime le ridici şi cu burta pustie, dar când întâlneşti un ipsili călare pe-o chentimă şi un petasti, ce te faci, băiete? Dai chix? Dai. Ai supărat pe Dumnezeu? L-ai supărat. Ai scârbit şi urechile celor ce te ascultă cu dragoste şi cu evlavie? Le-ai scârbit. Este?

— Este.

— Este, Matei?

Matei se linse pe bot.

— Este, Năstase?

Cotoiul, fiind încă ocupat cu o parte din capul plăticii, aprobă din coadă. Părintele Ghervasie îl luă în braţe, îl mângâie pe spinare şi-l sărută după ceafă. Apoi, ca să dea o întărire spuselor cuvioşiei sale, se ridică gemând de pe scaun, se propti cu mâinile în colţurile mesei şi ridică zece tonuri dintr-o dată, speriind pe Ghelasie şi pe motani.

— Aşa e că am dreptate? Mă rog, poţi tu, flămând fiind, să cânţi slavoslovia lui Ghelasie Basarabeanul, ori *Îngerul a strigat*, ori axionul de la Întâmpinarea Domnului? Nu poţi.

Văzându-l pornit către cântări cu suişuri mari şi socotind că nu se cade să zbieri după ce ai făcut mătănii şi ai ascultat canonul cel mare, părintele Ghelasie aduse repede *Idiomelarul* **[107]** din casă şi-l deschise la loc potrivit. Şi cântară amândoi, cap la cap, cu frică şi cu evlavie, bătând tactul ca doi începători în ale psaltichiei:

— „Adam din rai s-au gonit, cu mâncarea împărtăşindu-se ca un neascultător. Moise văzător de Dumnezeu s-au făcut, cu postul curăţindu-şi ochii sufletului. Pentru aceasta, cei ce voim să fim locuitorii raiului, să ne lepădăm de hrana cea nefolositoare şi, dorind

să vedem pre Dumnezeu, să postim ca Moise patruzeci de zile, ca să gonim zburdăriile cele trupeşti…”

Apoi, pătrunşi de evlavie şi de duhul umilinţei, se ridicară, făcură câte douăsprezece cruci şi se rugară, fiecare pentru sine:

„Doamne şi stăpânul vieţii mele! Duhul lăcomiei, al grijii de multe, al iubirii de stăpânire şi al grăirii în deşert nu mi-l da mie… Iar duhul curăţeniei, al gândului smerit, al răbdării şi al dragostei, dăruieşte-l mie, robului tău… Aşa, Doamne împărate, ajută-mă ca să-mi văz greşala şi să nu osândesc pe fratele meu, că binecuvântat eşti în vecii vecilor. Amin!”

IX – Judecată şi pedeapsă

În ziua următoare, cuvioşii ieromonahi Ghervasie şi Ghelasie au fost poftiţi să răspundă în faţa preacinstitului consiliu duhovnicesc pentru grea abatere de la cele călugăreşti. Pârâş fiind ierodiaconul Ilarie, care văzuse pe cuviosul Ghervasie urcând cu peştele către casă şi mai apoi prinsese în nările-i de cotoi miros neîngăduit în zi de post. Iar judecătorii – preacuvioşiile lor: arhimandritul Porfirie, protosinghelii Arsenie şi Daniil, ieromonahul Vitalie şi cuviosul schimnic Antonie.

Cazul fiind foarte grav, aproape unic în trecutul mânăstirii, şi de natură să smintească pe cei slabi dacă ar trece nepedepsiţi, părintele stareţ îşi întrerupse pentru un ceas tradiţionala şi pioasa-i retragere şi prezidă însuşi smeritul for de judecată.

Vinovaţii îşi mărturisiră păcatul, făgăduiră în frica lui Dumnezeu să nu mai greşească şi-şi cerură iertare. Consiliul însă se arătă neîmblânzit. E drept că bătrânul Porfirie nici n-a deschis gura, dar eclesiarhul Arsenie, care tot îşi mai scotea – c-un băţ de chibrit – rămăşiţele de miel de printre dinţi, nu vru să ia în consideraţie nici firea omenească a celor doi vinovaţi, nici faptul că apăreau pentru prima oară în faţa judecătorilor.

La fel de aspri fură şi ceilalţi, mai ales că isprăvile cotoilor şi ale bibilicilor le reveneau proaspăt în minte.

În baza canoanelor şi a regulamentului pentru disciplina monahală, Ghervasie şi Ghelasie fură osândiţi să nu se împărtăşească şi deci să nu slujească sfânta liturghie timp de patruzeci de zile. Adică până în joia cea mare, a Patimilor Domnului. Iar în zilele din post, cu dezlegare la vin şi la untdelemn, cuvioşiile lor să mănânce numai pâine cu apă.

Vinovaţii primiră canonul cu smerenie şi cu supunere. Iar când se întoarseră la chilie, aprinseră un foc în maşina de gătit şi rânduiră cele de trebuinţă ca să prefacă o ştiucă în ciorbă şi un crâmpei de cârnat în

friptură…

1933

---

[1] În interviul din *Adevărul literar şi artistic,* Damian Stănoiu spune că a fost întâi monah la mânăstirea Clocociovu din Oltenia.

[2] Una din cărţile *Sfintei Scripturi* atribuită lui Solomon.

[3] Acoperământ al capului, de formă cilindrică, purtat de preoţi.

[4] Aripă a mânăstirii unde sunt găzduiţi oaspeţii.

[5] Autoritate episcopală.

[6] *Econom* – călugăr care administrează veniturile unei mânăstiri.

[7] *Eclesiarh* – paracliser.

[8] *Cămăraş* – intendent.

[9] *Chelar* – călugăr care are în grijă cămara mânăstirii (chelăria).

[10] *Protosinghel* – grad monahal inferior arhimandritului.

[11] Peşte de apă dulce, lungăreţ şi turtit, care seamănă cu plătica.

[12] Mâncare preparată din crupe de grâu (grâu măcinat mare ori pisat).

[13] Mutatul vinului dintr-un butoi în altul.

[14] Cântare bisericească, ce se cântă la liturghie.

[15] Notă muzicală din gama bisericească (*pa, yo, ga, di, che, zo, ni, pa*) corespunzând lui mi.

[16] Prima strofă din cântările bisericeşti.

[17] *A toca* – a bate toaca *(toacă* – scândură sau placă de fier încovoiată, în care, la orele de rugăciune, se bate cu unul sau două ciocănele; bătaia se face ritmic şi cu multe întorsături muzicale).

[18] Spitalul, infirmeria mânăstirii.

[19] Pastă din seminţe de susan.

[20] *Trapeză* – sala de mese a unei mânăstiri.

[21] *Camilafcă* – potcapiu acoperit cu un văl negru, purtat de călugări, la zile mari.

[22] Coş.

[23] Arhimandrit – stareţ

[24] Ieromonah – călugăr cu funcţie de preot.

[25] Protosinghel – grad monahal superior singhelului şi inferior arhimandritului.

[26] *Noviciat* – perioada de încercare a novicelui *(novice* – cel care vrea să se călugărească) până când este călugărit.

[27] Roman de acelaşi autor.

[28] *A răscăbăia* – a împrăştia iarba cosită, fânul.

[29] Să înjghebeze.

[30] În manuscris, *treizeci de vedre*; evidentă scăpare a autorului întrucât peste tot, în restul nuvelei, e vorba de trei vedre şi nu de treizeci.

[31] Umflătură mare şi rotundă.

[32] Deca – prescurtare pentru decalitru (10 litri).

[33] *Pateric* – carte bisericească ce cuprinde întâmplări din vieţile sfinţilor.

[34] Carte în care este descrisă viaţa unor persoane canonizate de biserică.

[35] Carte cuprinzând povestiri moralizatoare din vieţile sfinţilor.

[36] Strungăreaţă.

[37] Cancer.

[38] Mai mult ca de obicei.

[39] Dopul de lemn care astupă vrana unui butoi.

[40] *Manea* – cântec duios turcesc.

[41] Regiune istorică în nordul Asiei Mici, în zona de litoral a Mării Negre.

[42] *Miron* – rugăciune liturgică.

[43] Sinod ţinut la Constantinopol în anul 630, în sala Trulos, unde au fost discutate probleme privitoare la dogmele bisericeşti.

[44] Gura.

[45] Canon impus pentru iertarea păcatelor.

[46] *Netrişte* – nenoroc.

[47] *Sfeta Agora* – Sfânta Agora, mânăstire de pe muntele Ahos.

[48] Patrafir.

[49] Molitvelnic – carte de ritual ortodox, care cuprinde o serie de rugăciuni.

[50] Durere de urechi şi de măsele.

[51] Dans turcesc.

[52] Se curăţă, se limpezesc.

[53] Piesă de la războiul de ţesut care bate pânza ca să se îndesească.

[54] Cavou unde sunt adăpostite oasele călugărilor.

[55] Locuinţe mânăstireşti situate pe lângă episcopii sau mitropolie, unde sunt găzduiţi călugării veniţi cu diverse treburi la oraş.

[56] Motive geometrice.

[57] Glugă groasă de lână.

[58] Scândurile groase puse în curmeziş pe fundul saniei.

[59] Mănăstirea unde fusese hirotonisit preot.

[60] Sunet foarte puternic.

[61] Grad monahal într-o mânăstire de călugăriţe, corespunzător eclesiarhului (cel care are in seamă odoarele, cărţile şi veşmintele bisericeşti).

[62] Rugăciune care se termină invariabil cu formula: „Domnului să ne

rugăm“.

[63] Întâietate, rang de frunte.

[64] Purcel până la şase luni.

[65] În manuscris, *nepotu-meu*; după cum reiese din text, pare să fie vorba de *văr* şi nu de *nepot*.

[66] Pântece.

[67] Distincţie ecleziastică.

[68] Cap, căpăţână.

[69] Masa din mijlocul altarului.

[70] Călugări care locuiau alături de chilia stareţului.

[71] În manuscris, *scrin*; cum însă în altă pagină autorul afirmă că Ghervasie nu avea scrin, ci o ladă, redacţia a făcut cuvenita modificare pentru a înlătura o inadvertenţă.

[72] Culegere de legiuiri, de canoane bisericeşti.

[73] Pupitrul pe care stau cărţile bisericeşti.

[74] Felul.

[75] Acoperământ bisericesc, în formă de romb, pe care se pune icoana învierii lui Christos.

[76] Carte bisericească aparţinând lui Sava din Ierusalim, la care este indicat tipicul slujbei călugăreşti.

[77] Cel de-al doilea diacon.

[78] Cântec bisericesc scurt alcătuit din 3 strofe.

[79] Posac, posomorât, ursuz.

[80] Rămăşiţe, resturi.

[81] Acaret.

[82] Cântă mai repede.

[83] Cântă mai rar.

[84] Accidenţi în muzica bisericească, corespunzători bemolilor, becarilor şi diezilor din muzica laică.

[85] Felul.

[86] Oligon, epistrof, varia, omalon – note muzicale bisericeşti.

[87] Psifiston, apli, diezuri şi efesuri – accidenţi muzicali în cântările bisericeşti.

[88] Carte bisericească, cuprinzând cântările învierii.

[89] Sarcina, legătură de lemne sau de nuiele.

[90] Mănăstire ale cărei chilii sunt aşezate la distanţă mare unele de altele.

[91] Albastru închis.

[92] Lâna care rămâne în dinţii pieptenului după dărăcire.

[93] Rânduiala bisericească.

[94] Tărcată.

[95] Din nou.

[96] Ramuri de smochin.

[97] Învăţători.

[98] *Scamă* – oaie.

[99] Slujba de după vecernie.

[100] Sos făcut din nuci pisate, pesmet şi usturoi, care se toarnă peste sfeclă

sau raci fierţi.

[101] Muncesc, trudesc.

[102] Trâmbă de fum.

[103] Dibuiră.

[104] Canonul călugăresc.

[105] Ramuri de smochin.

[106] Cântare scurtă bisericească, rostită în cinstea sfântului prăznuit în ziua respectivă.

[107] Carte bisericească cuprinzând cântări cu caracter psaltic.